ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΓΡΑΦΕΝΤΑ
ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΣΕΙ ΛΕΠΤΟΜΕΡΟΥΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ
ΠΕΙΡΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

ΑΠΟ 1898 — 1912

ΥΠΟ

ΜΕΛΠΟΜΕΝΗΣ Κ. ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ

(ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΒΑΛΣΑΜΑΚΗ)

«Νὰ κάμωμεν Ἑλλάδα πολεμικῶς ἰσχυροτάτην, σεβαστὴν εἰς τοὺς φίλους της καὶ τρομερὰν εἰς τοὺς ἐχθρούς της».
Βασιλεὺς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΒ'

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ» Θ. ΤΖΑΒΕΛΛΑ
1—Ἐν ὁδῷ Ἀριστείδου—1
1914

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΣΚΙΑΝ

ΤΩΝ ΑΘΑΝΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΩΝ

ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΕΥΓΝΩΜΟΝΩΣ ΑΦΙΕΡΟΙ

Η ΓΡΑΨΑΣΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐκ τῆς εὐάνδρου Κεφαλληνίας ἕλκουσα τὸ γένος καὶ Ἀτθὶς τὴν ἀνατροφήν, εἰς τὴν τοῦ Φαραῶ μετὰ τὸν γάμον μου Νειλόρρυτον ἀπεκατεστάθην χώραν, ἔνθα λόγοι ξένης ὑπηρεσίας ἐκράτουν τὸν Σύζυγόν μου.

Καίτοι εὐτυχὴς κοινωνικὸς βίος μοὶ παρεῖχε ὅλα τὰ τῆς εὐζωΐας μέσα ἐν τῇ γῇ τῆς Ἐπαγγελίας, ἐν τούτοις οὔτε αἱ πιραμίδες, οὔτε ἡ γιγάντιος Σφίγξ οὔτε τῆς λυβικῆς θαλάσσης ἡ βαθυκύανος ἔκτασις, ἠδύναντο νὰ συγκρατήσωσι τὴν φυσικὴν ῥοπὴν τῆς ψυχῆς μου, καὶ εἴτε ἀπὸ χαρακτῆρος εἴτε ἐξ ἐνστίκτου φιλοπατρίας ὁρμωμένη ἐφερόμην πρὸς ἐθνικὴν ἐργασίαν καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ δυσκόλως παρεχούσῃ τὰ μέσα πρὸς τελεσιουργὸν ἐνέργειαν Πτολεμαϊκῇ γῇ.

Χάριν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκοποῦ δὲν παρέλειπα νὰ δράτωμαι τῶν μέσων ἐκείνων ἅτινα ἐθεώρουν συντελεστικά, καὶ τῶν στοιχείων ἐκείνων τὰ ὁποῖα ὑπισχνοῦντο αἴσιον τι ἀποτέλεσμα.

Ὁ ἀτυχὴς τοῦ 1897 πόλεμος ἀρκετὰς μοὶ παρέσχεν ἀφορμὰς πρὸς τοῦτο, ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐν Αἰγύπτῳ ἐργασία μου μικρὰ μέν, ἐλαχίστη ἴσως, ὅμως ὡς ἐκ τοῦ ἀποτελέσματός της κολακεύομαι νὰ πιστεύω ὅτι ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ της κατὰ μέγιστον μέρος μετὰ τὰ ὑπέρλαμπρα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποτελέσματα τοῦ ἐνδόξου ἐθνικοῦ μας ἀγῶνος.

Τὴν ἐλαχίστην ταύτην ἐργασίαν μου μὲ τὸ σύνολον τῶν κατὰ τόπους πεπραγμένων ὡς ἓν καὶ ἀδιάσπαστον ἔργον παραδίδω εἰς τὴν δημοσιότητα.

Πλεῖστα Μακεδονικὰ ζητήματα σπουδαίως ἐνδιαφέροντα τὸν Ἑλληνισμόν, κατὰ τοὺς χρόνους ἰδίως τῆς ἀναγεννήσεώς του, παραμείναντα ἄγνωστα εἰς τοὺς πολλούς, ἔρχομαι λεπτομερῶς νὰ ἐκθέσω εἰς τὰ «Μακεδονικά μου απομνη-

μονεύματα», διὰ τῶν ὁποίων δὲν διεκδικῶ δάφνην συγγραφέως ἀλλὰ σκοπῶ νὰ ἐπιχύσω φῶς ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει σκότος, διότι δέον νὰ τονισθῇ ὅτι, ἐὰν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐξελίξεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς Ἔθνους καὶ ὡς Κράτους ὑπάρχει σταθμὸς ἐξαίρων τὸ ζώπυρον καὶ τὴν ἀκμὴν τῆς ἰδέας, ὁ σταθμὸς οὗτος εἶνε τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα.

Εἰς τὴν χώραν τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὀρδαὶ ἐξ Ἀσίας ὁρμώμεναι καὶ πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν εἰς κράτος συμπαγεῖσαι ἐπέδραμον δῃοῦσαι καὶ καταστρέφουσαι, πειρώμεναι οὕτω νὰ καταπνίξωσι τὰ Ἑλληνικὰ δίκαια καὶ τὴν ἰδέαν τὴν Ἑλληνικήν. Ἐξηγέρθη κατὰ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης, τῆς Φυλῆς ἡ συνείδησις καὶ ἑκατόμβαι καὶ ποταμοὶ αἱμάτων ἐστήριξαν τὰ ἐν τῇ χώρᾳ δίκαια τοῦ Ἔθνους καὶ ἐκράτησαν ὑψηλὰ τοῦ ἐθνικοῦ ἰδανικοῦ τὴν σημαίαν.

Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον τὸν ἐργώδη ἐργάτις ταπεινή, ἀλλ' ὁλόψυχος ὑπῆρξα καὶ ἐγώ. Ἀπ' ἀρχῆς παρακολουθήσασα τὴν πάλην ταύτην τὴν γιγαντώδη καὶ συμβαλοῦσα πάσαις ταῖς δυνάμεσί μου εἰς τὴν ὑποστήριξιν καὶ τὴν ἐνθάρρυνσίν της, ἔρχομαι σήμερον, ὅτε θείᾳ συνάρσει τὰ ὄνειρα μεταβάλλονται εἰς πραγματικότητα, νὰ προσφέρω μίαν πηγὴν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ μίαν σελίδα εἰς τὴν ἔνδοξον βίβλον τῆς Μακεδονικῆς γιγαντομαχίας.

Τὸ βιβλίον μου λοιπὸν τοῦτο ἕνα ἐπιδιώκει σκοπόν. Νὰ προσφέρῃ μίαν συμβολὴν εἰς τὸν μέλλοντα ἱστορικόν, καὶ νὰ ἀποδείξῃ ἀκόμη, ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀβελτηρία τῶν κατὰ καιροὺς ἰθυνόντων ἤνοιξε χάσματα, ὑπῆρξεν ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία καὶ ἡ αὐτοθυσία, αἵτινες παρέσχον σάρκα εἰς τὴν ἰδέαν καὶ ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῆς κακίας, τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς ἀτιμίας τῶν μεγαλειτέρων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐχθρῶν.

Μὲ τὴν ἐλπίδα ταύτην παραδίδω τὸ βιβλίον μου εἰς τὴν δημοσιότητα πιστεύουσα ὅτι παρέχω μικρὰν ἱστορικὴν συμβολὴν εἰς μίαν ἐργασίαν δι' ἣν θεωρῶ ἐμαυτὴν εὐτυχῆ ὅτι ἀφιέρωσα ἀρκετὰ τῆς ζωῆς μου ἔτη.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1ον

Ἡ εἰς Θεσσαλονίκην ἄφιξις ἡμῶν κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1898. — Τὰ Βουλγαρολῃστρικὰ σώματα καὶ ἡ ὑπ' αὐτῶν κατακρεούργησις τῶν ἀθώων Ἑλλήνων.— Ἡ ἐμφάνισις τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ αἱ πυρετώδεις μυστικαὶ ἐργασίαι των πρὸς ἐξόντωσιν τῶν Ἑλλήνων.

Ἀμέσως μετὰ τὸν ἀτυχῆ πόλεμον τοῦ 1897 μετέβην ἐξ Ἀλεξανδρείας τῆς Αἰγύπτου εἰς Θεσσαλονίκην ὅπου μὲ ἐκάλει ἡ νέα θέσις τοῦ συζύγου μου.

Καθ' ὃν χρόνον ἀφικόμην ἐκεῖ τὰ πάντα ἦσαν ἐν ἠρεμίᾳ. Δύο μόνον Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι ἤριζον, πᾶσα δὲ προσπάθεια πρὸς συμφιλίωσιν αὐτῶν, ὑπῆρξεν ἀτελεσφόρητος.

Ἡ ἔρις αὕτη ἐπέφερε πολλὰ δυσάρεστα εἰς τὸν ἐκεῖ Ἑλληνισμόν, καθότι, ἕνεκα τῆς καταστάσεως ταύτης, ἐσχηματίσθησαν κόμματα, διαιρέσεις, κ.τ.λ. οἱ δὲ Βούλγαροι βλέποντες ἀφ' ἑνὸς τὸ σαπρὸν τοῦ ἐδάφους ἐκμεταλλευόμενοι δ' ἀφ' ἑτέρου τὸν ἐκ τῶν ἐρίδων κλονισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, κατώρθωσαν νὰ εἰσδύσωσιν ἀθορύβως εἰς τὴν πόλιν, καταλαμβάνοντες τὰς οἰκίας ὡς ἁπλοῖ ἐνοικιασταί, δῆθεν, κατ' ἀρχάς, μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἀλλὰ κατόπιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπολλαπλασιάζοντο, προσπαθοῦντες νὰ προσδώσωσιν εἰς τὴν ὄψιν τῆς πόλεως χροιὰν Βουλγαρικήν.

Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, οὐδεμία ἐθνικὴ ἐργασία ἐγένετο.

Ὅτε τὸ πρῶτον ἀφικόμην εἰς τὴν Νύμφην τοῦ Θερμαϊκοῦ, οἱ Βούλγαροι, ἦσαν τόσον ὀλίγοι, ὥστε ἐμετροῦντο ἐπὶ τῶν δακτύλων. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου, ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται σώματα λῃστρικά, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας, καὶ οὐχὶ ἀνταρτικά—,τὰ ὁποῖα τὴν μὲν ἡμέραν ἐκρύπτοντο εἰς τὰ κρησφύγετα τῶν Μακεδονικῶν ὀρέων, τὴν δὲ νύκτα, ἐνέπιπτον ὡς λύκοι ἐπὶ τῶν διαφόρων χωρίων λεηλατοῦντα τὰς οἰκίας καὶ κακοποιοῦντα τοὺς Ἕλληνας.

Εἰς τὸ ἡμέτερον Προξενεῖον ἐπαρουσιάσθησαν τότε Ἕλληνές τινες.

καλοὶ πατριῶται, οἱ ὁποῖοι ἐζήτησαν ὡς χάριν νὰ ἐπιτραπῇ αὐτοῖς ἡ ἐξόντωσις τῶν ληστρικῶν τούτων Βουλγαρικῶν σωμάτων.

Τὸ Προξενεῖον ὅμως, ἀπέκρουσε τὴν ἰδέαν ταύτην λέγον ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ μιμηθῇ ὁ Ἑλληνισμὸς τοιαύτας ἐνεργείας.
Κατὰ τὴν ταπεινήν μου κρίσιν, λίαν σφαλερὰ ἦτο ἡ ἰδέα αὕτη καθόσον οἱ Βούλγαροι εὑρόντες τὸ πεδίον τῆς δράσεως ἐλεύθερον ἐπεδόθησαν ἀκωλύτως εἰς τὸ ἐξοντωτικὸν αὐτῶν ἔργον κατὰ τοῦ ἀπροστατεύτου Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐργασία αὐτῶν, προώδευσεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται λίαν ἐπικίδυνος διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, διότι ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀδυνάτων ὄντων καὶ ἄνευ ὑποστηρίξεως, οἱ μὲν ἀνθιστάμενοι, σὺν τῷ χρόνῳ κατεκρεουργοῦντο, οἱ δὲ ὑποκύπτοντες, βίᾳ ἐξεβουλγαρίζοντο.

Ἀποτέλεσμα δ' ἐκείνης τῆς πολιτείας εἶνε ἡ σημερινὴ κατάστασις, καθ' ἣν ὁ ἡμέτερος νικηφόρος στρατὸς μετ' ἀπορίας εὑρίσκει πολλοὺς Ἑλληνο-Μακεδόνας, ἐκβουλγαρισθέντας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2ΟΝ

Ἡ ἄγνοια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ περὶ τῆς θρησκευτικῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν ἄφιξιν εἰς Θεσ)νίκην ἡ ἰδέα τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν καὶ τοῦ λαοῦ περὶ τῆς ὑφισταμένης διαφορᾶς μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Βουλγαρικῆς σχισματικῆς τοιαύτης, ἦτο λίαν χαλαρά.

Ἀντελήφθην δὲ τοῦτο, διότι ὁσάκις τοὺς ἠρώτων, τί ἦσαν [1]) Ρωμηοὶ ἢ Βούλγαροι, μὲ ἠτένιζον μετ' ἀπορίας οἱονεὶ ἀλληλοερωτώμενοι, τί σημαίνει ἡ φράσίς μου αὕτη, σταυροκοπούμενοι δέ, μοὶ ἀπήντων, ἀφελέστατα :

— Νά! Χριστιανοὶ εἴμεθα, τί Ρωμηοί, τί Βούλγαροι!

Βλέπουσα τότε τὸν μέγαν ἐθνικὸν κίνδυνον ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἀμαθείας, ἔκρουσα τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου πρὸς τοὺς ἁρμο-

1) Σημ : Τοὺς Ἕλληνας ὀνομάζουν ἐκεῖ Ρωμηούς.

δίους· πλὴν οὗτοι ἔχοντες τὰ βλέμματα ἀλλαχοῦ ἐστραμμένα—περὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐργασίας καὶ μόνας τυρβάζοντες, ἃς ἐθεώρουν ὡς τὰς μόνας σωστικὰς—δὲν ἤκουσαν τοὺς ἤχους αὐτοῦ.

Τὸ τότε σύστημα τοῦ Προξενείου ἡμῶν, ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διάδοσιν καὶ ἐξάπλωσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καθ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν.

Ἐργασία λαμπρὰ μὲν καὶ πατριωτική, ἀλλ' ὄχι καὶ ἐπαρκής. Οἱ Βούλγαροι διακρίνοντες τὴν ἐργασίαν ταύτην, κατώρθωσαν τινὰς ἐκ τῶν διδασκάλων, νὰ καταστήσωσι μίσθαρνα ὄργανα αὐτῶν.

Οἱ ἐφιάλται οὗτοι, προδίδοντες τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν συμφέροντα, ἐδυσχέρανον ἀπείρως καὶ μέγαν ἐπέφερον περισπασμὸν εἰς τὴν ἡμετέραν ἐργασίαν.

Μεταξὺ δ' αὐτῶν ὑπῆρξε καί τις Ἄλλιος ὀνόματι—ἰατρὸς ἐν Γουμενίτσῃ—ὅστις συχνότατα κατήρχετο εἰς τὴν Θεσσ)νίκην προσποιούμενος, ὅτι προσφέρει πολλὰς ὑπηρεσίας τῷ ἡμετέρῳ Προξενείῳ.

Ὁ ἄθλιος ὅμως οὗτος εἰργάζετο καταχθονίως ἐναντίον ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων, διότι ἦτο μᾶλλον Βούλγαρος τὴν καταγωγήν.

Πολλάκις κατεστήσαμεν γνωστὸν τῷ Προξενείῳ, καθὼς καὶ ὁ ἀείμνηστος ἰατρὸς Σακελλαρίου τοῖς ἀνεκείνωσε τὴν προδοτικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν, ἀλλ' οἱ ἁρμόδιοι παραπειθόμενοι ὑπὸ τῆς στωμυλίας τοῦ προδότου τούτου, οὐδεμίαν ἔδιδον προσοχὴν εἰς τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν, καὶ τοιουτοτρόπως οὗτος εἶχεν ἀποκτήσει ἀφ' ἑνὸς μεγάλην ἐπιρροήν, καὶ ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐλάμβανε χρήματα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· μεταβαίνων δὲ ὡς ἰατρὸς καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν κατέκτα ἔδαφος ὑπὲρ τῶν ἀντιπάλων.

Κατ' αὐτὰς μάλιστα ἐπληροφορήθην ὅτι ἐσχάτως εὑρίσκετο ἐν Κιλκὶς ἔνθα καὶ ἡ σπεῖρα τῶν Βουλγάρων, ἐργαζόμενος μετ' αὐτῶν ἀναφανδὸν πλέον ἐναντίον ἡμῶν [1]).

Εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ πατριωτισμὸς καὶ τὸ αἴσθημα δὲν ἔλειπον ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ ἡμετέρῳ Προξενείῳ ἐργαζομένους. Ἀπεναντίας μάλιστα ἦσαν ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένα ταῦτα παρ' αὐτοῖς, ὅπως ἐν τῇ καρδίᾳ παντὸς Ἕλληνος· οὔτε δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν εἰργάζοντο μετὰ ζήλου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ταπεινήν μου γνώμην, δὲν ἦτο τὸ σύστημα αὐτῶν τὸ καταλληλότερον. Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ἀπονέμουσα τὸ δίκαιον, ὅτι δὲν ἦσαν ἐπαρκεῖς, διὰ νὰ ἐργασθῶσι συστηματικώτερον. Ἔλειπον τὰ ὄργανα, ἅτινα ἠδύναντο νὰ δράσωσιν ἀποτελεσματικῶς διευθύνοντα μίαν τόσην μεγά-

1) Σημ : Τ' ἀνωτέρω ἔγραφον πρὸ τοῦ πολέμου, καὶ ἑπομένως πρὸ τῆς ἀποπομπῆς τῶν Βουλγάρων ἐκ Κιλκίς.

λην ἐργασίαν καὶ οἱ ὀφθαλμοί, οἵτινες ἤθελον διακρίνει πᾶσαν ἔλλειψιν ἢ ἀτέλειαν καὶ πᾶν τῶν Βουλγάρων κίνημα.

Ἀντιληφθεῖσα ἐντεῦθεν, ὅτι ἦτο ἀναπόφευκτος ἀνάγκη, ὅπως ὑπάρχῃ καὶ ἰδιωτικὴ ἐργασία, ἐσκέφθην τίνι τρόπῳ ἠδυνάμην αὐτοβούλως νὰ προβῶ εἰς βοήθειαν τοῦ Ἐθνικοῦ αὐτοῦ ἔργου.

Τὸ ἐγχείρημα ἦτο δυσχερὲς ὄντως καὶ ἴσως ἀνώτερον θὰ ἔλεγέ τις, τῆς δυνάμεως γυναικός. Καλῶς συνησθανόμην τοῦτο καὶ ἐδίστασα πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν σκέψεών μου. Ἀλλ' ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ Σοφόκλειον ῥῆμα «Τὸ ζητούμενον ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τ' ἀμελούμενον» καὶ ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ ἀξιώματος ὠθουμένη· καθ' ὃ Vouloir c'est pouvoir ἀπεξεδύθην ἐπὶ τὸ ἔργον.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατήρτισα ἐν μυστικότητι, καὶ ἐκ καθαροῦ πατριωτικοῦ ζήλου, ὁμάδα τινὰ ἐκ καλῶν πατριωτῶν, ἀποτελουμένην ἔκ τινων καθηγητῶν τοῦ γυμνασίου καὶ τῆς διευθυντρίας τοῦ παρθεναγωγείου, ἵνα μὲ βοηθήσωσιν εἰς τὸν δυσχερέστατον σκοπόν μου.

Σχηματίσασα τὴν ὁμάδα ταύτην προσεπάθησα πάσῃ δυνάμει νὰ προσεταιρισθῶ, καὶ τὸν τότε Μητροπολίτην—, πεφωτισμένον ἄλλώς τε μὲ τὸ Θεόδοτον φῶς τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας—καὶ κατώρθωσα νὰ μυήσω εἰς τὰ σκότια μυστήρια τῶν Βουλγαρικῶν καταχθονιοτήτων καὶ εἰς παλλὰ ἐθνικὰ ζητήματα τὸ ἐπ' ἐμοὶ αὐτὸν διεφώτισα. Καταστέλλουσα τὰ ἱστία αὐτοῦ ἀπὸ τὸν αἰθέριον πλοῦν τῶν δογματικῶν του θεωριῶν καὶ τῶν μεταφυσικῶν του ἐρευνῶν καὶ θέλουσα νὰ προσγειώσω αὐτὸν ὀλίγον καὶ εἰς πρακτικωτέρα ἀλλὰ καὶ τόσον ἐξ ἄλλου ζωτικὰ ζητήματα, ἀπέσκελλον αὐτῷ τὸν «Ἑλληνισμὸν» τοῦ Καζάζη καὶ ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἡμερήσια φύλλα τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα ἀναγινώσκων ταῦτα καὶ μανθάνων τὴν ἀλήθειαν, τροποποιήσῃ τὰς ἰδέας του, ἀναπτυσσομένου καὶ παγιουμένου τοῦ Ἑλληνικοῦ φρονήματος ἐν τῇ καρδίᾳ του, καθ' ὅσον ἦτο τότε μᾶλλον Σλαυόφιλος ἀπὸ πεπλανημένης —ὡς τοῦτο καὶ εἰς μεγαλειτέρας τοῦ κλήρου ἡμῶν κορυφὰς συνέβη,—ὁμοδοξιακῆς πεποιθήσεως.

Πλὴν καὶ ἡ ἐργασία αὔτη δὲν ἐπέφερε τοὺς ποθουμένους καρπούς, τὴν γενικὴν βελτίωσιν δηλονότι τῶν ὑποδούλων Μακεδόνων, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν καλλιτέρευσιν τῆς θέσεως ἀτόμων τινῶν καὶ δὴ Ἑλλήνων ἱερωμένων, τοὺς ὁποίους κατώρθωσα νὰ ἐπαναφέρω ἐκ τῆς ἀδίκου μακρᾶς ἐξορίας αὐτῶν, ἐν ᾗ ἐστέναζον βασανιζόμενοι.

Κατ' ἀνάγκην ἔστρεψα τότε τὰ βλέμματά μου πρὸς τὸν Πρωτοσύγγελον, ἄνδρα ἔχοντα ἐθνικὸν τὸ φρονημα καὶ τὴν ψυχήν. Δι' αὐτοῦ κατώρθωσά τι ἀρκετὰ ἀξιοσημείωτον.

Κατὰ τὰς ἐν τῇ οἰκίᾳ μου τακτικὰς μυστικὰς συνεδριάσεις ἡμῶν, ἀνεκοίνωσα εἰς τὰ μέλη πρότασίν τινα, ἀφοῦ προηγουμένως μόνη μου

τὴν ἐβασάνισα, τὴν ἐξωνύχισα καὶ εἶδον ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ πραγματοποιήσιμον ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Τοῖς ἀνεκοίνωσα λοιπόν, ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ καταρτίσωμεν ἱεροκήρυκας καθ' ὅσον καθ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν οὐδὲ σκιὰ τοιούτων ἐφαίνετο ἵνα ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος κηρύξωσιν εἰς τὸν λαὸν τὴν διαφορὰν τοῦ Βουλγαρισμοῦ ἀπὸ τόν Ἑλληνισμόν !

Τοῦ Σχίσματος ἀπὸ τῆς Ὀρθοδοξίας ! καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διαφωτίσωσι τὸν ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθεύδοντα λαόν, ὅπως ἀντιληφθῇ τὴν ἄβυσσον τῆς ἀποστάσεως.

Ὅταν ὅμως τὸ ζήτημα τοῦτο ἐτέθη ἐπὶ τάπητος ἐνέκρινον μὲν τὴν ἰδέαν πάντες ἀλλ' ἀντέστησαν κατὰ τοῦ τολμηροῦ αὐτῆς.

—Πῶς εἶνε δυνατόν, Κυρία μου, ἀπήντησαν ἔπειτα ὅλοι ἐν μιᾷ φωνῇ, νὰ γείνῃ τοῦτο ! Ποῖος θὰ τολμήσῃ, ἀνερχόμενος ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, νὰ κηρύξῃ τοιαύτας ἰδέας ; Ἄλλως τε, οὐδένα ἔχομεν τοιοῦτον ἄνδρα.

—Πρέπει νὰ τὸν εὕρωμεν καὶ νὰ τῷ ἐμπνεύσωμεν τὴν Ἐθνικὴν αὐταπάρνησιν. Ἀνάγκη νὰ μορφώσωμεν τοιοῦτον, ἀπήντησα ἠρέμως.

— Ἀ δ ύ ν α τ ο ν ! ἦτο ἡ γενικὴ ἀπάντησις αὐτῶν.

—Μὴ ἀπελπίζεσθε ποτέ, ἀλλ' εἴπετέ μοι, παρακαλῶ, ποῖον ἔχετε καθηγητὴν τῶν ἱερῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ καὶ ὁδηγήσατέ τον πρὸς ἐμέ.

— Τοιοῦτος εἶναι ὁ Σ. Α. καλὸς μὲν καθηγητής, ἀλλὰ δειλότατος καὶ φοβούμενος ὑπερβολικὰ ὅλα τὰ στοιχεῖα, ἑπομένως δὲ μὴ τολμῶν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος νὰ κηρύξῃ καὶ δὴ τοιαῦτα ἐθνικὰ ζητήματα.

—Πολὺ καλά, εἶπον μετὰ πεποιθήσεως. Τὰ πάντα παραδέχομαι. Ὑμεῖς ὅμως παρακαλῶ καὶ πάλιν θερμῶς ὁδηγήσατε τὸν Καθηγητὴν παρ' ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἀναλαμβάνω τὰ περαιτέρω. Δι' ἐμὲ εἶνε ἀρκετὸν ὅτι τυγχάνει Ἱεροκῆρυξ.

Τὴν ἑπομένην πράγματι μοὶ παρουσίασαν τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερωμένον, ὅστις ἦτο ὄντως τοιοῦτος, ὡς μοὶ παριστάνετο, ἴσως δὲ καὶ πλειότερον δειλός, καθ' ἃ ἀντελήφθην ἐκ τῆς μεταξὺ ἡμῶν συνομιλίας, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ὁ Πρωτοσύγγελος μετὰ τῶν λοιπῶν καθήμενοι ὄπισθεν αὐτοῦ μοὶ ἔνευον ζωηρῶς τονίζοντες τὰς προτέρας περὶ αὐτοῦ συστάσεις των.

Πλὴν δὲν ἀπηλπίσθην ἐκ τῆς πρώτης ἐντυπώσεώς μου. Παρεκάλεσα μόνον οὗτον νὰ μ' ἐπισκέπτηται συχνάκις, ὅπερ εὐτυχῶς ἐγένετο.

Ὅτε δ' ἐπὶ τέλους ἀνεκοίνωσα τὸν σκοπόν μου, τοσοῦτον ἐταράχθη, τοσοῦτον ἐξεπλάγη, ὥστε σταυρώσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ἀνυψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, μοὶ ἀπήντησε μετὰ φωνῆς ἐσβεσμένης, ὅτι ἐθεώρει τὸ τοιοῦτον ἀ δ ύ ν α τ ο ν ἕνεκεν τῶν ἀνυπερβλήτων προσκομμάτων. Οἱ φόβοι τοῦ ἀτυχοῦς Ἱεροκήρυκος

ἦσαν βάσιμοι καὶ ἐν πλήρει δικαίῳ σχεδὸν ἀπεποιεῖτο τὴν ὠφελιμωτάτην Ἐθνικὴν συνδρομήν του ἕνεκεν τῶν ἑξῆς λόγων :

Οὐχὶ μόνον τὸ ἀπ' ἄμβωνος ἐθνικὸν κήρυγμα ἀπηγορεύετο ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ἀτόμων, ὅσοι καθ' ὁδὸν ἤθελον φωραθῇ περὶ ἐθνικῶν ζητημάτων συνομιλοῦντες, συνελαμβάνοντο καὶ εἰς τὰς φυλακὰς ἐρρίπτοντο, πολλῷ δὲ μᾶλλον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν πάντα τὰ ἀντίθετα στοιχεῖα καὶ δὴ οἱ Βούλγαροι κατάσκοποι, ἀμέσως θὰ ἐπρόδιδον τὸ τοιοῦτον και τὴν καταστροφὴν τοῦ Κηρύττοντος θὰ ἐπέφερον.

Πλὴν πάντα ταῦτα τὰ προσκομματα εὐτυχῶς σὺν τῷ χρόνῳ κατεκρημνίσθησαν καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῶν ἐπύργωσεν ἀπροσμάχητον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὸ βάθρον καὶ ὕψωσε τὴν σημαίαν τῶν νέων ἰδανικῶν ὁ Σ. Α. διαφωτίζων τοὺς Ἕλληνας Μακεδόνας ὁ εἰς ἐ θ ν α π ό σ τ ο λ ο ν μεταμορφωθεὶς πλέον, πρώην δειλότατος Ἱεροκῆρυξ!

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς καὶ κατηχήσεως κατώρθωσεν οὕτως ἡ γράφουσα νὰ ἐμφυσήσῃ παντοῦ τὸ θάρρος καὶ νὰ ἐξυπνήσῃ τὸ κοιμώμενον πατριωτικὸν αἴσθημα παρὰ τοῖς Ἕλλησι τὸ ὁποῖον βεβαίως ἐνυπῆρχεν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ἕνεκεν τῆς μακρᾶς ἐν τῇ δουλείᾳ ἀνατροφῆς αὐτῶν,— ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ζῶντας Ἕλληνας— ὁ σπινθὴρ του ἦτο ὑπὸ τέφραν, ἀναφλεχθεὶς δὲ ἧναψε μέγα πῦρ πατριωτισμοῦ, ἄσβεστον πλέον !

Σὺν τῷ χρόνῳ, ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος, κατ' ἀρχὰς μέν, ἐξηγῶν τὰ θεῖα ρήματα τοῦ Εὐαγγελίου, ἀναπτύσσων ὡς ἐλαφρὸν ἀσύλληπτον ἄρωμα τὴν διαφορὰν τῶν δύο ἐκκλησιῶν, κατόπιν ὅμως, βλέπων τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ καθὼς καὶ ὅτι οἱ κατάσκοποι δὲν εἶχον τι ἀντιληφθῇ, ἐνεθαρρύνθη εἰς τὸ σημεῖον ν' ἀναπτύσσῃ ἐλευθέρως τὴν Ἰδέαν, διδάσκων ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος, ἐ θ ν ι κ ῶ ς !

Κατὰ τὰ πρῶτα κηρύγματα αὐτοῦ, παρευρισκόμην πρὸς ἐνθάρρυνσιν του, κατόπιν οὗτος, μὲ ἠρώτα θέλων νὰ μάθῃ τὴν ἐντύπωσίν μου. Ἐγὼ δὲ τότε, δι' ἐνθέρμων λόγων καὶ ἐπαίνων, τὸν ἐνεκαρδίωνα πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἐθνωφελοῦς αὐτοῦ ἔργου.

Ἡ τοιαύτη ἐργασία ἐννοεῖται ἦτο λίαν καρποφόρος. Ἦτο ἐκείνη ἀκριβῶς, διὰ τὴν ὁποίαν εἶχον κρούσει τὸν κώδωνα πρὸς τοὺς ἁρμοδίους, οἵτινες μὴ ψυχολογήσαντες βαθέως τὸ ζήτημα ἀπέρριψαν ὡς μοὶ ὤφειλε τὴν ἠθικὴν ἀρωγήν των.

Τὸ κήρυγμα καὶ ἡ διδασκαλία περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ δὴ τοῦ Ἐθνισμοῦ, ὅπερ καὶ σπουδαιότατον, εὐρείας ἔλαβε διαστάσεις σὺν τῷ χρόνῳ, καθ' ὃ οὐχὶ μόνον ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἱερῶν, ἐν τοῖς Γυμνασίοις ὡμίλει καὶ ἐδίδασκε τὴν νεολαίαν ὁ ἐθνικὸς Ἱεροκῆρυξ καὶ διδάσκαλος. Μὴ περιορισθεὶς

μόνον ἐν Θ]νίκῃ ἀλλά, σὺν τῷ χρόνῳ διορισθεὶς ὡς καθηγητὴς τῶν Ἱερῶν ἐν Σέρραις, Στρωμνίτσῃ καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας χώρας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Μακεδονίας, ἐνεθάρρυνε καὶ ἐζωογόνει τὸ ποίμνιόν του, ὁπόθεν καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του διαφαίνεται ἐν τῷ τελευταίῳ μέρει τοῦ παρόντος ἔργου, ὑπ' ἀρ. 16—22.

Μετὰ πάροδον ἐτῶν, ὅταν ὡμίλησεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος Κυριακήν τινα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ: Μηνᾶ τῆς Θεσ]νίκης, καὶ αἱ πέριξ ὁδοὶ ἀκόμη ἐπληρώθησαν ἀκροατῶν συνωθουμένων νὰ ἀκροασθῶσι τὰς ὑψηλὰς περὶ πατριωτισμοῦ ἰδέας, τοῦ θαρραλεωτάτου καταστάντος ἤδη ἐθναποστόλου, ὡς ἔμαθον ἐν Ἀθήναις ἀργότερον.

Διὰ τῶν τοιούτων κηρυγμάτων οἱ Ἕλληνο—Μακεδόνες ἤρχισαν νὰ φωτίζωνται ἀντιληφθέντες πλέον τὴν ἄμετρον διαφορὰν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ἦτο δὲ μεγίστη ἡ χαρά μου διότι ἡ ἐπιτυχία προσεμειδία ἤδη εὐοιώνως εἰς τὸν σκοπόν μου.

Τοιοῦτος δὲ ὑπῆρξε καὶ ἐμορφώθη ὁ πρῶτος ἐν Μακεδονίᾳ τολμήσας νὰ ὁμιλήσῃ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος Ἐθνικῶς, ἱεροκήρυξ πρὸς ὃν πολλὰ ὀφείλει ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Μεγάλη ἡμῶν Πατρίς.

Πρὶν τελειώσῃ τὸ παρὸν κεφάλαιον, ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ δικτύου, τὸ ὁποῖον εἴχομεν ἱδρύσει πρὸς πρόληψιν τῶν Βουλγαρικῶν κακουργιῶν ἐναντίον τῶν ἡμετέρων.

Ἀνάγκη νὰ ἀναφέρω περὶ τῆς συστάσεως ἀνταποκριτῶν ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν, οἵτινες καὶ μετὰ παριωτικῆς μυστικότητος ἐργαζόμενοι, διεισέδυον πανταχοῦ ἐξονυχίζοντες καὶ προβλέποντες κάθε κακοῦργον κίνημα τῶν Βουλγάρων, ἔσπευδον νὰ τὸ καταστήσωσιν εἰς ἡμᾶς γνωστὸν ἀμέσως, εἴτε δι' ἀπεσταλμένων ἀξιοπίστων, εἴτε αὐτοπροσώπως, εἴτε διὰ κρυπτογραφικῶν ἐπιστολῶν.

Τὴν τοιαύτην ἐργασίαν εἴχομεν ὀνομάσει «Μακεδονικὸν δίκτυον» καὶ πολλάκις δι' αὐτοῦ προελαμβάνομεν μελετώμενα κακουργήματα τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν ἡμετέρων ἀθώων καὶ ἀόπλων χωρικῶν.

Τίνες αἱ ἐκδουλεύσεις τοῦ δικτύου τούτου, καὶ κατὰ πόσον ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἀσθενῶν μας δυνάμεων προὐχώρησεν εἰς τὸ ἐπιδιωκόμενον μέγα ἔργον, κολακεύομαι νὰ πιστεύω ὅτι καὶ οἱ ἐπιεικεῖς ἀναγνῶσται σὺν τῇ ἐξελίξει τοῦ παρόντος ἔργου, θέλουσιν ἴδει καὶ ὁμολογήσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3ON

Αἱ διάφοροι ἀνταποκρίσεις ἡμῶν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀποτροπὴ πολλῶν κακουργημάτων τῶν Βουλγάρων κατὰ τῶν ἡμετέρων. — Αἱ διαβολαὶ τῶν Βουλγάρων περὶ τῶν Ἑλλήνων. καὶ ἡ ἀφόπλισις αὐτῶν παρὰ τῶν Ὀθωμανικῶν ἀρχῶν.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς Πατριωτικῆς ἐργασίας ἠναγκάσθην νὰ στρέψω καὶ ἀλλαχοῦ τὰ βλέμματα.

Κατὰ λαμπρὰν συγκυρίαν συνεδέθην δι' εἰλικρινοῦς φιλίας μετὰ εὐγενοῦς τέκνου τῆς Ἀλβιόνος καὶ τῆς εὐγενεστάτης συζύγου του, προσώπου λίαν σημαίνοντος ὡς ἐκ τῆς ἀτομικότητός του καὶ τῆς σοβαρᾶς θέσεως ἣν κατεῖχε καὶ δυναμένου νὰ ἐπικουρήση εἰς τὸν ἐθνικόν μας σκοπόν.

Τὰ ζητήματα ταῦτα ἤμην εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω, ὡς ἐκ τῶν διαφόρων θετικῶν πληροφοριῶν μου ἐκ τῶν ἀνταποκρίσεων, περὶ ὧν προηγουμένως ἀνέφερα, ταύτας δὲ παραλαμβάνουσα ἀνεγίνωσκον τῷ ἄνω εἰρημένῳ Κυρίῳ καθιστῶσα τοιουτοτρόπως αὐτὸν ἐνήμερον περὶ τῆς τότε οἰκτρᾶς καταστάσεως.

Ἀναγινώσκων δὲ οὗτος ταύτας καὶ ἀποτροπιαζόμενος πρὸ τῶν φρικαλεοτήτων τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν ἡμετέρων, ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἀπεστρέφετο τούτους πλειότερον καὶ συνεπάθει ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Διὰ τοῦτο μετέπειτα, εἰς τὴν ἀμέσως κατόπιν δημοσιευθεῖσαν «Κυανῆν Βίβλον», κατεχωρήθησαν ἔγγραφα αὐτοῦ, πολλὰ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων διαλαμβάνοντα, τὰ ὁποῖα ὅμως τοῦτο εἶχον τὸ πλημμελές, ὅτι διετύπουν ὀλίγον ἀορίστως τὰ πράγματα ὡς λ. χ. οἱ Χριστιανοὶ ἐν Μακεδονίᾳ ὑποφέρουσι δεινῶς κ.τ.λ.

Ὅτε δὲ μοὶ προσέφερεν ἓν ἀντίτυπον τῆς εἰς δύο τόμους «Κυανῆς Βίβλου» ὅπερ ἤδη κατέχω, ὡς ἐνθύμιον μὲ τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ, καὶ μὲ ἠρώτησε περὶ τῆς ἐντυπώσεώς μου, ἀπήντησα αὐτῷ θαρραλέως καὶ ἀπροκαλύπτως ὅτι δὲν ἤμην εὐχαριστημένη !

Κατ' ἐμέ, δὲν εἶχε διευκρινίσει καλῶς τὸ ζήτημα, διότι χριστιανοὶ εἶνε ὅλοι οἱ λαοὶ οἱ ἐν τῇ Βαλκανικῇ οἰκοῦντες, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ἀναφέρῃ ὅτι οἱ πράγματι πάσχοντες ἦσαν οἱ Ἕλληνες, κατατυραννούμενοι ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Σκεφθεὶς ὀλίγον, ὡμολόγησε τὸ ὀρθὸν τῆς παρατηρήσεώς μου καὶ

μοὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸ διορθώσῃ, τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξε ταχέως, καθ' ὅσον ἀνέγνωσα εἰς τὴν «Νεαν Ἡμέραν» τῆς Τεργέστης τότε, τὰ ἑξῆς:

Ὁ κ. Γεν: Πρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Θεσσ/νίκῃ διαλαμβάνει εἰς ἔκθεσίν του τινα πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του ὅτι οἱ ὑποφέροντες Χριστιανοὶ ἐν Μακεδονίᾳ εἶναι:

Οἱ Ἕλληνες Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι Πατριαρχικοί.

Ἀναγκάζομαι ὅμως νὰ ἐπανέλθω ἐκ τρίτου εἰς τὰ περὶ Μακεδονικοῦ δικτύου, ὅπως ὁμιλήσω εὐρύτερον περὶ τῶν ἀγαθοεργιῶν τοῦ φιλέλληνος αὐτοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ἀτυχεῖς Ἑλληνο—Μακεδόνας.

Ὡς εἶπον ἤδη, μόλις ἐλάμβανον τὰς ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας προερχομένας εἰδήσεις ἐκ τῶν διαφόρων ἀνταποκριτῶν ἡμῶν, ἔσπευδον νὰ ἀνακοινώσω ταύτας εἰς τὸν εἰρημένον Βρεττανὸν μεθ' οὗ προελαμβάνομεν ὅσα ἠδυνάμεθα κακουργήματα τῶν τεράτων τοῦ Αἵμου ἐναντίον τῶν ἡμετέρων.

Πολλὰ πράγματι ὁ εὐγενὴς οὗτος φιλέλλην ἔπραξε τότε ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων, οἱ ὁποῖοι κατεκρεουργοῦντο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀπανθρώπως, καθόσον ἐξασκῶν μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ Βαλῆ τῆς Θεσ/νίκης, πολλάκις προελάμβανε καὶ ἔσωζε τὰ δυστυχῆ θύματα τῆς Βουλγαρικῆς θηριωδίας.

Πλήν, οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ του ὑπηρετοῦντες καβάσηδες ἐδωροδοκοῦντο, ὡς εἶχον ἀντιληφθῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὅπως ὠτακουστοῦντες προδίδωσι τὰ λεγόμενα ἐν αὐτῇ.

Τὴν τοιαύτην ἀντίληψίν μου εἶχον ἀνακοινώσει εἰς τὸ εὐγενὲς ζεῦγος καὶ ἔκτοτε, παρακολουθοῦντες αὐτούς, εἴχομεν λάβει ἀρκετὰ δείγματα τῆς προδοσίας των.

Συνεπείᾳ λοιπὸν τῶν συστάσεων τοῦ Βρεττανοῦ φιλέλληνος παρὰ τῷ Βαλῆ, διέτασσεν οὗτος ἑκάστοτε ἀπόσπασμα Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ὅπερ μετέβαινε πρὸς τὸ μέρος τοῦ μελετωμένου ἐγκλήματος, καὶ ἀπεσόβει διὰ τῆς ἐγκαίρου ἐπεβάσεώς του πᾶν κακούργημα.

Τοιουτρόπως πολλοὶ διεσώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Δ. Παπα-Οἰκονόμου ἐν τῷ χωρίῳ Κρίβα.

Ἠπείλησαν αὐτὸν Παρασκευήν τινα οἱ Βούλγαροι, ὅτι ἤθελον τὸν φονεύσῃ τὴν ἑπομένην Κυριακήν, κατὰ τὴν 11ην π. μ. ὥραν, ἐὰν δὲν ἐμέτρα αὐτοῖς ἓξ (6) λίρας.

Τοῦτο δ' ἔπραττον οἱ Βούλγαροι ὁσάκις ἐπεθύμουν νὰ ἐξοντώσωσιν Ἕλληνας.

Εὐτυχῶς ὅμως, εἰδοποιηθεῖσα ἐγκαίρως δι' ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου περὶ τῆς προσχεδιαζομένης ταύτης δολοφονίας, προσεκάλεσα τὸν κ. Πρόξενον ἐν τῇ οἰκίᾳ μου διὰ τὸν φόβον τῶν ὠτακουστῶν, καὶ ὑπέβαλον

αὐτῷ παράκλησιν ἔνθερμον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀτυχοῦς Δ. Παπᾶ-Οἰκονόμου, ἀφοῦ ἀνέγνωσα αὐτῷ τὴν σταλεῖσαν μοι ἐκεῖθεν ἐπιστολήν.

Ἐκ τῆς οἰκίας μου κατ' εὐθεῖαν ἐπορεύθη ὁ φιλάνθρωπος Βρεττανὸς παρὰ τῷ τότε Βαλῆ Χασὰν Φεχμῆ-Πασᾶ, ὅστις ἦτο ὁ ἄριστος τῶν κατὰ καιροὺς Νομαρχῶν τῆς Θ)νίκης, καὶ ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὰ διατρέχοντα μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ σταλῇ ἀμέσως στρατὸς Ὀθωμανικὸς πρὸς ἀποσόβησιν τῆς μελετωμένης δολοφονίας. Τοῦτο καὶ ἐγένετο.

Ἡ δολοφονία τοῦ ἱερέως ἀπέτυχεν, ὁ δὲ Θεοσεβὴς οὗτος Λευΐτης μεταμφιεσθεὶς μετά τινα χρόνον εἰς χωρικὸν ἦλθε πρός με ἵνα μὲ εὐχαριστήσῃ. Ὅτε τὸν ἀνεγνώρισα ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τοῦ χωρικοῦ τὸν ἐπετίμησα διὰ τὸ παράλογον θάρρος του.

— «Σᾶς ὀφείλω τὴν ζωήν μου, Κυρία», μοὶ εἶπεν· «ἑπομένως καθῆκόν μου ἦτο νὰ ἔλθω αὐτοπροσώπως νὰ Σᾶς εὐχαριστήσω» [1].

Πλεῖστοι ἐκ τῶν χωρικῶν ἤρχοντο εἰς τὸν οἶκον μου, καὶ παρεκάλουν κλαίοντες νὰ τοῖς δοθῶσιν ὅπλα.

Δὲν θὰ λησμονήσω εἰς τὴν ζωήν μου τὴν λαχτάραν μεθ' ἧς ἐζήτουν ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ὁ Λευκάδιος ἀοιδὸς τόσον θαυμασίως ἐξύμνησε τὸν πικρὸν καὶ πολύδακρυν χωρισμὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας ἑνὸς τῶν ἐπικωτέρων ἡρώων του.

«—Κυρία, δώσατέ μας ὅπλα δὰ νὰ ὑπερασπίζωμεν τὴν ζωήν μας !
»Οἱ Βούλγαροι μᾶς εὑρίσκουν ἀόπλους καὶ κατασφάζουσιν ἡμᾶς, τὰ
»τέκνα μας τὴν οἰκογένειάν μας !

»Ὅπλα ! ὅπλα θέλομεν !

»—Μὰ προσπαθήσετε καὶ σεῖς νὰ λάβητε ἀπὸ ἓν διὰ νὰ ὑπερασπίζησθε τὴν ζωήν σας καὶ τὴν ζωὴν τῶν προσφιλῶν σας ὑπάρξεων !

»—Δὲν μᾶς ἀφίνουν, Κυρία, τίποτε. Οἱ Τοῦρκοι εἰσερχόμενοι εἰς »τὰς οἰκίας μας καὶ ἐρευνῶντες μᾶς ἀφαιροῦσι καὶ ἕνα σουγιᾶ ἀκόμη, ἐὰν εὕρωσιν.»

Οἱ Βούλγαροι προστατευόμενοι παρὰ τῆς Β. Μ. Δυνάμεως διέσπειρον ζιζάνια, οἱ δὲ Πρόξενοι αὐτῶν, ἐπέβαλλον τότε εἰς τοὺς Τούρκους νὰ ἀφοπλίζωσι παντελῶς τοὺς Ἕλληνας Μακεδόνας, ἵνα οἱ κομιτατζῆδες των εὑρίσκοντες αὐτοὺς ἀόπλους τοὺς καταχρεουργοῦσιν !

Τὰ ἀνήκουστα ταῦτα ὄργια καὶ χειρότερα ἔτι, ἐγίνοντο εἰς βάρος τῶν ἀτυχῶν ἀνυπερασπίστων Ἑλλήνων.

Προσέξατε δὲ καλῶς, παρακαλῶ, εἰς ὅ,τι μέλλω νὰ διηγηθῶ ἐν τῷ ἀμέσως κατωτέρω κεφαλαίῳ.

1) Ὅρα ἐν τῳ Β'. μέρει ἐπιστολὴν ἀρ : 28.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4ον

Οἱ βανδαλισμοὶ καὶ αἱ θηριωδίαι τῶν Βουλγάρων. — Ἡ ἐξόντωσις δύο υἱῶν Ἕλληνος προκρίτου καὶ ἡ ἀποτέφρωσις τῶν χρεωγράφων αὐτοῦ.— Ἡ κατακρεούργησις τῶν ἀθώων καὶ ἀόπλων Ἑλλήνων ὑπ' αὐτῶν.—Τὰ ἀνήκουστα βασανιστήρια τοῦ μυλωθροῦ καὶ τῆς ταλαιπώρου οἰκογενείας του.

Ἑσπέραν τινά, μετέβησαν οἱ Βούλγαροι εἰς χωρίον τι Ἑλληνικὸν Λέχοβον, καὶ εἰσώρμησαν εἰς τὸν οἶκον ἑνὸς ἐκ τῶν ἐκεῖ προκρίτων, Ἀθαν. Προΐκον ὀνόματι καθ' ἣν στιγμὴν ἡ πατριαρχικὴ οἰκογένεια παρεκάθητο εἰς τὸ δεῖπνον.

Αἴφνης, ἁρπάσαντες τοὺς δύο υἱούς, Ἰωάννην καὶ Μῆτρον ὧν ὁ πρεσβύτερος 29 ἐτῶν, ὁ δὲ νεώτερος 27, τοὺς ἔδεσαν καὶ ῥίψαντες χαμαί, διὰ τῶν λογχῶν καὶ γιαταγανίων των ἐκακούργουν ἐπὶ τῶν σωμάτων των κατακόπτοντες αὐτοὺς εἰς μύρια τεμάχια ἐξορύσσοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀπεκόπτοντες τὴν ῥῖνα, τὰ ὦτα, τὴν γλῶσσαν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς :

Ἐνῷ δὲ τὸ αἷμα ἔρρεε κρουνηδὸν ἐν τῷ δωματίῳ καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ἔκλαιον καὶ ὠδύροντο, οὗτοι στρέψαντες τὰ ὅπλα των ἐκτύπων καὶ αὐτὰ διὰ τῶν ἀκτηρίδων ὅπως τοῖς ἐπιβάλωσι τὴν σιγήν.

Ἀποτελειώσαντες οὕτω τὸ κακοῦργον ἔργον αὐτῶν, ἀφῆκαν τὰ ὡραῖα καὶ ὀνομαστὰ παλληκάρια τοῦ τόπου εἰς ἄμορφον μᾶζαν.

Εἶτα, στραφέντες πρὸς τὰς γυναῖκας, εἶπον αὐταῖς :

— Βάλτε μας νὰ φᾶμε ! ! !

Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖναι, συντετριμμέναι καὶ κλαίουσαι δὲν ἐκινοῦντο, τὰς ἐξηνάγκασαν διὰ τῆς βίας νὰ παραθέσωσιν αὐτοῖς τὸ δεῖπνον καὶ νὰ μένωσιν ὄρθιαι νὰ τοὺς ὑπηρετοῦν.

Κατόπιν ἐν τῷ ἀνημμένῳ φωτί, ἔκαυσαν ὅλα τὰ ὀνομαστικὰ χρεώγραφα ἅτινα εὗρον ἐντὸς τῶν διαφόρων ἑρμαρίων τῆς οἰκίας, ἀπογυμνώσαντες οὕτω ἐν μιᾷ στιγμῇ τὴν πρώην εὔπορον καὶ εὐτυχῆ οἰκογένειαν τοῦ προκρίτου Ἕλληνος στερήσαντες αὐτὴν τῶν ὡραίων αὐτῆς βλαστῶν καὶ τῆς ὅλης περιουσίας της.

Τοῦτο εἶνε ἓν ἐκ τῶν ἀπείρων ἀνηκούστων τοιούτων φρικιαστικῶν ἄθλων αὐτῶν, ἀμέσως δὲ θέλω διηγηθῇ ἕτερον.

Ἄλλην τινὰ νύκτα μετέβησαν εἰς τὸν μύλον μυλωθροῦ τινος, Μιχάλη

ὀνόματι, ἐν τῷ χωρίῳ Μπράτσα, τοῦ ὁποίου ἔκρουσαν ἐπιμόνως τὴν θύραν ἀπαιτοῦντες διὰ τῆς βίας νὰ ἀνοίξῃ αὐτήν.

Ἀφοῦ ἤνοιξε, τὸν διέταξαν νὰ βαδίσῃ ἐμπρὸς πρὸς τὸν οἶκον του. Καὶ ἐπειδὴ κατ᾽ ἀρχὰς ὁ ταλαίπωρος μυλωθρὸς ἀντέστη, ἐπίεσαν αὐτὸν καὶ τὸν ἔθεσαν ἐμπρός, σύροντες τὰ γιαταγάνια.

Ἡ πτωχὴ σύζυγός του Ἀναστασία ἀναγνωρίσασα τὴν φωνὴν τοῦ συζύγου της κατὰ τὴν προκεχωρηκυῖαν ἐκείνην ὥραν τῆς νυκτός, ἤνοιξε κατεσπευσμένως τὴν θύραν, ἀλλ᾽ ἔμεινεν ἄναυδος πρὸ τῶν πανόπλων Βουλγάρων λησταναρτῶν οἵτινες ὁρμήσαντες ἀπειλητικοί, ἀνῆλθον τὴν κλίμακα καὶ κατηυθύνθησαν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ὕπνου, ὅπου ἐκοιμῶντο τὰ μικρά των τέκνα ἅτινα ἀφυπνισθέντα ἕνεκα τοῦ ἀσυνήθους θορύβου, ἔρριψαν κραυγὰς τρόμου καὶ φρίκης, πρὸ τῆς θέας τῶν Βουλγάρων.

Ἐπειδὴ ὅμως διὰ τῶν ἀπειλῶν δὲν ἔπαυσαν θρηνοῦντα, φοβηθέντες οἱ λησταντάρται μὴ προδοθῶσιν εἰς τοὺς γείτονας, τὰ ἥρπασαν ἀπὸ τοὺς πόδας καὶ αἰωροῦντες αὐτά, συνέτριψαν τὰς κεφαλάς των ἐπὶ τῶν τοίχων διαλυθέντος τοῦ μυελοῦ τῶν δυστυχισμένων νηπίων ἐν τῷ δωματίῳ.

Κατόπιν, ζητοῦντες χρήματα παρὰ τοῦ μυλωθροῦ καὶ ἐκείνου μὴ ἔχοντος νὰ μετρήσῃ τοῖς δημίοις τῶν τέκνων του, ματαίως δὲ διαμαρτυρομένου ἐντόνως ὅτι μόλις κατορθώνει νὰ ἀποζῇ τὴν οἰκογένειάν του διὰ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου του, ἀφοῦ πρὶν τὸν κατεβασάνισαν, ἔπειτα ἥναψαν πῦρ ἐν τῷ μαγειρίῳ, καὶ καύσαντες ἔλαιον, ὅπερ ἐκεῖ τυχαίως εὗρον περιέχυσαν δι᾽ αὐτοῦ τὸν δυστυχῆ μυλωθρόν, ἕως ὅτου ἐξέπνευσεν ἐν τῷ μέσῳ ἀφορήτων ἀλγηδόνων.

Οὕτω δὲν ἀπέμεινεν αὐτοῖς ἄλλο θῦμα, πλὴν τῆς κακοτύχου νεαρᾶς καὶ εὐειδοῦς γυναικός ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀφοῦ μετῆλθον βίαν, καὶ ἀφοῦ μάτην προσεπάθησαν νὰ ἀποσπάσωσι τὸ μυστικὸν δῆθεν περὶ τῆς κρύπτης τῶν χρημάτων, ὁποῖα δὲν ὑπῆρχον, ἐπυράκτωσαν παρατυχόντα ἐκεῖ ὀβελόν, καὶ τὴν διεπέρασαν ἐκ τῶν κάτωθεν πρὸς τὰ ἄνω, δίκην κριοῦ Οὕτως ἐξέπνευσε καὶ ἡ ἀτυχὴς σύζυγος τοῦ Μηχάλη μυλωθροῦ . . . .

. . . .

Ὁσάκις οἱ χωρικοὶ Βούλγαροι ἐφθόνουν Ἕλληνά τινα, κάπως εὐημεροῦντα, διέβαλλον αὐτὸν εἰς τὰς λησταναρτικὰς συμμορίας τῶν ὁμοεθνῶν των, ὅτι δῆθεν ἔχει χρήματα, αὐτοὶ δὲ νύκτωρ ἐπιπίπτοντες κατεκερμάτιζον αὐτὸν καὶ ἐξωλόθρευον ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειαν. Τοιαῦτα τινὰ ἦσαν κατόπιν καὶ τὰ ὄργια τοῦ Σανδάσκη.

Ἴδετε εἰς τὸ Ε΄. μέρος ὁμολογίαν «Μιχαηλόφσκη» Βουλγάρου καταγγέλλοντος αὐτὸν καὶ τὸν ὅμοιόν του Τσερνοπέεφ, εἰς ἐπιστολήν μου καταχωρισθεῖσαν τῇ ... τὴν ... «Χρόνος» ὑπ᾽ ἀριθ. 35, κατὰ τὴν διάβασιν

τοῦ περιφήμου Σινδίκα, ἐκ Πειραιῶς μεταβαίνοντος εἰς Ἀλβανίαν πρὸς διοργάνωσιν κινήματος ἐναντίον μας.

Τοιαῦτα λοιπὸν τὰ ὄργια τῆς ἀχρείας ταύτης φυλῆς καὶ τοιοῦτον τὸ μένος αὐτῆς ἐναντίον τῶν ἡμετέρων.

Τοιοῦτοι ἑπομένως, ὄντες οἱ Βούλγαροι καὶ ὑπὸ τοιούτων ἐμφο-

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ

ρούμενοι αἰσθημάτων, εἶνε δυνατὸν ποτὲ νὰ συγκρατήσωσι συμμαχίαν εἴτε φιλίαν μετ' ἄλλου οἱουδήποτε ἔθνους καὶ δὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ; Οὐδέποτε! 1)

Ἐγράφησαν πολλὰ ὑπὲρ αὐτῶν εἰς διάφορα ξένα φύλλα, τὰ ὁποῖα ὅμως πάντα ἀδρῶς ἐπληρώθησαν.

1) Σημ: — Τ' ἀνωτέρω ἔγραφον ὅτε ἤμεθα σύμμαχοι.

Ποία ἡ χαρακτηρίζουσα τοὺς διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀναλλοιώτους τὴν ψυχὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα ἀπογόνους τοῦ Κρούμου καὶ τοῦ Σαμουὴλ σατανικὴ πονηρία, καταδεικνύει καὶ τὸ ἑπόμενον :

Πολλάκις αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ Βούλγαροι εἰς Τούρκους καὶ Βασιβουζούκους μετημφιεσμένοι, καὶ ὡπλισμένοι διὰ γιαταγανίων καὶ διαφόρων ἄλλων ὅπλων μέχρις ὀδόντων, προσεποιοῦντο, ὅτι δῆθεν σφάζουν καὶ κακοποιοῦν ἀτυχεῖς Βουλγάρους ἐρριμμένους κατὰ γῆς, ἄνωθεν δὲ αὐτῶν τοὺς ἐκακοποίουν ἐνῷ πάντες καὶ οἱ σφάζοντες καὶ οἱ δῆθεν σφαζόμενοι ἦσαν Βούλγαροι.

Εἰς τοιαύτην δὲ στάσιν ἐφωτογραφοῦντο καὶ ἀπέστελλον τὰς εἰκόνας ταύτας εἰς τὰ ἐξηγορασμένα Εὐρωπαϊκὰ φύλλα πρὸς δημοσίευσιν. Τὸ Εὐρωπαϊκὸν κοινὸν βλέπον τὰ δῆθεν μαρτύρια τῶν κατὰ γῆς ἐρριμμένων καὶ παρὰ Τούρκων δῆθεν, λησταντιαρτῶν σφαζομένων εἰκονικῶν τούτων Βουλγάρων καὶ ἀναγινῶσκον τὰς σχετικὰς περιγραφὰς τῶν κατὰ φαντασίαν βανδαλικῶν βασάνων αὐτῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, συνεκινεῖτο βαθύτατα καὶ ὕψου φωνὴν οἴκτου διὰ τὰ δῆθεν θύματα !

Τοὺς τοιούτους δεινοὺς ὑποκριτὰς ἐπίστευε μέχρι σήμερον καὶ ἐκόπτετο ὑπὲρ τῶν δεινῶν καὶ πολυμηχάνων τούτων κεράτων, ἡ εὐφυὴς καὶ πεπολιτισμένη Εὐρώπη !

Ἀλλ' ἦλθε καιρὸς νὰ ἀρθῇ ἡ αὐλαία καὶ νὰ καταδειχθῇ, ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐν τοῖς δημοσιογραφικοῖς τῆς Ἑσπερίας παρασκηνίοις ἐβυσσοδομεῖτο ἠθικῶς καθ' ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν διαπασῶν τῆς Βουλγαρικῆς ἀποθεώσεως ἐτονίζετο, δὲν ἦτο παρὰ διαφήμισις ἐπ' ἀμοιβῇ τοῦ κακοηθεστέρου ἐμπορικοῦ συστήματος.

Οὐδεμία αὐτῶν πρᾶξις ἀληθής !

Εἰς πᾶσαν πρᾶξιν αὐτῶν, ψεῦδος καὶ φενάκη ! ἀπάτη καὶ δόλος !

Τί ἔπραξεν, ἐρωτῶ, ὁ τοσοῦτον ἐπὶ γενναιότητι καὶ εὐρωπαϊκωτάτῃ διοργανώσει διατυμπανισθείς, ὑπὸ δὲ τοῦ κ. Μπάουτσερ, ὡς ὁ Πρῶσσος τῆς Ἀνατολῆς ἐπονομασθεὶς Βουλγαρικὸς στρατός ; Τί ἔπραξαν, οἱ ἐν ἀδικίᾳ καὶ ἐγωϊσμῷ διέποντες τὰς τύχας τῆς Γῆς, οἱ εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος διαλαλήσαντες ὡς τὸν μόνον προωρισμένον νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἡγεμονεύσῃ τῆς περιμαχήτου Βαλκανικῆς ;

Πρὸς πλειοτέραν ἐξακρίβωσιν παρατηρήσατε ὄπισθεν εἰς τὸ Ε'. μέρος, ὑπ' ἀριθ. 37 ἄρθρον Ρωσσικῆς Ἐφημερίδος περὶ τῶν Βουλγαρικῶν ἀξιώσεων ἀρχόμενον οὕτω :

« Ὁ Ρωσσικὸς Λόγος » κ.τ.λ. . . . .

. . . .

. . . .

Ποῖα λοιπὸν τὰ ἄθλα τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ;

Ἐνῷ ὁ ἡρωϊκώτατος Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς νί-

κης φερόμενος διῆλθεν ὡς θύελλα τὸ ἱστορικὸν καὶ δυσπόρθητον Σαραντάπορον, ἐκεῖ ἔνθα ὑπῆρξε ποτὲ ὁ τάφος τῶν κατὰ τοῦ ἐλαχίστου Μακεδονικοῦ στρατοῦ ἀγρίως ἐπιτιθεμένων καὶ ἀπείρως πολυαριθμητοτέρων Ρωμαϊκῶν λεγεώνων, διέβη τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων αὐτῶν, διὰ τὸ δυσάλωτον (Δεμὶρ Καποῦ) Σιδηρᾶν Πύλην, θεωρουμένην, καθυπέταξε μετὰ μάχην Ὁμηρικὴν τὴν ἱερὰν χώραν τῆς Μακεδονίας τὰ Γιεννιτσά, ἥτις δι' αὐτούς, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, ἱερὰν πόλιν τῆς Θράκης· πανταχοῦ ὁπόθεν διῆλθε ἀνήγειρε τρόπαια καὶ πυραμίδας ἐξ ὀστέων, εἰσῆλθε τέλος θριαμβευτὴς καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μεκεδονίας μὲ ταχύτητα καταπλήξασαν ὁλόκληρον τὸν κόσμον.

Ἐκτὸς δὲ τούτων, ἡ Ἑλλὰς ἔχει ὑπερηφάνως ἀκόμη νὰ ἐπιδείξῃ τὰς δαφνοστεφεῖς μάχας τῆς Ἠπείρου καὶ τὴν γιγαντομαχίαν τοῦ Μπιζανίου, ἡ ἅλωσις τοῦ ὁποίου, ὑπὸ τῶν ἀθανάτων Ἑλλήνων καὶ τῶν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καλουμένων ἡμετέρων εὐζώνων: Σεϊτὰν Ἀσκὲρ (δαιμόνων στρατός), ὡς καὶ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ νικηφόρου Δαφνοστεφοῦς Στρατηλάτου, τοῦ ἐνδόξου Βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου τοῦ ΙΒ'. τοῦ ὁποίου τὴν στρατηγικὴν δεινότητα, σύμπας ὁ κόσμος ἐθαύμασε!

Οἱ Βούλγαροι ὅμως, ἐκτὸς τοῦ Λουλὲ Μπουργὰς καὶ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ὅπου καὶ ἐκεῖ ὡς ἐσχάτως ἀπεδείχθη, ἐπέτυχον μᾶλλον ἐκ τῆς ἐξαντλήσεως τῶν ἐχθρικῶν πυρομαχικῶν καὶ τῆς νυκτερινῆς τῶν Τούρκων συγχύσεως ἐκλαβόντων τοὺς ἰδικούς των ὡς Βουλγάρους καὶ ἐπὶ ἐξάωρον φονευόντων ἀλλήλους, κατὰ τύχην δύναταί τις εἰπεῖν, ἐνίκησαν.

Ὥστε καὶ ἐδῶ δὲν ἦσαν νικηταί! πιθανὸν δὲ ἀργότερον νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς καὶ τίς οἶδε ἄλλο τι παρόμοιον καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ Λουλὲ Μπουργκάς. Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα μέρη ἔσχον οἰκτρὰς ἀποτυχίας, μετὰ μεγίστων ἀπωλειῶν στρατοῦ, ὡς αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἰσχυρίζονται, πρὸς ἀπόκτησιν πλειοτέρων κατακτήσεων.

Τοῦτο ἀποδεικνύει ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον, δηλ. τὴν πλήρη ἀνικανότητα τοῦ στρατοῦ των.

Ἀπώλεια στρατοῦ ἄνευ ἐπιτυχιῶν καὶ ἄνευ μεγάλων προσκομμάτων, εἶνε ἐντελὴς ἀνικανότης οὐδόλως δικαιολογοῦσα τὰς προβαλλομένας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν λαφύρων τοῦ πολέμου, ἀπέναντι δηλαδὴ ἡμῶν καὶ τῶν Σέρβων οἵτινες εἴμεθα οἱ πραγματικοὶ νικηταί. Ἀλλ' ἡ θρασύτης των εἶνε τοσαύτη, ὥστε καὶ αὐτὰς τὰς ἐλλείψεις των νὰ μεταχειρίζωνται ὡς ὅπλα ὑπερασπίσεως διὰ πλειοτέρας κατακτήσεις.

Ἡ Ἀδριανούπολις ἔμεινεν ἐπὶ μακρὸν ἀκλόνητος, καίτοι ἡ πτῶσις αὐτῆς δὲν ἦτο εἰμὴ ζήτημα ὀλίγων ἡμερῶν διὰ στρατὸν καλῶς κατηρ-

τησμένον, ὡς ἀπεφάνθη ὁ εἰδικὸς συνεργάτης Ἀγγλικῆς ἐφημερίδος, ὅστις ἐξήτασεν ἐπισταμένως τὰ ὀχυρώματά της ἐπὶ τόπου, ἡλώθη δὲ μόνον διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ Σερβικοῦ στρατοῦ.

Εἰς τὴν Τσατάλτζαν, τοὺς κατετρόπωσαν οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ ἐν τούτοις προβάλλουν ἀξιώσεις περὶ κατακτήσεων οἱ χθεσινοὶ χοιροβοσκοὶ καὶ ἀρκουδοτρόφοι ! ! 1)

Ἐσκόπουν νὰ παραθέσω πλείονα κακουργήματα τῶν ἀγριανθρώπων αὐτῶν τῆς Σόφιας ἐὰν μὴ μὲ ἐκώλυεν ἡ ἰδέα ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔδει νὰ γράψω τόμον ὁλόκληρον, ἐνῷ καὶ πάλιν θὰ ἔκαμνον ὅ,τι ὁ ἀποπειραθεὶς νὰ ἐκκενώσῃ διὰ τῆς παλάμης, ὅ,τι ὁ ἀντλῶν εἰς πίθον Δαναΐδων.

Διὰ τοῦτο ἀποφεύγουσα τὸ ἐπιπονώτατον καὶ σχεδὸν δυσεπίτευκτον αὐτὸ ἔργον, θέλουσα δὲ νὰ δώσω συγχρόνως καὶ ἐναργεστέραν εἰκόνα καὶ δὴ εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀγνοούντων τὰ πράγματα, ἢ ἀποπλανηθέντων εἰς τὰς ἰδέας τῶν ξένων τῆς βουλγαρικῆς ἀγριότητος, προετίμησα νὰ παραθέσω ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ παρόντος βιβλίου μου, φωτογραφικούς τινας πίνακας εἰλημμένους ἐκ τοῦ φυσικοῦ καὶ παριστῶντας ὅλην τὴν αἱμοδιψίαν τῶν ἀκορέστων αὐτῶν θηρίων ὧν τὴν ψευδῆ καὶ ἐπιζήμιον συμμαχίαν καὶ τὴν ταχίστην μετ' αὐτῶν σύρραξιν προεμάντευον δυστυχῶς ἔκτοτε καὶ τὴν προαίσθησίν μου αὐτὴν εἶχον τὸ θάρρος ν' ἀνακοινώσω εἴς τινα κύκλον ἀξιωματικῶν ἐν Θεσσ)νίκῃ, οἵτινες, εἰρήσθω δὲν ἀπέφυγον νὰ ἐκφράσωσι κατάδηλον δυσαρέσκειαν ἐπὶ τῇ ἀπαισιόξῳ ἀντισυμμαχικῇ ταύτῃ προρρήσει μου.

Τοὺς πίνακας τούτους ἐλάβομεν ἀπὸ τὸν πρὸ τριετίας Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ ἐκδιδόμενον «Μέγαν Ἀλέξανδρον» ὄργανον τοῦ Κεντρικοῦ Μακεδονικοῦ Συλλόγου διευθυνομένου νῦν μὲν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Θωμᾶ Σταύρου, τότε δὲ ἀπὸ τοὺς ἀκραιφνεῖς πατριώτας τοὺς ἀειμνήστους ἀδελφοὺς Γερογιάννη, οἵτινες οὐκ ὀλίγον εἰργάσθησαν ἐν τῷ Μακεδονικῷ ζητήματι καὶ ἴσως ἔμελλον νὰ ἐργασθοῦν περισσότερον ἂν μὴ πρόωρος θάνατος ἀφήρπαξεν ἀμφοτέρους ἐκ τῆς ζωῆς.

1) Σημ. Τὸ παρὸν ἔγραφον μετὰ τὸν Τουρκο-Βουλγαρικὸν πόλεμον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5ον

Αἱ δύο ἐκκλήσεις καὶ αἱ συνέπειαι αὐτῶν.

Ἐπειδὴ ἡ Βουλγαρικὴ προπαγάνδα σοβαρῶς εἶχε κατορθώσει νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ ἐν Γαλλίᾳ πνεῦμα ἀδρῶς ἐξοδεύουσα διὰ τὰ φλογερὰ ὑπὲρ αὐτῆς ἄρθρα, τὰ δὲ γαλλικὰ φύλλα ἔφθανον μέχρι Μακεδονίας πλήρη θαυμασμοῦ διὰ τοὺς ἥρωας δῆθεν τῆς ἡμέρας, τοὺς ἀρίστους πολιτικούς! τοὺς περιφήμους στρατιώτας! τοὺς ἐμπρηστὰς δηλονότι τούτους καὶ δυναμιτιστὰς κλπ., ὁ δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀντιπρόσωπός των ἦτο φλογερὸς Βουλγαριστὴς καθὼς καὶ οἱ περὶ αὐτόν, οὐδεμίαν ἐλπίδα διέβλεπον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοὐλάχιστον ἐκείνην, ἀπὸ τοῦ 1901 καὶ ἐπέκεινα, διὰ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν συμπάθειαν τῆς Γαλλίας καὶ τὴν ἀρωγὴν αὐτῆς ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν καταδυναστευομένων Ἑλληνο-Μακεδόνων.

Ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ Βουλγαρικὴ προπαγάνδα δὲν εἶχεν εἰσέτι λάβει τὴν δέουσαν ἐξάπλωσιν καὶ δὲν εἶχε ἐρριζωθῆ εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἡ Πολιτικὴ τοῦ τόπου δὲν εἶχεν ἐμποτισθῆ ἀπὸ τὰς ψευδολογίας καὶ ὑπερεγκωμιάσεις τῶν Οὔνων ὑπὲρ ἑαυτῶν εἰς τρόπον ὥστε, ἔμενεν ἐλπὶς προσελκύσεως καὶ προσοχῆς τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους ὑπὲρ ἡμῶν.

Ταῦτα ἔχουσα ὑπ' ὄψιν, ἐπρότεινα πρὸς τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν Πατριωτικὴν ὁμάδα συμβοηθούς μου ν' ἀπευθύνωμεν ἔκκλησιν πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ φιλελληνικὸν Σύλλογον ὁ «Βύρων», καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀγγλικὸν λαόν, τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων καὶ αὐτὸν τὸν Βασιλέα Ἐδουάρδον, καὶ νὰ διευθύνωμεν αὐτὴν πρὸς τὸν τότε ἐν Λονδίνῳ Πρεσβευτὴν κ. Δ. Μεταξᾶ ὅπως ἐπιδοθῇ ὅπου δεῖ.

Ἡ ἔκκλησις συνταχθεῖσα λίαν ἐπιτυχῶς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Χ. Κ. ἐκ τῆς πατριωτικῆς μας ὁμάδος, καὶ δίδουσα ἐν σμικρογραφίᾳ ζωντανὴν εἰκόνα τῆς ἐν Μακεδονίᾳ καταστάσεως, ὑπεγράφη παρὰ τῆς μικρᾶς ὁμηγύρεως καί τινων ἄλλων ἀπ' ἔξω πλὴν ἐμοῦ φυσικά, καθότι οὐχὶ μόνον ἐπεθύμουν νὰ ἐργάζωμαι κρυφίως ἀλλὰ καὶ λόγοι ἀνεξάρτητοι τῆς θελήσεώς μου μὲ ἠνάγκαζον πρὸς τοῦτο.

Εὐτυχῶς ἡ ἔκκλησις αὕτη ἐγένετο μετὰ μεγάλης εὐμενείας δεκτὴ παρὰ τῷ φιλελληνικῷ συλλόγῳ ὁ «Βύρων», διότι ἀναγνωσθεῖσα παρὰ τοῦ ἰδίου κ. Δ. Μεταξᾶ ἐνώπιον πάντων, συνεκίνησε βαθέως καὶ διέθεσεν εὐνοϊκῶς πολλοὺς ἐκ τῶν παρευρισκομένων Ἄγγλων ὑπὲρ τῶν

δικαίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Γλάδστωνος λαβὼν τὸν λόγον, θερμῶς συνηγόρησεν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων.

Τὸ «Νέον Ἄστυ» ἐρανισθὲν ἐκ τῶν Ἀγγλικῶν φύλων τὴν μνησθεῖσαν ἔκκλησιν ἔγραψε τὰ ἑξῆς ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 19ης Μαρτίου 1903.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΤΥΠΟΝ

«Ἐκ Θεσσαλονίκης ἀπεστάλη εἰν τὸν ἐν Λονδίνῳ φιλελληνικὸν »σύλλογον «Βύρωνα» καὶ δημοσιεύεται εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἐφημερίδας »εὔγλωττος ἑλληνικὴ ἔκκλησις, φέρουσα τὰς ὑπογραφὰς τῶν κ. κ. Ἀγ»γέλου Σακελλαρίου, Χατζηκυριάκου, Μαρίας Ἀργυροπούλου, διδα»σκαλίσσης καὶ λοιπῶν. Μεταξὺ ἄλλων ἡ ἔκκλησις λέγει :

»Ἐπὶ αἰῶνας ὅλους τὰ βλέμματα τῶν πατέρων μας ἦσαν ἐστραμ»μένα πρὸς τὴν Εὐρώπην. . . . Ἤδη μαστίζουν ἡμᾶς ληστρικαὶ συμ»μορίαι, τὰς ὁποίας συντηροῦν τὰ βουλγαρικὰ κομιτᾶτα καὶ αἱ συμμο»ρίαι αὗται ὄχι μόνον μᾶς ληστεύουν, ἀλλὰ μᾶς δολοφονοῦν, μᾶς καίουν, »λεηλατοῦν τὰς οἰκίας μας, ἐρημώνουν τὰς κατοικίας μας καὶ καθυβρί»ζουν τὰ τέκνα μας.

»Οἱ ὑπογραφόμενοι κάμνουν ἔκκλησιν πρὸς τὰ φιλάνθρωπα αἰσθή»ματα τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ, τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, τοῦ Βασιλέως »Ἐδουάρδου, πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀποτροπαίων τούτων κακουργιῶν.»

. . . .

Ἐκ καθήκοντος ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἀπετάθη πρὸς τὸ Προξενεῖον Θεσσ]νίκης, ἐπιτιμήσας τὸν διευθύνοντα αὐτὸ διὰ τὴν ἀμεριμνησίαν αὐτοῦ, καὶ διότι πατριῶται Ἕλληνες ἔσχον τὴν πρωτοβουλίαν νὰ ποιήσωσιν ἔκκλησιν καὶ πέμψωσιν πρὸς αὐτὸν ταύτην, ἐνῷ ἔπρεπεν ἡ καλὴ αὕτη ἰδέα νὰ προέλθῃ πρὸ παντὸς ἐκ τοῦ Προξενείου.

Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀφορμή, ὥστε κατόπιν ἑτέρα ἔκκλησις τοῦ ἡμετέρου σωματείου πρὸς τὸν τότε Πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει κ. O' Connor, ἥτις ἔμελλε νὰ σταλῇ παρ' ἐμοῦ μέσῳ τοῦ κ. Ι. Γρυπάρη Πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνστ]πόλει, ἵνα ἀσφαλῶς φθάσῃ, εἰς ἃς προωρίζετο χεῖρας, διὰ τρόπου ἀνειλικρινοῦς ἐζητήθη καὶ ἐκρατήθη εἰς χεῖρας τοῦ κ. Γεν: Προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Θεσσ]νίκῃ παρὰ τοῦ συντάξαντος αὐτὴν καθηγητοῦ κ. Χ. Κ.

Ὁ καθηγητὴς οὗτος, ἐκ τοῦ ὑποδούλου τότε ἀκόμη Ἑλληνισμοῦ καταγόμενος καὶ οἰκογενειάρχης ὤν, καὶ φοβηθεὶς τὴν παῦσιν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ἴσως ὡς ὅπλον ὁ κ. Γ. Πρόξενος, τόσον

θερμῶς μὲ παρεκάλεσε νὰ τῷ ἐγχειρίσω δι' ὀλίγας ὥρας τὴν εἰρημένην ἔκκλησιν, ὥστε ἐνέδωκα, παρακληθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν λοιπῶν μελῶν.

Τὴν ἔκκλησιν ταύτην συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ στείλωμεν, διότι εἶχον ἔξωθεν πληροφορηθῆ παρ' Ἄγγλου, σοβαρωτάτου προσώπου καὶ λίαν σημαίνοντος, ὅτι παρὰ τῆς τότε Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως εἶχον ζητηθῆ πληροφορίαι, ἀπὸ τοῦ ἐν Κων)πόλει Πρεσβευτοῦ της, περὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐν γένει διατρεχόντων, μεταξὺ τῶν ἀλληλομισουμένων ἐθνικοτήτων τῆς Βαλκανικῆς.

Ἐκ τοῦ ἰδίου προσώπου ἀκόμη ἔμαθον, ὅτι ὁ αὐτὸς Πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας, ἐν Κ)πόλει ἐζήτησε παρ' ἐπισήμου προσώπου τοῦ ἔθνους του, τὰς δεούσας πληροφορίας.

Δὲν ἀπετάθη δὲ πρὸς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ Γεν. Πρόξενόν του, ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἄγγλον Πρεσβευτὴν ἐν Βουλγαρίᾳ, ὅστις κακῶς πληροφορηθεὶς ἕνεκεν τῆς στρεβλώσεως τῆς ἀληθείας παρὰ τῶν ἐκεῖ ἐνδιαφερομένων, μετέδωκε τὰς ζητηθείσας πληροφορίας, στρεβλὰς καὶ πολὺ τῆς ἀληθείας ἀπεχούσας.

Ἡ ἔκκλησις αὕτη, συνετάχθη λίαν ἐπιτυχῶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ κ. Κ. καὶ ἤθελε φέρει σπουδαῖα ἀποτελέσματα, διότι ἐν αὐτῇ διεγράφομεν. οὐχὶ λεπτομερῶς,—δύσκολον διὰ καλάμου—ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνόντων, τὰς βιαιοπραγίας τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν ἡμετέρων, ἐν γυμνῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ὑπερβολῆς, τοῦτο δὲ διὰ νὰ μὴ ὑπάρξῃ ἀφορμὴ ἐλαχίστης δυσπιστίας.

Διδομένη δ' αὕτη διὰ τοῦ ἡμετέρου Πρεσβευτοῦ, θὰ ἀπεκάλυπτε καὶ αὐτῷ τὴν τότε ἀληθῆ κατάστασιν τῆς Μακεδονίας, καὶ ἡ ξένη διπλωματία θὰ διέβλεπε τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν, καὶ λυποῦμαι τῇ ἀληθείᾳ νὰ θίξω τοιοῦτόν τι ζήτημα μεθ' ὅλην τὴν δυνατήν μοι συγκάλυψιν τῶν προσώπων. Πλήν, ἀφαιρεθεῖσα δολίως ὡς προανέφερον, ὄχι μόνον δὲν ἀπεστάλη ἡ ἔκκλησις, εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον ἀλλ' ἐρρίφθη εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων.

Πολλάκις ἔστειλα πρόσωπα πρὸς ἐπανάκτησιν αὐτῆς, ἀλλ' εἰς μάτην! Πάντοτε οἱ ἐν τῷ Προξενείῳ ἐπροφασίζοντο ὅτι ἀνέμενον ὁδηγίας παρὰ τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως, ἵνα τὴν ἀποστείλωσιν εἰς ὃ ἀπηυθύνετο Πρόσωπον.

Ἀτυχῶς, πάντα ταῦτα ἦσαν ἀναληθῆ, διότι οὐδέποτε ὁ κ. Πρόξενος ἔγραψε τὸ τοιοῦτόν πρὸς τὴν ἡμετέραν Κυβέρνησιν, καθὼς κατόπιν ἐβεβαιώθην, παρὰ τοῦ ἐνταῦθα ὑπουργείου.

Οὕτω δὲ τὸ πεδίον ἔμεινε πάλιν ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων.

Εἰς τὴν ἔκκλησιν ἐκείνην ἀπέδιδον μεγάλην σημασίαν πολλὰ τὰ καλὰ ἀναμένουσα ἐξ αὐτῆς.

Κατ' ἐμέ, θὰ ἦτο ἀρχὴ παντὸς καλοῦ, διότι οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ θὰ διέβλεπον τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ θὰ κατέπιπτον ὅλα τὰ κατόπιν μηχανορραφήματα τῆς ἀθλίας Βουλγαρικῆς προπαγάνδας!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 6ον

Ἡ ἐξ ἀγνοίας τῆς τότε καταστάσεως τοῦ κ. Γεν. Προξένου Θεσσαλονίκης αἰσιοδοξία.— Ἡ ἀνατίναξις τοῦ Γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου** Guadalquivir **ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.— Σκηναὶ φρίκης καὶ εἰκόνες ἀπελπισίας ἐν Θεσσαλονίκῃ.— Ὁ Στρατιωτικὸς νόμος κτλ.

Ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν του, δροσίζων τὸ φλογισμένον μέτωπόν του ἐντὸς τῶν ὑδάτων τοῦ γραφικοῦ Θερμαϊκοῦ. Ἡ ἡμέρα ὑπεχώρει δίδουσα τὴν θέσιν της εἰς τὸ βραχὺ μέν, ἀλλὰ ποιητικὸν λυκόφως.

Ἦτο ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ ἀσυναισθήτως περιπίπτει εἰς γλυκεῖαν ρέμβην.

Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐκαθήμεθα — ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ Ἰουλίου 1903—μετὰ τοῦ κ. Γεν. Προξένου καὶ τοῦ κ. Ὑποπροξένου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς οἰκίας μου συνομιλοῦντες περὶ τῶν Μακεδονικῶν πραγμάτων.

Ἐν τῇ συνομιλίᾳ ἡμῶν ὁ κ. Πρόξενος μοὶ λέγει :—«Μανθάνω ὅτι εἶσθε δυσηρεστημένη μὲ τὴν ἐνταῦθα πολιτικήν μου πορείαν, θεωροῦσα με ἀδρανοῦντα καὶ οὐχὶ συμφώνως μὲ τὴν σημερινὴν κατάστασιν ἐργαζόμενον· ἀλλὰ τί θέλετε νὰ πράξω ; Νὰ μιμηθῶ τοὺς Βουλγάρους ;

Ἐκτὸς τούτου εἶμαι καὶ συνδεδεμένος μετὰ φιλίας μετὰ τῶν ἀντιθέτων Προξένων. Χθὲς φερ' εἰπεῖν μοὶ προσέφερον τὸ Τεῖον εἰς τοῦ κ. Σ.... καὶ προχθὲς ἐγευμάτισα εἰς τοῦ κ. Ο.... Πῶς θέλετε λοιπὸν νὰ πράξω ἄλλέως ;

—Ἀλλ' ἡ φιλία καὶ αἱ γνωριμίαι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν μὲ τὸ καθῆκον καὶ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος μας, τῷ ἀπήντησα, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου μακρὰ συζήτησις διεξήχθη....

Δὲν γνωρίζω ἂν θὰ φανῶ δυσάρεστος. Προσεπάθησα καὶ προσπαθῶ ὅπως οἱ λόγοι μου μὴ φέρωσι τὴν αἰχμὴν τοῦ βέλους· ὅπως ὦσιν ὅσον οἷόν τε ἤπιοι. Ἀλλ' εἶνε στιγμαὶ καθ' ἃς προβάλλει ἀδυσωπήτως ἐπι

τακτικὴ ἡ φωνὴ τῆς Πατρίδας, καθ' ἃς τὰ στενὰ ὅρια τοῦ Ἐγώ, ἐξαλείφονται καὶ ἐκμηδενίζονται ὁλοσχερῶς πρὸ τῆς ἀληθείας.

Καὶ μία πικρὰ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ἡ Ἑλλάς, καθ' ὃν χρόνον οἱ Βούλγαροι προῆγον καταπληκτικῶς τὸ καταχθόνιον τοῦ ἐκσλαυϊσμοῦ τῆς Μακεδονίας ἔργον, διὰ διδασκάλων, ἱερέων, προπαγανδιστῶν, πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν μέσων, οἱ ἡμέτεροι ἀπὸ τὸ 1898 ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μου δηλ. ἐν Θεσ)νίκῃ μέχρι τοῦ 1903 τῆς προσωρινῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκεῖθεν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, οἱ ἰθύνοντες τὰ τῆς θρησκείας καὶ τὴν Πολιτικὴν ἐπὶ τόπου, κατὰ πολὺ ὑστέρουν τῶν ἐκ τῶν περιστάσεων προσδοκιῶν.

Ὁ κλῆρος! ἀναρμοδίως ἰθυνόμενος, δὲν ἐξεπλήρου τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμὸν θρησκευτικῶς τε καὶ ἐθνικῶς· καὶ ἡ διπλωματία ἐπίσης ἰθυνομένη ὑπὸ προσώπου ἀγαθοῦ μέν, καὶ φιλοπάτριδος, πλὴν ἀμοίρου δυστυχῶς τῆς ἐπιδεξίου καὶ καταλλήλου ἐκείνης ἐνεργείας καὶ τοῦ στρατηγικοῦ καὶ ριψοκινδύνου ἐκείνου θάρρους, ἄνευ τοῦ ἁρμονικοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὁποίων οὐδέποτε δύναταί τις νὰ ἀντιμετωπίσῃ καὶ διεξαγάγῃ ἐπιτυχῶς μεγάλα ἐθνικὰ ζητήματα, ὡς τὸ Μακεδονικόν, ἔκαμνεν ὥστε ἡ τλήμων Ἑλλάς, νὰ ἀστοχῇ καὶ ἀξιοθρηνήτως ὑστερῇ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ.

Τοιοῦτος καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Πρόξενος· ἄριστος μὲν καὶ εὐορκώτατος τῶν τυπικῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἐκτελεστής, πλὴν ἀποδυσπετῶν πρὸ τῶν μεγάλων καὶ τολμηρῶν ἐγχειρημάτων, ἠρέσκετο οἱονεὶ δικαιολογῶν ἑαυτὸν νὰ βλέπῃ τὰ πάντα ῥόδινα, σκιὰς δὲ καὶ μορμολύκεια τοὺς ἐκ τῶν Βουλγάρων ὑπερβολικοὺς φόβους μου. Συνεπῶς, προκειμένου περὶ τῶν ἐκ τῶν Βουλγάρων μεγάλων κινδύνων, τοσοῦτον αἰσιόδοξος ἦτο, ὥστε νὰ μοὶ εἴπῃ τὰ ἑξῆς :

—«Βεβαιωθῆτε, Κυρία μου, ὅτι ἡ Μακεδονία καὶ μετὰ παρέλευσιν ὁλοκλήρου δ ε κ α ε τ ί α ς, θὰ εὑρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς κατάστασιν οἵα ἡ σημερινή· ἐπισήμως σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι, καθ' ὅλον αὐτὸν τὸν χρόνον, οὐδὲν ἀπολύτως θέλει συμβῇ· οὐδὲ τουφεκιὰ κἂν θὰ πέσῃ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑπερβολική του αἰσιοδοξία μοὶ προξένησε θυμηδίαν, στενοχωρηθεὶς μοὶ λέγει—Στοιχηματίζομεν; Νὰ μοῦ δίδετε ἓν πλουσιοπάροχον γεῦμα καὶ μὲ ἐκλεκτὴν Champagne, ἐὰν τὰ πάντα δὲν θὰ ἦνε ἤρεμα καὶ ἄνευ τοῦ παραμικροῦ ἐπισοδίου, ἕως τότε.

. — Εἴθε ὑμεῖς νὰ μαντεύητε ὀρθῶς· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει σᾶς ὑπόσχομαι νὰ σᾶς δώσω γεῦμα πολυτελέστατον. Ἀλλὰ μετὰ λύπης μου διαβλέπω ὅτι αἱ ἰδικαί μου προβλέψεις θὰ ἐπαληθεύσωσι καὶ τότε τὸ γεῦμα αὐτὸ θὰ δοθῇ παρ' ὑμῶν, ὅπερ ἐκ βάθους καρδίας ἀπεύχομαι, καθόσον τὸ τοιοῦτον θὰ εἶναι πρὸς βλάβην τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, τῷ ἀπήντησα.

Πλήν, ἄλλαι αἱ αἱ ἀνεξερεύνητοι βουλαὶ τῆς τύχης! Πρὸς ἀπάντησιν τῆς αἰσιοδοξίας του, θόρυβος ἰσχυρὸς διέκοψεν αἴφνης τὴν συνομιλίαν μας τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ ἐγείρων ὁ κ. Ὑποπρόξενος τὸ παραπέτασμα τῆς θύρας τοῦ ἐξώστου, προσέβλεψε πρὸς τὰ ἔξω εἰς τὴν κατέναντι θάλασσαν, ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς ἡμᾶς λέγει:

— Δὲν εἶνε τίποτε· ἠγκυροβόλησεν ἓν μέγα πλοῖον φέρον ὑποθέτω, Ὀθωμανικὸν στρατόν.

Σημειωτέον, ὅτι ἡ οἰκία μας ἦτο ἡ πρό τινος «Ἑλληνικὴ Λέσχη» κειμένη ἐπὶ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ πλησίον τοῦ «Λευκοῦ Πύργου», τῆς ὁποίας οἱ ἐξῶσται ἔβλεπον πρὸς τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ πλοῖον ὅπερ ἠγκυροβόλησε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔναντι ἀκριβῶς τοῦ ἐξώστου, ποῖον νομίζει τις ἦτο; Τὸ γνωστὸν «Guadalquivir» τῆς Γαλλικῆς Ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρείας τῶν Διαπορθμεύσεων (Messageries).

Ἐνῷ δὲ ἐξήρχετο τοῦ λιμένος τὴν ἐπομένην ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥρα 11η π. μ. πρὸς τὸ Καραμπουρνοῦ βαῖνον, αἰφνηδίως ἀνετινάχθη σχεδὸν ἀποσυντεθέν, ἐκ βόμβας ἥτις ἐπιτηδείως ἀπὸ τῆς πρωΐας εἶχε τεθῆ ἐντὸς τοῦ κύτους ὑπὸ Βουλγάρου κομιτατζῆ δῆθεν ἐπιβάτου ἀνελθόντος ἐπ' αὐτοῦ ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκ Θεσσ)νίκης ἀναχωρήσεως τοῦ πλοίου. Ἡ καταστροφὴ αὕτη προὐξένησε τρόμον καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν, καὶ οἱ κάτοικοι πάντες ἔσπευσαν πρὸς τὴν παραλίαν. Ἐγὼ δὲ ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ δωματίου μου, ἔνθα ἡτοιμαζόμην ἵνα ἐξέλθω πρὸς συνάντησιν τοῦ εὐγενοῦς ξένου Κυρίου, περὶ οὗ ἐμνήσθην ἐν προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, πρὸς πρόληψιν νέας τινὸς ἀτιμίας τῶν Βουλγάρων εἰς βάρος τῶν ἡμετέρων, περὶ ἧς εἶχον εἰδοποιηθῆ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ, παρέστην αὐτόπτης μάρτυς τῆς ἀνατινάξεως τοῦ σκάφους.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων οἱ Οὐνῖται ἀνθρωποκτόνοι δὲν ἔπαυσαν ἐργαζόμενοι. Καὶ τὴν ἐπομένην—ἡμέραν Τετάρτην ἐνθυμοῦμαι—πρὸς τὸ ἑσπέρας, ἀπεπειράθησαν ν' ἀνατινάξωσιν ὁλόκληρον τὴν Θεσ)νίκην καταλαμβάνοντες τὴν πόλιν ἐν τῇ συγχύσει, τῷ θορύβῳ, τῷ σκότει, καὶ τῷ πανικῷ.

Τοιαύτη ἦτο ἀκριβῶς ἡ κατὰ τὸ 1903 ἀποπειραθεῖσα ἀνατίναξις τῆς Θεσ)νίκης, ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἔρριψαν βόμβας, ὡς γνωστὸν τοῖς πᾶσι τυγχάνει, εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Τράπεζαν, εἰς τὴν ἀποθήκην τῶν πετρελαίων τοῦ Μαντασώφ, εἰς τὸ μέγα ψυχαγωγικὸν κέντρον, τότε Ἀλάμπραν, κειμένην παραπλεύρως τῆς οἰκίας μας, εἰς τὸ Ἀεριόφως καὶ εἰς τὸ ἀριστοκρατικὸν ζυθοπωλεῖον τοῦ Νιόνιου ὅπερ τότε ὑπῆρχε, καὶ ἀλλαχοῦ.

Εὐτυχῶς ὅμως, διότι ὁ Θεὸς τῶν Ἑλλήνων ηὐσπλαγχνίσθη πάλιν τὸν λαόν του, οὐδεμία σχεδὸν ἐκ τῶν βομβῶν ἐπέφερεν ἀκριβῶς τὸ

παρὰ τῶν Βουλγάρων προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα. Μόνον εἰς τὴν «Ἀλάμπραν» καί τινα ἄλλα κέντρα ἐφονεύθησαν τινές, οἵτινες οἱ ἀτυχεῖς καθήμενοι ἀνύποπτοι διεσκέδαζον μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἄλλοι δὲ ἠκρωτηριάσθησαν. Εἰς τὸ ἀεριόφως ἐπέφερον σημαντικὰς ζημίας, ἐξ ὧν προῆλθε γενικὸν βαθὺ σκότος ἀνὰ τὴν πόλιν, τὰς οἰκίας καὶ τὰ διάφορα κέντρα καὶ συνεπῶς σύγχυσις ἣν ἐννοεῖται ἐπεδίωκον οἱ Βούλγαροι ἐν Θεσσαλονίκῃ, διότι μηδὲν μέγα καὶ γενναῖον ἔχοντες νὰ ἐπιδείξωσι, ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως, οὔτε περγαμηνὰς ἐπὶ πατραγαθίᾳ ἔχοντες νὰ καυχηθῶσιν, οὔτε ἀπὸ ἐπιστημονικῆς, οὔτε ἀπὸ τεχνικῆς, οὔτε ἀπὸ ἀνθρωπίνης εἴτε ἀνθρωπιστικῆς ἀπόψεως, ἐζήλωσαν φυσικὰ τὴν χαμαίζηλον δόξαν τοῦ Ἡροστράτου προσπαθοῦντες, ὡς ἐκεῖνος, νὰ γίνωσι γνωστοὶ εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν κόσμον διὰ τῶν κακουργιῶν καὶ τῶν τοιούτων βαρβάρων καὶ ἀπανθρώπων μέσων.

Τῆς Ὀθωμανικῆς Τραπέζης ἐπετεύχθη ἡ ἀνατίναξις καὶ ἡ καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν καταστροφή, ἡ δὲ συνοικία «Φράγκικα» (quartier Franc) ἐν ᾗ εὑρίσκεται καὶ σήμερον ἀκόμη τὸ ἀνοικοδομηθὲν τῆς Τραπέζης κτίριον, εἶχεν ἀναστατωθῆ.

Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχε καὶ τὸ πλησίον αὐτῆς κείμενον ξενοδοχεῖον «Κολόμβος» τοῦ ὁποίου τὰ τεμάχια μετεωρίζοντο ὡς τρομεροὶ ἀερόλιθοι.

Σπεύσας ἐκεῖ ὁ Ὀθωμανικὸς στρατὸς περιεφρούρει τήν τε Τράπεπεζαν καὶ τὰ πέριξ, κτυπῶν διὰ τῶν ἀκτηρίδων τῶν ὅπλων πάντα προσπαθοῦντα νὰ πλησιάσῃ ἐκεῖ ἀδιακρίτως, ἐθνότητος καὶ φυλῆς.

Γενικὴ σύγχυσις, ἀταξία καὶ σκότος βαθύ, ἐπεκράτει κατὰ τὰς ὥρας ἐκείνας καὶ πλῆθος εἰς τοὺς δρόμος ἔτρεχεν πρὸς διαφόρους διευθύνσεις.

Ἂς συλλάβῃ τις, πρὸς στιγμὴν τὴν κατωτέρω εἰκόνα ἐν τῇ φαντασίᾳ του διὰ νὰ ἔχῃ μικρὰν ἰδέαν τῆς ἑσπέρας ἐκείνης.

Βόμβας, ἀνατινασσομένας ἀλλεπαλλήλως, φωνὰς οἴκτου καὶ πανικοῦ, κραυγὰς ἀπογνώσεως πληρούσας τὴν ἀτμόσφαιραν, σκότος ἀδιαπέραστον καλύπτον τρομακτικῶς ὁλόκληρον τὴν πόλιν, τὰς οἰκίας ἁπάσας καὶ τὰ ψυχαγωγικὰ κέντρα, πάντας δὲ προσπαθοῦντας νὰ ἐξέλθωσι ψηλαφοῦντες καὶ ἀνατρεποντες ὅ,τι ἤθελον συναντήσει ἐνώπιόν των!!

Εἰς τὰς ὁδοὺς οἱ στρατιῶται ἔτρεχον ἀτάκτως, σπεύδοντες πρὸς φρούρησιν τῆς ἀνατιναχθείσης Ὀθωμ. Τραπέζης καὶ σύλληψιν παντὸς ὑπόπτου καὶ κακοποιοῦ στοιχείου!!

Ἂς σκεφθῇ τίς ὅλα ταῦτα καὶ τότε ἴσως, ἐπαναλαμβάνω, θὰ ἔχῃ ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς φρικώδους ἐκείνης ἑσπέρας!

Ἑσπέρας πανικοῦ ἀπεριγράπτου, τρομακτικοῦ σκότους καὶ ἀπαισίου θορύβου!!

Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἅπαξάπαντα τὰ κακοποιὰ στοιχεῖα εἶχον ἐξέλθῃ τῶν

ἐγκάτων τῆς γῆς, ὅπως καταστρέψωσιν τὴν δροσόλουστον Νηρηΐδα, τὴν ἐξηπλωμένην νωχελῶς πρὸ τῶν κρασπέδων τοῦ Θερμαϊκοῦ.

Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, πολλοὶ ἦσαν οἱ φονευθέντες ὧν τὴν ἐπιοῦσαν τὰ πτώματα σωρηδὸν μετέφερον ἐπὶ φορτηγῶν ἁμαξῶν (κάρρων), δίκην σφαγίων.

Ταῦτα πάντα συνέβησαν μετὰ 24 μόλις ὥρας ἀπὸ τῆς ἐπισήμου διαβεβαιώσεως τοῦ Γεν. Προξένου, ὅτι μετὰ δεκαετίαν ὁλόκληρον ἡ Μακεδονία θὰ διατηρεῖται εἰς ἥρεμον κατάστασιν καὶ ἄνευ τοῦ παραμικροῦ ἐπεισοδίου! . . . .

Κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, σημειωτέον ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀρκετὸς στρατὸς Ὀθωμανικὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ, καίτοι τότε ἀπεβιβάζετο ἀθρόος τοιοῦτος καθ' ἑκάστην σχεδόν, ἀλλ' ἀμέσως ἀπεστέλλετο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας παρὰ τῶν ἁρμοδίων πρὸς περιστολὴν Βουλγαρικῶν ἀνταρσιῶν, ἃς ἐπὶ σκοπῷ διέπραττον οἱ Βούλγαροι ἵνα ἔχωσι τὸ πεδίον ἐλεύθερον καὶ δράσωσιν ἐν Θεσ]νίκῃ, ὅπως ἐδίψων.

Πλήν, εὐτυχῶς διὰ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον δὲν κατώρθωσαν ὅ,τι τόσον διακαῶς ἐπόθουν.

Ἀνάγκη ἀκόμη νὰ σημειωθῇ, ὅτι, ὅταν συνέβαινον τὰ ἀνωτέρω, ὅλοι σχεδὸν οἱ κ. κ. Πρόξενοι καὶ δὴ τῆς Ἀγγλίας, Ἰταλίας καὶ Ρουμανίας ἔσπευσαν αὐτοπροσώπως ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς τραγῳδίας, μεριμνῶντες περὶ τῆς ζωῆς τῶν ὀλιγίστων ὑπηκόων αὐτῶν.

Ὁ ἡμέτερος ἅμα τῷ ἀκούσματι, ἐκλείσθη ἐν τῷ Προξενείῳ ἔνθα καὶ ἡ κατοικία του, περιφρουρούμενος ἀπὸ Ὀθωμανοὺς στρατιώτας οὓς ἐκάλεσε πρὸς προφύλαξιν αὐτοῦ καὶ τοῦ Προξενείου του.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅθεν ἃς ἐμβαθύνῃ τις καὶ ἃς σκεφθῇ πόσον μέγα σφάλμα εἶνε τὸ νὰ διατελῇ ἐν ἀσυγγνώστῳ ἀγνοίᾳ ὁ διπλωμάτης καὶ νὰ κατέχηται ὑπὸ ἐγκληματικῆς αἰσιοδοξίας!

Τὸ στοίχημα φυσικὰ τὸ ἐκέρδησα, ἀλλ' οὔτε κἂν ἔκαμον μνείαν αὐτοῦ, ἵνα μὴν ἐκθέσω τὸν ἀπολέσαντα αὐτό, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν γόητρον!

Ποσάκις, ἐνθυμοῦμαι, προέλεγα:

«Θὰ ἔλθῃ στιγμὴ καθ' ἣν ὁ Πρόξενός μας θὰ εὑρεθῇ πρὸ μεγάλου τινὸς γεγονότος καὶ μὲ κεχηνὸς στόμα θὰ κραυγάζῃ: τί ἐπάθαμεν!! δὲν θ' ἀργήσωμεν νὰ τὸ ἴδωμεν τοῖς ἔλεγα, καὶ πικρῶς ἐγελῶμεν!

Μετὰ τὰς δύο ταύτας σχετικῶς ἀποτυχούσας ἀνατινάξεις, διεδίδετο, ὅτι οἱ ἀντίπαλοι, εἶχον διορύξῃ ὑπονόμους εἰς διάφορα μέρη πρὸς ἀνατίναξιν μεγάλων ἱδρυμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατηριθμεῖτο καὶ τὸ Στρατιωχεῖον, ἀριστερᾷ τῇ οἰκίᾳ μας κείμενον.

Μάλιστα ὑπὸ τῆς Ὀθωμ. Ἀστυνομίας, ἐτοποθετήθησαν ἀστυνομικὰ ὄργανα καὶ διενυκτέρευσαν ἐν τοῖς ὑπογείοις τῆς ἡμετέρας οἰκίας

ὠτακουστοῦντα μήπως ἀντιληφθῶσι θόρυβόν τινα προερχόμενον ὑπογείως ἐκ τῆς ἐργασίας πρὸς κατασκευὴν ὑπονόμων.

Ἕνεκα ὅλων τούτων ἐκηρύχθη ὁ Στρατιωτικὸς νόμος, ὁ ὁποῖος ἐφηρμόζετο αὐστηρότατα.

Μόλις ἐνύκτωνε, πάντες ὤφειλον νὰ εὑρίσκωνται ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν. Ἐὰν δὲ εἶχον σπουδαίαν τινὰ ἀνάγκην ὡς φερ' εἰπεῖν ἰατροῦ, ἱερέως, μαίας, κτλ., ἔπρεπε νὰ θέσωσιν ἔξωθεν τῆς οἰκίας των ἕνα φανόν, ὃν βλέπουσα ἡ διερχομένη περίπολος ἠρώτα αὐτοὺς τίνος ἔχουσιν χρείαν· καὶ ἀφοῦ ἐβεβαιοῦτο περὶ τῆς πραγματικῆς ἀνάγκης, τότε ἐπέτρεπε τὴν ἔξοδον ἑνὸς μόνου προσώπου, συνοδευομένου ὑπὸ τῆς περιπόλου.

Ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἦτο ὁ καιρὸς τῆς ἀνταρσίας καὶ τῆς ἀληθοῦς τρομοκρατίας!

Ὁ Ὀθωμ. στρατὸς ἠδύνατο αὐτὸς ὁ ἴδιος νὰ κατακρεουργῇ—ἐὰν ὠρέγετο—οἱανδήποτε οἰκογένειαν χριστιανικὴν καὶ δὴ Ἑλληνικήν, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ σπεύσωσι πρὸς βοήθειαν οἱ γείτονες, φοβούμενοι τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου.

Ἐν τούτοις ὅμως ὀφείλω νὰ τὸ ὁμολογήσω πρὸς ἔπαινόν των, οἱ Τοῦρκοι χωροφύλακες ἐφάνησαν πολὺ συνεπεῖς καὶ αὐστηροὶ εἰς τὸ ἑαυτῶν καθῆκον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 7ΟΝ

Αἱ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατ' ἐμοῦ ἀπειλαί.— Ὁ ὑφ' ἡμῶν σχηματισθεὶς Ἱερατικὸς Σύλλογος καὶ ἐπονομασθεὶς "Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς".

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τὰ μόνα ὅπλα τῶν δειλῶν καὶ ἀτίμων, πλὴν τῆς κατὰ τῶν ἀόπλων καὶ ἀδυνάτων πολυειδοῦς ἐπιθέσεως, εἶνε καὶ ἡ δολοφονία καὶ πᾶσα ἐν γένει σκοτία καὶ καταχθόνιος ἐνέργεια.

Αἱ «Καμόρραι», αἱ «Μάφιαι», ἡ «Μαύρη Χείρ», ὁ «Μέλας δρυμὸς» ταύτην ἔχουν κυρίως τὴν ἀρχικὴν των προέλευσιν.

Εἰς τὸ ἔντιμον αὐτὸ ἔργον ἐπρωτοστάτησαν πρὸ πάσης ἄλλης φυλῆς οἱ Βούλγαροι. Ἡ δὲ συντήρησις τῶν πολυωνύμων αὐτῶν δολοφο-

νικῶν κομιτάτων, πλὴν τῆς ἐπισήμου Κυβερνητικῆς ὑποστηρίξεώς των, εἰς ταῦτα κυρίως ὀφείλει τὴν ὕπαρξίν της!

Ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν τόσα περὶ τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἐργασίας, ὥστε θὰ ἦτο ὡσεὶ εἰσκόμισις γλαυκῶν εἰς Ἀθήνας, πᾶσα πρὸς περιγραφήν των ἀπόπειρα.

Εἰς ἓν καὶ μόνον ἐντεῦθεν περιορίζομαι σήμερον, ἀμεσώτατα ἐνδιαφέρον τὴν γράφουσαν, ὅτι αἱ ἀνθρωπόμορφοι τῆς Μοισίας ἄρκτοι πληροφορηθεῖσαι περὶ τῆς καθόλου πατριωτικῆς ἐργασίας μου, μὲ εἶχον προγράψει, ὡς εἶχον πληροφορηθῆ, καιροφυλακτοῦντες τὴν κατάλληλον περίστασιν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σχεδίου των. —Οὐδεμίαν ὅμως δώσασα προσοχὴν ἐξηκολούθουν τὴν ἐργασίαν μου.

Κατ᾽ αὐτὸν τὸν χρόνον, διακρίνοντες τὴν ἄμεσον ἀνάγκην ἱδρύσεως Ἱερατικοῦ σωματείου πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ συγκράτησιν τοῦ ἀνωτάτου μέχρι τοῦ κατωτέρου κλήρου μας εἰς τὰ Πάτρια, εὕρομεν τοὺς καταλληλοτέρους ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματικῶν τοὺς μᾶλλον ἐγγραμμάτους καὶ Πατριώτας, καὶ δι᾽ αὐτῶν ἐσχηματίσαμεν τὸ Ἱερατικὸν αὐτὸ Σωματεῖον τὸ τοσοῦτον χρήσιμον διὰ τὴν περίστασιν.

Πλὴν πάλιν ἱερεύς, ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν μορφὴν καὶ τὸ ράσον, ὑποκρύπτων τὴν βουλγαρικὴν ψυχήν του, μᾶς ἐπρόδωσε καὶ ὑποσκάπτων ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον κατώρθωσε τὴν διάλυσιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου ὅτε εὑρισκόμην ἐν Ἀθήναις ὅπου καὶ μοὶ ἀνήγγειλαν τὴν δυσάρεστον εἴδησιν.

Περὶ τοῦ Ἱερέως τούτου καὶ τῆς προδοτικῆς αὐτοῦ ἐργασίας ἐν ἑπομένοις κεφαλαίοις ἀναφέρω.

Προέβημεν εἰς τὴν τοιαύτην ἵδρυσιν τοῦ Ἱερατικοῦ Συλλόγου, καθόσον ἡ ἐργασία τῶν Βουλγάρων ἐπωφθαλμία τὸν προσηλυτισμὸν δι᾽ οἱωνδήποτε ἀθεμίτων καὶ βιαίων μέσων τοῦ ἡμετέρου Ὀρθοδόξου κλήρου πρὸς τὸ σχίσμα ἵνα οὗτος ἐκβουλγαριζόμενος προσηλυτίζῃ καὶ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, καθόσον οἱ Ἱερεῖς καὶ οἱ Διδάσκαλοι μεγίστην ἐπιρροὴν ἐξήσκουν ἐπὶ τοῦ ὅλου ὀρθοδόξου στοιχείου. Οὕτω πως μεγάλως ἔβλαπτον ἡμᾶς καὶ πολλὰς καταστροφὰς ἐπέφερον ἐπὶ τοῦ ὅλου ζητήματος.

Κατὰ πόσον οὗτοι ἐπεβάλλοντο ἐπὶ τῶν ἀτυχῶν αὐτῶν Ἱερέων καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ ποιμνίου αὐτῶν, χαρακτηριστικὸν εἶνε καὶ τὸ ἑξῆς:

Ἕλλην ὀρθόδοξος ἱερεὺς ἐξαναγκασθεὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων διὰ διαφόρων βασανιστηρίων νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὸ σχίσμα ἐξηναγκάσθη κατόπιν παρ᾽ αὐτῶν νὰ διαπράξῃ καὶ ἔγκλημα. Τῷ ἐπέβαλον νὰ θέσῃ βόμβαν ἵνα δι᾽ αὐτῆς φονεύσῃ Ἕλληνα ἱερέα ἐν Μοναστηρίῳ διαμένοντα, ἐπειδὴ ἐπιμόνως ἠρνεῖτο οὗτος ν᾽ ἀποσπασθῇ τῆς ὀρθοδοξίας.

Κατόπιν ὁ Ἱερεὺς οὗτος κατεδικάσθη διὰ τὸ ῥηθὲν ἔγκλημα εἰς τὸν

δι' ἀγχόνης θάνατον ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐν ταῖς φυλακαῖς δὲ κρατούμενος τὸν ἐπεσκέφθη ὁ σχισματικὸς βούλγαρος Ἱερεὺς ὅπως τὸν ἐξομολογήσῃ.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ καὶ μὴ φοβούμενος πλέον τὰ φρικιαστικὰ βασανιστήρια, καθ' ὃ βαίνων πρὸς τὸν θάνατον, διότι ὡς εἶχε καταδικασθῇ, ὁ τῆς ἀγχόνης ἀπεχθὴς βρόγχος μετ' οὐ πολὺ θὰ περιέσφιγγε τὸν λαιμόν του, ἅμα τῇ θέᾳ, λέγω, τοῦ σχισματικοῦ Ἱερέως ἐξέβαλε κραυγὴν βαθυτάτου πόνου ψυχῆς μετ' ἀναστεναγμοῦ καὶ ἱδρῶν. . . .

—«Νὰ ὄψεσαι, τῷ εἶπε, καὶ σὺ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι αἴτιοι, οἵτινες »δι' αἰσχρῶν, βιαίων καὶ ἀτίμων μέσων μὲ ἐξηναγκάσατε ν' ἀποσπασθῶ »τῆς ὀρθοδοξίας καὶ νὰ προβῶ εἰς τὸ ἀναρχικὸν κίνημα εἰς ὃ προέβην. »Ἀφίνω δὲ κατάραν εἰς τοὺς συγγενεῖς μου καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς συμ»πατριώτας μου ὅπως εἰς τὸ μέλλον ἀποστρέφονται πᾶν τὸ βουλγαρι»κὸν καὶ ἀποτροπιαζόμενοι τῶν σαγηνευτικῶν καὶ δολίων ὑποσχέσεων »τῶν Σχισματικῶν, ἐμμένωσι εἰς τὴν θρησκείαν καὶ τὰς παραδόσεις τῶν »πατέρων μας Ἑλλήνων».

Τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας ἐκείνης τῶν Βουλγάρων, σήμερον μόνον διακρίνει πᾶς ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν χώραν ἐκείνην, μετὰ τὴν ἀνάκτησιν, καὶ ἀπορεῖ πῶς ὑπῆρξαν τόσοι Βουλγαρόφωνοι καὶ Βουλγαροφρονοῦντες, κακόν, ὅπερ τὸ ἡμέτερον σωματεῖον εἶχε κυρίως σκοπὸν νὰ προλαμβάνῃ, συγκρατοῦν πρὸ παντὸς τὸν κλῆρον εἰς τὰ ἡμέτερα.

Ἐπιστολὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραθέτω αὐτολεξεὶ εἰς τὸ Ε' μέρος ὑπ' ἀρ. 15 ἀποσταλεῖσαν μοι παρ' ἀνωτέρου κληρικοῦ ὁμοφρονοῦντος καὶ ἐργασθέντος τὸ κατὰ δύναμιν.

Διὰ νὰ δώσω δὲ θάρρος εἰς τοὺς δειλιῶντας πολλάκις ἱερεῖς ἀπειλουμένους ὑπὸ τῶν ἀντιθέτων καὶ νὰ ἐμψυχώσω αὐτούς, μετέβαινον ἐνίοτε αὐτοπροσώπως, συνοδευομένη ὑπό τινος ἐμπίστου προσώπου τῆς ὑπηρεσίας μου, εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ Συλλόγου μας, ἀφόβως εἰσδύουσα εἰς τοὺς λαβυρινθώδεις δρομίσκους τῆς παλαιᾶς Θεσσ]νίκης, καίτοι ἐγνώριζον ὅτι τακτικὰ παρηκολουθούμην ὑπὸ κατασκόπων, ὅπως συνήθως μοὶ συνέβαινεν.

Εἶχον δὲ τοῦτο ἀντιληφθῆ, διότι πάντοτε τὰ αὐτὰ πρόσωπα μὲ παρηκολούθουν καὶ μὲ ἠτένιζον βλοσυρῶς καὶ ὑπούλως.

Διὰ τοῦ «Γρηγορίου Παλαμᾶ» κατωρθώσαμεν νὰ περιστείλωμεν κάπως τὸν κίνδυνον αὐτόν, τῆς ἐκβουλγαρίσεως δηλ. τῶν ἱερέων μας συνεδριάζοντες δὶς τῆς ἑβδομάδος. Ἐννοεῖται, ὅτι πάντα ταῦτα ἐγένοντο μυστηριωδῶς.

Ὅσα μέχρι τοῦδε ἔχω διηγηθῆ ἀναφορικῶς πρὸς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα βαθμηδὸν θέλω ἐκθέσει, πληροφορηθέντες οἱ Βούλγαροι, ἐσκέφθησαν νὰ μὲ φονεύσωσιν ! !

Ἡμέραν λοιπὸν τινά, ἐνῷ εὑρισκόμην ἐν τῷ Τράμ, τὸ ὁποῖον ἐστάθμευε τότε ἔξωθεν τοῦ ζυθοπωλείου τοῦ Νιόνιου, ἀναμένουσα τοῦτο νὰ ἐκκινήσῃ, παρετήρησα τέσσαρα ἄγνωστα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα παρακαθήμενα ἔξωθεν τοῦ ζυθοπωλείου ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, παρά τινι τραπεζίῳ, συνωμίλουν.

Μόλις μὲ ἀντελήφθησαν ὤθησαν μετὰ σπουδῆς ἀλλήλους, καὶ οἱ τρεῖς ἐξ αὐτῶν μὲ ὑπεδείκνυον μυστηριωδῶς πως εἰς τὸν τέταρτον. Ὁ τελευταῖος μάλιστα ἀτενίσας με ἀπειλητικῶς καὶ δι' ἐμφαντικῆς κινήσεως τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς χειρός, μοὶ ἔδειξε νὰ ἐννοήσω ὅτι ἐσκόπευον νὰ μὲ δολοφονήσωσιν!

Συγκεκινημένη κάπως, ἀλλ' ἀτάραχος καὶ ἥσυχος, ἐκάλεσα τὸν εἰς τὴν δευτέραν θέσιν παρακαθήμενον καβάσην μας—ἐκεῖ τὰ τρὰμ ἔχουσι α' καὶ β' θέσιν—καὶ τὸν ἠρώτησα ἀδιαφόρως,—χωρὶς κἂν νὰ κινηθῶ, διὰ νὰ μὴ δώσω νύξιν εἰς τοὺς τέσσαρας ἀγνώστους—ἐὰν ἐγνώριζε ποῖα ἦσαν τὰ παρακαθήμενα πρόσωπα.

— Μάλιστα, Κυρία, μοὶ ἀπαντᾷ· τὰ γνωρίζω· εἶνε Βούλγαροι· Οἱ μὲν τρεῖς, εἶνε γραμματεῖς τοῦ Βουλγαρικοῦ Προξενείου, ὁ δὲ τέταρτος, ἕνας περιβόητος κομιτατζῆς, ὅστις προχθὲς ἦλθεν ἐκ Σόφιας.

Ὁ ἐν λόγῳ τέταρτος ἦτο ὁ ἀπειλήσάς με.

—Καλὰ τῷ εἶπον, πήγαινε εἰς τὴν θέσιν σου.

Ἡ σκηνὴ αὕτη συνέβη, χάριν ἀκριβείας τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν μεγάλην ἀπόπειραν πρὸς ἀνατίναξιν τῆς Θεσσ)νίκης, ἤτοι κατὰ τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου· ἄλλοι δὲ Βούλγαροι μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἔπραξαν τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὸν σύζυγόν μου, δεικνύοντες αὐτῷ τὰ περίστροφά των κάτωθεν τῶν ἐπενδυτῶν των, καὶ ἀτενίζοντες βλοσυρῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3ον

Ἡ φανατικὴ βουλγαρόφρων Εὐρωπαία Κυρία, καὶ αἱ ἀπάνθρωποι αὐτῆς συμβουλαὶ πρὸς τοὺς φίλους της Βουλγάρους. — Ἡ τυχαία συνάντησίς μου μετὰ τῶν ἀντιθέτων ἐν τῇ οἰκίᾳ μου.

Τὴν ἑπομένην ἑβδομάδα τοῦ ἐπεισοδίου, περὶ οὗ ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἀναφέρω, δηλ. τῆς συναντήσεώς μου μετὰ τῶν τριῶν τοῦ Βουλγ. Προξενείου καὶ τοῦ τετάρτου φοβεροῦ κομιτατζῆ, τοῦ ἀπει-

λήσαντός με, συνήντησα δύο ἐξ αὐτῶν εἰς ἐπίσκεψιν Κυρίας τινὸς ἐκ τῶν ἐκεῖ Προξένων τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ εἰς ἄκρον βουλγαριζούσης τὸ φρόνημα.

Ἡ Κυρία αὕτη, εἶχε τὸ θράσος καὶ ἐνώπιόν μου νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν συνομιλίαν της ἐνθαρρύνουσα αὐτοὺς εἰς τὰ κακοῦργα ἔργα των καὶ λέγουσα τὰ ἑξῆς :

—«Ἔπρεπε νὰ θέσητε τὰς βόμβας εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τῆς »Θεσσ]νίκης, διὰ νὰ εἶνε ἀποτελεσματικωτέρα ἡ ἀνατίναξις, καθὼς καὶ »εἰς τὸ μέγα γκαζόμετρον τῆς πόλεως καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῆς διώρυγος ἵνα »οὕτω πλήρης συντελεσθῇ ἡ ἀνάφλεξις.

»Ἔπρεπε δ' ἀκόμη νὰ ἔχητε φέρει καὶ κρύψει τινὰς χιλιάδας Βουλ»γάρων, ἵνα καταλάβωσι τὴν πόλιν ἀμέσως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ »πανικοῦ.»

Σκεφθῆτε τὴν θέσιν μου κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν . . . .

Δὲν ἐκρατήθην πλέον καὶ διακόπτουσα τὸν ἐνθουσιασμόν της, τῇ εἶπον :

—Σᾶς συγχαίρω Κυρία, διὰ τὰς λαμπρὰς συμβουλάς, ἃς δίδετε τοῖς φίλοις ὑμῶν, τοὺς ὁποίους ὅμως νὰ εἴσθε πλέον ἢ βεβαία, ὅτι συμβουλεύουσα οὕτως, ὠθεῖτε εἰς τὴν ἰδίαν καταστροφήν των.

Ἀλλὰ λησμονεῖτε λοιπόν, πόσους Βουλγάρους μετέφερον κατακρεουργημένους παρὰ τοῦ Ὀθωμ. στρατοῦ ἐν δικαίᾳ ἀγανακτήσει, τὴν ἐπομένην τῆς ἀνατινάξεως, ἐντὸς φορτηγῶν ἁμαξῶν ! ! Ἐὰν ὑμεῖς δὲν εἴδετε αὐτούς, ἐγὼ εἶμαι μάρτυς τοῦ ἀπαισίου αὐτοῦ θεάματος, διότι διήρχοντο κάτωθεν τοῦ ἐξώστου μου. Πῶς ; νομίζετε ὅτι ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἤθελεν ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς νὰ καταλάβωσι τόσον εὐκόλως τὴν πόλιν, καθὼς ὑμεῖς φρονεῖτε ;

Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο παρακαθημένων ἐκ τῶν ἀπειλησάντων με ἔξωθεν τοῦ ζυθοπωλείου Νιόνιου βουλγάρων, οὐχὶ ὁ κομιτατζῆς, ἔκαμε πρὸς με τότε τὴν ἑξῆς χαρακτηριστικὴν παρατήρησιν :

—«Κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν, Κυρία, δὲν ὑπῆρχεν ἀρκετὸς Ὀθωμ. »στρατὸς ἐν τῷ τόπῳ, διότι τὸν εἴχομεν ἐπισωρεύσει ἡμεῖς ἐπιτηδείως »εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας.»

—Ἀλλὰ μὴ λησμονῆτε, ἀπήντησα εἰς αὐτὸν ὅτι περὶ τὴν 11ην τῆς νυκτὸς ὥραν, ἔφθασεν ἀτμόπλοιον πλῆρες στρατοῦ, τὸ ὁποῖον—φαίνεται ὑμεῖς ἀγνοεῖτε—ἀλλ' ἐγὼ εἶδον ἰδίοις ὄμμασι ἐκ τῆς οἰκίας μου κειμένης ἐπὶ τῆς παραλίας.

—Τί νομίζετε ; δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου καταλαμβάνονται αἱ πόλεις ; Φρονεῖτε, ὅτι θέτοντες ὑπούλως κάτωθεν τῶν οἰκιῶν τὰς βόμβας καὶ ὑπὸ τὰ καθίσματα τῶν δυστυχῶν οἰκογενειαρχῶν, τῶν πρὸς τέρψιν ἐξερχομένων εἰς τὰ ζυθοπωλεῖα οἰκογενειακῶς, ἐξορύσσοντες τοῦ ἑνὸς τὸν

θαλμὸν καὶ τοῦ ἑτέρου ἀποκόπτοντες τὴν χεῖρα ἢ τὸν πόδα, καταστρέφοντες οὕτω, ὁλοκλήρους ἀτυχεῖς οἰκογενείας ἀθώας διὰ τῆς χρήσεως βομβῶν, θὰ γίνητε κυρίαρχοι τῆς Θεσσαλονίκης;

Ὄχι! Κύριε! Ἐὰν θέλητε τῷ εἶπον νὰ ἐπιδείξητε τὴν παλληκαριά σας πολεμήσατε στῆθος πρὸς στῆθος, ὅπως ὅλα τὰ ἔθνη πράττουσιν διὰ νὰ ἀποκτήσητε ὅτι ἐπιθυμεῖτε, οὐχὶ δὲ δολίως καὶ δολοφονικῶς, διότι τὸ τοιοῦτον εἶνε ἄνανδρον.

Εἶτα στραφεῖσα πρὸς τὴν Γαλλίδα Κυρίαν:

—Κυρία μου τῇ εἶπον, λησμονεῖτε ὑμεῖς φαίνεται, ὅτι οἱ φίλοι σας, οὓς τόσον ἀπανθρώπως συμβουλεύετε σήμερον, τὸ πρῶτον, ὅπερ διέπραξαν κακούργημα, ἦτο ἐπὶ τοῦ οἰκείου ὑμῶν ἐδάφους! ἐπὶ τοῦ «Guadalquivir;»

Εἰς τὰς ὀρθὰς παρατηρήσεις μου ἔμειναν ἄναυδοι καὶ μόνον ἡ Κυρία ἐτόλμησε νὰ μοὶ ἀπαντήσῃ δειλά, δειλὰ καὶ ξηρά.

—Ἆ! βέβαια! βέβαια ἔχετε δίκαιον! Πράγματι ἐπὶ τοῦ «Guadalquivir» ἐγένετο ἡ πρώτη ἀπόπειρα, στρεφομένη δὲ ἠρώτησεν αὐτούς, διατὶ ἤρχισαν ἐκεῖθεν καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν, ἐπιτιμῶσα αὐτοὺς ἐλαφρῶς.

Ἔσπευσε δὲ συγχρόνως νὰ μοὶ προσφέρῃ ἐκ τῶν παρατεθειμένων ἀναψυκτικῶν, ἵνα μετριάσῃ τὴν κακὴν ἐντύπωσίν μου ἐκ τῶν λεχθέντων της, περιποιουμένη με μετὰ πολλῆς φιλίας.

Τὴν συνομιλίαν ἡμῶν ταύτην,διέκοψεν ἐπίσκεψις νεωστὶ ἀφιχθείσης οἰκογενείας. Κατὰ μοιραίαν σύμπτωσιν, ἦτο ἡ οἰκογένεια τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἀεριόφωτος, μεθ' ἧς συνεδεόμην διὰ φιλίας, καὶ ἡ ὁποία καίπερ Γαλλίς, πρὸς μὲν τὴν οἰκοδέσποιναν ᾐσθάνετο ἀποστροφὴν ἕνεκεν τοῦ μανιακοῦ φιλοβουλγαρισμοῦ της, περὶ οὗ πολλάκις εἴχομεν κάμει λόγον, πρὸς ἐμὲ δέ, συμπάθειαν.

Ἡ ἀξιόλογος αὕτη οἰκογένεια τοῦ κ. Διευθυντοῦ, κατῴκει ἐν αὐτῷ τῷ καταστήματι τοῦ ἀεριόφωτος.

Ἀντιληφθεῖσα τότε ἐγώ, ὅτι τὰ ἐνδιαφερόμενα πρόσωπα, δηλ. ἡ οἰκοδέσποινα καὶ οἱ Βούλγαροί της προσεπάθουν νὰ ἀλλάξωσιν θέμα ὁμιλίας καὶ θὰ μοὶ διέφευγε ἡ εὐκαιρία ὅπως ἐκθέσω αὐτοὺς πρὸς τοὺς νεοελθόντας, ἀπετάθην πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν καὶ δεικνύουσα τὸ εἰσελθὸν φίλον ζεῦγος, τῇ εἶπον·

— Ἰδού, Κυρία μου, δύο ἄλλα θύματα τῶν πρὸς τοὺς Βουλγάρους σας συμβουλῶν ὑμῶν. Φαντασθῆτε, εἶπον στρεφομένη πρὸς τὸ ζεῦγος, ἀγαπητοί, ὅτι ἡ κυρία . . . . . συνεβούλευε τοὺς φίλους αὐτῆς ἀπ' ἐδῶ, ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶχον θέσει τὰς βόμβας ἐπὶ τοῦ γκαζομέτρου τῆς πόλεως —ὅπου ἡ κατοικία ὑμῶν—διὰ νὰ ἐπετύγχανον ἀσφαλῶς τὸ ποθούμενον!

Τοιουτοτρόπως σήμερον ὑμεῖς δὲν ἠθέλετε ὑπάρχῃ πλέον ἐν τῇ ζωῇ, καθὼς καὶ τὰ ὡραῖα μικρά σας. Εἶχον δὲ ὡραιότατα παιδάκια.

Ἡ Κυρία τοῦ Διευθυντοῦ ἀκούσασα ταῦτα ἀνεφώνησεν ἔντρομος.

— Ah! mes pauvres bebés! κτλ.

Εἰς ταῦτα ἔχω νὰ προσθέσω τι λίαν χαρακτηριστικὸν τοῦ φθόνου τῶν Βουλγάρων πρὸς τοὺς ἡμετέρους.

Κατόπιν λόγου, γενομένου περὶ τοῦ Παπαφείου ὀρφανοτροφείου, χάριν μιᾶς μεγάλης λάμπας δι᾽ αἴθουσαν ἣν ἐπρόκειτο νὰ δωρήσωμεν ἐπ᾽ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναχωρήσεώς μας ἐκεῖθεν, ἡ ἐν λόγῳ βουλγαρόφιλος Κυρία ἔλεγεν ὅτι ἐπισκεφθεῖσα τὸ Παπάφειον κατ᾽ ἐκείνας τὰς ἡμέρας, εὗρεν ὅτι τοῦτο ἦτο ἀνάκτορον, ἐξύμνει δὲ μετὰ θαυμασμοῦ τὸ ἵδρυμα. Οἱ φίλοι της Βούλγαροι τότε τοσοῦτον ἐφθόνησαν ἐπὶ τῇ περιγραφῇ, ὥστε ἔμειναν ἐνεοί, καὶ αἱ πελιδναὶ μορφαί των μοὶ ἐνέπνευσαν οἶκτον σχεδόν. Τοσοῦτον ἐφθόνουν οὗτοι ὅ,τι καλὸν Ἑλληνικόν!!!!

Τὰ ἀλλεπάλληλα δυσάρεστα γεγονότα, οἱ καθημερινοὶ μεγάλοι κίνδυνοι ἐν τῷ τόπῳ, τοσοῦτον κατετρόμαξαν τὴν μητέρα μου ὥστε ἠσθένησεν αὕτη σοβαρῶς τότε, οἱ δὲ θεράποντες ἰατροὶ διέταξαν ἡμᾶς νὰ ἀλλάξωμεν τόπον διαμονῆς.

Κατόπιν λοιπὸν μεγάλης σκέψεως ἀπεφασίσθη τὸ ταξείδιον ἡμῶν καὶ ἤρχισεν ἡ ἀπαιτουμένη προετοιμασία.

Ἔπρεπεν ὁλόκληρον ἐπίπλωσιν πολλῶν δωματίων νὰ τὴν περισυλλέξω, τοποθετοῦσα αὐτὴν εἰς κατάλληλα κιβώτια, διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων ἐχρειάσθησαν πολλαὶ ἡμέραι καὶ ἀρκετὸς κόπος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ χρόνος παρήρχετο καὶ ἐγω ἐξηκολούθουν παραμένουσα ἐν Θεσσ)νίκη.

Τοῦτο ἐξηνάγκασεν ἀντιπρόσωπον ἀρκτώας Μ. Δυνάμεως νὰ μεταβῇ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συζύγου μου, διὰ νὰ πληροφορηθῇ πότε ὁριστικῶς ἀνεχώρουν ἐκεῖθεν καὶ νὰ ἐπισπεύσῃ πλαγίως, εἰ δυνατόν, τὴν ἀναχώρησίν μου.

Εἶτα ἔμαθον, ὅτι ἐγνώριζεν τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων π ρ ο γ ρ α φ ή ν μ ο υ καὶ προσεπάθει νὰ ἀποσοβήσῃ ταύτην, διὰ τῆς ἐγκαίρου ἀπομακρύνσεώς μου ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἐκτὸς τῶν φιλικῶν σχέσεων ἃς μετ᾽ αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του διετηροῦμεν, ἐὰν ἡ δολοφονία αὕτη ἐγίνετο, θὰ ἦτο μέγα σκάνδαλον βλάπτον ἀπ᾽ εὐθείας καὶ αὐτὸν καθ᾽ ὃ ἀντιπρόσωπον τῆς τότε ἐθνικότητός μου, ὡς ἐκ τῆς τότε ὑπηκοότητος τοῦ συζύγου μου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 9ον

Περὶ τοῦ Ἄγγλου συγγραφέως κ. Ἄμποτ. Ὁ προσηλυτισμός του. Τὸ ὑπὲρ τῶν δικαίων τῶν Ἑλληνο-Μακεδόνων σύγγραμμά του ἡ „Μακεδονία„. Ἡ ἀναχώρησίς του δι᾽ Ἀθήνας κτλ.

Ἐποφθαλμιῶσα ἀνέκαθεν τὸν προσηλυτισμόν, εἰ δυνατόν, τῆς Ἀγγλικῆς Πολιτικῆς, ἐδραττόμην πάσης παρουσιαζομένης εὐκαιρίας ἵνα διὰ τῶν στενῶν μου μέσων, κακαστήσω γνωστὰς εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Ἔθνος τὰς καταστροφὰς καὶ πιέσεις ἃς ὑφίστατο ὁ ἀτυχὴς Ἑλληνισμὸς παρὰ τῶν Βουλγάρων ἐν Μακεδονίᾳ.

Ὅτε λοιπὸν ἀφίκετο ἐκ Λονδίνου νεαρός τις συγγραφεύς, ὁ κ. Ἄμποτ, ἐπιφορτισμένος ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας τὴν περισυλλογὴν τῶν Μακεδονικῶν δημωδῶν ᾀσμάτων, ἀμέσως ἐσκέφθην ὅτι οὗτος ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ εἰς ἡμᾶς ὠφελιμώτατος, ἐὰν κατηχεῖτο καταλλήλως.

Διὰ τοῦτο ἐπεζήτησα τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπικοινωνίαν, μὴ καταστᾶσαν ἀμέσως δυνατήν.

Τὴν ἰδίαν ἔμπνευσιν φαίνεται εἶχον καὶ οἱ Βούλγαροι, οἵτινες προλαβόντες με προσείλκυσαν τὸν κ. Ἄμποτ, μέσῳ τοῦ Ἄγγλου ἱερέως, ὅστις ἦτο βουλγαρόφρων, καθ᾽ ὃ ἀμειβόμενος ἁδρῶς πρὸς τοῦτο.

Ἀντιληφθεῖσα τὸ πρᾶγμα κατώρθωσα νὰ ἴδω τὸν κ. Ἄμποτ, τὸν ὁποῖον βολιδοσκοπήσασα, ἔμαθον ἀμέσως τὰς διαθέσεις του, δραξαμένη δὲ τῆς εὐκαιρίας ταύτης, περιεποιήθην αὐτὸν πάσῃ δυνάμει καὶ παρεκάλεσα, ἵνα ἐπισκέπτηται ἡμᾶς συχνὰ—ὅπερ καὶ ἐγίνετο.

Ὡς γνωστόν, ἡ οἰκογένεια Ἄμποτ καταγομένη ἐξ Ἄγγλου, ἐξελληνίσθη κατόπιν ὄχι μόνον ἐκ τῆς μακρᾶς αὐτῆς διαμονῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπιγαμίας πρὸς Ἑλληνικοὺς οἴκους.

Ἐκ τῆς πρώτης ἐν τούτοις συνομιλίας ἡμῶν ἀντελήφθην ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἦτο θερμὸς πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν, ἀλλὰ καὶ ἀμφέβαλλεν ἔτι περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ Ἑλληνικότητος.

Εὑρεθεῖσα πρὸ τοιούτων προσκομμάτων, δὲν ἀπεθαρρύνθην· τοὐναντίον κατώρθωσα δι᾽ ἐπανειλημμένων ἀποπειρῶν νὰ ἐμποτίσω αὐτῷ ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον τὰς ἰδέας μου καὶ νὰ κάμω τέλος αὐτὸν νὰ ἀλλάξῃ ἐντελῶς ἰδέαν περὶ τῆς φρικώδους καταστάσεως καὶ τῶν δεινοπαθημάτων τῶν ἀτυχῶν Ἑλληνο-Μακεδόνων, ὅσα ὑφίσταντο παρὰ

τῶν Καννιβάλων τοῦ Αἵμου. Ἔδωκα εἰς τοῦτον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι, ἐξ οἰκογενείας ἐξελληνισθείσης ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καταγόμενος, εἶχε πλέον καθῆκον, ὡς γνήσιος σχεδὸν Ἕλλην καὶ τοῦ Δικαίου θιασώτης, ἐπανερχόμενος εἰς Ἀγγλίαν, νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν στενάζοντα Ἑλληνισμόν, ὑψώνων ἔντονον φωνὴν διαμαρτυρίας!

Μάλιστα, δὲν παρέλειψα, νὰ ἀναφέρω αὐτῷ, ὅτι παραμένουσα ἄλλοτε ἐν Λονδίνῳ, εἶχον ἀντιληφθῆ τὸν ἑξῆς ὡραῖον διαφημισμὸν τῶν σοβαρῶν γεγονότων τὸν ὁποῖον καὶ συνέστησα νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ διὰ τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν τοὺς ἀδικοσφαζομένους.

Ὁ διαφημισμὸς δ' αὐτὸς ἦτο ὁ ἑξῆς: Ὁσάκις ἤρχετο σπουδαία τις εἴδησις, ὡς λ. χ. ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ Τράνσβαλ τότε, ἐξετυποῦτο αὕτη ἐπὶ ταινιῶν χαρτίνων διὰ μεγάλων ψηφίων, αἵτινες προσεκολλῶντο ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων, ὥστε οἱ περιπατηταὶ λαμβάνοντες γνῶσιν εὐθὺς ἔσπευδον νὰ ἀγοράσωσι τὰ περιέχοντα τὰς εἰδήσεις ἐκείνας φύλλα.

Τοῦτο δ' ἀκριβῶς τῷ ὑπέδειξα, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ διὰ τὴν Μακεδονίαν, ὁσάκις ἔμελλε νὰ γράψῃ τι μὲ τὴν δύναμιν τοῦ γλαφυροῦ του καλάμου ὑπὲρ τῶν θυμάτων τῆς Βουλγαρικῆς θηριωδίας, ὅπερ καὶ ὄντως ἔπραξεν, ὡς βραδύτερον ἔμαθον, κινήσας εἰς συμπάθειαν τὸν Ἀγγλικὸν λαόν.'

Τοσοῦτον ἐθερμάνθη ἐκ τῆς κατηχήσεώς μου ὁ εὐγενὴς ἐκεῖνος νέος, ὥστε ὄχι μόνον μοὶ ἔδωκε τὸν λόγον τῆς τιμῆς του ὅτι ἐπιστρέφων εἰς Ἀγγλίαν θὰ ἐκίνει πάντα λίθον ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν Ἑλληνο-Μακεδόνων, ἀλλὰ καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ δώσω αὐτῷ συστατικάς τινας ἐπιστολὰς διὰ τὰς Ἀθήνας, ἐπιθυμῶν πλέον δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς του νὰ προσκυνήσῃ τὴν Ἀκρόπολιν ν' ἀναπνεύσῃ τὴν μυρόπνουν αὔραν τοῦ Σαρωνικοῦ, νὰ θαυμάσῃ τὸ καταυγάζον ἀσύλληπτον φῶς τοῦ χρυσοστεφοῦς Φοίβου ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ Παρθενῶνος!

Οὕτως ἔβαινον τὰ πράγματα, ὅτε, ἡμέραν τινὰ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του δι' Ἀθήνας, διέκρινα ἐκ τοῦ ἐξώστου μου ἐπὶ τῆς παραλίας αὐτόν, περικυκλούμενον παρὰ τοῦ Ἄγγλου ἱερέως καί τινων Βουλγάρων.

Ὦ! τῆς ἀπελπισίας μου! Ἡ ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτῶν καταλαβοῦσα με ταραχὴ ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος, ἐν τῇ προϋποθέσει ὅτι πᾶσα ἡ ἐργασία μου καὶ πάντες οἱ κόποι μου τελείως ἴσως ἤθελον ματαιωθῆ!!

Εὐτυχῶς ὅμως τὴν ἐπομένην τὸ ἀτμόπλοιον ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ κ. Ἄμποτ καὶ οἱ φόβοι μου μετ' αὐτοῦ, καθόσον οἱ Βούλγαροι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ καταρρίψωσιν ὅ,τι ᾠκοδόμησα.

Ὁ χρόνος παρήρχετο πλήρης ἄλλων σοβαρῶν ἐπεισοδίων ἅτινα μ' εἶχον κυριολεκτικῶς ἀπορροφήσει εἰς τρόπον ὥστε ὁ νέος κ. Ἄμποτ εἶχε σχεδὸν ἐξαλειφθῆ τῆς μνήμης μου. Ἡμέραν τινὰ ὅμως ἐπισκεφθείς μ

ὁ Ὑ)πρόξενος κ. Κοντογούρης μοὶ ἀνέμνησεν αὐτόν, ἀναγγείλας μοι τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἔκδοσιν ἔργου του ὑπὸ τὸν τίτλον «Μακεδονία» ἐν ᾧ ἀφηγεῖτο τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων μαρτύρια τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλλήνων, καὶ τὴν ἐκ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης εὐμενῆ καὶ συμπαθῆ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων διάθεσιν τοῦ ἱπποτικοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 10ον

Ἀποστολὴ διαφόρων ἐπιστολῶν πρὸς τοὺς ἰθύνοντας τὴν Πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τὸν τύπον καὶ τὰς Ἀρχάς.

Πολλάς, πλείστας ἐπιστολὰς ἀπηυθύναμεν πρὸς τοὺς διαφόρους κορυφαίους Πολιτικοὺς εἰς ἕνα ἕκαστον ἰδιαιτέρως κατ' ὄνομα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μίαν ἀπευθυνομένην πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἡμῶν Γεώργιον τὸν Α', ἀποβλεπούσας ἁπάσας εἰς διάφορα ζητήματα, κυρίως δὲ εἰς τὸν διορισμὸν τοῦ κ. Ι. Γρυπάρη, ὡς Πρεσβευτοῦ ἐν Κων)πόλει, ἐνῷ μόλις εἶχεν ὀνομασθῆ τότε Πρεσβευτὴς ἐν Ρώμῃ καὶ δὲν εἶχε καταλάβει εἰσέτι τὴν νέαν του θέσιν.

Ἐφρόνουν ὅτι ὁ κ. Γρυπάρης ἦτο ὁ καταλληλότερος διὰ τὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Τουρκίας κατὰ τὰς κρισίμους ἐκείνας στιγμάς, διότι εἶχον ἁπτὰς ἀποδείξεις τῆς ἱκανότητός του ἀπὸ τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διορισμὸν αὐτοῦ ὡς Διπλωματικοῦ Πράκταρος, ὁπότε καὶ ἡμεῖς παρεμένομεν ἐκεῖ.

Εἰς μίαν περίστασιν, ἀρκετὰ δύσκολον, καθ' ἣν οἱ Ἄραβες εἶχον ποδοπατήσει τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἐπὶ Ἑλληνικοῦ πλοίου, ὅπερ λαθραίως, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐμπορευμάτων ἔφερε καὶ χασίς, ὁ κ. Γρυπάρης τότε ἐντόνως ἀπήτησε νὰ δοθῇ εἰς τὴν καταπατηθεῖσαν σημαίαν μας ἱκανοποίησις!

Πράγματι δὲ ἐπιβληθεὶς εἰς τὰς Αἰγυπτιακὰς Ἀρχάς, κατώρθωσεν ὥστε ἀπόσπασμα Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ μετὰ μουσικῆς νὰ διέλθῃ πρὸ τοῦ λόφου «Gom-el-dick» ἐφ' οὗ ἦτο ἐστημένη ἡ Ἑλληνικὴ σημαία καὶ νὰ χαιρετίσῃ ἐδαφιαίως διὰ τῆς Ἡμισελήνου τὴν ἡμετέραν.

Τὸ τοιοῦτον ἤρεσε πολὺ εἰς τὸ κοινόν, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ξένων Δυνάμεων, ὑφ' ὧν ἤκουσα ἐπαίνους δι' αὐτόν.

Τὸν τοιοῦτον λοιπὸν ἐθεωροῦμεν κατάλληλον διὰ τοὺς χρόνους

ἐκείνους, ἐν τῇ πολυταράχῳ πολιτικῇ καὶ ἡφαιστιώδει γῇ τῶν Παλαιολόγον.

Ἡ πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἐπιστολὴ παρατίθεται εἰς τὸ Ε'. μέρος ὑπ' ἀριθ. 1.

Ὡσαύτως ἀπηυθύναμεν ἐπιστολὰς πρὸς πάντας τοὺς Πολιτικούς, συμπολιτευομένους καὶ ἀντιπολιτευομένους, ἐπειδὴ τότε τὰ σανιδώματα διέτρεχον τὰς ἀγυιὰς τῶν Ἀθηνῶν, αἱ φωνασκίαι, δημοκοπίαι, οἱ λόγοι ἐκ τῶν ἐξωστῶν, αἱ ἀκυρώσεις τῶν ἐκλογῶν ἐν τῇ Βουλῇ, αἱ κωλυσιεργίαι, καὶ τὰ παρεπόμενα, ἅτινα ἐννοεῖ ἕκαστος ὁποίαν οἰκτρὰν ἐντύπωσιν προυξένουν ἡμῖν καὶ ὁποίαν ἀπογοήτευσιν ἐσκόρπιζον διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἐργασίαν ! ! . .

Συγχρόνως ἕνεκεν τῆς ἀποστολῆς κ. τινὸς Δ. Δεληγιάννη εἰς Ἀγγλίαν χάριν τῆς διαδόσεως τῆς σταφίδος, μεταβάντος καὶ ἐργασθέντος ὀλίγον ἐλαστικῶς ἐκεῖ τότε, νέαν ὑπέστημεν πικρίαν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἦλθε ὁ Ἄγγλος Πρόξενος καὶ μοῦ λέγει· «Οὐδὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν· οἱ Κοι Πολιτικοί σας μᾶς ἀντιπράττουν καὶ χαλαρώνουν τὴν πολιτικὴν ἐργασίαν μας»· ἰδοὺ ὁποίας εἰδήσεις ἔχω ἐξ Ἀγγλίας. Ἄφετε τοὺς Ἕλληνας διότι αὐτοὶ δὲν ἔχουν Πολιτικοὺς καὶ στρέψατε τὰ βλέμματά σας πρὸς τοὺς Σλαύους εἰς τὸ μέλλον, καθόσον ἡ μετὰ τῶν Ἑλλήνων συνεργασία ἀδύνατος! ! !

Ἂς φαντασθῇ τις πρὸς στιγμὴν τὴν ἀπελπισίαν μου ! ! !

Συγκαλέσασα τότε τοὺς τῆς ὁμάδος λέγω πρὸς αὐτούς: ὀφείλομεν νὰ γράψωμεν ἐπιστολὰς εἰς τοὺς διαφόρους Πολιτικούς μας εἰς Ἀθήνας ὑπογεγραμμένας ἁπάσας ὑπὸ Ἑλληνο-Μακεδόνων, καὶ νὰ ἐκθέσωμεν ἐν αὐταῖς τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς Μακεδονίας . . . τὰ περὶ Βουλγάρων δὲ ὅσον οἷόν τε ἐν ἐκτάσει, καὶ νὰ ἐκφράζωμεν τὸν πόνον τῆς πατριωτικῆς ψυχῆς μας διὰ τὴν οἰκτρὰν ταύτην κατάστασιν τῶν διαδραματιζομένων παρὰ τῶν μὴ σκεπτομένων ἐν Ἀθήναις καὶ ἀδιαφορούντων οὕτως εἰπεῖν Πολιτικῶν μας.

Ἀμέσως λοιπὸν εἰς ἔργον· ἐγράφησαν πλεῖσται ὅσαι ἐπιστολαί, ἀλλ' ὡς ἕκαστος ἐννοεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀνωνύμως, καὶ ἀναλόγως τῶν θεωρουμένων παρ' ἡμῶν ὡς τῶν μᾶλλον ἐνόχων τῆς καταστάσεως πρὸς οὓς ἰδίᾳ ἡ ἔκφρασις ἐν αὐταῖς ὑπὸ τὴν ψυχολογικὴν μάλιστα στιγμὴν καθ' ἣν εὑρισκόμεθα τότε, ἦτο καὶ δριμυτέρα. Ἂς μοὶ ἐπιτραπῇ, χάριν σεβασμοῦ πρὸς τ' ἀνωτέρω πρόσωπα, νὰ παραλείψω τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 11ον

Περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἑορτῆς τῶν Βουλγάρων "Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου". — Τί διδάσκουν οἱ Βούλγαροι διδάσκαλοι πρὸς τοὺς μαθητάς των ἐμπνέοντες τὸ μῖσος των καθ' ἡμῶν. — Αἱ ὕβρεις αὐτῶν πρὸς τὰ θεῖα μας καὶ τὸν Σωτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος. — Ἡ εἰς διαφόρους θρησκείας κλίσις των διὰ λόγους συμφεροντοσκοπικούς.

Ὁ Βουλγαρικὸς λαὸς ζῶν νομαδικῶς καὶ ἀγρίως, ὅτε ὢν ἐκ φύσεως βάρβαρος καὶ ἐξ ἐνστίκτου ὠμός, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ εὔηχον καὶ ἁρμονικὴν γλῶσσαν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν ὠτοκόπον καὶ ἄκαμπτον γλῶσσάν του, παραφυάδα σλαυϊκῆς παρεφθαρμένης καὶ ὑπὸ γοτθικῶν, ὀστρογοτθικῶν καὶ ἐνιαχοῦ τουρκοαλβανικῶν λέξεων ἐγκατεσπαρμένην, ἠγνόει νὰ πλουτίσῃ καὶ ἀποτελέσῃ τι ὠφέλιμον ἐξ αὐτῆς.

Ἐν τοιαύτῃ ἀθλιεστάτῃ καταστάσει εὑρόντες αὐτὸν οἱ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ ἀποσταλέντες αὐτοθαλεῖς ἀδελφοὶ καὶ Ἕλληνες Ἱεράρχαι, μαθηταὶ δ' ἀμφότεροι τοῦ μεγάλου Φωτίου, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, ἐπόθησαν ὡς χριστιανοὶ νὰ τοὺς ἐξημερώσωσι, καὶ κατὰ πρῶτον ἐπεξειργάσθησαν ὅσον ἠδύναντο τὴν βαρβαρόφωνον αὐτῶν γλῶσσαν, ἥτις ἦτο σύμφωνος μὲ τὴν διανοητικήν των ἀνάπτυξιν, καὶ κατέστρωσαν τὸ Βουλγαρικὸν ἀλφάβητον.

Αὐτοὺς λοιπὸν σήμερον τοὺς δύο Ἕλληνας Ἱεράρχας, λατρεύουσι καὶ προσκυνοῦσιν ὡς ἁγίους καὶ τὴν μνήμην των ἐπισήμως γεραίρουσιν.

Ὅταν κατὰ πρῶτον ἀφίχθην εἰς Θ)νίκην, οὗτοι οὐδόλως ἐτόλμων νὰ ἑορτάσωσι δημοσίως τὴν μεγάλην αὐτῶν ταύτην ἑορτήν· ἀπεναντίας ἐν στενωτάτῳ κύκλῳ καὶ ἀφανῶς ἐξετέλουν τὰ πρὸς τοὺς δύο Ἱεράρχας καὶ διδασκάλους των θρησκευτικά των καθήκοντα.

Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ, ἐνεθαρρύνοντο βλέποντες τὴν ἀκηδείαν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἡμετέρων ἰθυνόντων τότε ἐκεῖ, ὥστε ἔφθασαν ἀπὸ τοῦ 1901 καὶ ἐντεῦθεν, νὰ συναθροίζωνται πάντες ἐν τῷ δημοσίῳ κήπῳ τῆς Θεσσ)νίκης Bechtehinar ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς, μεθ'ὅλου τοῦ οἰκογενειακοῦ του ἐπιτελείου, καὶ τὸν τότε Ἐμπορικὸν Πράκτορά των, καὶ νὰ πανηγυρίζωσι τὴν ἐπέτειον τῶν εἰρημένων ἁγίων των.

Ἐνῷ δὲ κατ' ἀρχὰς ὑπόδρα ἔβλεπον τὴν ἐκ τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν τελετῆς προσγινομένην εἰς ἡμᾶς ἐντύπωσιν, κατόπιν, τοσοῦτον

ἐθρασύνθησαν, ὥστε μᾶς ἠτένιζον πλέον ἀναφανδὸν καὶ μετ' ἀναιδείας!

Ἀναφέρω τοῦτο, διότι ἐσχάτως κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, καθ' ὃν χρόνον κατεῖχε τὴν πόλιν ὁ νικηφόρος καὶ κυρίαρχος Ἑλληνικὸς στρατός, εἶχον τὸ θράσος νὰ πανηγυρίσωσι τὴν ἐθνικήν των ταύτην ἐπέτειον διὰ προκλητικῆς διαδηλώσεως ἐν αὐτῇ τῇ Θεσσαλονίκῃ!

Ἡ τελετὴ αὕτη ὅμως εὐτυχῶς ἐγκαίρως ἠμποδίσθη παρὰ τῶν ἡμετέρων καὶ τοῦτο λίαν φρονίμως, διότι ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει τις εἰς τοὺς Βουλγάρους νὰ προχωρῶσιν ἀνενοχλήτως, ἐπὶ τοσοῦτον θρασύτεροι ἀποβαίνουσιν! Μεθ' ὅσης πλειοτέρας προσηνείας προσαγορεύει τις αὐτούς, τοὺς Πρέσβεις των, τοὺς ἀντιπροσώπους των, τοὺς Στρατηγούς των καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν Βασιλέα των, ἐπὶ τοσοῦτον κομπορρημονοῦσιν ἐπαίρονται καὶ ἀπαιτητικώτεροι γίνονται.

Ἐπὶ τοσοῦτον αἱ ἁρπακτικαί των ἀξιώσεις ἐπιτείνονται, μέχρις αὐτῆς τῆς οἰκίας μας, τῆς περιουσίας μας, τῆς ζωῆς μας.

Δείξατε ὅμως αὐτοῖς τοὺς ὀδόντας, φερθῆτε ὑπερηφάνως καὶ αὐστηρῶς—ὡς τοῖς ἁρμόζει—καὶ θὰ ἴδητε τότε ἀμέσως αἰσθητὴν διαφοράν. . . . . Θὰ ἴδητε αὐτοὺς ὑποχωροῦντας.

Θὰ ἴδητε αὐτοὺς κλίνοντας ταπεινῶς τὴν κεφαλὴν καὶ ὑποκύπτοντας.

Μὴ ἀδρανήσῃς ὅμως, ὦ Ἕλλην Διπλωμάτα καὶ Πολιτικέ! ἐκέρδησας τὸ ζήτημά σου, διότι ἡ στάσις σου ἡ ἀνδροπρεπὴς καθυπέταξε τὸν θρασὺν οἰηματίαν, τὸν αὐθάδη ἀπαιτητὴν καὶ τὸν ἠνάγκασεν εἰς ὑποχώρησιν.

Ὑπεχώρησεν ἵνα ἐργασθῇ ὑπούλως καὶ καταχθονίως!

Ὑπεχώρησε διὰ νὰ διοργανωθῇ δολιώτερον καὶ πονηρότερον ὅπως μετ' ὀλίγον σοὶ ἐπιτεθῇ, καθ' ἣν στιγμὴν σὺ θὰ καθεύδῃς τὸν Βαρούχειον, καὶ ὅτε ἡ μετ' αὐτοῦ συνάντησίς σου θὰ ἔχῃ σβεσθῇ τελείως ἀπὸ τῆς μνήμης σου.

Ὦ! τότε! κακῶς θὰ τὸ πληρώσῃς καὶ ἀκριβά, οὐχὶ βεβαίως σὺ ὁ ἴδιος καθ' ὅσον θὰ εὑρίσκεσαι καλῶς τεθωρακισμένος ἐν τῷ διπλωματικῷ σου μεγάρῳ, ἢ ἐν τῷ ἀρχοντικῷ σου οἴκῳ, ἀλλ' οἱ δυστυχεῖς ὁμογενεῖς σου, οἱ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των διατελοῦντες, ἢ οἱ ὑπήκοοί σου, τὸ ἔδαφός σου, ὁ στρατός σου, ὁ στρατὸς τοῦ ἔθνους σου!!

Διὰ τοῦτο, ἔσο ἕτοιμος διὰ πᾶσαν νέαν κακοῦργον ἐπίθεσίν των, ἣν λίαν καταχθονίως ἀλλὰ καὶ λίαν ἀριστοτεχνικῶς, θὰ σοὶ ἐξυφάνουν ὅσον οὔπω.

Ἔχε διαρκῶς τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῆς σκανδάλης τοῦ ὅπλου σου καὶ μὴ λησμόνει ποτὲ ὅτι ὁ Βούλγαρος εἶνε ὁ παρασπονδότερος, ὁ ὑπουλότερος, ὁ ἐκδικητικώτερος τῶν λαῶν, ἐκεῖνος ὃν περιέγραψαν αἱ λόγχαι τοῦ Βασιλείου, οἱ καταπέλται τοῦ Λέοντος, τὰ βέλη τοῦ Τσιμισκῆ,

ἐκεῖνος πρὸ τοῦ ὁποίου καλύπτοντες ἐκ φρίκης τὸ πρόσωπον, ἀντιπαρῆλθον περιδεεῖς καὶ ἐν ἀποτροπιασμῷ.οἱ αἰῶνες.

Ὅτι δὲ ὁ ἐν ἁμαρτίαις κυηθεὶς καὶ ἐν ἀνομίαις γηράσας αὐτὸς λαὸς δὲν ἀπέβαλεν οὐδὲ θὰ ἀποβάλῃ ποτὲ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, μία ἐπὶ πλέον ἔνδειξις εἶνε, τὸ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1904 κάτωθι ἄρθρον τῆς «Βετσέρνα Πόστα» τῆς Σόφιας ἐπισήμου ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

«Τῶν Βαλκανικῶν δέον νὰ κυριαρχήσῃ μία μόνον φυλή, ἡ Βουλ-»γαρική. Διὰ τοῦτο ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἀν. Ρω-»μυλίας, πρέπει νὰ ἐξαφανισθῇ ἐξολοθρευόμενος».

«Ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔστω τὸ σύμβολον τῆς πί-»στεως πάντων τῶν Βουλγάρων. Ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἂς »ἀρχίσῃ ἀπ' αὐτῆς τῆς βρεφικῆς ἡλικίας. Βούλγαροι μὴ λησμονῆτε τὸ »καθῆκόν σας!»

Ἀπὸ δέ, θρησκευτικῆς ἀπόψεως, οἱ αἰωνίως ὑπὲρ ἐξαρχιῶν καὶ Ἀθωναίων-Μονῶν καὶ Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν τοιούτων κοπτόμενοι, δύνασθε νὰ κρίνητε αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς διδασκάλους των οἵτινες ἰδοὺ τί ἐδίδασκον, κατὰ τὰ μακρὰ ἔτη τῆς ἐν Θεσσ)νίκῃ διαμονῆς μου, εἰς τοὺς μαθητάς των διαπλάττοντες τὴν εὔπλαστον ζύμην τῶν βουλγαροπαίδων κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐμφυσῶντες ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτῶν ἡλικίας τὸ φανατικὸν μῖσος, πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν.

« Αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, ἔλεγον, ἔχουσι διὰ Θεόν των ἕνα Ἑβραῖον, »ἐννοοῦντες τὸν Σωτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅστις »λέγει νὰ μὴ μισῶσι, νὰ μὴ κλέπτωσι, νὰ μὴ πυρπολῶσι, νὰ μὴ βλά-»πτωσι τὸν πλησίον των νὰ μὴ φονεύωσι, ὤ! τῶν ἠλιθίων αὐτῶν, καὶ »τοῦ ἠλιθιωτέρου Θεοῦ των!!!

»Ἐγὼ σᾶς λέγω, ὅπου συναντᾶτε ἀντιπάλους καὶ δὴ Ἕλληνας, »νὰ πυρπολῆτε ὅτι τοὺς ἀνήκει, νὰ τοὺς φονεύητε καὶ τοὺς κατακρε-»ουργῆτε, νὰ ἁρπάζητε ὅτι ὀρέγεσθε, νὰ τοὺς ἀτιμάζετε, νὰ τοὺς ἐξο-»ρύσσετε τοὺς ὀφθαλμούς, σπείροντες τὸν ὄλεθρον καὶ τὸν θάνατον »ὁθενδήποτε ἂν διέλθητε!!!

Ὁμολογητέον δὲ ὅτι οἱ Βούλγαροι οὐδεμίαν θρησκείαν ἔχουσιν ἐρριζομένην, παρ' ὅλην τὴν ἐπιμονὴν καὶ καλὴν διάθεσιν τῶν εἰρημένων Μεγάλων Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν, ὅπως τοὺς μεταδώσωσι τὴν Ὀρθοδοξίαν.

Ἄγριοι, ἄξεστοι καὶ βάρβαροι τοιοῦτοι ἦσαν, τοιοῦτοι παρέμειναν καὶ θὰ παραμείνουν!

Καὶ τὴν θρησκείαν αὐτήν, ἣν σήμερον λατρεύουσιν, ἁπλῶς τὴν ἐδέχθησαν τυπικῶς καὶ ψυχρῶς, ὅπως θὰ ἐδέχοντο οἱανδήποτε ἄλλην θρησκείαν. Εἶνε τοσοῦτον ὑψηλὸν καὶ ἀσυλλύπτως θεῖον τὸ αἴσθημα τῆς θρησκείας, ὥστε δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἰσδύσῃ καὶ ἐγκαθιδρυθῇ ἐν πε-

πωρωμέναις ψυχαῖς, οἷαι αἱ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες πρωτεῖς τὸ φρόνημα καὶ χαμαιλέοντες τὴν ψυχήν, μετεχειρίσθησαν πολλάκις τὴν θρησκείαν ὡς ὄργανον τῶν ἁρπακτικῶν διαθέσεών των καὶ ὡς μέσον ἐπιτυχίας τῆς μεγαλομανίας των!

Φέρονται ὅπου κλίνη ἡ πλάστιγξ· ἐὰν σήμερον ἔχωσιν ἀνάγκην τῶν καθολικῶν, προσποιοῦνται φανατισμὸν πρὸς τὸν καθολικισμόν.

Ἐὰν αὔριον διΐδωσι κέρδος τι ἐκ τῆς Προτεσταντικῆς ἐκκλησίας, θὰ στραφῶσι πρὸς αὐτήν, προσποιούμενοι ὅτι εἶνε φανατικώτεροι ἀπὸ ὅτι ἦσαν πρὸς τοὺς Καθολικούς!

Ἐὰν πάλιν τὸ συμφέρον των ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν Ἰσραηλιτῶν, μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας κλίνουσι καὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς κολακεύουσιν, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς θρησκείας τοῦ Βούδα. Ἀρκεῖ νὰ ὠφεληθῇ τι ἡ συμφεροντολόγος καὶ ἀγρία αὐτὴ φυλή!

Θέλω δὲ δώσει ἀκόμη μίαν εἰκόνα μικρὰν μέν, ἀλλὰ ζωηρὰν τοῦ Βουλγαρικοῦ φθόνου καὶ τῆς μοχθηρίας πρὸς πᾶν ὅ,τι ὡραῖον Ἑλληνικόν.

Ὁσάκις ἐκ συμπτώσεως συνήντα τις συνομιλοῦντας εὐθύμως Βουλγάρους ἐν Μακεδονίᾳ, ἀμέσως ἔσβυνεν ὅλη ἡ εὐθυμία αὐτῶν καὶ περιέπιπτον εἰς ἀφασίαν, ἅμα ἤκουον παρὰ ξένων ἐπαίνους καὶ ἐγκώμια δι' ὅ,τι Ἑλληνικόν, πόλεις, μέρη, προϊόντα, ἄνδρας, γυναῖκας κ.τ.λ.... Χαρακτηριστικὸν τοῦ φθόνου τῆς Βουλγαρικῆς ψυχῆς πρὸς πᾶν ὅ,τι Ἑλληνικὸν εἶνε καὶ τὸ ἑξῆς ἐπεισόδιον:

Παρασκευήν τινα, ἡμέραν ὑποδοχῆς τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἄγγλου Προξένου—εἰς ἣν παρίστατο καὶ ὁ Βούλγαρος ὑποπρόξενος Κ.—ὁ κ. Βιλλιώτης, διατελέσας ὡς γνωστόν, ἄλλοτε Γεν. Πρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Κρήτῃ, ἐξεφράζετο μετὰ θαυμασμοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυΐας καὶ φιλομαθείας, ἀνέφερε δ' ὅτι ἐγνώρισεν ἐν Χανίοις νεαρὸν Κρῆτα, ἐργατικὸν τὸ ἐπάγγελμα ἀνήκοντα εἰς κατωτέρας κοινωνικὰς τάξεις, ὁ ὁποῖος ἐργαζόμενος ἀπήγγειλεν ἐκ στήθους διάφορα ἔπη τοῦ Ὁμήρου.

Ὁ μέχρι τέως εὐθυμότατος καὶ λάλος Βούλγαρος ὑ)πρόξενος προσεβλήθη πάραυτα ὑπὸ ἀφασίας κατέστη δὲ πελιδνός, ἐφ' ὅσον ἐξηκολούθει ἡ θαυμαστικὴ ἀφήγησις τοῦ Ἄγγλου Προξένου.

Πρὶν τελειώσω τὸ παρὸν κεφάλαιον θὰ ἀναφέρω ὀλίγα τινά, καὶ περὶ Δάνεφ, [1]) ὅστις σήμερον παίζει σπουδαῖον ῥόλον εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Λονδίνου καὶ νῦν λαμβάνων τὸ Πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα κομπορρημονεῖ καὶ ἀπειλεῖ τοὺς συμμάχους.

Ἡ μὲν μήτηρ τοῦ Δάνεφ, ἦτο Ἑλληνὶς «Ρωμηά» ἐκ Μακεδονίας, ὁ δὲ πατήρ του, Βούλγαρος.

---

1) Ἔγραφα τὸ παρὸν κεφάλαιον ὅτε ἦτο Πρωθυπουργός.

Ὁ ἀδελφὸς τῆς μητρός του καὶ θεῖός του, ὑπῆρξε διδάσκαλος εἰς τὸ ἐν Σέρραις ἡμέτερον σχολεῖον, ὃν πολλάκις ἠθελήσαμεν νὰ ἀπολύσωμεν ἐκ τῆς λεπτῆς καὶ ἐμπιστευτικῆς ἐκείνης θέσεως, ἕνεκεν δυσπιστίας ἡμῶν πρὸς τὰ φρονήματά του.

Πλὴν οὗτος διεμαρτύρετο διαρρηγνύων τὰ ἱμάτιά του, καὶ ἀπαρνούμενος πᾶν Βουλγαρικὸν καὶ ἀναθεματίζων αὐτὸ ἔλεγεν, ὅτι, ἐὰν ἡ ἀδελφή των πρὸ χρόνων, καθ' οὓς ἀκόμη δὲν εἶχον ἀναφυῆ τὰ μίση καὶ τὰ πάθη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, ὑπανδρεύθη Βούλγαρον, δὲν εἶνε ὑπαίτιος αὐτός, οὗτινος ἡ καρδία καὶ τὰ αἰσθήματα παρέμειναν Ἑλληνικά.

Τὰς διαμαρτυρίας του ἐκείνας πιστεύσαντες οἱ ἡμέτεροι, διετήρησαν αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν του, κακῶς πράξαντες, καθ' ὅσον θεωρῶ ὅτι πάντες αὐτοὶ οἱ τοσοῦτον φανατισθέντες Βούλγαροι καὶ εἰς τοιοῦτον σημεῖον φθάσαντες μισελληνισμοῦ, ὡς ὁ πολὺς Δάνεφ, οὐδέποτε θὰ ἄφηνον ἀνεπηρέαστον τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρός του, ἐργαζόμενον ἐθνικῶς ὡς ὤφειλε νὰ πράττῃ, καθ' ὃ διδάσκαλος ἐν Σέρραις Ἑλληνικοῦ σχολείου!

Ἐκεῖ, ἀκριβῶς ὑπῆρχεν ἡ ἄμεσος ἀνάγκη νὰ φανατίσῃ τὰ ἡμέτερα τέκνα—ἅτινα αὔριον θὰ ἦναι ἄνδρες—καὶ ἑτοιμάσῃ ταῦτα πρὸς ἐργασίαν ἀντιβουλγαρικήν, ὥστε νὰ θυσιάσωσι καὶ αὐτὸ τὸ αἷμά των εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἰδέας.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου ἐν Θ)νίκῃ Πάτερ Κωνσταντῆς, τοῦ ὁποίου ὁ ἀδελφὸς ὑπῆρξεν ὁ φανατικώτερος ἐκ τῶν ἐκβουλγαρισθέντων ἱερέων ἐν Σωχῷ τῆς Μακεδονίας, ἐργαζόμενος ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, ἔπρεπε νὰ εἶχε ἀπομακρυνθῇ τῆς μεγάλης ἐκείνης Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς ἐνορίας, πρὶν προφθάσῃ καὶ ἐκβουλγαρίσῃ ταύτην, ὡς ἔπραξεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον.

Τὸν κίνδυνον πολλάκις ὑπεδείξαμεν μετ' ἄλλων γνωστῶν καλῶν πατριωτῶν πρὸς τοὺς ἁρμοδίους τότε, ἀλλ' οὗτοι ἐθεώρουν ὅτι κάλλιον ἦτο «νὰ μὴ τὸν παροξύνωμεν, διότι ἂν τὸ τοιοῦτον πράξωμεν ἠθέλομεν καταστήσῃ αὐτὸν φανερὸν ἐχθρόν μας». Πλὴν μάταιος ὁ φόβος των, διότι ἐν τῇ θέσει του παραμείνας ὁ Πάτερ Κωνσταντῆς, εἰργάσθη πλειότερον ἀντεθνικῶς, καθόσον ἐλάμβανε τῶν πάντων γνῶσιν καὶ ἀναλόγως ῥαδιουργῶν, σκευωρῶν καὶ προδίδων, διέλυσε τὸ λαμπρὸν σωματεῖον μας «Γρηγόριος Παλαμᾶς» διὰ τὸ ὁποῖον πολὺ ἐκοπίασα καὶ πολλὰ ἐδαπάνησα, καὶ ὅπερ ἐπεδίωκε τοσοῦτον ἐθνικὸν σκοπόν».

Εἰς δὲ τὴν ἐνορίαν τοῦ «Ἁγ. Ἀθανασίου», ἥτις ἦτο ἡ ἑλληνικωτάτη πασῶν, ὑποστηρίζων κρύφα τοὺς Βουλγάρους τοὺς ἐγκατέστησε καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν, καταστήσας ταύτην σὺν τῷ χρόνῳ σχεδὸν βουλγαρικήν.

Προτιμότερος ὅθεν εἶνε ὁ φανερὸς ἐχθρὸς τοῦ ὑπούλου φίλου, καθὼς καὶ ὅ,τι σαπρὸν νὰ κόπτηται καὶ νὰ ρίπτηται εἰς πῦρ, κατὰ τὸ θεῖον ἡμῶν εὐαγγέλιον.

Συμπληροῦσα τὰ περὶ Δάνεφ, μεταδίδω ἐν τῷ παρόντι ὅσα θετικῶς μὲ ἐπληροφόρησαν, ὅτι δηλαδὴ οὗτος ἐσπούδασεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ ὡς Ἕλλην Μακεδών.

Εἶνε εἷς ἀκριβῶς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες σπουδάζοντες ἐνταῦθα, ὡς Ἕλληνες, εἰσδύοντες παντοῦ, ἀντιλαμβανόμενοι τῶν πάντων — τῶν τρωτῶν καὶ τῶν χρηστῶν—μεταβαίνουσι κατόπιν ἐν τῷ τόπῳ των καὶ μᾶς καταπολεμοῦσι φανατικώτερον παντὸς ἄλλου, διότι εἶνε πλέον αὐτόπται μάρτυρες καὶ γνῶσται τῆς τε ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἡμῶν καταστάσεως.

Τοὺς τοιούτους, ὑποθέτω, ὅτι πρέπει νὰ προσέχωμεν πολὺ—μὰ πάρα πολὺ—ἵνα μὴ ἀκουσίως ὁπλίζωμεν τοὺς πλέον φανατικοὺς καὶ ἀδιαλλάκτους ἐχθρούς μας ἐναντίον τῆς προσφιλοῦς ἡμῶν Πατρίδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 12ον

Αἱ παραστάσεις τῶν ξένων Διπλωματῶν πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὰ ὄργια τῶν Βουλγάρων.— Ἡ προσποιητὴ ἄγνοια αὐτῆς καὶ ἡ ἱλαροτραγῳδία της εἰς βάρος τῶν Εὐρωπαίων καὶ τῶν ἀτυχῶν Ἑλλήνων κτλ.

Ὅτε κατὰ τὸ 1902-1903 οἱ Διπλωματικοὶ ἀπεσταλμένοι τῶν ξένων Δυνάμεων προέβησαν εἰς παραστάσεις ἐκ μέρους τῶν Κυβερνήσεών των πρὸς τοὺς Βουλγάρους, διὰ τὰ ἀνήκουστα πραξικοπήματά των εἰς βάρος τῶν Ἑλληνο-Μακεδόνων, οὗτοι ἐπροφασίσθησαν τελείαν ἄγνοιαν καὶ διϊσχυρίσθησαν ὅτι παρὰ τὴν θέλησιν τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἐκτελοῦνται ταῦτα παρ᾽ ἀτιθάσσων, δῆθεν, Βουλγάρων ἀνταρτῶν.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τότε ἀπήτησαν τὴν σύλληψιν καὶ φυλάκισιν τῶν τοιούτων ληστανταρτῶν πρὸς καθησύχασιν τῶν τυραννουμένων ἀόπλων Μακεδόνων καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ Μακεδονικοῦ ἐδάφους ἀπὸ τοιούτων ἀπανθρώπων ὄντων.

Πράγματι ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις φορέσασα πλέον στερρῶς τὸ προσωπεῖον τῆς ὑποκρισίας, συνέλαβε τοὺς εἰρημένους ἀτιθάσσους

λησταντάρτας καὶ τοὺς ἐφυλάκισεν ἐνώπιον τῶν ξένων Διπλωματῶν, οἵτινες, φυσικὰ πλέον, πιστεύσαντες, εἰς ὅ,τι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί των καὶ ἀγνοοῦντες τὸ παλίμβουλον καὶ τὴν ἀλωπεκώδη πανουργίαν τῶν Βουλγάρων, ἔγραψαν πρὸς τὰς Κυβερνήσεις των, ὅτι οἱ κακοῦργοι εὑρίσκονται ἤδη ἐν τῇ εἱρκτῇ. . . . Ἀλλοίμονον ὅμως! καὶ ὤ τῆς εἰρωνείας! ὤ τῆς ἱλαροτραγῳδίας τῆς παιζομένης εἰς βάρος καὶ αὐτῆς τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης! Ναί! εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐρρίφθησαν δέσμιοι εἰς τὰς εἱρκτὰς οἱ Βούλγαροι ληστανταρται, ἐνώπιον τῶν ξένων ἀντιπροσώπων, συλληφθέντες ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ· ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἦσαν ψεῦδος καὶ φενάκη!!

Προπαρεσκευασμένη ἐν συνεννοήσει ἦτο ἡ σύλληψίς των καὶ καθαρὰ ὑποκρισία ἡ φυλάκισις αὐτῶν, διότι, ἐνῷ ἐκ τῆς κυρίας εἰσόδου τῶν φυλακῶν ἐνεκλείοντο, δῆθεν, ἐν τοῖς ὑπογείοις, ἵνα τιμωρηθῶσι δικαίως διὰ τὰ φρικιαστικά των ὄργια, μετὰ πάροδον ὀλίγης ὥρας ἐξήρχοντο ἐκ τῆς ὀπισθίας θύρας, οὐχὶ μόνον ἀνενόχλητοι, ἀλλὰ καὶ ὑποστηριζόμενοι εἰς τὰ ἀτιμωτικὰ αὐτῶν ἆθλα!!!

Ναί! ἐξήρχοντο αἱ λυσσώδεις αὗται τίγρεις τοῦ Αἵμου ἀποστάζουσαι ἐξ αἵματος ἀθῴου Ἑλληνικοῦ, ἵνα μὲ περισσοτέραν ὁρμὴν καὶ πάθος ριφθῶσιν εἰς τὸ κακοῦργον, εἰς τὸ δολοφόνον αὐτῶν ἔργον κατασφάζοντες ἀτυχεῖς γέροντας, σεβάσμια ἐρείπια τοῦ χρόνου! ἀτιμάζοντες παρθένους,—διαμελίζοντες βρέφη,—ἀπαγχονίζοντες νέους ἀλκίμους, χύνοντες τὸ Ἑλληνικὸν αὐτῶν αἷμα, ὅπερ ἔσφυζεν εἰς τὰς φλέβας των, συντρίβοντες ἀγρίως καὶ ποδοπατοῦντες εἰκόνας ἱερὰς καὶ ἀκοιμήτους κανδύλας, καὶ τέλος πυρπολοῦντες μονάς, ἐκκλησίας καὶ χωρία ὁλόκληρα ὀρθόδοξα χριστιανικά, ἵνα κορέσωσι τὴν ἄσβεστον, τὴν αἱμοχαρῆ δίψαν των τὰ γνήσια αὐτὰ τέκνα τοῦ Σκυλλογιάννη καὶ τοῦ Ἀσπαρούχ!

Πάντα δὲ ταῦτα τὰ ἀνεξίτηλα στίγματα τοῦ βανδαλισμοῦ καὶ τῆς ἀτιμώσεως, ἐγίνοντο ἐν ἐπιγνώσει τῶν ἰθυνόντων ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὰς διαταγὰς τῆς Καννιβαλικῆς αὐτῶν Κυβερνήσεως, πρὸς μεγαλειτέραν μάλιστα τέρψιν καὶ ἀγαλλίασιν αὐτῆς!!!

Ὦ! πόσον ἁπλοϊκοὶ θέλομεν εἶσθαι, ἐάν, ἔστω καὶ πρὸς στιγμήν, δώσωμεν πίστιν εἰς τοιοῦτον λαόν, 1) λαὸν ὅστις χθὲς ἔτι, ὡς μαινόμενος βορρᾶς, εἰσώρμησεν ἐκ τῶν ἀποτέρων τῆς Ἀσίας, ἄγριος ἀνεπίδεκτος ἡμερώσεως καὶ ἀνθρωπισμοῦ, ἁρπακτικὸς δίκην ὀρνέων, βάρβαρος καὶ ἀνθρωποκτόνος, καὶ ἐζήτησε νὰ παρασύρῃ τὸ πᾶν!

Ἡ ἀλήθεια, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ συμμαχικὴ συμφωνία καὶ ἡ γειτονικὴ ἀγάπη εἶνε λέξεις οὐχὶ ἁπλῶς δυσαρμόνιστοι πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικήν των ὑπόστασιν, ἀλλ' ἐντελῶς terra incognita δι' αὐτούς.

1) Τ' ἀνωτέρω ἔγγραφον ὅτε ὑφίστατο εἰσέτι ἡ συμμαχία.

Οὐδαμοῦ ἐν τῷ λεξικῷ των θέλετε εὕρη τὰς ὑψίστης ἐννοίας ταύτας λέξεις!

Ἐὰν δὲ διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκφράσεων θὰ ἤθελέ τις νὰ ἐλέγξη αὐτοὺς διεγείρων τρόπον τινὰ τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν φιλοτιμίαν των, ὤ νὰ ἤμεθα βέβαιοι θὰ ἦτο κόπος χαμένος!

Τόσον ταπεινὴν ἰδέαν καὶ συναίσθησιν ἔχουσιν οὗτοι περὶ τοῦ καλοῦ, ὥστε μᾶλλον ὡς ἔπαινον ἤθελον ἐκλάβει αὐτάς, τὰς δι' οἱονδήποτε ἄλλον λαὸν λίαν ὑβριστικάς.

Ἀνάγκη ἀπόλυτος διὰ τοῦτο, δι' οἱωνδήποτε καλῶν συμμαχικῶν συμφωνιῶν καὶ ἂν συνδεθῶμεν μετ' αὐτῶν, ὀφείλομεν ***πάντοτε*** καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μεταξύ των γειτνιάσεως, νὰ παραμένωμεν ἄγρυπνοι φρουροὶ καὶ μὲ τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας, Κέρβεροι, στρατὸς ὁλόκληρος ἕτοιμος πρὸς πόλεμον, καθ' ὅλην τὴν μετ' αὐτῶν συνοριακὴν γραμμὴν πρὸς φρούρησιν τοῦ οἰκείου ἐδάφους! ἵνα προλαμβάνωμεν οὕτω τοὺς αἰφνιδιασμούς, εἰς οὓς καταφεύγουσιν οἱ παμπόνηροι, διότι γνωρίζουσι τὴν ἀτομικήν των ἀνικανότητα, καὶ τὴν σαπρίαν αὐτῶν εἰς τὸ τακτικῶς καὶ ἀνδρείως μάχεσθαι.

Οὐχὶ μόνον θὰ καραδοκῶσι τὴν μεθ' ἡμῶν σύγκρουσιν ἐν καταλλήλῳ στιγμῇ! . . . . ἀλλὰ θὰ ὑποβοηθῶσιν οἱονδήποτε ἔθνος ἀρκεῖ νὰ διάκειται τοῦτο ἐχθρικῶς πρὸς ἡμᾶς ἵνα δι' οἱουδήποτε τρόπου παραβλάψωσιν ἡμᾶς.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ μῖσος ἐν τῇ ψυχῇ των ἐγκεχαραγμένον δι' ὅ,τι ἀποβλέπει τοὺς Ἕλληνας. Ὅθεν, ἂς μὴ παραπλανηθῶμεν ποτὲ ἀπὸ τὰς ἐπιτετηδευμένας περιποιήσεις των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 13ον

Πῶς αἱ ξέναι δυνάμεις προετοιμάζουν τοὺς Προξένους των.

Πολλάκις οἱ μὴ εὐδοκιμήσαντες εἰς τὸ διπλωματικὸν καὶ λίαν περίπλοκον Μακεδονικὸν ζήτημα, ἀνεδείχθησαν ἱκανώτεροι ἑαυτῶν εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου συναναστρεφόμενοι μετὰ πολιτικῶν Ὀθωμανῶν κάλλιον συνεννοοῦνται πρὸς κοινὴν ἐργασίαν.

Τοιοῦτος καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Γ. Πρόξενος, ὁ ὁποῖος εἰς Σμύρνην μετατεθείς, ἐπαξίως κατέλαβε τὴν ἐκεῖ θέσιν, ἀφήσας καλὰς ἐντυπώσεις.

Ἡ εἰς τὴν Μακεδονίαν διπλωματικὴ ἐργασία ὅτο ἐντελῶς ἄλλοία

τῆς ἀνὰ τὴν λοιπὴν Τουρκίαν. Διὰ τοῦτο αἱ ἐνδιαφερόμεναι Εὐρωπαϊκαὶ Κυβερνήσεις, προητοίμαζον τοὺς διὰ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μακεδονίας προωρισμένους Διπλωμάτας των, προασκοῦσαι αὐτοὺς πρότερον ἀνὰ τὰς διαφόρους μικροτέρας θέσεις τῆς Ἀλβανίας, Θράκης, καὶ Μακεδονίας κτλ., ὅπως μελετήσωσι καλῶς τὸ ἔδαφος καὶ τὰς διαλέκτους τοῦ τόπου, εἶτα δὲ οὕτω κατηρτισμένους διπλωματικῶς διώριζον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Ὅτε κατὰ τὸ 1903 ἡτοιμαζόμην πρὸς ἀναχώρησιν ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ὁ Γεν. Πρόξενος Μεγάλης ἐνδιαφερομένης Δυνάμεως καὶ ἡ σύζυγός του, λύπην ἐκδηλώσαντες διὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀπομάκρυνσίν μου, μὲ ἠρώτησαν ποῦ ἄρα γε ἠθέλομεν συναντηθῇ εἰς τὸ μέλλον. Καὶ ἐπὶ τῇ εὐχετικῇ ἀπαντήσει μου νὰ συναντηθῶμεν εἰς Ἀθήνας, ἐκείνου ὡς Πρέσβεως πλέον, ἀνυψώσας οὗτος ἔτι μᾶλλον τὸ εὐθυτενὲς καὶ ὑψηλὸν ἀνάστημά του, μοὶ ἀπήντησε μετ᾽ἀπροκαλύπτου δυσαρεσκείας τὰ ἑξῆς:

Madame !

Je ne suis pas né pour faire la Cour à la Cour d' Athènes !

Δηλαδή, ἐθεώρει ὅτι ἡ ἀποστολή του ἔστω καὶ ὡς Πρέσβεως εἰς Ἀθήνας, ὀλίγην διπλωματικὴν σημασίαν θὰ εἶχε, καὶ τότε μοὶ ἐξήγησε τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῶν Μεγάλων ἐνδιαφερομένων Δυνάμεων εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν Προξενικῶν θέσεων ἐν Μακεδονίᾳ, δώσας μοι οὕτω πως νὰ ἐννοήσω, ὅτι καίτοι ἡ ἐν Ἀθήναις θέσις ὡς Πρέσβεως ἐφαίνετο ἀνωτέρα, ἐν τούτοις οὐσιαστικῶς καὶ πατριωτικῶς ἐξεταζομένη ἦτο πολὺ ὑποδεεστέρα τῆς Θεσσαλονίκης.

Ὅθεν, μετὰ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκεῖθεν, κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1903 ἐργασίαν μου, τὴν ἀφύπνισιν δηλονότι τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ Ἄμβονος, καθὼς καὶ διὰ τῆς ἐν τοῖς Διδασκαλείοις καὶ Γυμνασίοις ἀρρένων τε καὶ θηλέων διδασκαλίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς διαφορᾶς τοῦ Σχίσματος ἀπὸ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τῆς μεγίστης ἑπομένως ἀποστάσεως τῆς τῶν Βουλγάρων θρησκείας καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ ἀπὸ τοῦ τῶν Ἑλλήνων: μετὰ τῆς τοσοῦτον ὠφελίμου ἀλληλογραφίας ἡμῶν μετὰ τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὁμοεθνῶν καὶ προειδοποιήσεων δι᾽ ὧν πολλὰς δολοφονίας προελαμβάνομεν ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν ἡμετέρων Προκρίτων· μετὰ τὰς τόσας ἀποφυλακίσεις διὰ τῶν ἰσχυρῶν μέσων ἃ διεθέτομεν, πλείστων ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἀπὸ τὰς Τουρκικὰς εἱρκτὰς ὅπου ἐσήποντο καίτοι φιλήσυχοι καὶ ἔντιμοι πολῖται ὄντες, ἁπλῶς λόγῳ συκοφαντίας τῶν ἀντιθέτων εἰς τὰς Ὀθωμ: ἀρχάς, καὶ τῆς παρεμποδίσεως ἄλλων πρὸς φυλάκισιν· κατόπιν τῆς τόσον ὠφελίμου ἐργασίας πρὸς συγκράτησιν τοῦ κλήρου εἰς τὰ Πάτρια, κατὰ [illegible] τοῦ ποιμνίου του εἰς τὴν ἰδίαν θρησκείαν καὶ τὸν ἐθνισμὸν

αὐτοῦ, μετὰ τέλος πολλὴν ἐθνικὴν συνεργασίαν μετά τινων παρεπιδημούντων ἐν τῷ τόπῳ, οὐχὶ πολλῶν—πολλοὶ γὰρ οἱ κλητοὶ ἀλλ' ἐλάχιστοι οἱ ἐκλεκτοὶ—τὴν ὁποίαν ἀφῆκα νὰ συνεχίσῃ μικρὰ ἐθνικὴ ὁμάς, ἐν ᾗ συγκατελέγετο ὡς ἔκτακτον μέλος καὶ ὁ θῦμα ἔπειτα τῆς Βουλγαρικῆς θηριωδίας γενόμενος, ἀείμνηστος Ἄγγελος Σακελλαρίου ἰατρός, ὁ παραμένων ἐν Γουμενίτσῃ, καὶ τοῦ ὁποίου σχετικὰς ἐπιστολὰς παραθέτω ἐν τῷ Ε΄. μέρει τοῦ παρόντος ἔργου, ἀπεφάσισα τὴν εἰς Ἀθήνας ἀναχώρησιν ὅπου μεγαλυτέρα ὑπῆρχεν ἀνάγκη, πρὸς ἐξακολούθησιν ἐντεῦθεν πλέον τοῦ ἔργου μου.

Πρὶν ἢ ὅμως περατώσω τὸ κεφάλαιον τοῦτο καὶ ἀφηγηθῶ τὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐργασίας μου, κρίνω ἀπαραίτητον νὰ εἴπω ὀλίγα τινὰ τόσον διὰ τὸ παρελθὸν ὅσον καὶ διὰ τὸ μέλλον περὶ τῆς Μακεδονίας.

Δὲν ἐπιθυμῶ ν' ἀδικήσω ἀπολύτως τὸν τόπον. Ὁμολογῶ ὅτι ὑπῆρξαν καὶ πατριῶται καλοὶ ἐθνικῶς ἐργασθέντες. Σκληρὰ ἐν τούτοις ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ μετ' ἐθνικῆς ψυχῆς ἀκραιφνῶς καὶ ἀμερολήπτως ἐργαζόμενοι σχεδὸν δὲν ὑπῆρξαν, διότι οἱ πλεῖστοι οὐδὲ ὀβολὸν ἐθυσίαζον, οὐδὲ ἀγάπην πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ᾐσθάνοντο. Ὅλως τοὐναντίον, μάλιστα· τοὺς ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, **ξένους** ὠνόμαζον ξένος δὲ διὰ τὸν Θεσσαλονικέα θὰ εἴπῃ μισητὸν πρόσωπον, ὅπερ κατεδίωκον ὑπούλως καὶ φανερῶς, καὶ μεθ' ὅσας καλωσύνας καὶ ἂν εἶχε, καὶ ὅσον καὶ ἂν εἶχεν εὐεργετήσῃ δὲν θ' ἀπέφευγε τὴν προδοσίαν! . . .

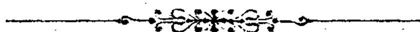
. . . .

Διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἀκόμη φρονῶ ὅτι ἡ τῆς Μακεδονίας διοίκησις εἶναι ἡ δυσκολωτέρα πασῶν. Μεθ' ὅσων συνεργάζεται καὶ συνομιλεῖ τις, πόρρω ἀπέχει νὰ μανθάνῃ τὴν ἀλήθειαν ἢ νὰ ἦναι βέβαιος περὶ τῆς ταὐτότητος καὶ εἰλικρινείας τοῦ συνεργαζομένου. Ἄλλως τε τοῦτο ἔχουν τὴν εἰλικρίνειαν νὰ τὸ ὁμολογοῦσι καὶ οἱ ἴδιοι καθότι ὁ εἷς προδίδων τὸν ἕτερον τὸν παριστᾷ διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων, πάντοτε ἐξαιρῶν φυσικὰ ἑαυτόν.

Διὰ τοῦ παρόντος κεφαλαίου κλείεται τὸ πρῶτον μέρος τῶν Μακεδονικῶν Ἀπομνημονευμάτων μου.

Ἀναγκάζομαι νὰ συντομεύσω τὴν ἀφήγησιν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐργασίας χάριν ἀνωτέρων λόγων ἀτομικῶν τε καὶ ἐθνικῶν. . . . .

. . . .

Ἀλέξανδρος Λούης ἐκ Βελεσσῶντῆς Μακεδονίας καταγόμενος, καὶ ἰατρὸς καὶ φιλόπατρις συνάμα ἀνὴρ ἐκ τῶν ἀρίστων, ἔπεσεν δολοφονηθεὶς, ὑπὸ τῶν Βουλγαρικῶν τεράτων ἐν αὐτῇ τῇ κλινικῇ του ἔνθα ἐξετέλει τὸ εὐεργετικώτατον καὶ φιλανθρωπικότατον ἔργον του. Ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν παριστᾶ τὴν πανδήμως καὶ δημοτελῶς γενομένην κηδείαν του.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΔΡΑΣΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1ΟΝ

Ἡ ἐκ Θεσσαλονίκης δι' Ἀθήνας ἀναχώρησίς μου κατ' Ἰούνιον τοῦ 1903.

Τὴν 15ην Ἰουνίου τοῦ 1903 ἐπιβαίνουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου «Πηνειὸς» ἀπηρχόμην εἰς Πειραιᾶ. Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνεχώρουν ἐπιβαίνουσα τοῦ ἀτμοπλοίου ὅπερ ἀπεμακρύνετο τοῦ Μακεδονικοῦ ἐδάφους, εἰς τὸ πνεῦμα μου ἐστροβιλίζετο ὁλόκληρος ἡ ἐκεῖ ζωή μου καὶ ἄπειρα εὐχάριστά τε καὶ δυσάρεστα γεγονότα ἀντιπαρήρχοντο πρὸ τῆς μνήμης μου ὡς ἀπὸ κινηματογραφικῆς ὀθόνης.

Ἡ λέμβος τοῦ Πρακτορείου μας, δι' ἧς ἐπεβιβάσθημεν, ἀπομακρυνομένη τῆς παραλίας καὶ βαίνουσα πρὸς τὸ ἀτμόπλοιον, τὸ μέλλον νὰ μᾶς μεταφέρῃ μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ἐλεύθερα Ἑλληνικὰ ὕδατα, ἀπεμάκρυνεν ἐξαφανίζουσα συγχρόνως ἀπὸ τῶν ὀμμάτων μου καὶ τὴν θέαν τὴν ἐπὶ τῆς παραλίας οἰκίας μας, οἰκίας ἐν ᾗ ἐπὶ ἑξαετίαν ὁλόκληρον ἀρκετὰς εὐχαρίστους ἀλλὰ καὶ δυσαρέστους ὥρας τοῦ βίου μας διήλθομεν.

Ἀνεπόλουν τὰς ἐν τῷ τόπῳ διαφόρους ἑσπερίδας, δεξιώσεις, φιλανθρωπικὰς ἑορτὰς καὶ τιμητικοὺς χορούς, οἱ ὁποῖοι διδόμενοι ὁτὲ μὲν ὑπὸ τῶν Προξένων τῶν Μεγ. Δυνάμεων, ὁτὲ δὲ ὑπὸ τῶν Πρακτόρων τῶν μεγάλων ἀτμοπλοϊκῶν Ἑταιριῶν, καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Προκρίτων, ἀπετέλουν τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς κοσμικῆς ζωῆς μας.

Ἐπειδὴ ὡς ἐκ τοῦ Γεωγραφικοῦ Χάρτου ἡ Θεσσ)νίκη ἐθεωρεῖτο εἷς ἐκ τῶν πρωτευόντων λιμένων, ξένα δέ τινα Κράτη μετ' ἀντιζηλείας οὕτως εἰπεῖν, ὑπεβλέποντο χάριν αὐτῆς καὶ τοῦ λιμένος της, συχνότατα εἴχομεν, τὰς εὐχαρίστους ὑπὸ ἔποψιν κοινωνικῆς κινήσεως, προσεγγίσεις τῶν διαφόρων ξένων Στόλων, ἐπὶ τῇ ἀφίξει τῶν ὁποίων οἱ χοροὶ καὶ

αἱ διασκεδάσεις ἐπολλαπλασιάζοντο καὶ ἡ ὄψις τῆς πόλεως ἐλάμβανε χροιὰν εὐθυμίας καὶ κινήσεως.

Ἐπὶ τῶν Ναυαρχίδων, ἐδίδοντο χοροί, γεύματα τέϊα κ.τ.λ.

Αἱ ἑορταὶ τότε ἐγενικεύοντο ὑποχρεουμένων τῶν ὑπηκόων ἑκάστης Μεγ. Δυνάμεως νὰ ἀνταποδίδωσιν αὐτάς. Ποσάκις τὸ μέγαρον Ἀλλατίνη, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς προσεγγίσεως τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου (καθ' ὃ Ἰταλοὶ ὑπήκοοι) ἤνοιγε τὰς εὐρείας αὐτοῦ αἰθούσας καὶ τὸ ὁποῖον, μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Ὀθωμ: Συντάγματος μετεβλήθη εἰς εἱρκτὴν τοῦ ἀτυχοῦς ἐκπτώτου Σουλτάνου Ἀβδοὺλ Χαμὴτ Χάν.

Ἀνεπόλουν τὴν σύμμικτον κοινωνίαν, τὴν ὁποίαν συνήντων πανταχοῦ καθὼς καὶ τὰ διάφορα σημαίνοντα ξένα πρόσωπα, ἐκ τῶν ὁποίων διὰ παντοίων μέσων προσεπάθουν νὰ ὑποκλέψω, οὕτως εἰπεῖν, κρύφιόν τινα λογισμὸν ἢ μυστικὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν εἶχον λάβει παρὰ τῶν Κυβερνήσεών των ἀναφορικῶς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς Μακεδονίας.

Διέβλεπον ἀπομακρυνομένην, λέγω, τὴν οἰκίαν μας ἐπὶ τῆς ὁποίας ποσάκις διασκεδάσεις, μουσικαὶ ἑσπερίδες, γεύματα καὶ χοροὶ ἐδόθησαν παρ' ἡμῶν, καὶ ἄλλοτε, καὶ ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Ρωσσικοῦ Στόλου κτλ. πλήν, καὶ πόσους τρόμους, κινδύνους καὶ πικρίας ἐν αὐτῇ, διήλθομεν!

Ἀνεπόλουν τοὺς μεγάλους σεισμούς, τοὺς συμβάντας τὸν Ἰούλιον τοῦ 1902, οἱ ὁποῖοι ἐξηνάγκασαν ὅλους σχεδὸν τοὺς Θεσσαλονικεῖς νὰ τραπῶσι περίφοβοι εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ ἐκεῖ νὰ κατασκηνώσωσι.

Ὁλόκληρος ἡ μακροσκελὴς παραλιακὴ ὁδὸς διετέλει κατάκλειστος καὶ σχεδὸν μόνον ἡ ἡμετέρα οἰκία ἐξηκολούθει κατοικουμένη καθ' ὅσον ἐκ φρονίμου συμβουλῆς τῆς Μητρός μου, ἡμεῖς σχεδὸν μόνον παρεμείναμεν ἐν αὐτῇ προτιμῶντες τὸν κίνδυνον τοῦ σεισμοῦ ἀπὸ τὸν τοῦ κρυολογήματος ἐκ τοῦ ὁποίου προσβληθέντες πολλοί, ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν.

Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη, ὅτι ὁ κ. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἀστεϊζόμενος ἀπεκάλει τὴν οἰκίαν μας «Φάρον τῆς Θεσσαλονίκης», καθόσον ἐκεῖθεν μόνον ἐξεχέετο φῶς κατὰ τὰς μακρὰς τῶν σεισμῶν νύκτας, τῶν ἐπιλοίπων οἰκιῶν τῆς παραλίας διατελουσῶν ἐν τῷ σκότει.

Μὲ τὰς γλυκείας ταύτας ἀναμνήσεις, ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ τρόμου καὶ τῆς φρίκης, τὰς μὲν ἐκ τῶν σεισμῶν, τὰς δὲ ἐκ τῶν κακουργημάτων καὶ τῶν ἀπαισίων ἀνατινάξεων τῆς πόλεως, ἐγκατέλιπον τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἀπῆλθον μετὰ τῆς Μητρός μου καὶ τῶν μικρῶν ἀνεψιῶν μου, διὰ νὰ διαφυλάξω αὐτοὺς ἀφ' ἑνὸς μέν, ἐξ ἐπαπειλουμένου κινδύνου, ἀφ' ἑτέρου δέ, διὰ νὰ συνεχίσω ἐν Ἀθήναις πλέον τὴν ἐργασίαν μου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2ον

Η μετά τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ τῶν Κρητῶν τυχαία συνάντησίς μου.

Κατὰ τὸν πλοῦν ἔσχον συνταξειδιώτιδα τὴν διευθύντριαν τοῦ ἐν Θεσσ)νίκῃ ἀνωτάτου Παρθεναγωγείου μακαρίτιδα Μαρίαν Ἀργυροπούλου, τὴν καλὴν βοηθόν μου κατὰ τὴν ἐκεῖ πατριωτικὴν ἐργασίαν.

Κατὰ τὴν εἰς Βόλον προσέγγισιν, ἐπεβιβάσθησαν ἐν τῷ πλοίῳ 3-4 ἀξιωματικοὶ τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ τῆς ξηρᾶς, καθὼς καί τινες εὐσταλεῖς καὶ ἀρειμάνιοι τὴν ὄψιν Κρῆτες.

Ἐν τῷ διαστήματι τοῦτο, ἐπειδὴ ἔβλεπον τὴν εὐθυμίαν καὶ ἤκουον τὴν συνομιλίαν καὶ τοὺς γέλωτας τῶν κ. ἀξιωματικῶν, ἐψυχολόγησα αὐτοὺς καὶ ἀντελήφθην τὴν ἄγνοιαν των, οὕτως εἰπεῖν, ἐπὶ τῆς τότε Μακεδονικῆς καταστάσεως· ἀποτεινομένη δὲ πρὸς τὴν Δ)δα Ἀργυροπούλου, εἶπον :

— Πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἐγνώριζον τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτοὺς καὶ νὰ κατώρθουν νὰ μεταδώσω, εἰ δυνατόν, εἰς τὰ ἄλκιμα αὐτῶν στήθη ὅ,τι πυρπολεῖ τὴν ψυχήν μας τὴν στιγμὴν ταύτην.

Ἐπειδὴ μοὶ ἦσαν ἄγνωστοι, φυσικά, δὲν ἐτόλμων νὰ τοῖς ἀποτείνω τὸν λόγον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἀνῆλθον οἱ Κρῆτες ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐγὼ δὲ θαυμάζουσα τὸ εὐσταλὲς καὶ χαλύβδινον αὐτῶν παράστημα, λέγω εἰς τὴν σύντροφόν μου.

— Ἐὰν ἐδίστασα ν' ἀποταθῶ πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς, λαμβάνω ὅμως τὸ θάρρος τώρα νὰ πλησιάσω τοὺς Κρῆτας, καὶ ἐγερθεῖσα ἀποτόμως ἐκ τοῦ καθίσματός μου, διηυθύνθην πρὸς τὸ μέρος αὐτῶν, ἀκολουθουμένη καὶ παρὰ τῆς Δ)δος Διευθυντρίας, καὶ τοῖς ἀπέτεινα τὸν λόγον.

Κατ' ἀρχὰς—ἕως οὗ φθάσω εἰς τὸν σκοπόν μου—καταλλήλως ἡ συνομιλία μας περιεστράφη περὶ τὸ Κρητικὸν ζήτημα, ἔπειτα ὅμως τεχνηέντως ἦλθε καὶ ὁ λόγος περὶ Μακεδονίας καὶ ἠρώτησα αὐτούς :

— Πῶς σεῖς οἱ Κρῆτες, οἱ μὲ τοσοῦτον πατριωτικὸν αἴσθημα, οἱ μὲ τόσην ἀνδρείαν, ἔμπειροι καὶ πεπειραμένοι περὶ τὸ μάχεσθαι, ἀφίνετε τοὺς Μακεδόνας ἀδελφούς σας νὰ καταχρεουργῶνται παρὰ τῶν Βουλγάρων, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὰ μέσα ἄοπλοι ὄντες πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ζωῆς των, τῆς περιουσίας των καὶ τῆς τιμῆς των ; Βεβαίως, θὰ

εἴσθε ἐν ἀγνοίᾳ τῆς σημερινῆς καταστάσεως. Δραξαμένη δὲ τῆς εὐκαιρίας τοῖς ἐξέθηκα ἐν ὀλίγοις τὴν ἐν Μακεδονίᾳ οἰκτρὰν κατάστασιν τὴν ὁποίαν αὐτοὶ μετ' ἀπορίας μεγάλης καὶ προσοχῆς ἤκουον.

Λαμβάνοντες δὲ τὸν λόγον μοὶ εἶπον ὅτι εἶχον ἀκούσει τινά, πλὴν δὲν ἐγνώριζον τὴν ἀληθῶς δεινὴν τοιαύτην θέσιν τῶν ἀτυχῶν ἀδελφῶν των.

Ἀφοῦ κατώρθωσα ἐπὶ τέλους νὰ συγκινήσω αὐτοὺς ὑπὲρ τῆς Μακεδονικῆς ἰδέας, μοὶ εἶπον μετ' ἐνθουσιασμοῦ:

— Κυρία, ἰδού! εἴμεθα πρόθυμοι!

— Δείξατέ μας τί θέλετε νὰ κάμωμεν.

— Μ' ὅλη τὴν καρδιά μας θὰ σᾶς ὑπακούσωμεν.

Τότε ἐγκαρδιωθεῖσα, τοῖς εἶπον:

— Εἴσθε πέντε τὸν ἀριθμόν.

— Δύναται ἕκαστος ἐξ ὑμῶν νὰ μεταβῇ εἰς μίαν πόλιν τῆς Κρήτης καὶ νὰ διακηρύξῃ, εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρύτερον κύκλον, τὰ δεινοπαθήματα ἅτινα ὑφίστανται οἱ ὁμόφυλοί των παρὰ τῶν αἱμοβόρων θηρίων τοῦ Αἵμου.

Ἀπαρτίζοντες δὲ σώματα ἐκ γενναίων τέκνων τῆς Κρήτης, μεταβῆτε εἰς Μακεδονίαν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν κατασφαζομένων ἀτυχῶν ἀδελφῶν σας.

— Κυρία, ἔχετε τὸν λόγον μας—ἦτο ἡ ἀπάντησίς των—ὅτι ἔτσι θὰ κάμωμεν, ὅπως μᾶς ὁδηγῆτε καὶ γρήγορα θὰ μάθητε ὅτι Κρητικοὶ 'μπῆκαν στὴ Μακεδονία, γιὰ νὰ ξεπαστρέψουν τοὺς ἀληθινοὺς κακούργους. Ἔννοια σας, Κυρία, καὶ θὰ τοὺς πιοῦμε τὸ αἷμα καὶ θὰ τοὺς κατασπαράξωμεν μὲ τὰ δόντια μας· ἔτσι θὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ τί θὰ πῇ Κρῆτες· νὰ μᾶς πάρῃ ὁ διάβολος ἐὰν δὲν τοὺς τσακίσωμεν!

Ἀφοῦ δὲ μοὶ ἔδωκαν τὸν λόγον τῆς τιμῆς των, κατόπιν μοὶ ἐσημείωσαν καὶ τὰ ὀνόματά των μετὰ τῶν διευθύνσεών των, διὰ νὰ γράψω πρὸς αὐτοὺς ἐὰν ποτὲ ἤθελον τοὺς χρειασθῇ.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν αἴφνης ἀναπηδᾷ ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν εἷς ἐκ τῶν παρακαθημένων ἀξιωματικῶν, οἵτινες εἶχον παρακολουθήσει τὴν μετὰ τῶν Κρητῶν συνομιλίαν μου.

Ἀποταθεὶς δὲ πρός με μοὶ λέγει:

— Κυρία, σᾶς παρακαλῶ, οὐχὶ μόνον τοὺς Κρῆτας νὰ ἔχητε ὑπ' ὄψιν ἀλλὰ καὶ ἐμὲ εἰς ὅ,τι ἠθέλετε μὲ θεωρήσει κατάλληλον, ἵνα ἐνεργήσω ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ὁδηγίαν. Ἡ μετὰ τῶν Κρητῶν συνομιλία σας μὲ ἐθέρμανε καὶ μ' ἐνεθουσίασε. Καὶ ἐγὼ ζητῶ περίστασιν νὰ πράξω τι ὑπὲρ τῆς Πατρίδος μου.

Συνεχάρην τὸν καλὸν ἐκεῖνον Πατριώτην, ὁ ὁποῖος ἔκτοτε καθ' ὅλον τὸν πλοῦν δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ πλησίον μου.

Ὁ ἔνθερμος ἐκεῖνος ἀξιωματικὸς εἰργάσθη ἐν Μακεδονίᾳ κατόπιν τραυματισθεὶς εἰς τὸν πόδα, καταθέσας δὲ ἐσχάτως τὴν βουλευτικὴν τήβεννον καὶ περιζωσθεὶς τὴν σπάθην τοῦ ὁπλαρχηγοῦ, ἐπέδειξεν ἀνδρείας θαύματα κατὰ τοὺς τελευταίους ἡμῶν πολέμους. Ἦτο αὐτὸς ὅστις σήμερον κατέλαβε τὴν Χειμάρραν, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς γενναίου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ ὅστις καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἄστοργος καὶ συμφεροντολόγος Διπλωματία πειρᾶται νὰ σφαγιάσῃ τὰ δίκαια, νὰ στραγγαλίσῃ τὴν διὰ κρουνῶν αἱμάτων κτηθεῖσαν Ἐλευθερίαν τῆς ἡρωοτόκου πατρίδος του καὶ παραδώσῃ αὐτὴν δεσμίαν εἰς τὰς ἀγρίας ὀρδὰς τοῦ Κεμάλ, καὶ Σια, προβάλλει τὰ στήθη του, ἀπόρθητον πατριωτισμοῦ τεῖχος, συναγείρει, ἐνθουσιᾷ καὶ εἰς τοὺς νέους ἀγῶνας ὑπὲρ ἑστιῶν καὶ βωμῶν παρασκευάζει τοὺς συμπολίτας του. . . Ἦτο ὁ Σπυρομήλιος.

Κατὰ τὴν ἐπίλοιπον διάρκειαν τοῦ ταξειδίου, μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐνδιαφερόντων πραγμάτων, ἅτινα ἀνεπτύξαμεν, τὸν ἠρώτησα καὶ τὸ ἑξῆς :

— Τίνα νομίζετε κατάλληλον νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν μου εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις μέλλουσαν πατριωτικὴν ἐργασίαν μου ;

Μετὰ πολλῆς σκέψεως καὶ νοερᾶς ἀναδιφήσεως τῶν γνωστῶν αὐτῷ προσώπων, μοὶ ἀπεκρίθη :

—Ἕνα διαβλέπω, Κυρία μου, κατάλληλον τὸν ὁποῖον εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἀφοῦ ἴδητε καὶ τῷ ἀναπτύξητε ὅπως ὑμεῖς γνωρίζετε, τὰς ἰδέας αὐτάς, ὑφ' ὧν καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ τοσοῦτον ἐθερμάνθη, πάραυτα θέλει σᾶς ἐννοήσῃ, καὶ θέλει ἀποβῇ ὁ πραγματικὸς βοηθὸς ὑμῶν. Οὗτος θὰ εἶνε ὁ Παῦλος Μελᾶς.

Κατόπιν μοὶ ἐζήτησε τὴν διεύθυνσίν μου, ὑποσχεθεὶς ὅτι μετά τινας ἡμέρας θέλει μ' ἐπισκεφθῆ.

Πράγματι οὕτω καὶ ἐγένετο.

Προσελθὼν ὁ κ. Σπυρομήλιος μοὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι εἶχεν ἤδη ὁμιλήσει καὶ ἐκθέσει πρὸς τὸν Παῦλον Μελᾶν ὅ,τι ἔλαβε χώραν κατὰ τὸν πλοῦν ἡμῶν, συγχρόνως δὲ μοὶ ὥρισεν ἡμέραν συναντήσεως ἐν τῇ οἰκίᾳ μου καθ' ἣν καὶ προσελθὼν μοὶ ἀνεκοίνωσε τὴν μετὰ τοῦ Μελᾶ συνομιλίαν του ἥτις δι' ἐμὲ ἀπέβη ὕστερον ἀσφαλὲς στάδιον δράσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3ΟΝ

Η κατὰ τὴν ἄνοδον εἰς Ἀθήνας τυχαία συνάντησίς μου ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ μετὰ γνωστῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Β. Ναυτικοῦ.

Καὶ πάλιν ὁ δάκτυλος τῆς Ἀνωτάτης Δυνάμεως ἀναφαίνεται ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, διότι καθ' ἣν στιγμὴν ἔλαβον θέσιν ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ Πειραιῶς-Ἀθηνῶν, συνηντήθην μεθ' ὁμάδος ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ Βασ. Ναυτικοῦ.

Τοὺς πλείστους ἐκ τῆς ὁμάδος ταύτης εἶχον γνωρίσει ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβροῦ μου, ὄντος ἀρχιάτρου τοῦ Β. Ναυτικοῦ, καθ'ὃν χρόνον παρέμενεν εἰς τὸν Ναύσταθμον, τοῦ Πόρου.

Φυσικά, ὅτε μὲ εἶδον μὲ ἠρώτησαν περὶ τοῦ ταξειδίου καὶ τῆς ἐν Θεσσ)νίκῃ διαμονῆς μου. Εὐθὺς δραξαμένη τῆς εὐκαιρίας ἤρχισα νὰ ἀναπτύσσω καὶ αὐτοῖς τὴν ἀφόρητον κατάστασιν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἡμετέρων.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐφ' ὅσον ἡ ἀφήγησίς μου προὐχώρει, ἤρχισε νὰ σιγᾷ ἡ ζωηρότης αὐτῶν καὶ νὰ σβέννυται τὸ ἐπὶ τῶν χειλέων πλανώμενον μειδίαμά των.

Οἱ Κύριοι οὗτοι ἀξιωματικοὶ τοῦ ἐνδόξου Βασ. Ναυτικοῦ μας, ἠκροῶντο μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος τὰ παρὰ τῶν Βουλγάρων μαρτύρια τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἔχοντες τὴν συγκίνησιν ἀποτετυπωμένην ἐπὶ τοῦ πρῴην ἠρέμου μετώπου των.

Ὅτε δὲ εἶπον αὐτοῖς, ὅτι δὲν ὀφείλομεν ἡμεῖς νὰ ἐπιτρέπωμεν, εἰς λαὸν χθὲς ἀκόμη ἄγνωστον, νὰ κατακρεουργῇ τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφοὺς μας καὶ νὰ κλείωμεν, οὕτως εἰπεῖν, τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τῶν φρικιαστικῶν ὀργίων τῶν νεωτέρων Βανδάλων τῆς Βαλκανικῆς κατὰ τῶν Ἑλληνο—Μακεδόνων καὶ τῶν ***δικαίων*** τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἀδρανῶσιν οἱ ἄνδρες τοῦ Ναυτικοῦ ἡμῶν, οἱ ἔχοντες τόσα λαμπρὰ ὑποδείγματα παρὰ τῶν ἀθανάτων προγόνων συναδέλφων των, ὅλοι μιᾷ φωνῇ, φωνῇ τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς των, μοὶ ἔδωκαν τὸν λόγον των, ὅτι ἤθελον πράξει ὅ,τι τοῖς ἦτο δυνατὸν ἀνθρωπίνως ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν ἀθώων θυμάτων τὸν λόγον των δὲ ἐκεῖνον πιστῶς πράγματι ἐτήρησαν.

Ἀποχαιρετίσαντές με, ἐξῆλθον εἰς τὸ Ν. Φάληρον, ἔνθα, κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἦτο προσωρμισμένον μέρος τοῦ ἡμετέρου στόλου.

Ἀνελθόντες δὲ ἐπὶ τῶν οἰκείων των πλοίων, πρώτην φροντίδα ἔσχον, τὴν ἀναγγελίαν τῶν ὅσων παρ' ἐμοῦ ἔμαθον πρὸς τοὺς λοιποὺς συνα-

δέλφους των οἵτινες πάλιν τὰ ἀνεκοίνωσαν εἰς ἑτέρους καὶ οὕτως ὁ κύκλος ηὐρύνθη, ὡς οἱ ἴδιοι κατόπιν μοὶ ἀφηγήθησαν.

Εὐχαριστῶ τὸν Ὕψιστον διότι πᾶν ὅ,τι ἔσπειρα ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ὀλίγων εὐγενῶν αὐτῶν νέων ἐν ἐλαχίστῳ χρονικῷ διαστήματι ὅπερ μοὶ ἐδόθη κατὰ τὴν τυχαίαν συνάντησίν μας ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ, ἀμέσως σχεδὸν ἐβλάστησε διότι ἀργότερον πάντες οὗτοι ἦλθον εἰς βοήθειάν μου.

Ἔκτοτε, ὁσάκις ἐξηρχόμην καὶ ἔβλεπον περὶ ἐμὲ τὴν ἀμεριμνησίαν, τὴν χαράν, τὴν εὐθυμίαν, τὴν ζωηρότητα, ὑφ' ὧν κατείχετο μακαρίως ἡ Ἀθηναϊκὴ κοινωνία, ἀνεμιμνησκόμην δὲ ἐξ ἄλλου τῶν ἐν Μακεδονίᾳ μαρτυρίων τῶν ἀτυχῶν ὁμαιμόνων, τοσοῦτον ἡ καρδία μου συνεθλίβετο ἐκ τοῦ ἄλγους, ὥστε δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολὴ ἐὰν ἔλεγον ὅτι ἔπασχον μαρτύρια κολάσεως.

Ὢ! ποσάκις ἐστέναζον παρατηροῦσα τὴν ἄγνοιαν τῶν Ἀθηναίων, τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Ἀλεξάνδρου!

Ἐκεῖ ἀδιάλειπτον σκότος δουλείας, ἐδῶ, αἱ θεῖαι εὐεργεσίαι τῆς Ἐλευθερίας!

Ἐκεῖ, βιαιοπραγίαι, βανδαλισμοί, φρικώδη ὄργια, ὑπερβαίνοντα τὰ τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως, ἐδῶ, διασκεδάσεις, Φάληρον, Κιφησιά, ἀπολαύσεις καὶ τὰ παρόμοια.

Ἐκεῖ, κοπετοὶ καὶ θρῆνοι, οἰμωγαὶ κρύφιοι καὶ βαθεῖς ἀναστεναγμοί, ἐδῶ γέλωτες, ᾄσματα, τρελλοὶ θόρυβοι!!

Ὢ! πόσον ὑπέφερον, τότε! Πόσον ἡ καρδία μου κατεσπαράσσετο καὶ συνετρίβετο!

Εὐχαρίστως πολλὰ θὰ ἐθυσίαζον, ἀρκεῖ νὰ ἐμάνθανεν ὅλος ὁ διασκεδάζων κόσμος αὐτὸς ἔστω καὶ τὴν σκιὰν τῶν βασάνων τῶν ἡμετέρων ἐκεῖ ἐπάνω!

Πολλάκις δὲ ἐσκεπτόμην κατ' ἐμαυτήν, πῶς ἐγὼ μόνη θὰ ἠδυνάμην νὰ μεταστρέψω ὅλην τὴν εὐθυμίαν τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων, εἰς σκέψιν, τὴν χαρὰν εἰς σοβαρότητα καὶ δρᾶσιν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μας.

Ἡ εἰκὼν αὐτὴ τῆς μεγίστης ἀντιθέσεως, τῶν μὲν Βουλγάρων ἐργαζομένων καὶ σπευδόντων νὰ κατακτήσωσιν ἔδαφος, κατακρεουργοῦντες τοὺς ἡμετέρους μεγάλους τε καὶ μικρούς, ὅσον τὸ δυνατὸν πλειοτέρους, ὅπως ἐρημώσωσι τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὸν Ἑλληνισμὸν καὶ διὰ τῆς βίας μετατρέψωσι τοὺς ἐπιλοίπους εἰς Βουλγάρους, τῶν δὲ ἡμετέρων ἀγνοούντων καὶ ἀμεριμνούντων διὰ τὴν πρὸς τὰ πάτρια συγκράτησιν τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων, μοὶ ἀπησχόλει σοβαρῶς τὸν νοῦν.

Βλέποντες δὲ οἱ Βούλγαροι τὸν λήθαργον τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἔσπευδον, ἔσπευδον, πρὶν ἢ αὕτη ἀφυπνισθῇ, γινώσκοντες τὴν τῆς Εὐρώπης δήλωσιν—κατόπιν τῶν ψευδῶν διαδόσεών των, διὰ τοῦ ἄδρῶς

πληρωνομένου τύπου—ὅτι εἰς ἕκαστον Βαλκανικὸν Ἔθνος, ἤθελον παραχωρηθῆ ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἐν οἷς ἐπλεόναζε τὸ στοιχεῖον αὐτῶν, ἤτοι. τὸ τῶν Βουλγάρων τοῖς Βουλγάροις· τὸ τῶν Σέρβων τοῖς Σέρβοις κτλ. Περὶ δὲ τῶν Ἑλλήνων, οὔτε κἂν μνεία ἐγίνετο, παρὰ τῆς δικαίας Εὐρώπης.

Ἴσως δὲν ἔσφαλε καὶ πολύ, καθόσον ἢ ἐρρέγχομεν τὸν Ἐπιμενίδειον ἢ περὶ ἄλλα ἐτυρβάζομεν, οὐδεμία δὲ φωνὴ οὐδὲ ἀκρόασις ἐξ ἡμῶν τότε ἐπὶ τῷ σπουδαίῳ τούτῳ ζητήματι.

Ταῦτα ἀκριβῶς μὲ κατεβασάνιζον καὶ δὲν ἤξευρον μὲ ποῖον Στέντορος στῆθος, μὲ ποίαν Τυρρηνικὴν σάλπιγγα, νὰ ἐξυπνήσω τοὺς ἁρμοδίους. Νὰ ἀνοίξω τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, ἀποκαλύπτουσα ὅλα τὰ ἀπαίσια ὄργια τῶν ἀντιθέτων, ἐναντίον τῶν ἡμετέρων.

Εὐτυχῶς ὅμως, ἀντὶ νὰ ἀπελπίζωμαι ἀπέναντι τοῦ δυσθεωρήτου ὄγκου τῆς ἐργασίας, ἀπεναντίας ἤντλουν θάρρος καὶ εἰργαζόμην πάσῃ δυνάμει διὰ παντὸς θεμιτοῦ μέσου καὶ μυστηριωδῶς πάσης εὐκαιρίας δραττομένη πρὸς εὐδοκίμησιν τῆς ἐθνικῆς ὑποθέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4ον

Π. Μελᾶς.—Ἡ πρώτη ἐπίσκεψίς του.—Ἡ εἰς τὰ Μακεδονικὰ ζητήματα βαθυτέρα του διαμύησις.—Τὰ ὑπ' αὐτοῦ κομιζόμενα ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ὅπλα κλπ.—Τὸ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθὲν ἀνταρτικὸν σῶμα.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας πράγματι, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς πλατείας Κάνιγγος οἰκίαν μου, ἐδεχόμην τὸν ἀείμνηστον Π. Μελᾶν πρὸς ἐπίσκεψιν, συνωμιλήσαμεν δὲ ἐπὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος ζητήματος. Ὁ λιγύκορμος ἐκεῖνος λεβέντης, ὁ γόνος τῆς ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν, εἰς οὗ τὰς φλέβας δὲν ἔρρεε κοινὸν αἷμα, ἀλλ' ἰχὼρ Ὀλύμπιος κάποιων μεγάλων πολὺ μεγάλων ἰδανικῶν, ἐκεῖνος, ὅστις ἐνέσκηψε κατόπιν ὡς κεραυνὸς διὰ νὰ ἀνάψῃ τὴν πρώτην καὶ ἁγίαν πυρκαϊὰν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Καννιβάλων τῆς Βουλγαρίας μαινομένην χώραν τοῦ Φιλίππου, πυρκαϊάν, ἥτις γενικευθεῖσα καὶ γιγαντωθεῖσα κατόπιν, ἀπὸ τὴν θυελλώδη ἀλλὰ καὶ θεῖαν πνοὴν τοῦ ἐστεμμένου μας Στρατηλάτου, ἔκαμε νὰ ἀναστηθῇ ἐκ τῆς τέφρας αὐτῆς ὡς Φοῖνιξ ἡ αἱματοβαμμένη Μακεδονία· ὁ λεβέν-

της ἐκεῖνος, λέγω, ἠκροᾶτο τοὺς εἰλικρινεῖς καὶ πονεμένους μου λόγους ἐν θρησκευτικῇ εὐλαβείᾳ.

Ὅτε δέ, ὡς ἀπὸ ταινίαν κινηματογράφου, ἔκαμα νὰ διέλθουν ὅλα τὰ βάσανα τῶν ἡμετέρων παρὰ τῶν Βουλγάρων, ἀπορῶν καὶ συγκεκινημένος μοὶ ἔλεγε:

— Μά, εἶνε δυνατόν, Κυρία μου; Ὑπάρχει ἐλπίς τις διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Μακεδονίας; Τόσον πολὺ μ' ἔχουν ἀπογοητεύσει αἱ διάφοροι ἐκεῖθεν εἰδήσεις, ὥστε ἤρχισα νὰ πιστεύω, ὅτι τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον πιστεύσατέ με, ὄχι ὀλίγον μοῦ ἀπησχόλησε τὴν διάνοιαν, εἶχεν ἐκφύγει ἐντελῶς τῶν ἡμετέρων χειρῶν.

— Πῶς, ὑμεῖς, Κύριε Μελᾶ τῷ εἶπα, ὑμιλεῖτε οὕτως;

Ὑμεῖς μὲ τοιαύτην ἐθνικὴν ψυχήν, μὲ τοιοῦτον σθένος, πεπροικισμένος πρὸς ἐργασίαν καὶ ἀνωτέραν δρᾶσιν, ἀπαισιοδοξεῖτε περὶ Μακεδονίας!.

Παρ' ὑμῶν ἀναμένω συνεργασίαν καὶ βοήθειαν καὶ ὑμεῖς φρονεῖτε οὕτω!

Ἐὰν ὑμεῖς ἀποθαρρυνθῆτε ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ποῦ τότε ἐγὼ νὰ στρέψω τὰ βλέμματά μου;

Πρὸς ποῖον νὰ ἀποταθῶ!

Διὰ νὰ ἐνθαρρύνω δὲ αὐτὸν καὶ νὰ ἐξάψω ἐν τῃ γενναίᾳ καὶ Ἑλληνικωτάτῃ ψυχῇ του ἄσβεστον τὴν φλόγα τοῦ πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐλπίδος, ἀνέγνωσα αὐτῷ πολλὰς ἐπιστολάς, ἃς ἐλάμβανον παρὰ τῶν διαφόρων ἀνταποκριτῶν μου ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας, καὶ πολλὰς σημειώσεις ἃς εἶχον μετ' ἐμοῦ.

Πραγματικῶς δέ, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν καὶ τὴν ζωηρὰν ἀφήγησίν μου, ἐνθουσιασθεὶς ὁ πλήρης πατριωτικοῦ αἰσθήματος νέος, μοὶ λέγει:

Ὁμολογῶ ὅτι ἠγνόουν τὰ πράγματα ὡς νῦν ἀντιλαμβάνομαι ταῦτα παρ' ὑμῶν, καὶ εἶχον ἀρχίσει νὰ ἀποθαρύνωμαι περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ χάρις εἰς ὑμᾶς τώρα διακρίνω μίαν νέαν χαραχθεῖσαν ὁδὸν πρὸς πατριωτικὴν ἐργασίαν καὶ εἶμαι προθυμότατος νὰ βοηθήσω ὑμᾶς εἰς ὅ,τι μὲ νομίσετε ἱκανόν.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης συνεδέθημεν ἐθνικῶς πλέον, καὶ ἤρχισεν ἡ μεταξύ μας πυρετώδης συνεργασία.

Πρώτη ἡμῶν φροντὶς ὑπῆρξεν ἡ ἀποστολὴ διαφόρων ἐπιστολῶν πρὸς κατάλληλα πρόσωπα, ὅπως δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου προλειάνωμεν τὸ ἔδαφος.

Τινὰς τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων εἶχε τὴν ἄκραν λεπτότητα καὶ τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον ὁ ἐξιδανικευμένος ἐκεῖνος ἀξιωματικὸς νὰ κομίζῃ αὐτοπροσώπως πρὸς ἀσφαλῆ αὐτῶν λῆψιν, παρ' ὅλας τὰς ἀντιρρήσεις μου.

Εἶτα δέ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μυστηριωδῶς, χάριν ἐμοῦ, ἐπειδὴ ὡς εἰς τὸ πρῶτον μέρος ἐ κ θ έ τ ω ὤφειλα δι' εὐνοήτους λόγους, νὰ κρύπτω τὴν Ἐθνικὴν ἐργασίαν μου, ἤρχισε νὰ κομίζῃ εἰς τὴν οἰκίαν μου διάφορα ὅπλα κρύπτων αὐτὰ ὑπὸ τὸν στρατιωτικὸν μανδύαν του καὶ τὰ ὁποῖα παραλαμβάνουσα ἐφύλαττον κάτωθεν τοῦ ἀνακλίντρου τῆς αἰθούσης μου, τὴν θύραν τῆς ὁποίας ἀμέσως ἐκλείδωνα ἕνεκεν τοῦ φόβου τῆς ὑπηρεσίας.

Ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι ἡμέραν τινά, ἐπισκεφθείς με ὁ Πρέσβυς Μ. Δυνάμεως, ἀντιθέτων φρονημάτων, κατὰ διαβολικὴν σύμπτωσιν ἐκαθέσθη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰς ὁπλοθήκην μετατραπέντος ἀνακλίντρου, τοῦτο δὲ διηγήθην ὕστερον εἰς τὸν Π. Μελᾶν καὶ ἐξ αὐτοῦ πολὺ ἐγελάσαμεν.

Ἀφοῦ οὕτως εἰργαζόμεθα καὶ ἐκινοῦμεν πάντα λίθον ὑπὲρ τῆς Μακεδονικῆς Ἰδέας, αἴφνης ἔχασα τὰ ἴχνη τοῦ πολυτίμου συμβοηθοῦ μου—τῆς δεξιᾶς μου χειρὸς—ἐπί τινας ἑβδομάδας. Μὴ γνωρίζουσα δὲ τὶ νὰ ὑποθέσω ἠναγκάσθην νὰ ζητήσω καὶ ἐπιτύχω καὶ ἄλλων προσώπων τὸν προσηλυτισμόν.

Τότε ἐγνώρισα πολλὰ πρόσωπα σοβαρά, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα παραλείπω διὰ λόγους εὐνοήτους.

Μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν ἀείμνηστον Μητσόπουλον τὸν πρὸ ἔτους ἀποβιώσαντα Καθηγητὴν τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου.

Ἐνῷ δὲ εὑρισκόμην ἐν κυκεῶνι Ἐθνικῆς ἐργασίας, ἀπροόπτως μ' ἐπισκέπτεται ὁ—ἀπολεσθεὶς δι' ἐμὲ—ἀοίδιμος Π. Μελᾶς, φέρων καταφανῆ ἴχνη κοπώσεως.

Ἕκαστος ἐννοεῖ τὴν χαρὰν ἣν ᾐσθάνθην ἅμα τῇ ἐμφανίσει του.

Κατὰ φυσικὴν συνέπειαν τότε ἠρώτησα αὐτόν, διατί ἐπὶ δύο ἑβδομάδας καὶ πλέον δὲν ἐφαίνετο, οὐδὲ μοὶ ἔδιδε σημεῖα ζωῆς καὶ ἐργασίας;

Ἐκ τῶν ἐπιμόνων δὲ καὶ ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεών μου καταπεισθείς, μοὶ ἀπεκάλυψε πολὺ ἐμπιστευτικῶς, ὅτι σχηματίσας σῶμα ἀνταρτῶν εἶχεν ὁδηγήσει αὐτὸ αὐτοπροσώπως μέχρι τῶν Μακεδονικῶν συνόρων, ἵνα ἐκεῖ δράσῃ καὶ ὅτι μόλις εἶχεν ἐπιστρέψει.

Ἀκούσασα ταῦτα, ἐπετίμησα αὐτὸν φιλικως, διατὶ νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος, νὰ κουρασθῇ τόσον πολύ, ἐνῷ ἠδύνατο καταρτίζων τὸ σῶμα νὰ τὸ ἐξαποστείλῃ μὲ ὁδηγίας καὶ διαταγὰς πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τῶν Βουλγαρικῶν κακουργημάτων καὶ περιστολὴν τῶν ὠμοτήτων αὐτῶν.

— Ἆ ὄχι, μοὶ ἀπήντησεν, ἂν δὲν μετέβαινον αὐτοπροσώπως, δὲν ἤθελεν ἐπιτευχθῇ ἡ ἐργασία καθὼς ἔπρεπε. Δὲν βλάπτει, ἐὰν κατεπόνησα τὸ σῶμά μου. Ἔπραξα χάριν τῆς Πατρίδος μας, ὅπως καὶ ὑμεῖς χάριν αὐτῆς μοχθεῖτε.

Περιορίζομαι εἰς τὰ ὀλίγιστα ταῦτα περὶ τοῦ ἰδεώδους Ἕλληνος

ἀξιωματικοῦ τοῦ προσενεγκόντος ἑαυτὸν ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἰδέας Π. Μελᾶν, τοῦτο μὲν διότι ἀργότερον θὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ τίμιον ὄνομά του, ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς διηγήσεως μου, τοῦτο δὲ διότι ἡ ἐν Μακεδονίᾳ δρᾶσις αὐτοῦ εἶνε πασίγνωστος ὡς καὶ πόσα τῷ ὀφείλει ὁ Μακεδονικὸς ἀγών!

Πρὸ τῆς ἱερᾶς σκιᾶς τοῦ ὑπερόχου νέου ἀποκαλυφθῶμεν εὐσεβάστως, διότι ὁ ἔνδοξος θάνατός του ἔφερε τὴν ζωὴν εἰς τοὺς σκλαβομένους μας ἀδελφούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5ον

Σχηματισμὸς Μακεδ: Κομιτάτου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Στ. Δραγούμη.—Αἱ ἐνστάσεις του κατ᾽ ἀρχὰς καὶ ἡ ἐπὶ τέλους παραδοχή του.—Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ 1ου Μακεδ: Κομιτάτου εἰς τὸν Πατριωτικὸν ἀγῶνα.

Πρὸ πολλοῦ προσεπάθουν διὰ τοῦ Π. Μελᾶ, ὅπως λάβῃ τέλος ὁ σχηματισμὸς τοῦ Μακεδ: Κομιτάτου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Στ. Δραγούμη.

Πλὴν ὁ κ. Στ. Δραγαύμης ἦτο ἀνένδοτος—καίτοι ἡ οἰκογένειά του τὸν παρώτρυνε ποθοῦσα τοῦτο—φοβούμενος ἀπὸ πολὴν λεπτότητα καὶ εὐγενῆ φιλοτιμίαν μὴ τυχὸν παρεξηγηθῇ καὶ ἐκληφθῇ ὅτι ἐδέχθη τὸ ἀξίωμα τῆς προεδρείας, πρὸς εὐκολωτέραν ἐπίτευξιν τῶν πολιτικῶν του πόθων.

Πληροφορηθεῖσα πάντα ταῦτα παρεκάλεσα τὸν κ. Στ: Δραγούμην ὅπως συναντηθῶμεν εἰ δυνατόν, καὶ συνομιλήσωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

Ὡς εἶνε λίαν εὐγενὴς ὁ διακεκριμένος πολιτευτής, ἐδέχθη εὐχαρίστως νὰ ἔλθῃ καὶ πάλιν ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ἵνα ἐκ νέου συσκεφθῶμεν.

Ἀλλὰ μαθών, ὅτι, ἴσως ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, θὰ συνηντᾶτο μετά τινος σοβαροῦ προσώπου τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ἀπέφυγε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του.

Τότε εἶχον ἀκόμη πλησίον μου ἕνα Μανιάτην, οἰκεῖόν μοι διδάσκαλον, καλὸν πατριώτην καὶ τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης μου, ὅστις πολλάκις μὲ εἶχεν ἐξυπηρετήσει εὐφυέστατα.

Ὁ διδάσκαλος οὗτος προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα, ὑπὸ ψευδώνυμον.

Εἰς αὐτόν, λοιπὸν ἀνέθηκα τὴν ῥητὴν ἐντολὴν νὰ κατορθώσῃ καὶ φέρῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν τῇ οἰκίᾳ μου τὸν κ. Στ. Δραγούμην, ἐν ᾗ θὰ παρευρίσκετο καὶ ὁ ἀείμνηστος Π. Μελᾶς.

Ἀμέσως διηυθύνθη πρὸς συνάντησίν του καὶ ἐπὶ τέλους ἀνεκάλυψεν αὐτὸν ἐν βαγονίῳ τοῦ σιδηροδρόμου Ἀττικῆς, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνήρχετο εἰς Κηφισσιάν, ἔνθα παρεθέριζεν οἰκογενειακῶς.

Τόσον δ' εὐγλώττως τῷ ὡμίλησε καὶ τόσον διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι δὲν ἤθελε συναντήσῃ παρ' ἐμοὶ ἀντιπολιτευόμενον πρόσωπον, ὥστε ἔστερξε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ.

Ἐλθὼν δὲ ὁ Κος Στ. Δραγούμης παρόντος καὶ τοῦ γαμβροῦ του Π. Μελᾶ, μοὶ ἐξέφρασε τοὺς δισταγμούς του, περὶ τῆς παραδοχῆς τῆς προεδρείας τοῦ Κομιτάτου.

Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε τί ᾐσθάνθην ἀκούουσα τὸν Κον Δραγούμην ὁμιλοῦντα οὕτω· καὶ πόσον ἡ καρδία μου συνεταράχθη, χωρὶς ὡς ἐκ τούτου καθόλου νὰ συλλογισθῶ, ὅτι ἀποτείνομαι πρὸς σεβαστὸν πολιτευτήν, ἠγέρθην τῆς θέσεώς μου καὶ ἔβαλα μύδρους πατριωτικοῦ πυρός, σχεδὸν ἐπιτιμῶσα αὐτόν, ὅτι χάριν τῶν ἐσωτερικῶν πολιτικῶν πραγμάτων θυσιάζει ἀνώτερα ἐθνικὰ συμφέροντα.

Εὐτυχῶς διὰ τοῦ χειμάρρου τῶν ἐκ τῆς ψυχῆς μου ἐξερχομένων φράσεων ἐκλόνισα τὰς ἐνστάσεις του, καὶ διεσκόρπισα ταύτας, ὅπως ὁ ἥλιος τὰ νέφη.

Τοῦτο ἐφάνη ἀμέσως, διότι ὁ εὐγενὴς Ἕλλην, αὐθωρεὶ συγκατένευσε λέγων μοι σιγηλῶς καὶ μετὰ συντριβῆς ψυχῆς :

— Πολὺ καλά, διατάξατε λοιπὸν Κυρία μου, τί θέλετε νὰ πράξω.

Τότε συνελθοῦσα ἐκ τῆς πατριωτικῆς ἐξάψεώς μου τῷ ἐζήτησα συγγνώμην διὰ τοὺς πικροὺς λόγους μου. Ὁ δὲ Κος Στ. Δραγούμης εὐγενῶς πάλιν μοὶ εἶπε καθησυχάζων με :

— Μή, παρακαλῶ, μοῦ ζητῆτε συγγνώμην, διότι διέκρινα εἰς τὴν θέρμην τῆς ὁμιλίας σας τὴν ἄμετρον ἀγάπην σας πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅ,τι δι' αὐτὴν αἰσθάνεσθε, καὶ διὰ τοῦτο πλειότερον ἐκτιμῶ ὑμᾶς, καὶ σᾶς συγχαίρω !

Ἀλλὰ καὶ ἐκ δευτέρου ἐρωτῷ τὶ θέλετε νὰ κάμω.

—Ἐπιθυμῶ, εὐγενέστατε Κύριε, νὰ τεθῆτε ἐπὶ κεφαλῆς ἡμεῖς, τῆς ἑτοίμης ὁμάδος, ἵνα ἑδραιωθῇ πλέον αὐτὸ τὸ Μακεδ: Κομιτάτον.

— Εὐχαρίστως, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ μάθω ποῖα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ὁμάδα ταύτην πρόσωπα ;

Λαβοῦσα τότε τὸν κατάλογον τῷ ἀνέγνωσα τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τὰ ὁποῖα εὐτυχῶς ὅλα τῷ ἤρεσαν.

Οὕτω ἐμείναμεν σύμφωνοι διὰ τὸ σχηματισμὸν τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ Μ. Κομιτάτου· ἔμεινεν ὅμως ἓν ἐμπόδιον. Ἔπρεπε νὰ συνενοηθῶμεν τυπικῶς καὶ μετὰ τοῦ ἰθύνοντος προσώπου . . . .

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κος Στ. Δραγούμης δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως, τῇ ὑποδείξει τοῦ πολυκλαύστου Π. Μελᾶ, μετέβη ὁ κ. Μαρκ. Δραγούμης ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὅστις καὶ συνεφώνησε καθ' ὅλα.

Ἔκτοτε, ἐγένετο ὁ ὁριστικὸς σχηματισμὸς τοῦ πρώτου Μακεδονικοῦ Κομιτάτου, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σεβαστοῦ Κου Στ. Δραγούμη, τὸ ὁποῖον εἰργάσθη ὑπερανθρώπως, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἀνέπνευσάν πως οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ Ἕλληνες Μακεδόνες.

Διότι οὐδεὶς βεβαίως ἀγνοεῖ τὰς πολλαπλᾶς καὶ πολυτίμους ὑπηρεσίας τοῦ Κομιτάτου τούτου, ὅπερ ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενον τοσοῦτον ἐπιτυχῶς, ὑπὸ τοιαύτην ὑπέροχον προεδρείαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 6ΟΝ

Προσπάθειαι πρὸς προσηλυτισμὸν τοῦ Τύπου.—Ἡ ἐργασία τοῦ "Ἐμπρός".—Ἡ μετὰ τοῦ κ. Δ. Ράλλη συνομιλία μου.—Ὁ κ. Γ. Θεοτόκης καὶ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα.—Αἱ πρὸς αὐτὸν ἀνακοινώσεις μου.

Ἐκ Μακεδονίας μοὶ ἀπέστειλαν ἐπιστολὴν διευθυνομένην πρὸς τὸν ἀξιότιμον κ. Δ. Καλαποθάκην, διευθυντὴν τοῦ «Ἐμπρός», τὴν ὁποίαν ἔπεμψα αὐτῷ παρακαλοῦσα συγχρόνως ὅπως λάβῃ τὸν εὐγενῆ κόπον καὶ μὲ ἐπισκεφθῇ χάριν ἐθνικῆς ἐργασίας.

Πράγματι δ' ἐμφορούμενος οὗτος ὑπὸ λεπτῶν αἰσθημάτων, προθύμως ἔσπευσε πρὸς συνάντησίν μου, ὁπότε τῷ ἀνεκοίνωσα τὸν σκοπόν μου, καταστήσασα αὐτὸν ἐνήμερον τῆς Μακεδονικῆς καταστάσεως.

Ὁ κ. Καλαποθάκης ἀμέσως ἔδειξεν ἐνδιαφέρον, ἐπιληφθεὶς σχετικῆς ἐργασίας ἐν τῷ δημοφιλεῖ φύλλῳ του.

Μὴ δυναμένη ὅμως ἀφ' ἑνὸς μὲν δι' ἑνὸς ἢ ὀλιγίστων προσώπων νὰ διεξαγάγω τὸ σπουδαῖον αὐτὸ ἔργον, μὴ ἐπιθυμοῦσα δὲ ἀφ' ἑτέρου, νὰ παρέρχηται πολύτιμος χρόνος ἐν τῷ μεταξύ, ἀπετάθην πρὸς τὸν

ἀξιότιμον κ. Δ. Ράλλην, ὅστις τότε ἦτο Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ συνεδέετο μετὰ τῆς οἰκογενείας μου διὰ φιλίας καί τινος συγγενείας.

Ὁ κ. Δ. Ράλλης ὅστις τυγχάνει εἷς ἐκ τῶν ἐνθερμοτέρων πατριωτῶν, ἔδειξε μέγα ἐνδιαφέρον καὶ ἠκροάσθη μετὰ προσοχῆς ὅσα τῷ διηγήθην καὶ τῶν ὁποίων τὰς λεπτομερείας ἠγνόει, ἕνεκα τῆς ἐνταῦθα μονίμου διαμονῆς του καὶ τῆς μὴ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τότε παρακολουθήσεως τῶν πραγμάτων.

Οὕτω δὲ γενόμενος γνώστης πολλῶν γεγονότων τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος, δὲν παρέλειψε νὰ ἐργασθῇ, ὅση αὐτῷ δύναμις.

Θελήσασα ἀκολούθως νὰ καταστήσω κοινωνοὺς καὶ συναντιλήπτορας τῆς ἐργασίας μου καὶ τοὺς μὴ ἐν ἐνεργείᾳ πολιτικούς, ἀπετάθην κατ᾽ ἀρχὰς πρὸς τὸν εὐγενῆ πολιτευτὴν τῆς Κερκύρας.

Ὅτε τὸ πρῶτον τῷ ἔθιξα τὰ Μακεδονικά, ὁ κ. Γ. Θεοτόκης μοὶ ἀπήντησε διὰ τῆς ἑξῆς φράσεως, ἥτις μοὶ ἐνεποίησεν αἴσθησιν, ἵνα μὴ εἴπω οἶκτον διὰ τοὺς ταλαιπώρους Ἑλληνο-Μακεδόνας.

—Ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἐργαζόμεθα διὰ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα!

Τότε ἀτενίσασα αὐτὸν διὰ βλέμματος ἐκφράζοντος τὸν πόνον τῆς ψυχῆς μου, τῷ ἀπήντησα ξηρά:

—Ἐργάζεσθε, ἀλλά . . . πλατωνικῶς!!

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς φράσεώς μου ταύτης, νοήμων ὡς εἶνε ὁ ἐκ Κερκύρας διακεκριμένος πολιτικὸς ἀνήρ, καὶ δι᾽ ὀξείας ἀντιλήψεως πεπροικισμένος, ἀτενίσας με καὶ ψυχολογήσας με κατὰ βάθος, μοὶ ἀπήντησε:

—Πολὺ καλὰ λοιπόν. Ποῦ θέλετε, Κυρία μου, νὰ συνομιλήσωμεν;

—Εἰς τὸν οἶκον σας, καθὼς βλέπετε, Κύριε Θεοτόκη, δὲν εἶνε δυνατόν, διότι διακόπτουσι τὴν ἡσυχίαν ὑμῶν οἱ ὑμέτεροι πολιτικοὶ φίλοι, διὸ Σᾶς παρακαλῶ, ἐὰν εὐδοκῆτε, ἡ συνάντησίς μας νὰ γίνῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, ἐν ᾗ οὐδεὶς θέλει διαταράξει ἡμᾶς.

—Εὐχαρίστως, ἀλλὰ κατὰ ποίαν ὥραν δύναμαι νὰ σᾶς ἴδω;

Ὡρίσαμεν τὴν 6 μ. μ. τῆς ἐπαύριον.

Τὴν ἐπομένην δὲ ἀκριβῶς κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ὥραν, συνεπὴς εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του μ᾽ ἐπεσκέπτετο ὁ εὐπατρίδης πολιτευτής, παραμείνας καὶ συνομιλήσας μετ᾽ ἐμοῦ σχεδὸν ἐπὶ δύο ὥρας, καθ᾽ ἅς, εὑροῦσα ἡσυχίαν, τῷ ἀνέπτυξα ὅλα τὰ ζητήματα, ἐπιδείξας αὐτῷ ταυτοχρόνως καὶ διάφορα ἔγγραφα σημαντικά.

Ὁ κ. Θεοτόκης ἠκροᾶτο μετ᾽ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ καταφανοῦς συγκινήσεως τὰ ἐν Μακεδονίᾳ συμβαίνοντα.

Ἔκτοτε ὁ ὀξύνους πολιτευτὴς πολὺ ἀπεμακρύνθη τῆς πλατωνικότητος, ἐργασθεὶς μετὰ παραδειγματικοῦ σθένους ψυχῆς ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος.

Ὁσάκις δὲ ἐλάμβανον νεωτέρας εἰδήσεις ἐκ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀνταποκριτῶν μου, περὶ σκοπῶν ἐχόντων ἀνάγκην ὑποστηρίξεως, τὰς ἀπέστελλον πρὸς αὐτόν, ὅτε δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν μετέβαινον πολλάκις παρ' αὐτῷ ὅπως καταστήσω αὐτὸν ἐνήμερον τούτων καὶ ἐπιτευχθῇ τὸ ποθούμενον.

Ποσάκις οἱ καλοὶ Πατριῶται καὶ φίλοι πολιτικοὶ κ. Ν. Καλογερόπουλος, ὑπουργὸς ὢν τότε ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, καὶ κ. Ν. Χατζῖσκος, Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ἔσχον τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ ἔλθωσι βοηθοὶ καὶ παρὰ τῷ κ. Θεοτόκῃ καὶ δι' ἰδίας αὐτῶν ἐργασίας, ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ ὃν ἐπεδιώκομεν σκοποῦ μετὰ ζήλου καὶ φιλοπατρίας.

Καὶ πολλοί, πλεῖστοι ἄλλοι καλοὶ Πατριῶται, Πολιτικοί, Καθηγηταί, Στρατιωτικοί,, Ναυτικοί, Βουλευταὶ κτλ. συνέτρεξαν ὑπὲρ τοῦ ἐν λόγῳ ἱεροῦ σκοποῦ ὁσάκις ἀπετάθην πρὸς αὐτούς, παρέχοντες τὴν κατὰ δύναμιν ἕκαστος συνδρομὴν μετὰ πάσης προθυμίας.

Τὰς εἰρημένας ἐκ Μακεδονίας εἰδήσεις οὐχὶ μόνον πρὸς τὸν κ. Θεοτόκην ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν κ. Ράλλην ἀπέστελλον, ὅτε ἅμα τῇ ἀφίξει μου ἐνταῦθα κατ' Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον τοῦ 1903 ἦτο Πρωθυπουργός, καὶ πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἄθωνα Ρωμάνον ἀλλὰ καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα πρόσωπα.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, τὸ Ἐθνικὸν ἔργον τῇ συμπράξει πολλῶν ἐκ τῶν ἀρίστων Πατριωτῶν, ἔλαβε τὴν πρέπουσαν κατεύθυνσιν.

Μετὰ δὲ τὸν εἰς Θεσσ)νίκην διορισμὸν τοῦ κ. Λ. Κορομηλᾶ ὡς Γεν. Προξένου, τοῦ τοσοῦτον ἐπαξίως τὴν πατρίδα του ἀντιπροσωπεύσαντος, μὲ ἠρώτησεν ὁ κ. Θεοτόκης, ἐὰν ἤμην εὐχαριστημένη.

Εἰς ἀπάντησιν τὸν ηὐχαρίστησα θερμῶς

Πρὶν κλείσω τὸ παρὸν κεφάλαιον, πρέπει νὰ ἀναφέρω ὅτι ὅτε εἶπον εἰς τὸν κ. Θεοτόκην, κατὰ τὴν πρώτην συνάντησίν μου, ὅτι οἱ ἐν Ἑλλάδι εἰργάζοντο «πλατωνικῶς», τοιαύτην αἴσθησιν τῷ ἐνεποίησεν ἡ φράσις μου αὕτη,ὥστε αὐθημερὸν ἔκαμε περὶ τούτου λόγον ἐν τῇ Βουλῇ εἰς ὅμιλον φίλων βουλευτῶν.

Εἶπον δὲ ἐγὼ τὴν φράσιν ἐκείνην, διότι ὁ κ. Θεοτόκης καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ὡς καὶ πάντες οἱ ἐνταῦθα παραμένοντες Ἕλληνες, μὴ λαμβάνοντες εἰδήσεις καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίας παρὰ τῶν ἐκεῖ ἁρμοδίων, ἠγνόουν τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ τεκταινομένων, ἀκριβῶς δὲ τοῦτο ἤθελον νὰ εἴπω καὶ οὐχὶ ὅτι ἡ πλατωνικότης αὐτῶν προήρχετο ἀπὸ ἔλλειψιν καλῆς θελήσεως ἢ πατριωτισμοῦ!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 7ον

Προσπάθειαι πρὸς μετάθεσιν τοῦ Μητροπολίτου καὶ Προξένου Θεσσαλονίκης. — Ἡ ἐπίτευξις αὐτοῦ καὶ οἱ προβιβασμοί των. — Τὰ ἀποσταλλέντα μοι συγχαρητήρια ἐπὶ τῷ κατορθώματι.

Ἐπειδὴ ὅμως οὐδὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προχωρήσῃ ἄνευ καταλλήλου προσώπου ἐν τῇ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱερᾷ ἕδρᾳ, ἵνα βοηθῇ ἡμᾶς καὶ ἐργάζηται πατριωτικῶς,δὲν ἦτο δέ, ὡς μὴ ὤφειλε, τὸ γνήσιον σκεῦος τῆς Ἐθνικῆς ἀνάγκης ὁ ἐν τῇ ἕδρᾳ ἐκείνῃ καθήμενος Ἱεράρχης, ἔπρεπεν ἀφεύκτως νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν μετάθεσιν αὐτοῦ, διὰ παντὸς θεμιτοῦ μέσου.

Τοῦτο μοὶ ἔγραφον ἀκριβῶς ἐκ Θεσ)νίκης, ἐπανειλημμένως παρακαλοῦντές με θερμῶς νὰ φροντίσω πάσῃ δυνάμει ὅπως ἐπέλθῃ ἡ μετάθεσις τοῦ εἰρημένου κληρικοῦ ὡς ὄντος ἐντελῶς ἀκαταλλήλου διὰ τὴν ἕδραν τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης, ἐφ' ἧς ἔπρεπε νὰ κάθηται ἀνὴρ θερμουργὸς καὶ τὰ μάλιστα ῥέκτης κατὰ τὴν κρισιμωτάτην ἐκείνην στιγμήν!

Ὅθεν, ἠναγκάσθην νὰ γράψω πρὸς ἁρμόδια πρόσωπα, διαβιβάζουσα τὴν διακαῆ ἐπιθυμίαν τῶν Ἑλληνο-Μακεδόνων, ἵνα, εἰ δυνατόν, διὰ μέσου τοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ' κατορθωθῇ ἡ μετάθεσις τοῦ Μητροπολίτου Θεσ)νίκης, ἥτις ἦτο ἀναγκαιοτάτη. Ἀλλ' ἵνα μὴ θίξωμεν τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ, καὶ μὴ κατ' ἐλάχιστον καταρριφθῇ τὸ γόητρόν του, ἐσκέφθημεν ἵνα ἡ μετάθεσις συνδυασθῇ μετὰ προβιβασμοῦ.

Διότι ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω χάριν τῆς ἀληθείας, ὅτι ὁσάκις παρεκάλεσα τὴν Α. Π. δι' ὑπόθεσίν τινα ἀποβλέπουσαν εἰς τοὺς διωγμοὺς τοῦ κλήρου κτλ., προθύμως ἐξεπλήρου τὴν παράκλησίν μου, δι' ὃ ἐθεώρουν ἐμαυτὴν ἀπέναντί του ὑπόχρεων.

Δὲν ἠρκέσθην δὲ μόνον νὰ γράψω πρὸς τοὺς ἐν Κων)πόλει ἀλλὰ συγχρόνως ἀπετάθην καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις ἁρμοδίους· ἀλλ' οἱ ἐν Ἀθήναις μ' ἀπεθάρρυναν τελείως λέγοντες ὅτι, τοῦτο ἦτο ἀ δ ύ ν α τ ο ν! καθόσον, ὡς ὁ κ. Σκουλούδης διὰ τοῦ κ. Α. Μομφεράτου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐνθυμοῦμαι μοὶ ἀνεκοίνωσε, καὶ ἄλλοτε προσπάθειαι ἐγένοντο διὰ τὴν ἐκεῖθεν μετάθεσιν τοῦ Μητροπολίτου πλὴν ἐπὶ δέκα ἐννέα ὁλόκληρα ἔτη κατέχων οὗτος τὸν Μητροπολιτικὸν ἐν Θεσ]νίκῃ θρόνον, καὶ πολλὰ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ μέσα διαθέτων, κατώρθωνε νὰ ματαιώνῃ πᾶσαν ἀπόπειραν.

Ταῦτα, ἤκουον μὲν ἀλλὰ δὲν ἔπαυον ἐργαζομένη, ἕως ὅτου διὰ τῆς

ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς καὶ τῆς Θείας ἐπεμβάσεως κατωρθώθη τὸ ποθούμενον.

Κενωθείσης κατὰ συγκυρίαν τῆς ἕδρας Κυζίκου, ἕνεκεν τοῦ θανάτου τοῦ ἐκεῖ Μητροπολίτου, ἐδραξάμην τῆς εὐκαιρίας καὶ ἔγραψα πρὸς τὸν κ. Πρεσβευτὴν ἀμέσως δ' οὗτος, ἐνεργήσας καταλλήλως, ἐπέτυχε τὴν ἐκεῖσε μετάθεσιν τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης.

Συγχρόνως δὲ ἔπρεπε νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἡ μετάθεσις τοῦ εἰς τὸν πολιτικὸν κύκλον ἰθύνοντος δηλ: τοῦ Γεν: Προξένου, ἄλλως κατ' ἐλάχιστον, θὰ ἐβελτιοῦτο ἡ θέσις τῆς ὅλης πορείας τῶν πραγμάτων, καθόσον ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ Μητροπολίτης, ἀπερροφημένος ἐκ τῆς διαμάχης τῶν κοινοτήτων, μὴ τρέφων δὲ καὶ πολλὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἔξω ὁμοεθνεῖς του δηλ: πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, καὶ σλαυόφιλος οὐχὶ ὀλίγον ὤν, διαφόρως ἐν γένει ἔβλεπε τὰ πράγματα καὶ ἢ ἀστόχως εἰργάζετο, ἢ δὲν εἰργάζετο παντελῶς, τὰ δὲ μαστίζοντα τὴν Μακεδονίαν τερατουργήματα τῶν ἐναντίων, ἤρχοντο καὶ παρήρχοντο χωρὶς νὰ θίγουν κατ' ἐλάχιστον οὔτε τὴν ψυχὴν οὔτε τὸν νοῦν αὐτοῦ.

Ὅσον δὲ περὶ τοῦ ἑτέρου,τοῦ Προξένου δηλαδή, οὗτος, ἀλλοίας ἔχων βλέψεις, καὶ ἀνεπαρκέστατα ἐργαζόμενος, οὐχὶ ἐκ κακῆς διαθέσεως ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ἀμβλείας φυσικῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ, εἶχε κατορθώσει ὥστε νὰ ἐπέλθῃ ἂν οὐχὶ κυκεών, πάντως ὅμως, χαλάρωσις καὶ ἀνεπάρκεια γενική, εἰς τρόπον ὥστε αἱ ἄρκτοι εὗρον ἔδαφος ἐλεύθερον νὰ χορεύσουν καὶ νὰ προχωρήσουν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιῶν μας, δύναταί τις εἰπεῖν, ἐξ οὗ καὶ οἱ βανδαλισμοί, οἱ φόνοι, καὶ αἱ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ τῆς Μακεδονίας ἀνατινάξεις.

Ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν ἀνωτέρω ἀποκαλύψεων διατελοῦντες, ἀναγινώσκοντες δὲ καὶ τὰς πρός με ἐπιστολάς, οἱ ἰθύνοντες τὴν πολιτικὴν ἐνταῦθα, εὐκρινῶς διεῖδον τὸ σοβαρὸν τῆς καταστάσεως καὶ τὴν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην τῆς ἀπομακρύνσεως καὶ τοῦ Γεν. Προξένου Θεσ]νίκης, καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ διὰ καταλληλοτέρου προσώπου, ὅπερ καὶ ἐγένετο κατόπιν ὅμως χρονοτριβῆς διὰ λόγους πολιτικούς.

Ἡ μετάθεσις τοῦ κ. Γεν: Προξένου ἐγένετο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ ἡ τοῦ Μητροπολίτου, διὰ τοῦ προβιβασμοῦ δηλονότι, εἰς ἀνωτέραν θέσιν.

Συνδεομένη μετὰ τοῦ τότε Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως—ἀνδρὸς εὐγενεστάτου καὶ καλοῦ Πατριώτου—συνέστησα θερμῶς αὐτῷ τὸν κ. Γεν: Πρόξενον, παρακαλοῦσα νὰ τὸν προβιβάσῃ διὰ νὰ μὴ θίξωμεν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὴν φιλοτιμίαν του καὶ διότι συνεδεόμεθα μετ' αὐτοῦ φιλικῶς.

Αἱ δύο αὗται μεταθέσεις, αἱ θεωρούμεναι — ὡς ἦσαν πράγματι — τόσον δύσκολοι, ἐνεποίησαν μεγίστην ἔκπληξιν, ἀλλὰ καὶ χαρὰν ἐν Θεσ-

νίκη, ἔλαβον δὲ ἕνεκαν τούτου πλεῖστα συγχαρητήρια παρὰ τῶν ἐκεῖ διαμενόντων.

Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ οὐχὶ μόνον τὸν ἐπὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου Θεσσ)νίκης ἐπικαθήμενον ἀντηλλάξαμεν διὰ καταλληλοτέρου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἱερᾶς ἕδρας ὁμοίους ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Μακεδονίας, τοὺς μὴ ἁρμοδίως ἐργαζομένους ὑπὲρ τῶν ἱερῶν δικαίων, τῇ ὑποδείξει τῶν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὁμογενῶν καλῶν Πατριωτῶν μας, καὶ τῇ μεσολαβήσει ἐμοῦ παρὰ τοῖς ἐν Κ)πόλει ἁρμοδίοις ἀντικατεστήσαμεν καὶ αὐτοὺς δι' ἐπίσης καταλλήλων τοιούτων, ὡς λ. χ. τὸν Βερροίας, τὸν Νευροκοπίου καὶ ἄλλους.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐν Θεσσ)νίκῃ χηρεύσασα Προξενικὴ θέσις ἔμενε κενή, ἕως ὅτου θὰ εὑρίσκετο κατάλληλος διάδοχος τοῦ προβιβασθέντος.

Τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἦτο τὸ ἐμπόδιον, ὅπερ ἐβράδυνε τὴν μετάθεσίν του. Εὐτυχῶς ἀνηγγέλθη ὡς προεῖπον ὁ διορισμὸς τοῦ κ. Λ. Κορομηλᾶ, ὡς Γενικοῦ Προξένου Θεσσ)νίκης, ὅστις ἀνεδείχθη ἀνώτερος τῶν προσδοκιῶν μας.

Ἐν τῷ μεταξύ, τὸ Προξενεῖον Θεσσ)νίκης διηυθύνετο παρὰ τοῦ κ. Φ. Κοντογούρη, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ὁποίου τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς.

Ἀφιχθεὶς κατόπιν καὶ ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τοῦ Προξενείου ὁ κ. Κορομηλᾶς ἀνήγαγεν αὐτὸ εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ περιωπήν.

Μετὰ πλήρους θάρρους τὸν Μακεδονικὸν ἐνεθωρακίσθη οὗτος ἀγῶνα, ἡ δὲ ἀναπτυχθεῖσα παρ' αὐτοῦ θαρραλέα δρᾶσις τάχιστα μετεδόθη εἴς τε τοὺς ὑπὸ τὴν δουλείαν κατεχομένους ἐκ φόβου ἐκεῖ ὁμογενεῖς ἡμῶν ὡς καὶ εἰς πάντας τοὺς συνεργαζομένους μετ' αὐτοῦ.

Ἐρωτηθεῖσα ποτὲ παρὰ τοῦ ἐνταῦθα Β'. Μακεδονικοῦ Κομιτάτου —περὶ οὗ βραδύτερον θέλω ἀναφέρῃ—διὰ ποίων μέσων θὰ ἦτο δυνατὸν ἡ εἰς Μακεδονίαν λαθραία μεταφορὰ βοηθητικῶν μέσων πρὸς ἄμυναν, ... Θεωρῶ φρόνιμον τὴν ἀποσιώπησιν ταύτην ἐπὶ τοῦ παρόντος καθόσον εἶνε μὲν καλὸν τὸ λέγειν πάντοτε τὴν ἀλήθειαν διὸ καὶ ἀνωτέρω παρεθέσαμεν τοῦ Σοφοκλέους τὴν γνώμην «Θάρσει λέγων τ' ἀληθὲς οὐ σφαλεῖ ποτέ.»

Ἀλλὰ πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, ἀντίκειται ἑτέρα μεγάλη, ἐπίσης σοφὴ γαλάτου ποιητοῦ γνώμη, «Il faut dire la verité mais pas toute la verité», καὶ πρὸς τὴν γνώμην ταύτην ἀναγκάζομαι νὰ ὑποκύψω σήμερον ἐφ' ὅσον καὶ τὸ πολλοστημόριον τοῦτο τῆς ἐργασίας μου ἀναφέρουσα ὧδε διατρέχω τὸν κίνδυνον οὐ μόνον νὰ προσαράξω ἀντικειμενικῶς ἐπὶ τόσων ἠθικῶν σκοπέλων, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγιστον πάντων, νὰ προσκρούσω πρὸς λόγους πολὺ ἀνωτέρους οἵτινες θέτουσι σιδηροῦν κημὸν εἰς τὰ χείλη μου . . . .

Ἀφοῦ τῇ ὑποδείξει μου κατωρθώθη καταλλήλως ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν

Μακεδόνων, οἱ ὁποῖοι ἠδύναντο πλέον νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν ζωήν των, οἱ ἡμέτεροι ἀξιωματικοί, οἱ ὁποῖοι μετέβησαν ἐκεῖ φιλοτιμηθέντες λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Π. Μελᾶ, καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐκδικήσωσι τὸν τόσον προώρως τὴν Μακεδονικὴν γῆν πορφυρώσαντα λεβέντην ἀδελφόν των, εὗρον αὐτοὺς ἑτοίμους εἰς τὸ ἔργον.

Πάντες γνωρίζομεν τὴν δρᾶσιν ἑνὸς ἑκάστου, τὰ παθήματά του καὶ τὸν ἔνδοξον θάνατον πολλῶν ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅταν, εὐγνωμονοῦσα ἡ Πατρίς, θ' ἀνεγείρῃ ἡμέραν τινὰ καλλιπρεπὲς τὸ μέγα Αὐτῆς Ἡρῷον, εἰς τὸ ἀέτωμα τοῦ ὁποίου θὰ ἐπιγράψῃ τὸ ἔτος 1913, εἴθε νὰ μὴ λησμονήσῃ ποτὲ νὰ θέσῃ ἐν τοῖς προπυλαίοις αὐτοῦ καὶ τοὺς λεοντοθύμους προδρόμους τῆς συγχρόνου ἐποποιΐας, τοὺς ἀλησμονήτους ἐκείνους σταυραετοὺς τῆς Μακεδονίας.

Λυποῦμαι μὴ δυναμένη νὰ διηγηθῶ ἐκτενῶς τὴν πατριωτικὴν δρᾶσιν τοῦ κ. Κορομηλᾶ, καθ' ὅσον μὴ παραμένουσα τότε ἐκεῖ καὶ ἀπησχολημένη ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐργασίας μου, δὲν κατώρθωσα νὰ παρακολουθήσω αὐτόν, ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 8ον

Ἡ ἀνάγκη ἱδρύσεως Ἐθνικῶν Τραπεζιτικῶν καταστημάτων.

Ὡς καὶ ἐν ἄλλῳ κεφαλαίῳ ἀναφέρω, μὴ σκεπτομένη νὰ φέρω εἰς φῶς τὴν Ἐθνικὴν αὐτὴν ἐργασίαν, δὲν ἐκράτουν ὅσας ἐπιστολὰς ἢ σημειώσεις ἐλάμβανον, ἀλλ' ἀμέσως ἀπέστελλον ταύτας εἰς τὰ διάφορα πρόσωπα ἅτινα τότε ἐθεώρουν ὅτι ἠδύναντο νὰ ἔλθωσιν ἀρωγοὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως.

Μάλιστα τινὲς ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπιστολῶν θὰ εὑρίσκωνται ἴσως εἰς χεῖρας, ἐὰν διετήρησαν αὐτάς, τῶν κ. κ. Δ. Ράλλη, Γ. Θεοτόκη, Α. Ρωμάνου, Δ. Πανᾶ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ ἐὰν σήμερον ἤρχοντο εἰς φῶς, πολλὰ τὰ καλὰ καὶ διδακτικὰ θὰ προέκυπτον.

Ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ ἐγίνοντο καταδηλότεραι αἱ βουλγαρικαὶ κακουργίαι ἀπέναντι τῶν ἡμετέρων, θὰ ἀπεκαλύπτετο ἔτι δι' αὐτῶν εὐεργετικώτατον σχέδιον διὰ τοὺς ἀτυχεῖς καταπιεζομένους χωρικοὺς Ἑλληνο—Μακεδόνας.

Τὸ σχέδιον αὐτὸ ἦτο ἡ ἵδρυσις τραπεζιτικῶν παραρτημάτων ἀνὰ

τὰς διαφόρους Μακεδονικὰς πόλεις, διὰ νὰ δύναται ὁ γεωργικὸς Ἑλληνο—Μακεδονικὸς κόσμος νὰ δανείζηται—ἐπὶ μετρίῳ τόκῳ—πρὸς καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του καὶ ἑπομένως διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς εὐημερίας αὐτοῦ.

Αἱ ἀλλοεθνεῖς Τράπεζαι αἱ εἴτε παρ' αὐτῶν τῶν Βουλγάρων διευθυνόμεναι, εἴτε παρ' αὐτῶν ἐπηρεαζόμεναι, ὁσάκις ἐδάνειζον εἰς Ἕλληνας—Μακεδόνας, ἐπέβαλλον αὐτοῖς καταθλιπτικωτάτους ὅρους καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως.

Ὄχι μόνον ἐζήτουν τόκον ὑπέρογκον, ὅπερ παρεδέχοντο ἐξ ἀνάγκης οἱ χωρικοί, ὑποθηκεύοντες τὰ κτήματα ἢ τὰς οἰκίας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὁ τόκος ἀπερρόφα τὰ ἐνυπόθηκα κτήματα ἢ αἱ οἰκίαι περιήρχοντο εἰς τὰς χεῖρας δανειστῶν τοκογλύφων, ἢ ἠναγκάζοντο οὗτοι—πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν ληστανταρτῶν Βουλγάρων—νὰ ἀσπασθῶσι τὸ σχῖσμα, νὰ ἐκβουλγαρισθῶσι δηλαδή, ἵνα μὴ ἀπολέσωσι καὶ τὴν μόνην αὐτῶν περιουσίαν (κτῆμα ἢ οἰκίσκον) κ.τ.λ.

Οἱ τοιουτοτρόπως καταπιεζόμενοι χωρικοὶ ἤρχοντο πολλάκις, κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι, καὶ μοὶ ἀνεκοίνουν τὰς συμφοράς των παρακαλοῦντες, ὅπως φροντίσω καὶ δημιουργηθῶσι τραπεζιτικὰ παραρτήματα, ἀνακουφίζοντα τὸν χωρικὸν Μακεδονικὸν πληθυσμὸν καὶ συγκρατοῦντα αὐτὸν εἰς τὰ πάτρια, τ' αὐτὰ δὲ ἐμάνθανον καὶ παρὰ τῶν κληρικῶν.

Ἐννοεῖται οἴκοθεν, ὅτι ἐκίνησα πάντα λίθον, ὅπως διευκολύνω τοὺς πάσχοντας ἡμῶν ἀδελφοὺς καὶ ἐξαγάγω ἐκ τῆς διπλῆς, ἀφ' ἑνὸς οἰκονομικῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐθνοθρησκευτικῆς, πιέσεως.

Διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καταχωρίζω μίαν ἐπιστολὴν—τὴν μόνην ἥτις σώζεται—τοῦ μακαρίτου Ι. Πεσματζόγλου πρὸς τὸν σύζυγόν μου,εἰς ἀπάντησιν ἰδικῆς του, ἐν τῷ Ε'. μέρει τοῦ παρόντος ἔργου, ὑπ' ἀριθ. 33.

Τὰς σχετικὰς δὲ πληροφορίας μου παρὰ τῶν χωρικῶν, ἱερέων καὶ λοιπῶν τὰς καθίστων κατόπιν γνωστὰς πρὸς τὸν κ. Γ. Θεοτόκην, καὶ ἂς μοὶ ἐπιτρέψῃ ὁ ἐξαίρετος οὗτος πολιτικὸς ἀνὴρ νὰ ἐκθέσω ὧδε, τὴν πατριωτικὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν τότε Ἐθνικῶν Μακεδ: δικαίων πρὸς ἄξιον ἔπαινον αὐτοῦ, καθότι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, οἱ ἐν τῷ ἐ ξ ω τ ε ρ ι κ ῷ καθὼς καὶ οἱ ἐ ν τ α ῦ θ α, διετέλουν ἐν πλήρει σχεδὸν ἀγνοίᾳ περὶ παντὸς Μακεδονικοῦ ζητήματος.

Διότι δὲν ἦλθε μόνον ἐπίκουρος εἰς τὸ τραπεζιτικὸν τοῦτο ζήτημα οὗτος, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων μέσων συνετέλεσεν εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐξασφάλισιν τοῦ καταδυναστευομένου Μακεδόνος χωρικοῦ ἀπὸ τῶν ἀγρίων τῆς μογγολικῆς φυλῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 9ον

Η δευτέρα ἐπίσκεψις τοῦ κ. Καλαποθάκη.—Ὁ σχηματισμὸς τοῦ β' Μακεδ: Κομιτάτου ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του.—Ἡ Ἑλληνικωτάτη στάσις τοῦ «Ἐμπρός».

Ἡ Μακεδονικὴ ὑπόθεσις ὥδευε πλέον τὴν χαραχθεῖσαν ὁδόν, ὅτε ἔλαβον ἐκ νέου ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας ἐπιστολήν, διὰ τὸν κ. Καλαποθάκην.

Τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην ἀπέστειλα πρὸς τὸν κ. Διευθυντὴν τοῦ «Ἐμπρὸς» ὅστις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ εὐηρεστήθη νὰ μὲ ἴδῃ κατ' οἶκον.

Ἅμα τῇ εἰσόδῳ του εἰς τὴν αἴθουσαν μετὰ τὰς τυπικὰς φιλοφρονήσεις, πρώτη του φροντὶς ὑπῆρξε νὰ μ' ἐρωτήσῃ κάπως παραπονετικῶς, διατὶ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὸν εἶχον ἐγκαταλείψει.

Ἐγὼ δὲ τότε οὖσα ἀδιάλλακτος εἰς τὰ ζητήματα τῆς Πατρίδος, τῷ ἀπήντησα ἀπροκαλύπτως ὅτι δὲν ἐπεδοκίμασα πλήρως τὴν πατριωτικὴν μὲν ἀλλὰ καὶ συντηρητικὴν ἐν μέρει πορείαν τοῦ φύλλου του.

—Δὲν εἶνε πλέον, κύριε—τῷ εἶπον—μεθ' ὅλην τὴν ἀγαθὴν ἴσως θέλησίν σας ἡ ἐργασία ὑμῶν ὅσον τὴν ἐπεθύμουν βοηθητική.

Ἐπὶ τῇ ἐκφρασθείσῃ δὲ ἀπορίᾳ του, ἐξήγησα αὐτῷ ἀναλυτικῶς τοὺς λόγους, ὀφείλω δὲ πρὸς μεγάλον αὐτοῦ ἔπαινον νὰ ὁμολογήσω ὅτι εὑρὼν τὰς παρατηρήσεις μου ὀρθάς, τὰς παρεδέχθη.

Κατόπιν δὲ σοβαρᾶς σκέψεως μοὶ ἀπήντησεν.

— Ἔχετε δίκαιον. Ἀπὸ σήμερον ὅμως ἔχετε τὸν λόγον μου ὅτι θέλω ἀποδυθῆ εἰς ἐνεργότερον στάδιον καὶ λίαν προσεχῶς θέλω ἔλθει διὰ νὰ ἀναγγείλω ὑμῖν σοβαρωτάτην ἐργασίαν.!

— Εὔχομαι ὁλοψύχως, ἀπήντησα, νὰ ἴδω πραγματοποιουμένας τὰς εὐγενεῖς ὑμῶν προαιρέσεις.

Πράγματι δέ, μετὰ πάροδον ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος, ἐπισκεφθείς με καὶ πάλιν ὁ καλὸς οὗτος πατριώτης, μοὶ ἀνεκοίνωσε τὴν ἵδρυσιν νέου Μακεδονικοῦ Κομιτάτου μὲ τὴν παράκλησιν νὰ λάβω ἐνεργὸν μέρος.

Χάριν τῆς ἀληθείας, προσθέτω ὅτι εἰς τὸ Κομιτάτον αὐτὸ ὁ κ. Καλαποθάκης εἰργάσθη μετὰ θέρμης ἑλληνικῆς ψυχῆς· ἐκοπίασεν, ἐμόχθησε, τὸ δὲ «Ἐμπρὸς» ἔκτοτε ἐτήρησε τὴν πλέον ἁρμόζουσαν καὶ ἐπωφελῆ στάσιν, ὡς φύλλον διευθυνόμενον παρὰ τοιούτου τέκνου τῆς Ἑλλάδος!

Εἰς τὸ Κομιτάτον αὐτὸ ἔλαβον μέρος πολλοὶ ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων, ἀνώτεροι πολιτικοί, στρατιωτικοί, δικηγόροι ἐξέχοντες, πάντες ἄριστοι πατριῶται καὶ μετ' αὐτῶν ἐγένετο καὶ ἡ σκέψις τῆς ἀποστολῆς ὅπλων εἰς Μακεδονίαν, —ὅπερ ἐφαίνετο δυσκολώτατον.

Ἐρωτηθεῖσα δὲ παρ' αὐτῶν τοῖς ὑπέδειξα τὸ ἑξῆς μέσον.

Κατ' ἀρχὰς τὰ ὅπλα ν' ἀποστέλωνται διὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων καὶ νὰ παραλαμβάνωνται μυστικῶς παρὰ τῶν ἐκεῖ Πρακτόρων, ὅπερ ἀσμένως παρεδέχθησαν· ἀλλὰ μὴ ἐπιτυχόντος ἐντελῶς τοῦ τρόπου τούτου, ἕνεκεν τοῦ φόβου τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων Πρακτόρων κ.τ.λ., κατωρθώθη ὥστε τὰ ὅπλα νὰ μεταβιβασθῶσι δι' ἄλλου τρόπου.

Τῇ ἐπεμβάσει δηλαδὴ προσώπου κατέχοντος ἀνωτέρας θέσεις εἰς ξένην ὑπηρεσίαν, ὅστις καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ διεκινδύνευσε πλειστάκις, ἐπῆλθε συνεννόησις. Ὁ κ. Κορομηλᾶς, Γενικὸς τότε Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, διηπόρει κατὰ τίνα τρόπον θὰ μετεφέροντο ἀσφαλῶς τὰ ὅπλα ὑπὸ τὰ ὄμματα τοσούτου πλήθους. Ἀλλ' ὁ σύζυγός μου, ὅστις εἶνε τὸ π ρ ό σ ω π ο ν, περὶ οὗ ἀνατέρω ἀναφέρω, ᾐσθάνετο τοσαύτην εὐχαρίστησιν διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν καὶ ἐπὶ ἰδίῳ του κινδύνῳ νὰ ὁπλίζῃ τὸν δυστυχῆ ἄοπλον Μακεδονικὸν πληθυσμὸν πρὸς ἰδίαν ὑπεράσπισιν αὐτῶν καὶ τῶν κατακρεουργουμένων καθ' ἑκάστην οἰκογενειῶν αὐτῶν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, ὥστε κατεφρόνει πάντα κίνδυνον τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς καὶ τῶν συμφερόντων του χάριν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Ἔγραφε δὲ πρὸς ἐμὲ ἐνταῦθα, ἐν Ἀθήναις τότε διαμένουσαν: Σήμερον μετέφερα τόσους γ ι α κ ά δ ε ς... συνθηματικῶς ἐλέγοντο τὰ ὅπλα οὕτως· τὴν ἑπομένην τόσα χ ε ι ρ ό κ τ ι α.... φυσίγγια κτλ.

Ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς οὕτω πως ὡπλίσθη ἔν τινι μέτρῳ καὶ ἠμύνετο ὑπερασπιζόμενος τὰ ἑαυτοῦ συμφέροντα καὶ τὰς οἰκογενείας του. Ἡ ἀνάμιξις ὅμως τοῦ συζύγου μου εἰς τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἐνέργειαν, εἶχε μεγάλας δι' αὐτὸν συνεπείας, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν ἀπώλειαν τῶν θέσεων ἃς κατεῖχε καὶ εἰς μεγάλας ὡς ἐκ τούτου ὑλικὰς ζημίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 10ον

Η ἀναχώρησις τοῦ Π. Μελᾶ.—Ἡ τυχαία μετ᾽ αὐτοῦ συνάντησίς μου καθ᾽ ὁδόν.—Ἡ ἀναγγελία τοῦ ἐνδόξου θανάτου του.

Ἡμέραν τινὰ ἐνθυμοῦμαι, ἐνῷ ἀπέδιδον ἐπισκέψεις εἰς φιλικάς μού τινας οἰκογενείας, συνηντήθην καθ᾽ ὁδὸν μετὰ τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Μακεδονικῆς ἰδέας γενναίου Π. Μελᾶ, ὅστις μὲ ἠρώτησεν, ἐὰν ηὐκαίρουν νὰ μὲ ἴδῃ μετ᾽ ὀλίγον ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, ἵνα μοὶ ἀναγγείλῃ ἐπεῖγόν τι.

Ὁλοψύχως, ἀπήντησα, ἐπισπεύσασα δὲ τὰς ἐπισκέψεις μου μετέβην κατ᾽ οἶκον. Πλὴν ἀτυχῶς σπεύσας ἐκεῖνος εἶχεν ἔλθει πρὸ ἐμοῦ, μὴ συναντήσας με δὲ ἀνεχώρησε διὰ τὸ ὑψηλόν του καθῆκον.

Τοῦτο θεωρῶ ἀτύχημα διὰ τὴν ζωήν του —ἴσως ὅμως καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν πατρίδα, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων.

Βραδύτερον ἔμαθον, ὅτι κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἀναχωρῶν διὰ τὸν ὁριστικόν του πλέον ἀγῶνα, ἐπρόκειτο νὰ μὲ ἀποχαιρετίσῃ.

Ἐὰν ἐγνώριζον, ὅτι ἔμελλε ν᾽ ἀναχωρήσῃ θὰ προσεπάθουν πάσῃ δυνάμει νὰ ἐμποδίσω τὸ παρακεκινδυνευμένον αὐτὸ ταξείδιον, διδοῦσα αὐτῷ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἐδῶ θὰ ἦτο μᾶλλον ὠφέλιμος ἡ παρουσία του.

Ἴσως δὲ κατώρθωνα διὰ τῶν ἰδίων συγγενῶν του τὴν ματαίωσιν τοῦ ταξειδίου του, ἐὰν αἱ ἰδικαί μου παροτρύνσεις δὲν εἰσηκούοντο.

Πλὴν ἄλλως ἔδοξε τῷ Ὑψίστῳ!

Μετὰ πάροδον ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος ἐπεσκεφθείς με ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, μοὶ ἀνήγγειλε τὸν θάνατον τοῦ συμπαθοῦς νέου, τοῦ ἀκραιφνοῦς πατριώτου, ὅστις, καίτοι ὑπῆρξεν ἔνδοξος, ἐλύπησεν ὅμως σφόδρα πάντας, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἐμὲ ἥτις εἶχον συνδεθῆ διὰ τοσούτων ἐθνικῶν δεσμῶν μετ᾽ αὐτοῦ.

Δὲν ἐφανταζόμην ποτὲ ὅτι ἤθελε καταλήξει εἰς τὴν παράτολμον ταύτην ἀπόφασιν, διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἔκλαυσα πικρῶς μετὰ συντριβῆς καρδίας.

Κατόπιν ἦλθον καὶ ἄλλοι, οἵτινες μοὶ ἀνήγγειλαν τὴν θλιβερὰν εἴδησιν, γνωρίζοντες τὸν πατριωτικὸν μεταξύ μας δεσμόν.

Μετὰ τὴν συγκινητικὴν κηδείαν καὶ τὸ μνημόσυνόν του πολλοὶ τῶν ἀξιωματικῶν φιλοτιμηθέντες καὶ ὑπὸ τοῦ πατριωτικοῦ πυρὸς κυριευθέντες, εἰσέβαλον εἰς τὴν Μακεδονίαν, διὰ νὰ ἐκδικήσωσι τὸν μεγαλόψυχον καὶ μειλίχιον αὐτῶν συνάδελφον καὶ συνεχίσωσι τὸ θεῖον αὐτοῦ ἔργον.

Τινὲς καταρτίσαντες σώματα ἀνταρτῶν εἰσέβαλον εἰς τὴν Μακεδονίαν ἄλλοι μὲν ὡς διδάσκαλοι, ὡς ἔμποροι ἢ ζωέμποροι, ἄλλοι δὲ προσεκολλήθησαν εἰς τὰ διάφορα ἐκεῖ ἡμέτερα Προξενεῖα.

Μεταβάντες ἐκεῖ εἰργάσθησαν πάντες σχεδὸν μετὰ παραδειγματικοῦ ζήλου καὶ ἐξόχου ἐνδιαφέροντος.

Ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν πολλὰ προέκυψαν τὰ ὠφέλιμα, καθ' ὅσον οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι πρωτεργάται ἀνεπτέρωσαν τὸν πατριωτισμὸν τῶν πολλῶν δίδοντες αὐτοῖς θάρρος, διὰ τῆς ἀνδρείας δέ, τῶν συμβουλῶν καὶ προτροπῶν αὐτῶν πολλὰ χωρία ἔμειναν εἰς τὰ πάτρια, ἕτερα δ' ἐξ αὐτῶν ἔχοντα ἀποσκιρτήση ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἐπροστάτευσαν τοὺς ἡμετέρους ἐκεῖ καὶ τὰς οἰκογενείας των ἀπὸ τ' ἄγρια θηρία καὶ ἀπεμάκρυναν τὸν οἰκτρὸν ἀπ' αὐτῶν θάνατον!

Ὑπῆρξε τότε γνώμη εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν Πολιτικοὺς κύκλους ὅτι ὁ ἔνοπλος οὗτος ἀγὼν καὶ ἡ μετάβασις πλείστων ἀξιωματικῶν εἰς Μακεδονίαν δὲν ὠφέλησε.

Τὸ πεπλανημένον τῆς γνώμης ταύτης ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατεδείχθη ἤδη ἐκ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ὅτι καὶ κατὰ τὴν σύγχρονον τότε ἐποχὴν ἦτο ἀπαραίτητον, ἀποδεικνύει ἡ ἀμέσως κατωτέρω ἐπιστολή.

Ἰδοὺ τί λέγει ἡ ἐπιστολὴ αὕτη σταλεῖσά μοι παρ' ἑνὸς ἐκ τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος ἣν πρὸς πίστωσιν μάλιστα κρατῶ εἰς χεῖρας μου.

Ἐ Θεσσαλονίκῃ 190

Εὐγενεστάτη Κυρία,

Μετὰ πλείστης χαρᾶς ἠκούσθη, ὡς εἰκός, ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἔναρξις νέας καὶ δραστηριωτέρας καὶ σοβαρωτέρας φάσεως τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἐνόπλου ἀγῶνος μας διὰ τῶν γεγονότων τῆς Ζαγοριτσαίνης καὶ τοῦ Βλαδόβου. Εὖγε! εἴς τε τοὺς διοργανωτὰς καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας, τοὺς καθαρίσαντες τὴν φωλεὰν τῆς Ζαγοριτσαίνης, ὅπου ἐνεφώλευον συνήθως αἱ τῶν ἀντιθέτων συμμορίαι. 110 ἄνδρες ἐκεῖ καὶ 8 ἐν Βλαδόβῳ! Τοιαύτη ἐργασία, ἀλλὰ συγχρόνως εἰς ὅλα τὰ σημεῖα, ἐκτελουμένη, ἢ θὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν ἢ θὰ περιορίσῃ τὰ λυμαινόμενα τὴν Μακεδονίαν στοιχεῖα.

Ἐγκλείω νέαν ἐπιστολὴν ἐκ Δράμας, διὰ νὰ ἐννοηθῇ ὅπου δεῖ, καίτοι δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι καὶ ἐννοήθη ἤδη καὶ ἐλήφθη ὑπ' ὄψει καὶ τὰ δέοντα ἐγένοντο, νὰ ἐννοηθῇ, λέγω, καὶ κατανοηθῇ πόσον ἐπείγουσα ἦτο καὶ εἶναι καὶ ἡ πέραν τοῦ Στρυμόνος ἔ ν ο π λ ο ς δρᾶσις . . . .

. . . . .

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καταδείκνυται σαφῶς σχεδὸν ὁποίαν ἀξίαν καὶ ὁποίαν σημασίαν εἶχε τότε ὁ ἐν Μακεδονίᾳ ἀρξάμενος ἀγὼν τῆς ἐνόπλου δράσεως, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀγῶνα των λόγων, ὁ ὁποῖος τότε ὑπῆρχε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 11ον

Αἱ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων στρεβλαὶ διαδόσεις περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. — Ὁ σφετερισμὸς τῆς καταγωγῆς του ὑπ' αὐτῶν καὶ ἡ διάδοσις τῆς ἰδέας ταύτης ἀνὰ τὰ Βουλγαρικὰ σχολεῖα τῆς Μακεδονίας. — Αἱ ἀμφιβολίαι τῶν Μακεδόνων φοιτητῶν ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. — Ἡ ἐν τῷ "Παρνασσῷ" διάλεξις τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου κ. Σπ. Λάμπρου.

Οἱ Βούλγαροι ἐργαζόμενοι πάντοτε πρὸς ὄφελος αὐτῶν, ἐσκέφθησαν ὅτι θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἐὰν ἐνέσπειρον εἰς τὰς ἁπαλὰς τῆς σπουδαζούσης νεολαίας ψυχὰς ἀναμφισβητήτων γεγονότων διαστρεβλώσεις καὶ ἱστορικὰς ἀναληθείας. Ἔθηκαν λοιπὸν ὡς κύριον στόχον πρὸς ὃν κατηυθύνοντο ἅπασαι αἱ προσπάθειαι τῶν ἀσεβῶν τούτων Προκρουστῶν, τὴν πρώτην καὶ ἀψευδεστέραν τῶν τοῦ Ἡροδότου Μουσῶν, τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν πρὸς ἣν προσεπάθουν νὰ φθάσωσι καὶ καταρρυπάνωσι, τὸν Μ έ γ α ν Ἀ λ έ ξ α ν δ ρ ο ν!

Καὶ ὡς νὰ ἐτύφλωττεν ὁ κόσμος πρὸ τῶν αἰωνίων καὶ ἀδιασείστων ἀληθειῶν, ἃς ἐδογμάτισαν οὕτως εἰπεῖν οἱ μεγιστοι τῶν Εὐρωπαίων ἱστορικῶν. Ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζεν οὗτος ὅτι ὁ Σταγειρίτης διδάσκαλός του μόνον τὴν Ἑλληνικὴν ὡμίλει, καὶ ἐν αὐτῇ τὰς ὑψίστας φιλοσοφικὰς ἀληθείας του διετύπωσεν.

Ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζεν ὅτι, αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομά του ὡς καὶ τὸ πατρικὸν αὐτοῦ ὄνομα, ἐκεῖνο μὲν, ἐκ τοῦ τοὺς ἄνδρας ἀλέκειν, ἤτοι ἀποκρούειν (δηλ. ἐχθρούς), τοῦτο δ' ἐκ τοῦ τὸν ἵππον φιλεῖν, ἦσαν γνησίως Ἑλληνικά.

Ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζεν ὅτι, ὁ πατὴρ αὐτοῦ συμμετέσχε τοῦ ἀμφικτυονικοῦ Συνεδρίου, ἐνῷ καθ' ἱερὸν νόμον, τοῦτο μόνον τοῖς Ἕλλησιν ἐπετρέπετο. Ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζεν ὅτι κατελθὼν νικητὴς εἰς Ἀθήνας ὁ μέγας δορικτήτωρ τῆς Γῆς καὶ τὴν τῶν εὐπατριδῶν στήλην ἰδὼν ἐστημένην, σύρας τὴν σπάθην αὐτοῦ, ἐχάραξε μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸ

Ἑλληνικώτατον ὄνομά του. Ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζεν ὅτι οὐδὲν σύγγραμμα τῶν χρόνων ἐκείνων, εἰμὴ τοῦ Ὁμήρου τὰ ἔπη ἀπετέλουν τὸ Εὐαγγέλιόν του, καὶ τὸν ὁμόκοιτον σύντροφον, ὅτι δὲ ἡ προσευχή του παρὰ τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως ἦτο προσευχὴ ἀδελφοῦ ὁμαίμονος. Ὡς νὰ ἠγνόει, λέγω, ὁ κόσμος ταῦτα καὶ πλεῖστα τοιαῦτα, μαρτυροῦντα τὴν Ἑλληνικότητα τοῦ ἀνδρός, προσεπάθουν οἱ ἀναιδεῖς παντοιοτρόπως νὰ πλαστογραφήσωσι τὰ γεγονότα, νὰ βουλγαροποιήσωσιν αὐθαιρέτως τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ ὡς τοιοῦτον, παραστήσωσιν εἰς τῆς μαθητιώσης νεολαίας τὰ ὄμματα.

Ἐκτυπώσαντες ἱστορίας ψευδεῖς περὶ τῶν κατορθωμάτων αὐτῶν, διένειμον αὐτὰς εἰς τὰ σχολεῖα, περιγράφοντες τὸν Μέγαν τοῦτον Στρατηλάτην, ὡς Βούλγαρον!!!

Εἷς ἐκ τῶν ἐνταῦθα Μακεδόνων φοιτητῶν, ὅστις μοὶ ἐχρησίμευεν ὡς ἔμπιστον ὄργανον εἰς τὴν πατριωτικὴν ἐργασίαν μου, ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τῆς ἰδέας ταύτης, ἡμέραν τινὰ μοὶ ἀνεκοίνωσε τὰς ἀμφιβολίας τινῶν τῶν ἐνταῦθα Μακεδόνων φοιτητῶν, ἴσως καὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ περὶ τῆς ἐθνικότητος τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου.

Ἐπὶ τῇ μεγίστῃ καὶ καταφανεῖ ἐκπλήξει μου, ἐπὶ τῷ ἀπροσδοκήτῳ ἀκούσματι, δειλὰ καὶ ταπεινὰ μοὶ εἶπεν, ὅτι τοιοῦτόν τι εἰς τὰ μέρη των ἐδιδάχθησαν, ἔνθα ἡ Βουλγαρικὴ προπαγάνδα εἰργάζετο πρὸς διαστρέβλωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ φρονήματος σφετεριζομένη ὅ,τι ὡραῖον, ὑψηλὸν καὶ μέγα Ἑλληνικόν!

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς γονεῖς τῶν Ἑλληνοπαίδων, οὗτοι ἁπλοϊκοὶ ὄντες χωρικοὶ καὶ ἀμαθεῖς, δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ διαφωτίζωσι τὰ τέκνα αὐτῶν, διασῴζοντες αὐτὰ ἐκ τοιούτου ἐθνικοῦ κινδύνου!

Μὲ παρεκάλεσε δὲ ἐκ μέρους καὶ τῶν ἄλλων, νὰ βοηθήσω αὐτοὺς νὰ λύσωσιν αὐτὴν τὴν ἀπορίαν, διὰ μιᾶς διαλέξεως θερμῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίου γινομένης.

Εὐχαρίστως ἐδέχθην τὸ προτεινόμενον καὶ ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ἀπετάθην πρὸς τὸν ἁρμοδιώτατον καθηγητὴν τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἡμῶν Πανεπιστημίῳ κ. Σπ. Λάμπρον, ὅστις προθύμως ἐπίσης ἔστερξε ν' ἀναπτύξῃ τὸ τόσον ἐθνικῆς σημασίας σοβαρὸν τοῦτο θέμα.

Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον μ' ἐπισκέφθη μετὰ τοῦ κ. Πολίτου, καθηγητοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐθνικῷ Πανεπιπτημίῳ, ἐπίσης καὶ τοῦ κ. Λαμπρίδου διευθυντοῦ τοῦ «Ἀγῶνος» καὶ νῦν βουλευτοῦ καὶ συνωμιλήσαμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ μείναντες σύμφωνοι νὰ διοργανώσωμεν διάλεξιν ἐν τῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ ὁ «Παρνασσός».

Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀνήγγειλα τοῖς φοιτηταῖς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἠναγκάσθην νὰ ἀναχωρήσω διὰ τὴν Νίκαιαν τῆς Γαλλίας κατεπειγόντως, ἡ διάλεξις ἀνεβλήθη.

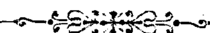
Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μου ὅμως ἡ διάλεξις ἔλαβε χώραν εἰς τὸν «Παρνασσὸν» ἐν τῷ μέσῳ ἀληθοῦς κοσμοπλημμύρας περὶ τὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου 1904. Τὴν αἴθουσαν ἀσφυκτικῶς κατέκλυζεν ὅ,τι ὡραῖον ἀριστοκρατικόν, καὶ σοβαρὸν ἐκ τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων εἶχον νὰ ἐπιδείξουν αἱ Ἀθῆναι.

Μὲ τόσην δὲ γλαφυρὰν εὐγλωττίαν, πατριωτικὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ ἱστορικὴν ἀκρίβειαν ὡμίλησεν ὁ διακεκριμένος καθηγητής, ὁ ἀληθὴς οὗτος μύστης τῆς ἱστορίας, ὥστε τὸ τέλος τῆς διαλέξεώς του κατεκάλυψεν ὁμοβροντία παρατεταμένων καὶ ζωηρῶν χειροκροτημάτων.

Οὕτω πλέον καὶ τὸ νεφύδριον αὐτὸ τῆς ἀμφιβολίας διελύθη ἐντελῶς ἐν τῷ πνεύματι τῶν Μακεδόνων φοιτητῶν, οἱ ὁποῖοι ἠκροάσθησαν τοῦ σοφοῦ διδασκάλου μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας ἀπὸ τοῦ ἐξώστου, ἄνωθεν τῆς αἰθούσης, καὶ οἵτινες κατόπιν θερμότατα ηὐχαρίστησαν τόν τε καθηγητὴν κ. Λάμπρον καὶ ἐμέ.

Ὁ τότε δὲ ἐκφράσας μοι πρῶτος τὴν ἀπορίαν του Μακεδὼν φοιτητὴς ἔμπιστός μου Εὐαγγ. Ἴντος, τὸν ὁποῖον ἐζύμωσα ἐθνικῶς, ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὰς σπουδάς του ἀπροσκόπτως, μετέβη εἰς Γουμένιτσαν τῆς Μακεδονίας, ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα ὅπου ἐξασκεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἰατροῦ.

Μετὰ πολλῆς μου δὲ εὐχαριστήσεως ἐπληροφορήθην ὅτι ὁ κ. Ρακτιβὰν ἐκτιμῶν αὐτόν, τὸν διώρισε Δήμαρχον Γουμενίτσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 12ΟΝ

Τὸ εἰς Νίκαιαν ταξείδιόν μου.—Ἡ ἐν Ἀθήναις μετὰ τοῦ κ. Ρωμάνου συνομιλία μου. — Ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ Βουλγαρικὴ προπαγάνδα καὶ ἡ εἰς Λονδῖνον μελετηθεῖσα μετάβασίς μου.

Ὅτε κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1904 μετέβην εἰς Νίκαιαν τῆς Γαλλίας, χάριν ἀναψυχῆς, συνηντήθην μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Γρηγ. Μαρασλῆ ὅστις διέτριβε τότε ἐκεῖ καὶ τὸν ὁποῖον ἐγνώρισα ἄλλοτε ἐν Ὀδησσῷ. Κατὰ τὴν συνομιλίαν μας πολλὰ εἴπομεν περὶ τῆς ἐκδόσεως ἡμερησίου Εὐρωπαϊκοῦ φύλλου, δυναμένου νὰ διεκδικῇ τὰ δίκαια τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ὑψώνῃ φωνὴν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, νὰ διαψεύδῃ δὲ τὰς ἀλλεπαλλήλους τερατολογίας τῶν Βουλγάρων καὶ ἐκθέτει γυμνὴν

τὴν ἀλήθειαν περὶ τῶν διατρεχόντων. Ἐπὶ πλέον δὲ διαφωτίζῃ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἐσφαλμένην Εὐρωπαϊκὴν κοινὴν γνώμην.

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐντεῦθεν εἴχομεν μείνει σύμφωνοι ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου καὶ μετ᾽ἄλλων προσώπων, καὶ ἡ φλέγουσα αὕτη ὑπόθεσις ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἔφθασεν εἰς αἴσιον πέρας αὕτη, διότι ἀντιδραστικὴ ἐνέργεια παρὰ προσώπου ζῶντος πλησίον τοῦ Μαρασλῆ . . . . . ἀνέτρεψε τὸ τόσον ὠφέλιμον ἡμῶν ἔργον.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο λόγος ὅπως ἀπογοητευθῶμεν καὶ καταπαύσωμεν τὰς ἐνεργείας μας.

Κατὰ τὴν ἐν Θεσσ)νίκῃ διαμονήν μου εἶχον πληροφορηθῆ παρ᾽ Ἄγγλου διπλωμάτου, ὅτι ἀνώτερόν τι πρόσωπον τῆς Ἀγγλικῆς Πολιτικῆς ἔμελλε νὰ καταστῇ περιώνυμον ἡμέραν τινά, ἕνεκεν τοῦ ἀνωτέρου πνεύματός του καὶ τῆς ἀναγνωρισθείσης πολιτικῆς αὐτοῦ δεξιότητος. Εἴχομεν δὲ σκεφθῆ μετὰ τοῦ ἰδίου Ἄγγλου κυρίου, ὅτι χρησιμώτατον θὰ ἦτο ἐκ μέρους ἡμῶν, ἐὰν τὸν ἐπλησιάζομεν καὶ διεφωτίζομεν αὐτὸν τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἄγγλος Πολιτικὸς ἔδειξε φιλελληνικὰς διαθέσεις κατὰ τὸ 1902, ἐπισκεφθεὶς incognito τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐκφρασθεὶς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Διατί, ἐσκεπτόμην, οἱ Βούλγαροι ἐπωφελοῦντο ὅλων τῶν περιστάσεων ; Ἡ ἀκηδεία ἡμῶν ἔφερε πολλὰ τὰ δυσάρεστα ! !

Ἡ τοιαύτη σκέψις ἄλλοτε μοὶ κατεβασάνιζε τὸν νοῦν καὶ ἐκαραδόκουν τὴν κατάλληλον περίστασιν καθὼς καὶ τὸ ἁρμόδιον πρόσωπον ἵνα τῷ ἐμπιστευθῶ τὴν διεξαγωγὴν τῆς τοσοῦτον λεπτῆς ταύτης ὑποθέσεως.

Ὅτε δὲ κατὰ τὸ 1905 ἐπὶ τῆς Πρωθυπουργίας τοῦ κ. Θεοτόκη ὁ κ. Ἀθ. Ρωμᾶνος ἔδωκε τὴν παραίτησίν του ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ κ. Α. Σκουζὲς, ἐθεώρησα ὅτι οὗτος ἦτο πράγματι ὁ κατάλληλος διὰ τὴν διπλωματικὴν ταύτην ὑπόθεσιν, οὐχὶ μόνον ὡς γνώστης τῆς Ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς Μακεδονίας πραγμάτων, συγχρόνως δὲ καὶ ὡς συνδεδεμένος μετὰ προσώπων ἐν Ἀγγλίᾳ ὅπου συνεχῶς μετέβαινε δι᾽ οἰκογενειακὰς ὑποθέσεις.

Διὰ τοῦ ἀειμνήστου λοιπὸν Ν. Γερουλάνου, βουλευτοῦ τότε Κεφαλληνίας, ἀδελφοῦ τοῦ διασήμου χειρούργου καὶ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Μ. Γερουλάνου, προσεκάλεσα τὸν κ. Ρωμᾶνον καὶ ἐπέτυχον τὴν κατ᾽ οἶκον ἐπίσκεψίν του μετὰ τοῦ ἀειμνήστου καὶ ἀγαπητοῦ μοι συγγενοῦς κ. Ν. Γερουλάνου.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην, ἐξέθηκα αὐτῷ τὰς ἰδέας μου καὶ ἀφοῦ ἐξωνυχίσαμεν αὐτὰς, ἐδέχθη οὗτος πατριωτικώτατα νὰ ἐνεργήσῃ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων.

Ἐξ αὐτῶν ὅλων παρακινηθεὶς ὁ διακεκριμένος διπλωμάτης, περιηγήθη βραδύτερον τὰ Βαλκανικά, καὶ μελετήσας αὐτὰ ἐπισταμένως ἐπὶ τόπου, συνέγραψεν εἶτα ἔκθεσιν ἐκτενῆ, τὰ μέγιστα τιμῶσαν τὸν ἄνδρα.

Γνωστῆς οὔσης τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ προπαγανδιστικῆς δράσεως τῶν Βουλγάρων, συνενοήθημεν μετὰ τοῦ κ. Θεοτόκη ἵνα εἶ δυνατὸν δι' ὁμοίας δράσεώς μας προλάβωμεν τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἐκεῖσε ἐπιρροῆς των, ἥτις θὰ εἶχε δυσαρέστους δι' ἡμᾶς συνεπείας. Αἱ γνῶμαι αὗται ἐπεκράτησαν παρὰ τοῖς ἁρμοδίοις καὶ ἀπεφασίσθη προχείρως τότε μεταξὺ ἄλλων, καὶ ἡ εἰς Λονδῖνον μετάβασίς μου πρὸς προκαταρκτικὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων.

Ἀνάγκη ἦτο νὰ εὕρωμεν τὰ κατάλληλα πρόσωπα μεθ' ὧν ἔπρεπε νὰ μεταβῶ μὲν εἰς Λονδῖνον καὶ ἐργασθῶμεν διὰ τὸν σκοπόν μας.

Ματαίως ὅμως προσεπαθήσαμεν, διότι ἐκ τῶν προσώπων οὐδὲν ἐγνώριζε καλῶς τότε τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα καὶ οὔτε εἶχε μελετήσει τοὺς Βουλγάρους ὡς ἐγώ, ἡ ὁποία ἔζησα ἐπὶ σειρὰν πολλῶν ἐτῶν, συγχρωτιζομένη—οὐχὶ εὐτυχῶς μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ τῆς Πολιτικῆς των, τὴν μὴ ἔντιμον—δρᾶσιν—ὥστε μεταβαίνοντα ἐκεῖ δυνηθῶσι νὰ δράσωσι μόνα των.

Ἐὰν ὑπῆρχον δὲ καί τινες κατάλληλοι ἄνδρες πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των, ἐκωλύοντο.

Ἀφ' ἑτέρου, ἐγὼ Κυρία οὖσα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβῶ μόνη εἰς Λονδῖνον. Ἔστρεψα βεβαίως τὰ βλέμματά μου τότε πρὸς Κυρίας πλὴν . . . . . ἀλλοίμονον! Τότε ἀπεφάσισα νὰ ἀναχωρήσω συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ θετοῦ υἱοῦ μου. Ἀλλ' ἐνῷ ἤμεθα σχεδὸν ἕτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν, ἀναφυέντος ἀπροόπτου καὶ ἀνυπερβλήτου κωλύματος, ἐματαιώθη ὁριστικῶς τὸ δι' Ἀγγλίαν ταξείδιόν μας ἐξ οὗ ἀκραδάντως δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι πολλὰ τὰ ὠφέλιμα ἤθελον προκύψῃ. . . .

Εἰς οὐδένα δὲ πρέπει νὰ φανῇ παράδοξον ὅτι ἠγνοοῦντο τὰ Μακεδονικὰ ἐν Ἑλλάδι, διότι πρέπει νὰ γνωσθῇ ὅτι οἱ Βούλγαροι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς προπαγάνδας των ἀφοῦ ἀπέστελλον πρόσωπα εἰς Μακεδονίαν ἵνα ἐπὶ τόπου μελετήσωσι τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα καὶ ἀναλόγως ἐργασθῶσι, οὐχὶ μόνον ἄνδρας ἀλλὰ καὶ γυναῖκας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς διδασκαλίσσης, τὰ ἴδια ταῦτα πρόσωπα ἀπεστέλλοντο κατόπιν καὶ εἰς Εὐρώπην, ἐξ οὗ κατανοεῖται τώρα πλέον εὐκόλως, διατί ἡ κοινὴ ἐν Εὐρώπῃ γνώμη πλειστάκις ἐξεδηλώθη εὐνοϊκώτατα ὑπὲρ αὐτῶν, ἠδιαφόρει δὲ δι' ἡμᾶς.

Ἡμεῖς οὐδέποτε προητοιμάσαμεν, τοιούτου εἴδους ἐργασίας εἴτε ἐλλείψει προνοίας εἴτε διότι ἐσκεπτόμεθα κακῶς πάντοτε, φρονοῦντες ὅτι τοῦτο ἀντέκειτο εἰς τὸ ὕψος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς! Ἀλλ' ἡ τήρησις τῆς φυλετικῆς ταύτης ἀξιοπρεπείας θὰ ἦτο ἐπιβεβλημένη, ἐν ᾗ

περιπτώσει οἱ ἐχθρικοὶ ἡμῶν γείτονες δὲν ἦσαν Σλαῦοι καὶ δὴ Βούλγαροι, οἵτινες ὡς ἄμεσα ὅπλα τῆς πολιτικῆς των μεταχειρίζονται τὸν δόλον, τὴν ἀπάτην, τὴν ψευδολογίαν, τὰς δολοφονίας καὶ τὰ παρεπόμενα:

Ἑπομένως ὀφείλομεν νὰ μιμηθῶμεν αὐτοὺς ἂν οὐχὶ ἐπιτιθέμενοι καὶ πρωτοστατοῦντες, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἀμυνόμενοι καὶ προλαμβάνοντες πολλοὺς ἐκ τῶν κακοβούλων σκοπῶν των.

Ἀπόδειξις τούτου καὶ τὰ πρόσφατα ἐν τῷ Ἠπειρωτικῷ ἀγῶνι, πανοῦργα τεχνάσματα αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ὀλίγου δεῖν ἐδημιούργουν δυσάρεστα δι' ἡμᾶς γεγονότα. Φονεύσαντες οἱ Βούλγαροι ἀτυχεῖς Ρωμούνους ἱερεῖς καὶ λοιπούς, διέδωκαν ἐπιτηδείως, ἀμέσως ὅτι οὗτοι ἐφονεύθησαν παρ' Ἑλλήνων Ἱερολοχιτῶν, ὡσὰν οἱ Ἠπειρῶται νὰ μὴ κατενόουν ὅτι τοῦτο πράττοντες θὰ ἔβλαπτον τὸ ἔθνος των.

Κατώρθωσαν οὕτω πως νὰ ἐρεθίσωσι τοὺς ἐν Ρωμουνίᾳ διὰ τῶν ἁπανταχοῦ πρακτόρων των ἀφ' ἑνός, καὶ ἐξ ἄλλου διὰ διαφόρων κακοβούλων δημοσιεύσεων ἐν ταῖς ἐφημερίσιν καὶ νὰ ἐπιφέρωσι κλονισμὸν μεταξὺ τῶν δύο φιλιωθέντων ἐθνῶν, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ ἐπικειμένου Πριγκιπικοῦ συνοικεσίου, τὸ ὁποῖον ἦτο ὁ κύριος σκοπός των, νὰ ἀπειλήσωσι.

Εἶναι δὲ γνωστὸν μεθ' ὁπόσου φθόνου ὄχι μόνον οἱ Βούλγαροι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πέριξ λαοί, ταὐτὰ ἐπιδιώκοντες συμφέροντα, ἀποβλέπουσι πρὸς τὴν μὴ πραγμάτωσιν τοῦ συνοικεσίου τούτου.

Περὶ δὲ τῆς ἱλαροτραγωδεστάτης πολιτικῆς των, πρόσφατον παράδειγμα ἔχομεν, καὶ τὸ ἑξῆς·

Ὅτε μετὰ τοὺς δύο ἀτυχεστάτους διὰ τοὺς Βουλγάρους πολέμους τὸ 1912 καὶ 1913, ἐξῆλθον οὗτοι οἰκτρῶς ἡττημένοι, ὁπότε οἱονδήποτε ἄλλο ἔθνος εἰς τὴν θέσιν των βαρέως ἤθελε φέρει τὰς ἥττας ταύτας, οἱ Βούλγαροι ἀντὶ νὰ κύψωσι ἀπὸ ὀδύνην καὶ αἰσχύνην, τὴν κεφαλήν, κατόπιν μάλιστα τῆς ἀνὰ τὴν ὑφήλιον ρεκλάμας των περὶ τοῦ ἀρίστου . . . . . . στρατοῦ των, τοὐναντίον εἰσῆλθον εἰς Σόφιαν ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει καὶ ἀλαλλαγμοῖς καὶ τυμπάνοις ἀνθοφοροῦντες ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν μέχρι τοῦ μεγαλομανοῦς Βασιλέως των Φερδινάνδου, ἔχοντος τὸ θράσος νὰ ἐμφανισθῇ οὕτω καὶ ἐνώπιον αὐτῶν τῶν ξένων ! !

Διατί; διὰ νὰ ἀπατήσωσι τὸν λαόν των . . . τὸν εὐφυέστατον . . . . αὐτὸν λαόν, ὅτι ἐπιστρέφουν νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι ἐκ τῶν πολέμων αὐτῶν ! ! !

Εἰς πάσας τὰς ψευδολογίας ταύτας ἡ δικαία Εὐρώπη ἀρέσκεται θεωροῦσα ταῦτα ὡς διπλωματίαν !

Ἀτυχὴς διπλωματία ! ποῦ ἐξέπεσες ! . . . . Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει

θεωρῶ ἐμαυτοὺς ἠλιθίους διότι ἐμμένομεν εἰς τὴν ὑψηλὴν ἡμῶν τῆς εἰλικρινείας στάσιν, ἀφοῦ ἡ ἀλήθεια ἐξέπεσε εἰς τοιοῦτον σημεῖον.

Ἀνάγκη, ὅθεν οὐχὶ μόνον νὰ τοὺς μιμηθῶμεν ἀλλὰ ν' ἀποδείξωμεν ὅτι ὅταν ἡμεῖς θέλωμεν, γνωρίζομεν καὶ νὰ τοὺς ὑπερτερῶμεν εἰς τοιούτου εἴδους ψευδοδιπλωματίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 13ΟΝ

Ἡ πλάνη τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἡ ἐναντίον ἡμῶν σχηματισθεῖσα γνώμη ἐκ τῶν ψευδολογιῶν τῶν Βουλγάρων διὰ τοῦ ξένου τύπου.—Οἱ Σκανδιναυοί.

Ὅτε εὑρισκόμην ἐν Νικαίᾳ, καθὼς προανέφερον, προσεπάθησα διὰ τοῦ ἀειμνήστου Γρηγ. Μαρασλῆ, ὅπως ἱδρυθῇ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ γραφεῖον τύπου διεκδικοῦν τὰ Ἑλληνικὰ δίκαια καὶ διαψεύδον τοὺς διαφόρους μύθους, τοὺς εἰς βάρος τῶν ἡμετέρων παρὰ τῶν Βουλγάρων καὶ λοιπῶν ἀντιθέτων ἐξυφαινομένους. Ἀλλ' ἕνεκα τῶν ἐκτεθέντων ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ λόγων, δὲν ἐπετεύχθη τὸ τοιοῦτον.

Ἔκτοτε ἐγὼ πολλάκις εἰς τοὺς ἐνταῦθα ἁ ρ μ ο δ ί ο υ ς, ἀνεκίνησα τὸ ζήτημα, καὶ ὑπέδειξα τὴν ἀνάγκην μιᾶς τοιαύτης ἐφημερίδος καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς ὠφελείας εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν· πλήν, δὲν εἰσηκούσθην, καθ' ὅσον ἐξεδίδετο τότε ἐνταῦθα φύλλον τι Γαλλόφωνον,— Bulletin d' Orient» ὅπερ ἐκρίνετο ἐπαρκές.

Ὡς ὅμως ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη τὸ φύλλον τοῦτο ὑπῆρξεν ἀτυχῶς ὅλως ἀνεπαρκές, διότι τοῦτο μόνον δὲν ἐπήρκει νὰ διαψεύδῃ τὰ ἐν εὐρείᾳ κυκλοφορίᾳ ἐν Εὐρώπῃ διαδιδόμενα ἀναιδέστατα ψεύδη τῶν ἀντιπάλων, καὶ νὰ διακηρύττῃ τὰ τῶν ἡμετέρων δίκαια.

Καὶ τ ό τ ε ἔπρεπε καὶ σ ή μ ε ρ ο ν ἔτι ὀφείλομεν νὰ ἱδρύσωμεν τοιαῦτα ἐν Εὐρώπῃ ἡμερήσια ὄργανα,—ἓν ἢ δύο τοὐλάχιστον, ἂν ὄχι πλειότερα—εἰς τὰς κυριωτέρας πρωτευούσας αὐτῆς, δι' ὧν νὰ διαβιβάζωνται εἰδήσεις καὶ εἰς τὰ λοιπὰ Εὐρωπαϊκὰ μέρη.

Ὡς ἐλαχίστην δὲ ἀπόδειξιν τῆς ἀνάγκης τῆς ἱδρύσεως τοιούτων ὀργάνων σημειώνω τὸ ἑξῆς:

Ὅτε ἀκόμη διέμενον ἐν Νικαίᾳ, ἐν τῷ γνωστῷ ξενοδοχείῳ «Continental», κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος ἤκουσα τινὰς παρακαθημένους

ἡμῖν κυρίους νὰ ὁμιλῶσιν ἀγγλιστὶ καὶ νὰ διηγῶνται πολλὰ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἅτινα ἦσαν ἐντελῶς ἀνυπόστατα !

Ἐξεπλάγην, φυσικὰ τότε καὶ στραφεῖσα ἠρώτησα αὐτούς, πόθεν ὁρμώμενοι καταφέρονται ἐναντίον ἑνὸς ἔθνους καὶ μιᾶς φυλῆς, οἵα ἡ Ἑλληνική·

Ἀγνοοῦντες οἱ κύριοι οὗτοι ὅτι ἤμην Ἑλληνίς, μοὶ ἀπήντησαν :

—Μὰ, πῶς, Κυρία, ὑμεῖς δὲν ἀναγινώσκετε ταῦτα εἰς τὰ φύλλα ;

Ἐξ αὐτῶν ἡμεῖς τὰ πληροφορούμεθα,

Παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ἔμαθον ὅτι ἦσαν Σκανδιναυοί, καὶ τοῦτο μ' ἐξέπληξεν ἔτι πλέον, καθ' ὅ,τι πᾶν ἄλλο ἐπίστευον ἢ νὰ ἀκούσω πεπολιτισμένους Σκανδιναυοὺς ἐχθρικῶς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκφραζομένους.

Ἀλλ' ὁ ἐν Εὐρώπῃ τύπος τῶν ἀντιπάλων, εἶχεν ἐνεργήσει καταλλήλως διαγεννήσας τὴν ἀποστροφὴν καὶ τὸ μῖσος πάντων ἐναντίον ἡμῶν.

Ταῦτα ἀντελήφθην ἐκ τῆς μετ' αὐτῶν συνομιλίας μου, καθ' ἣν ἐξήγησα εἰς αὐτοὺς τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων, δι' ὅσων γνώσεων μοὶ ἐπέτρεπον αἱ ἀσθενεῖς μου δυνάμεις, ἀνατρέψασα ἐκ θεμελίων τὰς Βουλγαρικὰς ψευδολογίας καὶ ἐξαγαγοῦσα οὕτως αὐτοὺς ἐκ τῆς πλάνης ἐν ᾗ ὁ ἐξηγορασμένος παρὰ τῶν Βουλγάρων Εὐρωπαϊκὸς τύπος τοὺς εἶχε ρίψει.

Ἀκροασθέντες οἱ Κύριοι τὴν διήγησίν μου μετὰ προσοχῆς, μοὶ ἔκαμαν τὴν παρατήρησιν ἔπειτα μετὰ προδήλου ζήλου καὶ εἰλικρινοῦς εὐχαριστήσεως, διατί καὶ ἡ Ἑλλὰς νὰ μὴν ἀκολουθῇ τὴν τακτικὴν τῶν ἐχθρῶν της ἔχουσα 1—2 τοὐλάχιστον ἐντελῶς Ἑλληνικὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα ἐν Εὐρώπῃ, διαφωτίζοντα τοὺς Εὐρωπαίους περὶ τῆς ἀληθείας καὶ διαψεύδοντα τὰς ἑκάστοτε διαφόρους ἐναντίον αὐτῆς ψευδολογίας καὶ συκοφαντίας ; »

Μὲ διεβεβαίωσαν δὲ ὅτι τὸ Εὐρωπαϊκὸν κοινὸν ὑπερβαλλόντως ἤθελεν εὐχαριστηθῇ ἐὰν ἐγίνετο τοῦτο, καθόσον τρέφει μέγαν θαυμασμὸν πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ συμπάθειαν πρὸς τὴν σύγχρονον.

—«Ἀλλὰ πῶς θέλετε—μοὶ προσέθεσαν—νὰ εἴμεθα φίλοι ὑμῶν, ὅταν ἀναγινώσκωμεν τοιαῦτα φρικαλέα ὄργια ὡς δῆθεν διαπραττόμενα παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς βάρος τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν σας!

Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν αὐτὴν διατελοῦντες σχηματίζομεν γνώμην ὅλως ἀντίθετον τῆς ἀληθείας, ἣν ἀλήθειαν, τώρα εὐτυχῶς μανθάνομεν παρ' ὑμῶν.

Πλήν, δὲν ἀρκεῖ, Κυρία, νὰ τὴν μάθωμεν ὀλίγοι τινές· οὐδεμίαν ὠφέλειαν θέλει παράσχει ὑμῖν ἡ διαφώτισις τῶν ὀλίγων.

Ἀνάγκη νὰ τὴν διασαλπίσητε εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ τοῦτο θέλετε κατορθώσῃ ἀπροσκόπτως δι' ὑμετέρων φύλλων ἐν Εὐρώπῃ.

Ὅθεν καὶ αὐτοὶ οἱ ξένοι ἀνεγνώριζον τὴν ἄμεσον ἀνάγκην τῆς [illegible]ρέσεως Ἑλληνικῶν δημοσιογραφικῶν ὀργάνων πρὸς διάψευσιν τῶν Βουλγαρικῶν ψευδῶν διαδόσεων καὶ ὑποστήριξιν τῶν ἡμετέρων δικαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 14ον

Ἡ προσπάθεια τῶν Βουλγάρων πρὸς ἀγορὰν οἰκοπέδων ἐν Σέρραις.—Ἡ μετὰ ξένου προσώπου καταχθόνιος συνεννόησίς των.—Ὁ ἐπικρεμάμενος κίνδυνος καὶ ἡ ἀποσόβησις αὐτοῦ.

Οἱ Βούλγαροι ἐποφθαλμιῶντες τὴν ἀπόκτησιν ἐκτεταμένων ἐν Σέρραις Ἑλλην. οἰκοπέδων ὅπως σὺν τῷ χρόνῳ παρουσιάζωσι τὴν πόλιν Βουλγαρικήν, ἐκίνουν πάντα λίθον πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου των.

Πλήν, οἱ Ἕλληνες γνωρίζοντες τοὺς καταχθονίους σκοπούς των, ἀνθίσταντο, πάσῃ δυνάμει.

Εἰς ἔργον λοιπὸν ἡ Π ο ν η ρ ί α· ἡ τακτική των μέθοδος!

Εἰς χήραν τινὰ Ἑλληνίδα κυρίαν ἀνῆκεν οἰκόπεδόν τι ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πόλεως, παρὰ τὴν Μητρόπολιν, τῆς ὁποίας ὁ κηδεμὼν ἐξήσκει τὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐπάγγελμα, ἐν Θεσσ)νίκῃ.

Αὐτὸν λοιπὸν ἐσκέφθησαν νὰ ἐξαπατήσωσι, καὶ ἐλθόντες τινὲς ἐν Θεσσ)νίκῃ, ἤρχισαν μυστικῶς καὶ πυρετωδῶς τὸ ἔργον των.

Συγχρόνως, ἀπετάθησαν καὶ εἰς Κύριόν τινα ξένης ἐθνικότητος, ὃν ἔπεισαν ἵνα παρουσιασθῇ ὡς ἀγοραστὴς δῆθεν τοῦ οἰκοπέδου καὶ κατόπιν μεταπωλήσῃ τοῦτο πρὸς αὐτούς.

Ἐνῷ τὰ πάντα σχεδὸν ἦσαν ἕτοιμα πληροφορηθεὶς τὰ διατρέχοντα ὁ ἐν Σέρραις τότε Πρόξενος κ. Στουρνάρας, κατῆλθεν ἐσπευσμένως εἰς Θεσσ)νίκην καὶ ἀφοῦ συνεσκέφθη μετὰ τῶν ἡμετέρων προκρίτων, ἀπεφασίσθη ἀπὸ κοινοῦ ν' ἀνατεθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς τὸν κ. Κ. Αὐγερινόν, ὡς τὸν μόνον κατάλληλον πρὸς αἰσίαν λύσιν τοῦ ἐνδιαφέροντος ζητήματος ἅτε συνδεόμενον φιλικῶς μετὰ τοῦ ξένου, δῆθεν, ἀγοραστοῦ Κυρίου.

Τοῦτο δὲ συνέβη καθ' ὃν χρόνον διέμενον ἐν Ἀθήναις ὅπερ ἐξ ἐπιστολῆς τῶν ἡμετέρων ἔμαθον.

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

Καὶ κατὰ τῶν ἀσθενῶν πλασμάτων ἐπετίθεντο οἱ ἄνανδροι Βούλγαροι καὶ κατακρεούργουν ταῦτα, ἀφοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ... δράσωσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων παλληκαριῶν. Ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν παριστᾷ ἓν ἐκ τῶν θυμάτων τοῦ σπαρακτικοῦ δράματος τῆς Ἀγωνοπόλεως (Γραδομπορίου) χωρίου δύο μόλις ὥρας ἀπέχοντος τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Βασιλικῆς Ἰωάννου. Βλέπουσα τὸν σύζυγον καὶ τὰ δύο αὐτῆς τέκνα ἡ Βασιλικὴ κατακρεουργούμενα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον τῶν δολοφόνων πρὸς ὑπεράσπισιν. Ἀλλ' οἱ κακοῦργοι κατενεγκόντες ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῆς ἐπανειλημμένα τραύματα, ἀφῆκαν αὐτὴν ἄπνουν!

Παραθέτω κατωτέρω ἀκριβὲς ἀντίγραφον μέρους τῆς ἐπιστολῆς του.

«Ὁ σύζυγός σας ἐπιληφθεὶς ἐπιδεξίως τοῦ ζητήματος, κατώρθωσε »ν' ἀποσοβήσῃ τὸν κίνδυνον ἀποτρέπων τὸν ἐν λόγῳ ξένον κύριον ἀπὸ »τοῦ νὰ προβῇ εἰς τοιαύτην δολίαν ἀγοράν, ἀνατρέψας τοιουτοτρόπως »τὰ κακόβουλα σχέδια τῶν Βουλγάρων πρὸς μεγίστην χαρὰν τῶν ἡμε»τέρων καὶ καταισχύνην τῶν πονηρῶν ἀντιθέτων. Δι' ὃ δεχθῆτε τὰ »θερμὰ συγχαρητήριά μας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15ον

Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος καὶ ὁ Στρατηγὸς κ. Σαπουντζάκης.

Ἀφοῦ διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς κατώρθωσα, δύναμαι νὰ εἴπω, ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ προσηλυτισθῶσιν εἰς τὴν ἱερὰν ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἰδέαν, ἐν Μακεδονίᾳ καὶ πρὸς βοήθειαν τῶν ἀδίκως σφαζομένων Ἑλλήνων Μακεδόνων, πολλοὶ εὐγενεῖς καὶ φιλοπάτριδες ἄνδρες, πόθος μου ἰσχυρὸς ἦτο ν' ἀποταθῶ καὶ πρὸς τὴν Α. Β. Υ. τὸν Διάδοχον τότε, Κωνσταντῖνον, τὸν νῦν ἐλευθερωτὴν Στρατηλάτην Βασιλέα.

Εἰς τὴν πρὸς τὴν Α. Β. Υ. εἰσήγησιν περὶ τοῦ φλέγοντος ζητήματος, συνετέλεσεν ἡ εὐγενὴς προθυμία τοῦ Στρατηγοῦ κ. Σαπουντζάκη.

Ἔχουσα τὴν εὐτυχίαν νὰ συνδέωμαι φιλικῶς ἀπὸ πολλοῦ μετὰ τῆς εὐγενεστάτης κ. Σαπουντζάκη, μετέβην πρὸς ἐπίσκεψίν της καὶ τῇ ἐξέθηκα τὰ ἐν Μακεδονίᾳ συμβαίνοντα. Ἡ κ. Σαπουντζάκη ἀκροασαμένη τὴν διήγησίν μου, ἐπανειλημμένως ἐξέφερεν ἐπιφωνήματα φρίκης!

Μὲ παρεκάλεσε δὲ ν' ἀναμείνω τὴν ἔλευσιν τοῦ σεβαστοῦ αὐτῆς Συζύγου, ὅπως διηγηθῶ ἐγὼ ἡ ἰδία, εἰς αὐτὸν ταῦτα, κατὰ τὴν φράσιν της.

Πράγματι, ὅτε ὁ Στρατηγὸς εἰσῆλθε, καὶ τῇ εἰσηγήσει τῆς Εὐγενοῦς Κυρίας του τῷ ἀφηγήθην τὰ ἐν Μακεδονίᾳ διατρέχοντα, ἄγνωστα ἕως τότε ἐνταῦθα, ᾐσθάνθη φρικιαστικὴν ἐντύπωσιν ὅ,τε δὲ παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ συντελέσῃ ὅπως δυνηθῶ νὰ ἴδω αὐτοπροσώπως τὴν Α. Β. Υ. τὸν Διάδοχον, σκεφθείς, μοὶ εἶπεν:

—Ἀφήσατε τὴν ὑπόθεσιν εἰς ἐμέ. Θέλω πράξει πᾶν τὸ δυνατὸν

ὑπὲρ τῆς ἰδέας αὐτῆς, καὶ θὰ ἐνεργήσω καταλλήλως παρὰ τῇ Α. Β. Υ. τῷ Διαδόχῳ.

Λαβοῦσα τοιαύτην κατηγορηματικὴν ὑπόσχεσιν, ἀπῆλθον μὲ τὴν καρδίαν ἐλαφράν, πολλὰ ἐλπίζουσα ἐκεῖθεν ὅπου συνεκεντροῦντο καὶ αἱ πλειότεραί μου βλέψεις.

Ἔκτοτε, παρακολουθοῦσα ἀπὸ μακρὰν καὶ τὰ ἐλάχιστα, ἐπληροφορούμην περὶ τοῦ θερμοτάτου ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς δράσεως ὑπὲρ τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου· ἐνδιαφέροντος ὅπερ ἀπετέλει πάντοτε τὸν φλογερώτερον παλμὸν τῆς καρδίας Του, παλμὸν ὅστις γιγαντούμενος ὁσημέραι ἐξ αὐτοῦ ἔτι τοῦ λίκνου του καὶ ἀπηχῶν τοὺς αἱμοσταγεῖς στεναγμοὺς τῶν δυστυχῶν τέκνων τῆς Μακεδονίας, ἐπέπρωτο νὰ μεταβληθῇ ἐπὶ τέλους εἰς τὸν κεραυνὸν ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου ἡ λάμψις ἤρκεσε νὰ καταυγάσῃ ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ἡ βροντὴ νὰ διασείσῃ τὴν γῆν, καὶ τὸ πῦρ τὸ ἱερόν, τοῦ διψῶντος ἐκδίκησιν τιμωροῦ, νὰ κατακαύσῃ καὶ ταπεινώσῃ τὴν ἐπηρμένην ὀφρῦν τῶν νέων τούτων Ὀστρογότθων τῆς Ἰλλυρικῆς γῆς.

Ἔκτοτε, ἓν ἦτο τὸ ὄνειρον τῆς γενναίας καὶ πατριωτικῆς ψυχῆς Του, νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν χώραν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, νὰ χύσῃ φῶς ἐκεῖ ἔνθα ἔρεβος τέως καὶ ἀπόγνωσις ἐπεκράτει, καὶ νὰ δώσῃ ζωὴν καὶ ἐλευθερίαν, ὅπου θάνατος καὶ σκλαβιά ! ! !

Τὸ ἀσυλλήπτως ὡραῖον αὐτὸ ὄνειρον, σήμερον ἔλαβε σάρκας καὶ ὀστᾶ !

Ὁ Βασιλεύς μας, διὰ τῆς σπάθης Του, τῆς ἀνδρείας Του καὶ τῆς στρατηγικῆς δεινότητός Του, κατώρθωσεν ὅ,τι ἐπὶ ἔτη ἐδίψα ἡ Ἑλληνικωτάτη ψυχή Του.

Ἤδη, οἱ σκλαβωμένοι τε καὶ ἐλεύθεροι ἀδελφοί, Τὸν προσκυνοῦσιν ἐν ἀγαλλιάσει ζητωκραυγάζοντες :

—Ζήτω ἡ Ἐλευθερία ! Ζήτω ὁ νικηφόρος Ἐλευθερωτὴς ἡμῶν Βουλγαροκτόνος Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ ΙΒ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 16ον

Ὁ φιλοβουλγαρισμὸς δύο ἐν Θεσσ)νίκῃ Προξένων Μ. Δυνάμεων. — Ἡ καταχθόνιος αὐτῶν ἐργασία πρὸς βλάβην τοῦ Ἑλληνισμοῦ.—Ἡ γραφεῖσα παρ᾽ αὐτῶν Κιτρίνη Βίβλος.

Δύο ἐκ τῶν Γεν. Προξένων τῶν Μ. Δυνάμεων ἐν Θεσσ)νίκῃ, πρὸς καταισχύνην αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, εἰργάζοντο παντοιοτρόπως ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐκίνουν πάντα λίθον ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων. Ἡ δρᾶσις των αὐτη ἦτο τοσοῦτον καταφανὴς καὶ σκανδαλώδης, ὥστε ἐθεωρεῖτο ἀνάγκη ἀναπόφευκτος ἡ ἀπομάκρυνσίς των ἐκ τῆς Πρωτευούσης τῆς Μακεδονίας.

Ἀφ᾽ ἧς ἐποχῆς ὁ εἷς ἐκ τῶν ἐν λόγῳ δύο Προξένων ἀφίκετο ἐκεῖ, ἤρχισεν ἡ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καταδίωξις, ἐνεργουμένη μετὰ μεγάλης ἐντάσεως, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἑτέρου Προξένου καὶ τοῦ Βουλγάρου Ἐμπορικοῦ Πράκτορος.

Ἡ Βουλγαρία μὴ ἀποτελοῦσα τότε Βασίλειον δὲν ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ Προξένου.

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων Προκρίτων προεγράφοντο, καὶ πολλὰ καὶ διάφορα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει ἐβυσσοδομοῦντο ὑπὸ τῆς περιφήμου ταύτης Τριάδος.

Τῇ συνεργασίᾳ ὅθεν τῶν τριῶν ἀνωτέρω ἀντιπροσώπων, συνετάχθη καὶ ἐξεδόθη καὶ ἡ Κιτρίνη Βίβλος, ἡ διαφωτίσασα ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην! καὶ τὸ μέγα ἀτυχῶς εὐγενὲς ἔθνος ὅπερ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἀντεπροσώπευε, δίκην διερμηνέως ξενοδοχείου κατερχόμενος μέχρι τῆς παραλίας πολλάκις καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἀτμοπλοίων ἀνερχόμενος, ὅπως παραλαμβάνῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς ἀνταποκριτὰς Ἐφημερίδων, οἵτινες ἤρχοντο νὰ περιγράψωσι τὰ τῆς Μακεδονίας, περιηγούμενοι αὐτήν, καὶ ὁδηγῶν αὐτοὺς οἴκαδε ὅπου τοῖς προσέφερε γεύματα καὶ περιποιήσεις μετὰ τῆς φιλοβουλγαρίδος συζύγου του.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος οἱ Σύζυγοι ἐξέθετον εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς τὰ πράγματα ὑπὸ ἔποψιν Βουλγαρικήν, καὶ στρεβλώνοντες τὴν ἀλήθειαν κατώρθωναν νὰ τοῖς ἐμποτίζουν τὰς ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων φανατικάς των ἰδέας.

Οἱ ἄλλοι Γεν. Πρόξενοι τῶν Δυνάμεων ἐν Θεσσ)νίκῃ, ἀπεκάλουν τὸ βουλγαρόφρον τοῦτο ζεῦγος, plus royalistes que le Roi, ἤτοι Βουλγαρικωτέρους καὶ αὐτῶν τῶν Βουλγάρων.

Ὁ δὲ ἕτερος ἐκ τῶν Προξένων εἰργάζετο λίαν καταχθονίως, ἐναντίον καὶ οὗτος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Περιεποιοῦντο δ' ἀμφότεροι τοὺς ἀνταποκριτὰς τῶν Εὐρωπαϊκῶν φύλλων, καθόσον ὄντες αὐτοὶ οὗτοι κατὰ μέγα μέρος οἱ συγγραφεῖς τῆς Κιτρίνης Βίβλου, ἔκριναν ὅτι δὲν συνέφερε ν' ἀντιληφθῶσι τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῆς Μακεδονίας οἱ ἀπεσταλμένοι δημοσιογράφοι, διότι μεταδίδοντες τότε εἰς τὰ οἰκεῖα φύλλα τὴν ἀλήθειαν, ἤθελον κατηγορηματικῶς διαψεύσει τὸ περιεχόμενον τῶν συγγραφῶν των.

Ἕνεκα λοιπὸν τῆς ἐπονειδίστου ταύτης συμπεριφορᾶς των, ἐσκέφθημεν ὅτι διὰ πάσης θυσίας ἔδει ν' ἀπομακρυνθῶσιν οἱ Πρόξενοι οὗτοι ἐκ τῆς Μακεδονίας.

Ἡ πρώτη ἐνέργεια ἤρχισε διά τοῦ τύπου ἐν Ἀθήναις, ὅστις ὕψωσε φωνὴν ἔντονον διαμαρτυρίας κατὰ τῆς δολοπλόκου ταύτης στάσεως τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δύο Μ. Δυνάμεων. Ταὐτοχρόνως κατεστήσαμεν γνωστὴν τὴν τοιαύτην αὐτῶν διαγωγὴν καὶ εἴς τινας ἐκ τῶν ἐνταῦθα ξένων ἀνταποκριτῶν.

Οὕτω πως, ἐπειδὴ ἐκ τῶν φλογερῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων ἄρθρων, ἐδημιουργήθη σκάνδαλον, καθόσον ἐν τῷ τύπῳ ἀνεγράφησαν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν σκευωρούντων Προξένων, οἱ ἐν Ἀθήναις Πρέσβεις ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκθέσωσι τὰ πράγματα εἰς τὰς Κυβερνήσεις των.

Καὶ οὕτως ἐπῆλθε τὸ τοιοῦτο δύσκολον θεωρούμενον ἀποτέλεσμα, τῆς ἀνακλήσεως δηλονότι τῶν δύο Γεν. Προξένων ἐκ Θεσσ)νίκης, πρὸς μεγίστην ἀγαλλίασιν καὶ ἀνακούφισιν τῶν ἡμετέρων ἐν Μακεδονίᾳ.

Ἴσως ἔπρεπε νὰ ὀφείλωσι καὶ εὐγνωμοσύνην οἱ Πρόξενοι οὗτοι εἰς τοὺς προκαλέσαντας τὴν μετάθεσιν αὐτῶν, καθότι τὰ πνεύματα τῶν ἡμετέρων ἐπὶ τοσοῦτον ἦσαν ἐξηρεθισμένα ἐν Μακεδονίᾳ, ἐκ τῆς καταχθονίου ἐνεργείας αὐτῶν γενικῶς γνωσθείσης, ὥστε πολλὰ τὰ δυσάρεστα ἀποτελέσματα δι' αὐτοὺς θὰ εἶχον προκύψει . . . .

Ἐκ τῶν ἄνω καταφαίνεται πόση προσοχὴ δέον νὰ καταβάληται ὑπὸ τῶν διαφόρων Κυβερνήσεων ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν προσώπων, ἅτινα ἀποστελλόμενα εἰς διαφόρους διπλωματικὰς ἢ προξενικὰς θέσεις, ἔχουσι καθῆκον νὰ διαφωτίζωσι τὰς οἰκείας Κυβερνήσεις καὶ τὰ ἀντιπροσωπευόμενα ἔθνη περὶ τῶν διαφόρων ἐν τῷ κόσμῳ φλεγόντων ζητημάτων, καὶ νὰ γίνωνται τὰ ὄργανα μιᾶς τιμίας χρησιμοποιήσεως τῆς δυνάμεώς των οὐχὶ μόνον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἠθικοῦ γοήτρου τῶν Κρατῶν ἅτινα ἔχουσι τὴν τιμὴν νὰ ἀντιπροσωπεύωσι.

Τολμῶ νὰ φρονῶ ὅτι, ἐὰν ἐν τῇ θέσει τῶν τοσοῦτον παρεξηγησάντων τὸ καθῆκον αὐτῶν Προξενικῶν λειτουργῶν, ἦσαν ἄλλοι, θεωροῦντες τὴν ἀμεροληψίαν καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀληθείας προτιμοτέραν τῆς θεραπείας τῶν οἰκείων παραλόγων συναισθημάτων ἢ παθῶν, ὄχι

μόνον θὰ ἀπετρέποντο πολλὰ ἐκ τῶν δεινῶν ἅτινα κατέστησαν τοσοῦτον δυστυχῆ τὴν πολυπαθῆ χώραν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ καὶ ὡρισμένα ζητήματα θὰ ἐλάμβανον κατεύθυνσιν συμφορωτέραν καὶ πρὸς τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὴν ἠθικήν, τὴν ὁποίαν αἱ Μεγ. Δυνάμεις ἐπαγγέλλονται πολλάκις ὅτι ἔχουν ὡς σκοπὸν τῶν ἐνεργειῶν των.

Οὕτω πως μετὰ τὴν μετακίνησιν τῶν δύο Ἰθυνόντων ἐν Μακεδονίᾳ, τοῦ Μητροπολίτου καὶ τοῦ Προξένου δηλονότι, ἥτις ἦτο καὶ ἡ βάσις, τὸ θεμέλιον οὕτως εἰπεῖν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος, καὶ τὴν δι' ἑτέρων ἀντικατάστασιν αὐτῶν, καταλλήλως δρώντων, ὡς καί τινων ἄλλων ἐκ τῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἐπίσης ἕδρας καθημένων, ἀντικατασταθέντων καὶ τούτων διὰ ἑτέρων ἐθνικῶς ἐργαζομένων·

Μετὰ τὴν ἀφύπνισιν τῶν ἐν Ἀθήναις Ἰθυνόντων καὶ τὴν συνεργασίαν καὶ ἀρωγὴν αὐτῶν εἰς ὅτι ἀπέβλεπε τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα·

Μετὰ τὴν ἵδρυσιν σὺν τῷ χρόνῳ τῶν Μακεδονικῶν Κομιτάτων, τῶν τοσοῦτον ἐθνοφελῶς ἐργασθέντων·

Μετὰ τὴν συνεργασίαν τοῦ τύπου κτλ. καὶ τὰς τοσοῦτον ἐπωφελεῖς ἐθνικῶς, μεταθέσεις τῶν δύω Ξένων Γεν. Προξένων·

Μετὰ τὴν εἰσχώρησιν τέλος τῶν ἀξιωματικῶν μας, τῶν εὐγενῶν αὐτῶν νέων καὶ καλῶν Πατριωτῶν ἐν Μακεδονίᾳ, πρὸς ἄμυναν ἐναντίον τῶν καννιβάλων καὶ σωτηρίαν τοῦ ὁμοεθνοῦς στοιχείου, καὶ τὴν προσκόλλησιν τινῶν ἐξ αὐτῶν παρὰ τῇ ἐκεῖ Προξενικῇ ὑπηρεσίᾳ, τὰ Μακεδονικὰ πράγματα ἐβελτιώθησαν, ὅλως ἀλλοίαν λαβόντα δραστικωτέραν καὶ εὐκοϊκωτέραν τροπήν.

Κατὰ πόσον ἠδυνήθην νὰ συντελέσω καὶ ἐγὼ μὲ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις εἰς τὴν τοιαύτην εὐχάριστον τροπὴν τῶν καθόλου Μακεδονικῶν τότε πραγμάτων, τοῦτο ἂς κρίνῃ ὁ ἀναγνώστης ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε ἀνέγνωσεν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Ὁπόσον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν εἰς Μακεδονίαν εἰσχωρησάντων ἀξιωματικῶν ἠδυνήθην νὰ ἐπιδράσω, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, καὶ τὸν ἔνθεον ὑπὲρ Πατρίδος ζῆλον, ὃν εἶχον οὗτοι,ἔτι πλέον νὰ διαθερμάνω καὶ νὰ ἐξάψω καὶ ἐγώ, ἀποδεικνύει ἡ κατωτέρω ἐπιστολή, τοῦ προσφάτως πρωτοστατήσαντος ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς Χειμάρρας ἀρίστου πατριώτου κ. Σπ. Σπυρομήλιου, ταγματάρχου τῆς Χωροφυλακῆς, ἣν οὗτος μοὶ ἔπεμψεν εἰς Ἀθήνας, ὀλίγον χρόνον ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν συνναντήσεώς μας, ἤτοι τὸν Ἰούνιον τοῦ 1903.

Θεσσ)νίκη, 7]13]903

Πολύτιμος καὶ λατρευτὴ Κυρία,

Σᾶς ἐγνώρισα μίαν στιγμὴν εἰς ἓν χρονικὸν διάστημα ἑνὸς ταξειδίου

εἰς ἓν ἀτμόπλοιον, τὸ ὁποῖον ἐὰν εἶχε ψυχὴν θὰ συνεκινεῖτο καὶ ἐκεῖνο ἀπὸ τοὺς λόγους τοὺς θερμούς, τοὺς ἐνθουσιώδεις τοὺς ὁποίους ἐρρίπτετε εἰς τὸ πρόσωπον τῶν συμπλωτήρων ὑμῶν, Κυρίων καὶ Κυριῶν. Ἤμην εὐτυχὴς διὰ τὴν γνωριμίαν. Δὲν εἶχον τότε, οὐδὲ ἤδη τρόπον νὰ ἐκφράσω πρὸς ὑμᾶς τὸν θαυμασμόν μου! Μὲ λόγια; Τί ὠφελοῦν ὅταν σεῖς διὰ τοῦ λόγου κάμνετε τὰ ἄψυχα νὰ συγκινοῦνται;

Λοιπὸν ἔχομεν ἀνάγκην τῆς παρουσίας σας νὰ γαλβανίσητε τοὺς ἄνδρας τῶν π ό λ ε ω ν, τοῦ τόπου τούτου, οἵτινες οὐδὲν πράττουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Οὔτε ἕνα ὄνυχα δὲν θυσιάζουσιν οὔτε ἓν μεταλίκι. . . . . . δὲν προσφέρουσιν. Ἐξαιρεῖται ὁ καλός σας σύζυγος. Καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν ἄλλως νὰ γίνῃ. Ἐλᾶτε νὰ ἐνεργήσητε ἐπανάστασιν εἰς τὰς ὁμοφύλους σας κατὰ τῶν ἀνδρῶν, τῶν ἀδελφῶν τῶν πατέρων των. Ἐλᾶτε, ἀφήσατε αὐτοὺς αὐτοῦ κάτω. Ἀρκετὰ τοὺς εἴπατε. Ἐλᾶτε ἐδῶ ὅπου εὐτύχησα νὰ πατήσω, νὰ ἐργασθῶμεν δι' ὅτι ἰδανικὸν ἐνδιαφέρει πᾶσαν καρδίαν.

Σᾶς πέμπω χιλίους χαιρετισμοὺς
Εἷς θαυμάζων τὸν ἐνθουσιασμὸν

Σ. Σ:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 17ον

Ἡ ἵδρυσις τοῦ Μακεδονικοῦ τμήματος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν.— Οἱ δράσαντες ἐν τῷ Μακεδονικῷ ζητήματι.— Τὸ ἔργον τοῦ τύπου.

Κατὰ τὸ ἔτος 1905, ἐν Ἀθήναις εὑρισκομένη, ἔλαβον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας πλείστας ἐπιστολὰς ἐν αἷς μοὶ καθίστατο γνωστὸν ὅτι ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Βουλγαρίας ἱδρύθη ἰδιαίτερον τ μ ῆ μ α Μ α κ ε δ ο ν ι κ ό ν, σκοπὸν ἔχον τὴν ἰδιαιτέραν ἀνταπόκρισιν καὶ συνεπῶς ἀλληλέγγυον συνεργασίαν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Βουλγάρων. Τὸ τμῆμα τοῦτο ἔδει ν' ἀσχολῆται ἐπίσης εἰδικῶς περὶ τῶν ἀναγκῶν τ ῶ ν ἔ ξ ω τ ῆ ς Ἡ γ ε μ ο ν ί α ς βιούντων Βουλγάρων, καὶ νὰ λαμβάνῃ ὅλα τ' ἀπαιτούμενα μέτρα πρὸς ἀρωγὴν αὐτῶν καὶ ἐπαύξησιν τῆς εὐημερίας των.

Τὰς ἐπιστολὰς ἐκείνας ἐθεώρησα καλὸν νὰ διευθύνω εἰς τὸν Ἰθύνοντα τότε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἀθ. Ρωμᾶνον, ὅστις ὡς καλὸς Πατριώτης ἀφοῦ μετὰ περισσῆς μερίμνης ἐμελέτησε ταύτας,

ἀπεφάσισεν τὴν ἄμεσον ἵδρυσιν ἰδιαιτέρου Μακεδονικοῦ τμήματος πρὸς ἀντίδρασιν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ πρόληψιν πολλῶν καθ' ἡμῶν δυσαρέστων!

Μοὶ ἐμήνυσε δὲ διὰ τοῦ κομιστοῦ τῶν ἐπιστολῶν μου, ὅτι παρέσχον αὐτῷ ὡς Ὑπουργῷ μεγάλην ἐκδούλευσιν.

Πράγματι δὲ τινὲς τῶν ἐν τῷ ἁρμοδίῳ ὑπουργείῳ ὑπαλλήλων εὐχαρίστως μοὶ ἀνήγειλαν μετέπειτα ὅτι τὸ Μακεδονικὸν τοῦτο Τμῆμα διοργανοῦται ἤδη ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ, καὶ προσεχῶς θέλει λειτουργήσῃ.

Δυστυχῶς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπήτησε λόγους πολιτικῶν ἀναγκῶν, νὰ καταλάβῃ τότε ὁ κ. Α. Σκουζές, καὶ ὁ κ. Ἀθ. Ρωμάνος, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς Κυβερνήσεως Θεοτόκη, ὑπεχώρησεν, ὑποβαλὼν τὴν παραίτησίν του.

Ἅμα ὅμως τῇ ἐγκαθιδρύσει τοῦ νεοελθόντος Ὑπουργοῦ, ὅλα τὰ σχετικὰ ἔγγραφα πρὸς διοργάνωσιν τοῦ ἀνωτέρω τμήματος ἐρρίφθησαν εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων, πρὸς ἀπελπισίαν ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπαλλήλων.

Σχετικὴν ἐπιστολὴν—τὴν μόνην ἐναπομείνασαν εἰς χεῖρας μου—ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ζητήματος, δημοσιεύω ἐν τῷ Ε' μέρει ὑπ' ἀριθ. 20.

Αἱ τὴν Μακεδονίαν οὕτω ἀφορῶσαι ἐργασίαι ἔμειναν πάλιν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Γεν. Γραμματέως τότε κ. Δ. Πανᾶ, νῦν Πρέσβεως ἐν Κ)πόλει, ὁ ὁποῖος λίαν ἐπιδεξίως διηύθυνεν ταύτας, καὶ τότε καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα ἀκόμη, ἀλλ' ἐν στενωτέρῳ κάπως κύκλῳ, καθόσον ὁ κ. Πανᾶς ἐπολλαπλασιάζετο, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἀκαμάτως ἐργαζόμενος καθ' ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας. Πρὸς ἔπαινόν του δὲ δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι πολλάκις ἦλθε βοηθὸς εἰς τὴν τότε πατριωτικήν μου ἐργασίαν.

Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων ἐχώρει πρὸς τὰ πρόσω ἀκάθεκτος καὶ ἡ ἵδρυσις εἰδικοῦ τμήματος Μακεδονικοῦ, ἦτο ἀπαραίτητος καὶ διὰ τοῦτο βραδύτερον μὲν ἀλλ' ὁριστικῶς πλέον ἱδρύθη τοῦτο, καὶ ἤρχισεν ἐπωφελῶς νὰ λειτουργῇ. Δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς πρῶτος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ, γνωρίζω δὲ μόνον ὅτι διευθύνοντος τοῦ κ. Ι. Δραγούμη, αἱ ἐν αὐτῷ ἐργασίαι ἔβαινον τελεσφόρως καὶ ἐπιδεξίως.

Τοῦτο ὡς εἰκὸς, μὲ ἐνίσχυσεν ἔτι πλειότερον ἐν τῇ ἐργασίᾳ μου δι' ἣν ὡς εἶναι εὐνόητον, δὲν ἀπητήθησαν μόνον κόποι καὶ ἠθικαὶ θυσίαι, ἀλλὰ καὶ ὑλικαὶ δαπάναι ἀρκούντως σοβαραί, ὡς εἶνε εὔκολον νὰ κατανοήσῃ πᾶς τις, πολλοὶ δὲ αἱ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ νὰ μαρτυρήσωσι. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ συνεργασίας ἐθνικῆς, ἐν παρομοίαις μάλιστα δυσκόλοις περιστάσεσιν, ὑπάρχει ἀνάγκη ἄμεσος, ὡς ἕκαστος δύναται νὰ συμπεράνῃ τῆς συμπράξεως καὶ πλείστων ἄλλων καλῶν Πατριωτῶν.

Εὐτυχῶς εὗρον πολλοὺς τοιούτους, οἵτινες καὶ ἐξ ἐνδιαφέροντος καὶ

ἐκ καθήκοντος μ' ἐνίσχυσαν καὶ συνέτρεξαν εἰς τὸ Πατριωτικὸν αὐτὸ ἔργον.

Ἐκτὸς ἐκείνων, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τοῖς διαφόροις κεφαλαίοις τοῦ βιβλίου μου, ἀναφέρω ἐνταῦθα συμπληρωματικῶς τὰ ὀνόματα καὶ ὅσων ἐκ τῶν εὐγενῶν Πατριωτῶν συγκρατῶ ἤδη ἐν τῇ μνήμῃ μου.

Οἱ κατὰ δύναμιν λοιπὸν καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐργασθέντες ἦσαν, οἱ κ. κ. Ἰωαν. Δ. Ράλλης, πρώην Βουλευτὴς καὶ μέλος τοῦ Μ. Κομιτάτου. Ἰωαν. Δαμβέργης, Διευθυντὴς τῶν Πατρίων. Γεώργ. Φιλάρετος, πρώην Ὑπουργός. Γεώργ. Καπετανάκης, πρώην Βουλευτής. Δημ. Πανᾶς, Πρεσβ. ἐν Κ)πόλει. Ν. Ξυδάκης, Α΄ Γραμμ. Πρεσβείας ἐν Βιέννη. Ε. Κανελλόπουλος, Α΄ Γραμμ. Πρεσβείας Βουκουρεστίου. Δ. Ἰωσήφ, Πρόξενος Βιτωλίων. Δ. Καλαποθάκης, Διευθ. τοῦ «Ἐμπρός» καὶ μέλος τοῦ Μ. Κομιτάτου. Π. Πολίτης, ὁ ἄρτι ἀποβιώσας, Δικηγόρος καὶ μέλος τοῦ Μ. Κομιτάτου. Α. Μομφερρᾶτος, πρώην Ὑπουργὸς καὶ μέλος τοῦ Μ. Κομιτάτου. Ὄθ. Ρουσόπουλος, Διευθ. τῆς Ἐμπορ. Ἀκαδημίας. Δ. Μητσόπουλος, Καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου. Ν. Ζορμπᾶς, Ὑ)στράτηγος καὶ ὑπουργὸς τότε τῶν Στρατιωτικῶν. Βάρδας (Τσόντος) Ταγματάρχης. Σπ. Σπυρομήλιος, Ταγματάρχης τῆς Χωροφυλακῆς καὶ Βουλευτής. Ν. Καλογερόπουλος, Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν. Ν. Χατζῆσκος, Πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Ἰωαν. Γενήσαρλης, Διευθ. τότε τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν. Κωνστ. Βοῦλτσος, Διευθ. Ἀστυνομίας (ἐν ἐνεργείᾳ). Α. Γιωτόπουλος, Προσωπάρχης Ὑπουργ. Ναυτικῶν. Κ. Μελᾶς, Πλωτάρχης. Ἀγγ. Σακελλαρίου, Ἰατρὸς ἐν Γουμενίτσῃ, καλὸς πατριώτης καὶ ἔκτακτον μέλος τῆς ἡμετέρας ὁμάδος. Γρηγ. Λαδακᾶκος, Διδάσκαλος ἐκ Μάνης, ἡ ἐργασία τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε ποικίλη καὶ εὐεργετικωτάτη. Σ. Α. καὶ Κ. Χ. Κ. Καθηγηταί, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων χάριν αὐτῶν τῶν ἰδίων ἀνάγκη ν' ἀποσιωπήσω. Μαρία Ἀργυροπούλου, Διευθύντρια τοῦ ἐν Θεσσ)νίκῃ Παρθεναγωγείου, ἧς ἐπιστολὴν παραθέτω ὑπ' ἀριθ. 38 καὶ λοιποὶ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μοὶ διαφεύγουσι.

Εἷς δὲ ἐκ τῶν ἐργασθέντων πατριωτικώτατα ἐν τῷ Μακεδονικῷ ζητήματι ἦτο καὶ ὁ κ. Γ. Στρέϊτ, Καθηγητὴς τότε τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ νῦν Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ εἰδικώτερον καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ κατόπιν ἐν Κ)πόλει, ὁ κ. Ι. Δραγούμης νῦν Πρέσβυς ἐν Πετρουπόλει.

Ἀναφέρουσα ὅμως τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν συμβολὴν τῶν ἀνωτέρω κυρίων εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα, θὰ ἠδίκουν καὶ τὸν ἕτερον μέγαν παράγοντα, τὸν Ἑλληνικὸν τύπον τῶν τε Ἀθηνῶν καὶ τὸν τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος πολλαχῶς ἐνίσχυσε τὸ Μακεδονικὸν ἔργον.

Ἀνέφερον ἤδη ἔμπροσθεν τὸ «Ἐμπρός», ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι γνωσταὶ ἡμερήσιαι ἐφημερίδες ὡς καί τινες ἑβδομαδιαῖαι, ἔδρασαν μεγάλως καὶ ἐπωφελῶς ὑπὲρ τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος καὶ ἀνήκει καὶ αὐταῖς ὁ προσήκων ἔπαινος.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Η ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1ον

Ληξάσης σχεδὸν τῆς ἐργασίας μου ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1906, ἐπέβημεν τοῦ Ρωσσικοῦ «Emp. Nicolas II» καὶ μετέβημεν εἰς Κ)πολιν, κατὰ τὸν Νοέμβριον δὲ ἐπεστρέψαμεν εἰς Θεσσ)νίκην ἔνθα καὶ ἐγκατεστάθημεν εἰς τοὺς «Πύργους», πρὸς τὸ τέρμα σχεδὸν τῆς ἐξοχικῆς ὁδοῦ καὶ ἔναντι τοῦ Μύλου Ἀλλατίνη.

Ἡ οἰκία ἦτο εὐρεῖα καὶ εὐάερος δεσπόζουσα πανταχόθεν ἀπεράντου ἐκτάσεως, ἐξοχῆς τε καὶ θαλάσσης, καὶ περιβεβλημένη διὰ κήπου λίαν ἐκτεταμένου.

Ἐκ τοῦ ἄνω ὀρόφου αὐτῆς ὁ ὀφθαλμὸς διέκρινεν ἐλευθέρως νοτιοανατολικῶς ἔκτασιν μέχρι τοῦ πλησιεστάτου χωρίου «Καπουτζῆδες» καὶ δυτικώτερον τοῦ βουνοῦ Χορτιάτου, ὀνομαστοῦ διὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς κορυφῆς του ὡραίαν ἄποψιν τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου.

Τὰ δύο «Καραμπουρνοῦ», μέγα τε καὶ μικρόν, ἐπὶ τῶν ὁποίων σήμερον κυματίζει ἡ Κυανόλευκος, ἐπιβλητικῶς ὑψοῦντο πλαγίως, ἔναντι δ' ἠωρεῖτο ὁ οὐρανογείτων χιονοσκεπὴς Ὄλυμπος ἐπιβλητικὸς καὶ ὑπερήφανος ὡς βυζαντινὸς Αὐτοκράτωρ.

Εἰς μακροτέραν ἀπόστασιν ἐξηπλοῦτο ὁ εὐρὺς τῆς Θεσσ)νίκης λιμήν, ὁ ὀνομαστὸς διὰ τὰς μάγους ἀποχρώσεις τοῦ δύοντος Φοίβου, καὶ τὸν ὁποῖον ἠρεμοῦντα προσωμοίαζον πρὸς κοιμώμενον λέοντα.

Κατὰ τὰς ἡλιολούστους τοῦ χειμῶνος ἡμέρας καὶ τὰς σεληνοφωτίστους νύκτας τοῦ θέρους, ὁ ὀφθαλμὸς ἀνεπαύετο εἰς τὸν καταπράσινον μανδύαν τοῦ ἀπεράντου κήπου, τοῦ καταφύτου ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων, καὶ ἐκτεταμένου ἀμπελῶνος, τοῦ περιβάλλοντος τὴν οἰκίαν ἡμῶν ὡς θελκτικὸς ζωστὴρ Δρυάδος.

Κατ' ἀρχὰς τὸν κῆπον αὐτὸν εὕρομεν παρημελημένον, ἀλλ' ἅμα τῇ ἐκεῖ ἐγκαταστάσει μας ἐπελήφθημεν τῆς ἐξωραΐσεως αὐτοῦ.

Ἐφέραμεν ἐξ Ἀθηνῶν σπορὰς ἐκλεκτῶν ἀνθέων καὶ διαφόρων λα-

χανικῶν μὴ ὑπαρχόντων ἐκεῖ, καὶ οὕτω ἐσχηματίσθη ἑκατέρωθεν τῆς οἰκίας λαχανόκηπος, ἔμπροσθεν δέ, πρὸ τῆς κιγκλιδοφράκτου εἰσόδου καλὸς ἀνθών.

Ἡ ζωὴ ἡμῶν ἐκεῖ διέρρεε λίαν εὐχάριστος διότι ἦτο μᾶλλον φυσικὴ καὶ ἀπηλλαγμένη τῆς κοσμικῆς δίνης καὶ τῶν φροντίδων, ὡς ἐκ τοῦ γραφικοῦ δὲ περιβάλλοντος μοὶ ἐπανήρχετο συχνὰ εἰς τὴν μνήμην ἡ ἐποχὴ τῶν ἀφελῶν μου χρόνων, καθ' οὓς ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν Εὔβοιαν, πλησίον μαγικῆς ἀκτῆς, ἐξετείνετο τότε ἡ ἀπέραντος Πατρική μας ἔπαυλις. Καὶ τὸ πνεῦμα μου καθαρὸν διαυγὲς καὶ ἴσως νοσταλγοῦν, μ' ἔφερε μὲ τὰ ταχέα πτερά του εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν τερπνῶν ἐκείνων χρόνων, ὁπότε τὸ πᾶν προσμειδιᾷ καὶ ὑπόσχεται πολλὰ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδός, τοῦ μὴ γνωρίζοντος τὸν κόσμον εἰσέτι καὶ τὸν ἀπαίσιον λαβύρινθόν του.

Πλήν, εἶχε καὶ τὰς δυσαρέστους ὥρας ἡ ἐξοχικὴ ἐκείνη κατοικία, κατὰ τοὺς χρόνους ἰδίως ἐκείνους καθ' οὓς ἡ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς ἦτο προβληματική, διότι κατὰ τὰς μακρὰς τοῦ χειμῶνος νύκτας δυσκόλως ἔβλεπέ τις ὕπαρξιν ἀνθρώπου καὶ βιωτικὴν κίνησιν. Ψῦχος δριμύ, ἐξ ἄλλου, χιὼν ἀκατάπαυστος, ἄνεμοι συριστικοὶ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πνέοντες ἀπέδιδον προμήνυμα φόβου καὶ ἀπελπισίας. Ἡ γαλήνη ἑνὶ λόγῳ δὲν ἦτο ἡ τῆς ψυχῆς σύντροφος.

Κατ' αὐτὸν τὸν χειμῶνα ἀκριβῶς τοῦ 1907, ἐγένετο καὶ ἡ ἀπαγωγὴ τοῦ δυστίνου νέου Robert Abbott, οὗτινος ἡ ἔπαυλις δὲν ἀπεῖχε πολὺ τῆς ἡμετέρας, οὖσα πλησιεστέρα μᾶλλον πρὸς τὴν πόλιν, καὶ ὁπότε οὐδὲ ἴχνος κἂν ἀστυνομικῆς ἀρχῆς ἢ στρατιωτικῆς φρουρᾶς ἐφάνη καθ' ὅλην τὴν τῆς νυκτὸς ἐκείνης ληστρικὴν πρᾶξιν.

Μετὰ τὴν τοῦ Abbott ἀπαγωγήν, ἐνθυμοῦμαι νύκτα τινὰ ὅτε ἐπέστρεφον μετὰ τοῦ Συζύγου μου ἔκ τινος ἑσπερίδος—χάριν εὐεργετικοῦ σκοποῦ δοθείσης ἐν τῇ πόλει, διότι ἐλάμβανον συνήθως ἐνεργὸν μέρος εἰς τοιαύτας ἑσπερίδας, καθ' ὃ ἀποτελοῦσα μέλος τῶν Σωματείων—περὶ τὴν 2αν τῆς πρωΐας, ἐνῷ ἡ ἅμαξά μας μετὰ δυσκολίας ἐκυλίετο ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐξοχικῆς ὁδοῦ ὡς ἐκ τῆς χιόνος, καὶ ἡ ὁδὸς ἦτο ὅλη ἔρημος, αἴφνης! . . . . μετὰ κλονισμόν τινα ἀποτόμως ἐσταμάτησεν αὕτη καὶ φωναὶ βραχναὶ—τουρκιστί—διεδέχθησαν σφοδρὰν φιλονικεῖαν. Κύψαντες ἀμέσως ἐκ τῶν ὑαλοφράκτων θυρίδων τῆς ἁμάξης μετὰ δυσκολίας διεκρίναμεν ὡς ἐκ τοῦ σκότους ἀπαίσια τινὰ ὄντα περιτετυλιγμένα, λόγῳ τοῦ ψύχους ἀλλ' ἴσως καὶ ἵνα ἀποκρύπτωνται, νὰ προσπαθῶσιν ὅπως παρεμποδίσωσι τὴν πορείαν τῆς ἁμάξης μας. Ἔλαστος ἐννοεῖ,—τὴν συγκίνησίν μας κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Εὐτυχῶς μετὰ ἀρκετὸν διαπληκτισμὸν τὸ μαστίγιον τοῦ ἁμαξηλάτου μας μετὰ δριμύτητος ἐπέπεσεν ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν ἀτυχῶν ἵππων καὶ ἐξηνάγκασεν αὐτοὺς νὰ χωρήσωσι πρὸς τὰ πρόσω καὶ νὰ ἐπισπεύσωσι μ' ὅλην τὴν ἐκ τῆς χιό-

νος δυσκολίαν τὴν πρὸς τὸν οἶκον μας ἐπιστροφήν, ἐνῷ ὁ ἁμαξηλάτης κινῶν τὴν κεφαλὴν καὶ ὑψῶν τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, μᾶς ἐξεδήλου τίνα κίνδυνον διεφύγομεν!

Ἄλλην τινὰ ἡμέραν, φίλη μου τις, σύζυγος τοῦ Γάλλου Πράκτορος τῶν Messageries Maritimes, διελθοῦσα τῆς οἰκίας μας διὰ τῆς ἰδιωτικῆς της ἁμάξης, μὲ παρέλαβε καὶ μετέβημεν ὡς ἐσυνειθίζομεν εἰς περίπατον, διηυθυνθεῖσαι πρὸς τὸ μικρὸν Καραμπουρνοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἅμαξα δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ ἕνεκεν τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους, κατήλθομεν καὶ ἐβαδίζομεν πλαγίως ἀφῃρημέναι δ' ἐν τῇ συνομιλίᾳ μας ἐπροχωρήσαμεν ἀρκετὰ πρὸς τὸ βάθος κοιλάδος, πέριξ τῆς ὁποίας ὑπῆρχον ὑψώματα ἅτινα ἐπεσκίαζον γραφικῶς τὸ μέρος. Αἴφνης ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων διεκρίναμεν τρία-τέσσαρα ἄτομα κινούμενα καὶ ἐρχόμενα πρὸς τὴν διεύθυνσίν μας, ἔναντι δὲ ἐξ ἄλλου ἀριστερά, ἠκούσαμεν ἰσχυρὰν φωνήν. Στραφεῖσαι τότε, εἴδομεν ἄτομόν τι κάτωθεν ἑνὸς δένδρου εἰς ἀρκετὴν εὐτυχῶς ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν, τὸ ὁποῖον μᾶς ἔνευε νὰ σταθῶμεν ὅπως μᾶς πλησιάσῃ. Λέγω τότε πρὸς τὴν φίλην μου. Δὲν νομίζετε ὅτι πολὺ ἀπεμακρύνθημεν; Ναί, νὰ ἐπιστρέψωμεν, μοὶ λέγει, διότι δὲν μ' ἀρέσουν αἱ κινήσεις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἄτομον ἐκεῖνο ἐξηκολούθει νὰ μᾶς φωνάζῃ καὶ νὰ ὁμιλῇ εἰς γλῶσσαν βάρβαρον καὶ ἀκατάληπτον. Μ' ἐρωτᾷ τότε ἡ Γαλλὶς φίλη μου, ἥτις ἠγνόει τὰς ἀνατολικὰς διαλέκτους ἐπίσης καὶ τὴν Ἑλληνικήν.

—Ποίαν γλῶσσαν οὗτος ὁμιλεῖ;

—Ἀγνοῶ, τῇ ἀπήντησα.

Ἀλλ' ὅτε, τὸ ῥηθὲν ἄτομον δι' ἁλμάτων ἤρχετο πρὸς ἡμᾶς νεῦον πάντοτε νὰ σταματήσωμεν, τότε διεκρίναμεν ἕνα γιγαντώδη μ' εὐρέα στέρνα ἄνθρωπον, μὲ κεφαλὴν ξυρισμένην καὶ κεκαλυμμένην διὰ λευκοῦ μικροῦ καλύμματος ἐπὶ τῆς κορυφῆς.

Ἆ! λέγω, τότε πρὸς τὴν φίλην μου. Σπεύσωμεν. Εἶναι νομίζω Ἀρναούτης, «εἶδος τουρκο-ἀλβανικῆς φυλῆς» οἵτινες εἶνε ἀρκετὰ ἐπικίνδυνοι ἂν πέσῃ τις εἰς χεῖρας των.

Ἐσπεύδομεν λοιπόν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ὄπισθεν ἡμῶν· εὐτυχῶς ὅμως ἀπεῖχε εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν, πλὴν ἔτρεχε ἀναπηδῶν τ' ἀνώμαλα τοῦ ἐδάφους μὲ ἅλματα τίγρεως, ἀλλ' ἡμεῖς εἴχομεν ὑπὲρ ἡμῶν τὸ ὁμαλὸν τοῦ ἐδάφους. Οὕτω σπεύδουσαι ἐφθάσαμεν ἐπὶ τοῦ λοφίσκου ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἡ ἅμαξα μᾶς ἀνέμενε, καὶ μόλις ἐπηδήσαμεν ἐπ' αὐτῆς φθάνει καὶ ὁ καταδιώκων μας γίγας, ὅστις ἠγνόει ὅτι ἅμαξα ἀνέμενε ἡμᾶς. Ἀντιληφθεὶς ὅτι τοῦ διεφύγομεν καθ' ἣν στιγμὴν ἤλπιζε νὰ μᾶς φθάσῃ, ἔκαμνε κινήματα ἀπελπισίας δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς λείας του. . . .

Τοιαύτη ἡ κατάστασις ἐν Θεσσ)νίκῃ πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ ἐξοχικοὶ περίπατοι, ἦσαν ὁ ἀπηγορευμένος καρπός. Ἀλλ' ἐγὼ ἐκ φύσεως οὖσα ριψοκίνδυνος ἐνέπνεον τὸ θάρρος καὶ εἰς τὴν φίλην μου μεθ' ἧς ἀπετόλμων ἐκδρομάς τινὰς καίτοι ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι ἡμῶν μᾶς ἀπέτρεπον.

Οἱ δὲ καλοί μου φίλοι, τὸ Αὐστριακὸν Προξενικὸν ζεῦγος κ. καὶ κα Χίκελ, συχνότατα φιλικῶς μ' ἐπετίμων διὰ τὸ παράτολμον θάρρος μου, ὡς τὸ ἀπεκάλουν.

Καίτοι ἤμην γοητευμένη ἐκ τῶν ψυχικῶν συγκινήσεων τῆς ἐξοχικῆς ζωῆς, ἐν τούτοις ἀλλεπάλληλα γεγονότα ἀπέσπασαν τὴν προσοχήν μου.

Κατὰ τὴν μακρὰν ἀπουσίαν μου ἐκ Θεσσ)νίκης εἶχον ἐπέλθει πολλαὶ καὶ ποικίλαι μεταβολαί.

Πολλοὶ ἐκ τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος εἶχον μετατεθῇ καὶ ἀντικατασταθῇ δι' ἑτέρων.

Ὑποχρεωθεῖσα δὲ ἡ Υ. Πύλη παρὰ τῶν Μ. Δυνάμεων ἐκάλεσεν ἀξιωματικοὺς διεθνεῖς πρὸς διοργάνωσιν τῆς Ἐγχωρίου Χωροφυλακῆς, καὶ πρὸς καθησύχασιν—δῆθεν—τῶν ἀτακτούντων στοιχείων.

Τὸ τοιοῦτον, ὑπὸ κοινωνικὴν ἔποψιν ἦτο μᾶλλον εὐάρεστον, καθ' ὅσον οἱ πλεῖστοι τούτων συνοδευόμενοι καὶ παρὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἀπετέλουν σχετικὴν κίνησιν ἀνὰ τὰς κοσμικὰς αἰθούσας καὶ τὴν πόλιν ἐν γένει.

Εἰς τὴν κίνησιν ταύτην δὲν ἐβραδύναμεν νὰ συμμετάσχωμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ μετ' ὀλίγον ἐδεχόμεθα πολλοὺς ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν ἐξοχικὴν ἡμῶν οἰκίαν, ὅπου παρετίθετο καὶ τὸ τέϊον παρ' ἡμῶν.

Αἱ προσδιωρισμέναι ἡμέραι ὑποδοχῆς, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ τόπου ἐξηκολούθουν, καὶ οὕτω συνηντώμεθα συχνότατα πανταχοῦ, ὡς καὶ εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν οἰκίας.

Ἐκδρομαὶ διωργανώθησαν, μὲ ἀφετηρίαν πολλάκις εἰς τὴν ἐξοχικήν μας διαμονήν, καθὼς καὶ ἐπισκέψεις, μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἀλλοεθνῶν οἰκογενειῶν, εἰς εὐρὺν κύκλον, ἀνὰ τὰ διάφορα τεμένη κατὰ τὸ προσκύνημα !

Εἰς τὸ τελευταῖον βεβαίως ὡδηγούμεθα παρ' αὐτῶν τῶν ἰθυνόντων Ὀθωμανῶν, τῶν ἀποτελούντων τὰς Ἀρχὰς τῆς Θεσσ)νίκης, εὐγενῶς προσφερομένων καθὸ ἀποτελούντων μέρος τῆς διασκεδαστικῆς μας ὁμάδος καὶ ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ εἴσοδος ἦτο δύσκολος.

Ἀλλ' εἰς ἔδαφος οἷον τὸ Μακεδονικόν, τότε ὁ ἤρεμος καὶ εὐάρεστος βίος ἦτο ἐφήμερος.

Ἐκ τῆς ἐξοχικῆς, παρὰ τοὺς Πύργους κατοικίας μας, πωληθείσης, ἐδέησε νὰ μετοικήσωμεν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1907 εἰς νέαν οἰκίαν ὀλίγον

λιωτέρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου, ἔξωθεν τοῦ ὁποίου διεδραματίσθη μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἡ τραγικὴ ὑπὸ Βουλγάρων δολοφονία τοῦ ἀειμνήστου Θ. Ἀσκητοῦ, α'. διερμηνέως τοῦ Ἑλλη. Προξενείου, τὴν ὁποίαν προτίθεμαι νὰ ἀφηγηθῶ κατωτέρω.

Καὶ ἐπειδὴ προανέφερον περὶ εὐεργετικῶν ἑσπερίδων διωργανουμένων χάριν τῶν φιλανθρωικῶν ἐν τῷ τόπῳ ἱδρυμάτων, τοιαύτας εἴχομεν πολλάς, πλείστας καθὸ πολλαὶ αἱ ἀνάγκαι καὶ ποικίλοι οἱ λόγοι τῆς συντηρήσεως αὐτῶν.

Ἀρκεταὶ κυρίαι τοῦ τόπου ἐνδιαφέροντο ὑπὲρ τῆς εὐημερείας τῶν ἱδρυμάτων τούτων καί τινες μάλιστα μετ' αὐταπαρνήσεωσεως εἰργάσθησαν ὑπὲρ αὐτῶν. Εἴχομεν συχνὰς συνεδριάσεις πρὸς σύσκεψιν τῶν πρακτέων διὰ πᾶν ἵδρυμα φιλανθρωπικόν, καὶ ἰδιαιτέρως, διὰ τὸ τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος ὅπερ ηὐδοκίμησεν καὶ αἱ ἐργασίαι ἐν αὐτῷ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Τὴν ῥαπτικὴν τῶν λευκῶν τὰ πτωχὰ καὶ ὀρφανὰ κοράσια ἐδιδάχθησαν καλῶς· ὡς ἐκ τούτου καὶ αἱ προικοδοτήσεις οὐχὶ μόνον τῶν ἐν τῷ τόπῳ ἀλλὰ καὶ τῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ ἐπεξειργάζοντο λίαν ἐπιτυχῶς.

Ὁσάκις μετέβαινον εἰς Εὐρώπην καθὼς καὶ εἰς Κων)πολιν ὅπου ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης τῶν κυριῶν ἐκεῖ ἐπίσης εὐδοκιμώτατα εἰργάσθη, ἐπεσκεπτόμην ταύτας μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ ὅπως ἀποκομίσω πᾶσαν ἐν αὐταῖς πρόοδον, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱδρύματος τῆς Φιλοπτώχου. Εἶχον ἄλλως τε καὶ πεῖραν ἐκ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διαμονῆς μας, λαμβάνουσα μέρος εἰς τὰ ἐκεῖ φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα.

Τὸ ἵδρυμα ὅμως τοῦτο ἀντεπροσωπεύθη ὠφελιμώτατα, καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὴν πρέπουσαν αὐτῷ περιωπὴν ὑπὸ τὴν ἀκάματον διεύθυνσιν καὶ τὴν μητρικὴν ὅλως μέριμναν τῆς Κυρίας Π. Ε. Χατζηλαζάρου νῦν Π. Μερλοπούλου.

Ἐπίσης διὰ τὸ οἰκονομικὸν συσσίτιον κατεβάλλετο ἡ δέουσα μέριμνα καὶ δι' αὐτὸ πολλάκις ἐπεσκέφθην τὰ ἐν Ἀθήναις ὑπάρχοντα ὅπου κάλλιον λειτουργοῦν ταῦτα καὶ ἀπεκόμιζον πλείονας ὅσας προόδους διὰ τὸ ἐν Θ)νίκῃ τότε ὑπάρχον, διότι ἐλάμβανον ἐνεργὸν μέρος ἐν αὐτῷ.

Καὶ τὸ ἵδρυμα τοῦτο μετὰ περισσῆς ἀφοσιώσεως διωργανώθη τῇ βοηθείᾳ τινῶν ἄλλων ἐντοπίων καὶ παρεπιδήμων κυριῶν ὑπὸ τὴν ἀκάματον διεύθυνσιν τῆς κ. Ἔττης Χ. Λαζάρου.

Ἡ δὲ περὶ τῶν σχολείων μας μέριμνα περὶ συλλογῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἐρράνων καὶ ἡ διοργάνωσις πολλάκις Ἑορτῶν ἐπίσης μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος διεξήγετο ὑπὸ τῆς κ. Ἔφης Π. Χ)λαζάρου.

Εἰς τὰς εὐεργετικὰς ταύτας ὑπὲρ τῶν ἀνωτέρω ἱδρυμάτων συνεργασίας, ἐλάμβανον πάντοτε ἐνεργὸν μέρος ἐργαζομένη τὸ κατὰ δύναμιν ὡς μέλος ἢ ὡς σύμβουλος.

ΚΕΦΑΛΑΟΝ 2ΟΝ

Η εἰς Θεσσαλονίκην ἐπιστροφή μου.—Περὶ «Παπαφείου 'Ορφανοτροφείου» καὶ τοῦ δολοφονηθέντος ἀτυχοῦς 'Ασκητοῦ.

'Ανέφερα ἀνωτέρω, εἰς τὸ ἀμέσως προηγούμενον κεφάλαιον ὅτι κατὰ τὴν εἰς Θεσσ)νίκην ἐπάνοδόν μου κατῳκήσαμεν πρὸς τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ «Πύργους» ὄπισθεν τῆς ὁποίας εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν πρὸς τὰ ἄνω,ἔκειτο τὸ καὶ νῦν ὑπάρχον «Παπάφειον 'Ορφανοτροφεῖον» τὸ προσφάτως μεταβληθὲν εἰς νοσοκομεῖον διὰ τοὺς τραυματίας τοῦ πολέμου.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εἷς ἄνθρωπος, τὸν ἁμαξηλάτην ἐπαγγελλέμενος καὶ τῆς ἡμετέρας ἀπολαύων προστασίας, ἐλθὼν ἡμέραν τινὰ μοὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι μεταφέρων κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας ἐπιβάτας πρὸς τὸ μέρος τοῦ « Παπαφείου » διέκρινεν ὑπόπτους κινήσεις εἴς τινα οἰκίσκον κείμενον ἔναντι τοῦ εἰρημένου ὀρφανοτροφείου, καθὼς καὶ πρόσωπα εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα μυστηριωδῶς τὰ ὁποῖα τοῦ ἐκίνησαν τὴν περιέργειαν.

'Ακούσασα ταῦτα τῷ εἶπον νὰ φροντίσῃ νὰ μάθῃ τίς κατῴκει ἐν τῷ οἰκίσκῳ ἐκείνῳ.

Πράγματι δὲ φροντίσας ἔμαθεν ὅτι ὁ ἔνοικός του ἦτο εἷς Ἕλλην ἱερεὺς ἀσπασθεὶς τὸν Βουλγαρισμόν.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς 'Αγ. Αἰκατερίνης μεταβᾶσα νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν Δίδα Αἰκατ. Ἄμποτ, εὗρον ἐκεῖ μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸν μακαρίτην Θ. 'Ασκητήν, διερμηνέα τοῦ ἡμετέρου Γεν. Προξενείου Θ)νίκης, πρὸς ὃν ἀνεκοίνωσα ὅ,τι εἶχον μάθει, καὶ ἰδιαιτέρως συνέστησα αὐτῷ νὰ ἐνεγήσῃ καταλλήλως.

'Αλλ' ὁ ἀτυχὴς 'Ασκητὴς δὲν ἐδέχθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἔντρομος ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀπειλῶν, ἃς δι' ἐπιστολῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐλάμβενε, καὶ ἃς μοὶ εἶπε—δεικνύων μοι τὸ θυλάκιόν του —ἔφερε μαζῆ του.

— 'Ιδέτε, ἐδῶ ἔχω τὰς Βουλγαρικὰς ἐπιστολὰς διὰ τῶν ὁποίων μὲ ἀπειλοῦν ὅτι ἡ κεφαλή μου εὑρίσκεται ἐπὶ πίνακι.

'Ο περὶ οὗ λόγος Θεόδωρος 'Ασκητὴς ἦν ὁ ἀγρίως κατόπιν δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων πατριωτικώτατος διερμηνεὺς τοῦ 'Ελλην. Προξενείου. Περὶ τῆς στυγερᾶς ταύτης δολοφονίας πραγματεύομαι ἐν τῷ ἀμέσως ἑπομένῳ κεφαλαίῳ.

'Εγὼ ἀντιλαμβανομένη τὴν θέσιν τοῦ ἀτυχοῦς θύματος τῶν Βουλ-

γάρων, Ἀσκητοῦ, δὲν ἐπέμεινα, ἀλλὰ κατόπιν ὡμίλησα εἰς τὸν κ. ἀξιωματικὸν ἐκτελοῦντα χρέη Προξενικοῦ γραφέως ἐν Θ)νίκη, τὸν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ζώην. Τοῦτον ἐπισκεφθέντα με Κυριακήν τινα ἐκράτησα εἰς τὸ πρόγευμα, ἵνα ἀνετώτερον συζητήσωμεν τὸ σοβαρὸν αὐτὸ ζήτημα καὶ καὶ ἀπὸ κοινοῦ συσκεφθῶμεν περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἀπεφασίσαμεν λοιπὸν νὰ γίνωσιν αἱ ἀπαιτούμεναι ἔρευναι διὰ τῶν ἀρχῶν, αἵτινες κατόπιν ἀνεκάλυψαν, ὅτι ἐν τῷ ὑπογείῳ τοῦ εἰρημένου οἰκίσκου ἐγένοντο ἀνασκαφαί.

Διὰ νὰ καλύψωσι δὲ τὰ ἴχνη τοῦ κακούργου σχεδίου των οἱ δρᾶσται μετέφερον νύκτωρ καὶ μακρὰν τὸ ἀφαιρούμενον χῶμα.

Ὁ ἱερεὺς εἶχε καὶ ἕνα υἱόν, βδελυρώτατον ὑποκείμενον, ὅστις μετ' ἄλλων Βουλγάρων τὸν ἐβοήθει.

Τὸ σχέδιόν των ἦτο, ὅπως διὰ τῆς ὑπονόμου φθάσωσιν εἰς τὸ «Παπάφειον» καὶ διὰ δυναμίτιδος καὶ βομβῶν ἀνατινάξωσιν αὐτό, καθ' ὅσον ἐφθόνουν τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο κτίριον, διαδίδοντες ὅτι ἤθελε χρησιμεύση ὡς ἀνάκτορον τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκηπος Νικολάου τὸν ὁποῖον ἠθέλομεν φέρει κατ' αὐτούς, Ἡγεμόνα τῆς Μακεδονίας!!

Τοὺς ἐργάτας δ' ἐκείνους τοῦ ἐγκλήματος συνέλαβον αἱ Ἀρχαὶ καὶ τοὺς ἐφυλάκισαν, ἀλλ' ἀγνοῶ ἂν παρέμειναν ἐν ταῖς φυλακαῖς, διότι διόλου ἀπίθανον κατόπιν νὰ ἠλευθερώθησαν τῇ ἐπεμβάσει τῶν π ρ ο σ τ α τ ῶ ν τ ω ν. . . . .

Ἕνεκεν τῶν γεγονότων τούτων, ἔκτοτε τὸ «Παπάφειον Ὀρφανοτροφεῖον» κατ' ἀπαίτησιν τῶν ἡμετέρων ἁρμοδίων, περιεφρουρεῖτο παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν, οὕτω δὲ ἀπεσοβήθη ὁ μέγιστος ἐκεῖνος κίνδυνος, ὅστις παρ' ὀλίγον ἤθελε στερήσει ἡμᾶς ἑνὸς τοιούτου περιλάμπρου ἱδρύματος, εὐεργετικώτατον προορισμὸν ἔχοντος, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ ὀρφανὰ εὑρίσκουσιν ἄσυλον, περίθαλψιν καὶ προστασίαν.

Ἐν Θεσσαλονίκη ἐπανελθοῦσα ἐθεώρησα καθῆκον νὰ ἐπαναλάβω τὴν μικρὰν ἠθικὴν συμβολήν μου εἰς τὸ μέγα πατριωτικὸν ἔργον τῆς Μακεδονικῆς ὑποθέσεως.

Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1906 καὶ ἐφεξῆς, μὴ ἔχουσα παρακολουθήσει ὡς ἐκ τῆς τριετοῦς ἀπὸ τοῦ 1903 καὶ ἐπέκεινα ἐν Ἀθήναις διαμονῆς μου, περὶ ἧς ἐν τῷ 2ῳ μέρει τοῦ βιβλίου μου ἀναφέρω, καὶ μὴ οὖσα ἐν γνώσει τῶν διαβημάτων τῶν ἐκεῖ ἰθυνόντων, ἐχαλάρωσα τὴν ἐμὴν μικρὰν ἐργασίαν, ἐμπιστευομένη εἰς τὴν ἐνεργὸν πλέον δρᾶσιν τῆς διπλωματικῆς ὑπηρεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3ον

Ἡ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων δολοφονία Α΄ διερμηνέως τοῦ Ἑλλην. Προξενείου, Θεοδ. Ἀσκητοῦ.

Ἑσπέραν τινὰ ἐδίδετο γενικὸν συμπόσιον μετὰ χοροῦ ὑπὸ τῶν Μελῶν τῆς Ἑλλ: Λέσχης ἐν τῷ γνωστῷ κήπῳ «Splendid,» τῷ παρὰ τὸν Λευκὸν Πύργον. Μολονότι ὁ σύζυγός μου ἦτο ἀνέκαθεν μέλος τῆς Ἑλλ. Λέσχης καθὼς καὶ τῆς Διεθνοῦς, δὲν ἐσκεπτόμεθα νὰ λάβωμεν μέρος εἰς τὴν χοροεσπερίδα ἐκείνην, ἕνεκεν ἐλαφρᾶς ἀδιαθεσίας τῆς Μητρός μου.

Τῇ προτροπῇ ὅμως τοῦ νεοελθόντος τότε εἰς Θεσ]νίκην Ὑ[προξένου κ. Ε. Κανελλοπούλου συγγενοῦς μου, καὶ συνεπείᾳ βελτιώσεως τῆς ὑγείας τῆς Μητρός μου, ἀπεφασίσαμεν τὴν τελευταίαν σχεδὸν ὥραν νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν διασκέδασιν.

Ἀλλ' ἐνῷ προητοιμαζόμεθα ἠκούσθη αἴφνης κρότος ὅπλου . . . . πλησιέστατα τῆς νέας οἰκίας μας!

Τοῦτο δὲν μοὶ ἤρεσε . . . . . Προαίσθημά τι μοὶ προεμήνυε κάτι τὶ κακόν . . . .

Κρότος ὅπλου . . . . Α! πόσον ἀπαίσιος εἶχε καταστῇ πλέον δι' ἡμᾶς παρόμοιος κρότος, οἱ ὁποῖοι ἐγνωρίζομεν ὅτι ἕκαστος τοιοῦτος ἐσήμαινε καὶ τὸ τέρμα τῆς ζωῆς μιᾶς γνωστῆς μας ὑπάρξεως . . . . .

Ὑπὸ ἀπαισίων προαισθημάτων διακατεχομένη συνεπλήρουν τὰ τῆς ἀμφιέσεώς μου, καὶ ἀνέμενον τὴν προσέλευσιν τοῦ συζύγου μου μετὰ τοῦ κ. Κανελλοπούλου, ὅπως καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ μεταβῶμεν εἰς τὸν χορόν. Αἴφνης ὅμως οἱ ἠλεκτρικοὶ κώδωνες τῆς ἐξωθύρας ἤρχισαν ἠχοῦντες τρομακτικῶς καὶ παρατεταμένως. Τὸ ἀπαίσιον προαίσθημά μου μὲ ὤθησε πρὸς τὸν διάδρομον ὅπου βλέπω ὅτι καβάσηδες τοῦ Ἑλλ: Προξενείου εἰσώρμων ζητοῦντες κατεσπευσμένως τὸν κ. Κανελλόπουλον. Ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει μου τὶ συμβαίνει ;

— Βούλγαροι, μοὶ ἀπήντησαν ἐδολοφόνησαν τὸν Ἀσκητήν!

Ἔμεινα ἄναυδος, καὶ λύπη βαθεῖα περιέλουσε τὴν ψυχήν μου!

Ὁ ἀτυχὴς Θεοδ: Ἀσκητής, γνωστὸς καὶ φίλος τοῦ οἴκου μας τυγχάνων, ἄριστος ὑπάλληλος καὶ καλὸς Πατριώτης, συμπαθὴς τοὺς τρόπους καὶ εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς, εἶχε κατακτήσει τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν συμπάθειαν ὅλων ὅσοι ἐγνώριζον αὐτόν· τὰ προσόντα δὲ ταῦτα ἀκριβῶς ἐπροκάλεσαν καὶ τὴν δολοφονίαν του παρὰ τῶν φθονερωτάτων Βουλγάρων.

Ὁ φθόνος εἶναι τὸ βαθὺ ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐνυπάρχον πάθος.

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΔ. ΑΣΚΗΤΟΥ
ΑΓΡΙΩΣ ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΕΝΤΟΣ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗι

'Επειδὴ εἰς τὰ διάφορα ξένα Προξενεῖα ἦτο τὸ enfant gaté ὁ ἀτυχὴς 'Ασκητής, καὶ παρὰ ταῖς οἰκογενείας τῶν Προξένων τῶν ξένων Δυνάμεων ἦτο ἀγαπητὸς καὶ ἐσύχναζε παντοῦ ὡς οἰκεῖος, ἄρα ἔπρεπε νὰ δολοφονηθῇ, διότι ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ διετίθεντο εὐμενῶς πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἀπόψεις οἱ ξένοι προξενικοὶ κύκλοι, ἕνεκα τῆς κοινωνικῆς φιλίας των πρὸς τὸν 'Ασκητήν . . . . . .

'Αμέσως ὅθεν ἤρχισα νὰ ἐκδύωμαι καὶ λύπη βαθεῖα ἀφ' ἑνὸς τὴν ψυχήν μου δάκρυα δὲ ἄφθονα ἐξ ἄλλου ἤρχισαν νὰ κατακλύζωσι τοὺς ὀφθαλμούς μου!

Πῶς εἶναι δυνατὸν ἐσκεπτόμην ἡ ἑλληνικὴ παροικία νὰ πορευθῇ εἰς χορὸν καὶ δὴ ἐν τῇ Ἑλλ: Λέσχῃ, ὅταν οἱ Βούλγαροι ἔλαβον τὸ θράσος νὰ ὑψώσωσι χεῖρα δολοφόνον καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν λειτουργῶν τῆς Προξενικῆς μας ὑπηρεσίας; 'Εν τῷ μεταξὺ κάτωθεν τῆς οἰκίας μας ἤκουον τὸν θόρυβον τῶν δρομαίων ἁμαξῶν καὶ πλήθους πολλοῦ σπεύδοντος πρὸς τὸ Ἑλλ: Προξενεῖον, πλησιέστατα τῆς ἡμετέρας οἰκίας κείμενον, ἐνῷ ἄλλοι ἔβαινον πρὸς τὴν παραλίαν.

Θορυβος ἀπαίσιος! . . . Δὲν λησμονῶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην νύκτα!!! ὅτε φθάνει ὁ σύζυγός μου κατόπιν δ' αὐτοῦ ἄλλοι γνωστοί, φίλοι, εἰδοποιοῦντες ἡμᾶς ὅτι οὐχὶ μόνον ὁ χορὸς δὲν θὰ λάβῃ χώραν, ἀλλὰ ὁ κῆπος καὶ αἱ αἴθουσαι τοῦ κήπου Splendid, ἔσβυσαν τὰ τοῦ χοροῦ ἀπαστράπτοντα πανταχοῦ ἀναφθέντα διὰ τὴν ἑορτὴν φῶτα, πρὸς ἔνδειξιν ἐθνικοῦ πένθους, καὶ ὅτι ὁ ἐκ τῆς ἐξοχῆς κόσμος, μὴ φθάσας ἀκόμη νὰ μάθῃ τὴν θλιβερὰν εἴδησιν τῆς δολοφονίας τοῦ 'Ασκητοῦ, ἤρχετο ἐφ' ἁμαξῶν μὲ τὰς κυρίας ἐνδεδυμένας μὲ τὰς τοῦ χοροῦ ἐνδυμασίας των ἀλλ' ἐπέστρεφεν κατηφὴς καὶ τεθλιμμένος εἰς τὰ ἴδια ὅτε ἐμάνθανεν τὴν θλιβερὰν ἀγγελίαν!

'Αλλὰ πῶς συνέβη ἡ δολοφονία;

'Ενῷ ὁ ἀτυχὴς 'Ασκητὴς ἔβαινε πρὸς τὸ Προξενεῖον περὶ τὴν 7ην τῆς ἑσπέρας ἐνθυμοῦμαι, οἱ κακοῦργοι ὄπισθεν τοῦ παρὰ τὴν Μητρόπολιν οἰκοπέδου κρυπτόμενοι, ἀνέμενον αὐτὸν ἀφοῦ τὸν εἶχον παρακολουθήσει ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ ὑπὸ τὰ μάρμαρα τὰ προωρισμένα διὰ τὴν νέαν Μητρόπολιν τὴν καὶ νῦν εἰσέτι, καὶ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν οἰκοδομουμένην καὶ μηδέποτε συντελουμένην, ἔρριψαν κατ' αὐτοῦ τρεῖς δολοφόνους σφαίρας, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἰσέδυσεν εἰς τὴν νεφρικὴν χώραν, αἱ δὲ διέτρησαν τὸ περιτόναιον εἰσελθοῦσαι εἰς τὰ ἔντερα. Καὶ οὕτω μέχρι τῆς πρωΐας ἐξέπνευσεν ὁ ἀτυχὴς 'Ασκητὴς ἐν τῷ μέσῳ φρικτῶν ἀλγηδόνων ἐν τῷ Γαλλικῷ Νοσοκομείῳ τῶν Καλογραιῶν ὅπου ἔλαβε τὰς δεούσας περιποιήσεις, περιστοιχιζόμενος παρὰ τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων 'Ιατρῶν.

Τὴν ἑπομένην ἐγένετο ἡ κηδεία αὐτοῦ, ὅσῳ τὸ δυνατὸν ἐπιβλητικὴ καὶ μεγαλοπρεπής, μετὰ συντριβῆς καρδίας παρακολουθούντων πάντων

Ἑλλήνων τε καὶ ξένων καὶ πάντων ἐκ τῶν Γεν. Προξενείων, ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Μηνᾶ ὅπου προχείρως ὁ συμπαθὴς νεκρὸς εἶχε τοποθετηθῆ, ἐγένετο ἀληθὲς προσκύνημα ἡμετέρων τε καὶ ξένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4ΟΝ

Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς παραλαβῆς τῆς ἀλληλογραφίας τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τῶν Ὀθωμανικῶν Ἀρχῶν. — Ἡ ἐκ νέου ἐμφάνισις τῆς φίλης των ξένης Κυρίας καὶ αἱ προσπάθειαί της ὑπὲρ αὐτῶν κατὰ τὴν ἐν Θεσ]νίκῃ ἐπιστροφήν μου.—Οἱ μεταρρυθμισταὶ Εὐρωπαῖοι ἀξιωματικοὶ κ.τ.λ.

Οἱ Βούλγαροι εἶχον καθ' ὅλην τὴν Μακεδονίαν δίκτυον ἀνταποκρίσεως μὲ κέντρον γενικὸν τὴν Πρωτεύουσάν των, τὴν Σόφιαν.

Ὁ σκοπὸς τοῦ δικτύου τούτου ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἐκτελεστικὸν μέρος τῶν κακούργων διανοημάτων των, ἤτοι τὴν κατακρεούργησιν καὶ τὴν ἐξόντωσιν παντὸς Ἕλληνος Μακεδόνος διὰ παντὸς καταχθονίου μέσου.

Διὰ πάντα ταῦτα λοιπὸν ἐξανίστατο ἐνίοτε καὶ αὐτὴ ἡ ἄστοργος ξένη διπλωματία καὶ ἐπεβάλλετο τῇ Τουρκικῇ πρὸς περιστολὴν τῶν εἰρημένων τερατουργημάτων.

Εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν εὑρεθέντες ἐκ νέου οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπηγόρευσαν τὴν ὑπὸ τῶν ξένων ταχυδρομείων παραλαβὴν τῆς Βουλγαρικῆς ἀλληλογραφίας.

Οἱ Βούλγαροι τότε λυσσῶντες ἐκ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης, ἥτις ἠμπόδιζε τὴν μεταξύ των συνεννόησιν καὶ ἐξακολούθουσιν τῶν ἐπονειδίστων ἄθλων των, προσέτρεξαν φυσικὰ πρὸς τοὺς φανατικοὺς προστάτας καὶ φίλους αὐτῶν.

Τὸ Προξενικὸν ἐκεῖνο ζεῦγος, περὶ τοῦ ὁποίου γράφω ὡς ἐνθυμῆται ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ 10ῳ κεφαλαίῳ τοῦ 1ου μέρους καὶ τὸ ὁποῖον ἀπὸ ταῦ πλοίου αὐτοῦ παρελάμβανε τοὺς Εὐρωπαίους ἀνταποκριτὰς τοὺς κατὰ καιροὺς περιοδεύοντας ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἐφιλοξένει αὐτοὺς οἴκοι καὶ διεστρέβλωνεν ἐν τῇ ἀντιλήψει των τὴν ἀληθῆ Μακεδονικὴν κατάστασιν, τὸ ζεῦγος λοιπὸν ἐκεῖνο ἔλαβε καὶ πάλιν ἐνεργὸν μέρος ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων, καὶ πρὸ παντὸς ἡ σύζυγος τοῦ Προξένου ἡ ὁποία παρεῖχε τὰς διαβολικὰς ἐκείνας εἰσηγήσεις, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, εἰς

τὰ κακοποιὰ καὶ φίλα αὐτῇ Βουλγαρικὰ ὄργανα κατὰ τὴν μεγάλην ἀνατίναξιν τῆς Θεσ/νίκης.

Σπεύσασα καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην εἰς τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ὁμοεθνοῦς της ταχυδρομείου, περεκάλει αὐτὸν θερμῶς ἵνα κρυφίως παραλαμβάνῃ τὴν Βουλγαρικὴν ἀλληλογραφίαν.

Τοῦτο ἀντελήφθην παρευρεθεῖσα ἡμέραν τινὰ παρὰ τῇ φιλικῇ μου οἰκογενείᾳ τοῦ κ. Διευθυντοῦ, ὅτε καὶ ἤκουσα τυχαίως τὴν περὶ οὗ ὁ λόγος κυρίαν νὰ παρακαλῇ καὶ ν' ἀγωνίζηται ὅπως πείσῃ αὐτόν.

Πλήν, μάταιαι αἱ παρακλήσεις καὶ ἡ εὐγλωττία αὐτῆς ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν της Βουλγάρων! διότι ὁ κ. Διευθυντὴς διεμαρτύρετο ἐναντίον τῆς ἰδέας, λέγων ὅτι τῷ ἦτο ἀδύνατον καθὸ ἀπηγορευμένον τὸ τοιοῦτον.

Ἡ Κυρία ἐν τούτοις δὲν ἀπεθαρρύνετο, ἀλλ' ἐξηκολούθει ἐπιμένουσα. Τότε ἐθεώρησα καλὸν νὰ ἐπεμβῶ, νεύσασα αὐτῷ κρυφίως νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἄρνησίν του.

Σημειωτέον δέ, ὅτι μεθ' ὅλας τὰς πολλαπλᾶς καὶ ἀδιαλείπτους αὐτῆς καθ' ἡμῶν ἀντιδράσεις, καὶ παρ' ὅλον τὸ εἰς βάρος ἡμῶν ἠθικὸν κῦρος ὅπερ λόγῳ τῆς θέσεώς της καὶ λόγῳ τοῦ φύλου της εἶχε, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου εὐκόλως ἠδύνατο ν' ἀφοπλίζῃ τοὺς ἀντιφρονοῦντας, εἶχον ἐγὼ κατορθώσει νὰ προσελκύσω ὑπὲρ ἡμῶν τοὺς τὰ πρῶτα φέροντας ἐκ τοῦ ἔθνους της, ἅτε φιλικώτατα μετὰ τούτων συνδεδεμένη.

Δραττομένη ἀνέκαθεν πάσης καταλλήλου εὐκαιρίας ἐξέθετον αὐτοῖς τοὺς βανδαλισμοὺς τῶν Βουλγάρων ἐναντίον τῶν ἡμετέρων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Μακεδονίας, καὶ τοῖς ἐδείκνυον ἅπτὰς τὰς ἀποδείξεις ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας ἀλληλογραφίας μου, αἱ δὲ εὐγενεῖς αὐτῶν ψυχαὶ φυσικὰ ἐξανίσταντο. Διετίθεντο οὕτω πάντες ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν θυμάτων, ἀποτροπιαζόμενοι τὰ ὄργια τῶν ἀντιθέτων! Οὕτω πως διατεθειμένοι, ἀνεγνώριζον καὶ τὸν διακαῆ φιλοβουλγαρισμὸν τοῦ Προξενικοῦ ζεύγους τοῦ οἰκείου αὐτῶν ἔθνους, περὶ οὗ πολλάκις μετ' ἀποστροφῆς ἐξεφράζοντο.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, εἶχον τὸ θάρρος νὰ νεύσῳ ἀρνητικῶς τῷ κ. Διευθυντῇ, καθόσον οὗτος ἦτο εἷς τῶν ὑπὲρ ἡμῶν διατεθειμένων.

Σημειωτέον ὅτι προτοῦ διορισθῇ ἐν Θεσσ)νίκῃ ὁ φιλοβούλγαρος ἐκεῖνος Πρόξενος διετέλεσε Πρόξενος ἐν Φιλιππουπόλει, ἐν τῇ τοιαύτῃ δὲ θέσει τῷ ἐδόθη φυσικὰ ἡ εὐκαιρία καθὼς καὶ τῇ συμβίῳ αὐτοῦ νὰ συνδεθοῦν στενῶς μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν των, νὰ τιμηθῇ δὲ μάλιστα ὁ σύζυγος καὶ διὰ Βουλγαρικοῦ παρασήμου.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ κρίνω δίκαιον ν' ἀναφέρω καὶ μίαν ἐκδούλευσιν παρασχεθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τῆς στενῆς μου φίλης Γαλλίδος, ἥτις πάντοτε μᾶς ἐφάνη λίαν ὠφέλιμος.

Ὅτε ἐστάλησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν ξένοι ἀξιωματικοὶ μεταρρυθμισταί, ὡς ἐν τῷ παρόντι Γ' Μέρει 1ῳ Κεφαλαίῳ διαλαμβάνω, εἷς ἐξ αὐτῶν τῆς Ἐθνικότητός των, ἐνεπιστεύθη αὐτῇ, ὅτι, εἰς τὰς Σέρρας κατόπιν συνεννοήσεως ἑτοιμάζεται στάσις πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἥτις ἐθεωρεῖτο καὶ εἶνε ἡ κλεὶς τῆς Ἀν. Μακεδονίας.

Αὐτὴν τὴν ἰδέαν ἀκριβῶς εἶχον καὶ οἱ Βούλγαροι καὶ ἔλεγον μεταξύ των πάντες ὅτι ὅταν κατέχῃ τις τὰς Σέρρας, εἶναι κύριος καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, διότι εἶναι ἡ ἄμεσος ὁδὸς ἡ πρὸς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μακεδονίας ἄγουσα.

Διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν καὶ σήμερον, ὅτι, πᾶσαν αὐτῶν τὴν προσπάθειαν κατέβαλον ὅπως καταλάβωσιν ὡς κατέλαβον ἀμαχητεὶ τὰς Σέρρας.

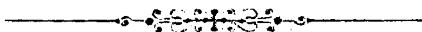
Ταῦτα πληροφορηθεῖσα ἐμπιστευτικῶς ὑπὸ τῆς ἀγαπητῆς μου φίλης, τὴν ὁποίαν εἶχον διαθερμάνει εἰς τρόπον ὥστε ἐσκέπτετο πλέον ὡς Ἑλληνίς, ἔγραψα ἀμέσως—ἀφοῦ τὴν καθησύχασα περὶ τῆς ἐχεμυθείας τῆς εἰδήσεως πρὸς τὸν ἐν Δεδεαγάτς διευθύνοντα τότε τὸ Προξενεῖον κ. Ε. Κανελλόπουλον, διακεκριμένον ὑπάλληλον καὶ κάλλιστον πατριώτην, ἀνακοινοῦσα αὐτῷ τὰ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βυσσοδομούμενα εἰς βάρος τῶν Ἑλληνο-Μακεδόνων.

Ἀμέσως οὗτος ἀπετάθη πρὸς τὸν ἐν Σέρραις Πρόξενον, ὅστις ἐνεργήσας καταλλήλως προέλαβε τὸ φοβερὸν κίνημα, τὸ ὁποῖον τὶς οἶδεν ὁποίας δεινὰς καὶ καταστρεπτικὰς συνεπείας ἤθελεν ἐπιφέρει εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὸν Ἑλληνισμόν.

Ὁ κ. Πρόξενος Σερρῶν μετὰ τὴν ἀποσόσβησιν τοῦ κινήματος, συνεχάρη δι' ἐπιστολῆς του τὸν κ. Κανελλόπουλον ἐρωτῶν συνάμα αὐτὸν πόθεν ἔσχε τὴν πολύτιμον ταύταν πληροφορίαν, καθὰ ὁ ἴδιος μοὶ ἀνεκοίνωσε!

Μετέπειτα ἐν Ἀθήναις, ἀφοῦ κατέστησα γνωστὴν τὴν τοῦ κ. Διευθυντοῦ τοῦ ξένου ταχυδρομείου πρᾶξιν καὶ τὰ φιλελληνικὰ αὐτοῦ αἰσθήματα, τῷ ἀπενεμήθη τὸ Ἑλλ: παράσημον, ὡς καὶ εἰς τὸν ὑποδιευθυντήν.

Εὐχαριστήριον πρός με ἐπιστολήν τοῦ δευτέρου, παραθέτω ὄπισθεν ὑπ' ἀρ: 32

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5ον

Ὁ Μαχμοὺτ Σεφκὲτ Πασᾶς.—Ἡ μετ' αὐτοῦ τυχαία συνάντησίς μου ἐπὶ τοῦ Ρωσσικοῦ ἀτμοπλοίου "Τσάρος".

Μεταβαίνουσα κατὰ τύχην εἰς Ρωσσίαν κατὰ Μάϊον τοῦ 1910, ὁπότε εἶχεν ἐκραγῇ καὶ ἡ Ἀλβανικὴ ἐπανάστασις ἐναντίον τῆς Τουρκίας, συνήντησα ἐπὶ τοῦ Ρωσσικοῦ ἀτμοπλοίου «Τσάρος» τὸν πρό τινος καιροῦ δολοφονηθέντα Μ. Βεζύρην καὶ Ὑπουργὸν τότε τῶν Στρατιωτικῶν, Μαχμοὺτ Σεφκὲτ Πασᾶν μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του, ἐπιστρέφοντα ἐξ Ἀλβανίας, ὅπου εἶχεν ἀποσταλῇ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς του πρὸς περιστολὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Ὁ σύζυγός μου ὅστις εἶχε γνωρίσει—προηγουμένως τὸν ἐπίσημον τοῦτον Ὀθωμανὸν, μὲ συνέστησε πρὸς αὐτὸν πρὸ τῆς ἐκκινήσεως τοῦ ἀτμοπλοίου.

Μετὰ τὴν πρὸς αὐτὸν σύστασίν μου, ἐπωφελουμένη τῆς συνταξειδιωτικῆς εὐκαιρίας καὶ τῆς πρός με προσηνεστάτης συμπεριφορᾶς του, προσεπάθησα τὸ κατὰ δύναμιν, ἐν διαφόροις συζητήσεσιν ἐπὶ ποικίλων θεμάτων νὰ διίδω καὶ τὰς περὶ Ἑλλάδος, ἰδέας του.

Τὴν ἐπομένην ἑσπέραν ἐνῷ ἐκαθήμεθα ἐπὶ τῆς γεφύρας ὑπὸ τὸ ἀργυροῦν φῶς τῆς πανσελήνου καὶ συνδιελεγόμεθα, ἠδυνήθην νὰ θίξω ἐπιτηδίως καὶ ἀκροθιγῶς—μεταξὺ ἄλλων ἀδιαφόρων προηγηθέντων θεμάτων—καὶ τὸ λίαν ἐνδιαφέρον με ζήτημα, νὰ ἐξακαιβώσω δηλαδὴ τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ γνώμας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν λοιπὸν τῆς ὁμιλίας μας τῷ ὑποβάλλω τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν, παρακαλέσασα συγχρόνως αὐτὸν νὰ μοὶ δώσῃ τὴν ἐξήγησιν.

«Ἐὰν Ἐξοχώτατε, ἐχθροὶ ἔκρουον βιαίως τὴν θύραν τοῦ οἴκου »σας, προσπαθοῦντες ἵνα διαρρήξωσιν αὐτὴν καὶ εἰσβάλωσι ἐντὸς αὐτοῦ »καὶ κατακτήσωσιν αὐτόν, ὑμεῖς, δὲ ἀντὶ νὰ σπεύσητε πρὸς ὑπεράσπισιν »ἐλαμβάνετε τηλεσκόπιον ἀνὰ χεῖρας καὶ ἐπροσπαθεῖτε ἐρευνῶντες δι' »αὐτοῦ, τὸν ὁρίζοντα νὰ διακρίνητε μακρὰν . . . . . ἐχθρούς! ὑποτι»θεμένους, ἐνῷ οἱ π ρ α γ μ α τ ι κ ο ὶ ἐχθροί, βλέποντες ὑμᾶς ἀδιαφό»ρους καὶ εὑρόντες τὸν οἶκον σας ἀνυπεράσπιστον εἰσώρμησαν καὶ »ἐκυρίευσαν αὐτόν, Σᾶς ἐρωτῶ· πῶς ἠθέλετε κρίνῃ τὸ πρᾶγμα;»

Μετὰ προσοχῆς ἀκούσας τὴν ἀλληγορίαν ταύτην ὁ Σεφκέτ, ἀφοῦ μὲ ἠτένισε μετ' ἀπορίας, μὲ ἠρώτησε τί ἐσήμαινον οἱ λόγοι μου οὗτοι.

Τῷ ἀπήντησα, ὅτι μὲ τὴν ὀξυδέρκειάν του, ἠδύνατο εὐχερῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς παραβολῆς μου.

Σκεφθεὶς ἐκ νέου καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ τὴν ἀντιληφθῇ κατὰ βάθος καὶ νὰ δώσῃ τὴν ἀκριβῆ αὐτῆς ἐξήγησιν, μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν διαφωτίσω ἐπ' αὐτῆς.

Ἰδοῦσα τὴν ἐπιμονήν του, εὐχαρίστως τῷ ἔδωκα τὴν ἑξῆς ἐξήγησιν:

—Ἡ οἰκία—τῷ εἶπον—εἶνε ἡ Τουρκία, οἱ κρούοντες ἔξωθεν τὴν θύραν της καὶ προσπαθοῦντες νὰ εἰσορμήσωσιν, εἶναι οἱ Σλαῦοι καὶ ἰδίως οἱ Βούλγαροι, οἱ δὲ ἀνὰ χεῖρας κρατοῦντες τὸ τηλεσκόπιον, εἶναι οἱ Ὀθωμανοὶ πολιτικοί, οἱ προσπαθοῦντες μακράν, πολὺ μακράν, νὰ ἀνακαλύψωσι μίαν νῆσον, τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ ἀπώλεσαν καὶ ἥτις οὐδένα δεσμὸν μετὰ τοῦ οἴκου αὐτῶν ἔχει διότι κατέχεται ἤδη ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων.

Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ἡ Κρήτη!

Οὕτω δὲ ζητοῦντες μακρὰν τοὺς ὑποτιθεμένους ἐχθρούς, τοὺς Ἕλληνας, δὲν δίδουσι τὴν ἀπαιτουμένην προσοχὴν εἰς τὴν θύραν των, ἥτις μοιραίως θὰ συντριβῇ ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ἔξωθεν κτυπημάτων τῶν ἀληθινῶν ἐχθρῶν των, καὶ ἀνοιγομένη θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὰ βουλιμιῶντα γύρωθεν στίφη βαρβάρου λαοῦ ζητοῦντος νὰ ἀπορροφήσῃ πᾶν τὸ προστυχόν.

Ἡ Κρήτη, τόσον ἀπομεμακρυσμένη τῆς Τουρκίας, εἰς τί ἤθελεν ὠφελήσῃ αὐτήν;

Αὕτη εἶναι ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου ἀκριβῶς μεταξὺ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν πραγματικῶν καὶ φυσικῶν συμμάχων.

Ἄφετε αὐτὴν πρὸς αὐτοὺς καὶ τείνατε συμφιλιωτικὰς χεῖρας, ἵνα διὰ τῆς συμπράξεως διασωθῆτε ἀμφότερα τὰ ἔθνη ἐκ τῶν ἐξ Ἀνατολῆς Σλαυιστῶν καὶ τῶν ὄπισθεν αὐτῶν κρυπτομένων.

Ὁ Σεφκὲτ συνοφρυωθεὶς μοὶ ἀπαντᾷ τότε περιεσκεμμένως: Ἀλλὰ διατὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐγκαταλείπουσι τὴν Κρήτην;

—Δὲν πρόκειται ἀπήντησα ἀμέσως, νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ Κρήτη παρὰ τῶν ἰδίων Κρητῶν οἵτινες ἀφ' ὅτου ὑπάρχουν εἰς τὴν ζωὴν ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἀπέβησαν διὰ μὲν τὴν Ἑλλάδα ἡ διηνεκὴς ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ ἀφαίμαξις αὐτῆς, διὰ δὲ τὴν Τουρκίαν ἡ αἰωνίως χαίνουσα πληγή.

— Ἀπὸ μικρᾶς μου ἡλικίας, Σᾶς λέγω, ἐνθυμοῦμαι τοὺς ἀτυχεῖς πρόσφυγας Κρῆτας νὰ προστρέχωσι πρὸς τὴν Μητέρα αὐτων Ἑλλάδα, τὸ δὲ ἀτυχὲς ἔθνος μου, ν' ἀναγκάζηται νὰ ἔρχηται ἀρωγὸς εἰς τὴν δυστυχίαν τῶν τέκνων του, νὰ ὑποβάλληται εἰς ὑπερόγκους δαπάνας καὶ νὰ περιεπίπτῃ εἰς χρέη παρακωλύοντα τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον αὐτοῦ.

— Διατὶ ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀποδιώξῃ τὰ τέκνα της, ὅταν ταῦτα ἔρχονται ὀλοφυρόμενα πρὸς αὐτὴν καὶ ζητοῦντα καταφύγιον

καὶ βοήθειαν καὶ τὴν μόνην θερμὴν παράκλησιν νὰ ἑνωθῶσι τὸ ταχύτερον μὲν αὐτῆς; Δὲν εὑρίσκετε, ὅτι μία τοιαύτη ἀπαίτησις εἶναι παράλογος; Δὲν νομίζετε, ὅτι ἀφαιρουμένης τῆς νήσου αὐτῆς, ἥτις εἶναι ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου, ἀπὸ τοῦ μέσου ἠθέλετε ἐπωφεληθῆ πολλῶν ἄλλων ἀνταλλαγμάτων;

Θέλετε ἀποκτήση τὴν βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εὑρίσκονται ἐν τῷ τόπῳ σας καὶ συμβιοῦν μεθ' ὑμῶν ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους, ὡς ἀδελφοὶ—δύναμαι νά εἴπω—καθ' ὅσον οὗτοι συγκρατοῦν τὴν Τουρκίαν, ὄντες βιομήχανοι, ναυτικοί, ἐπιστήμονες, ἔμποροι, ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ των καλῶν τεχνῶν,—προσόντα ἅτινα ἐλλείπουσιν ἀπὸ τὸν καλὸν στρατιωτικὸν λαόν σας. Ἄνευ δ' αὐτῶν ἡ αὐτοκρατορία σας ἤθελε χωλαίνει.

Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου κατόπιν μακρᾶς καὶ διεξοδικῆς συζητήσεως καθ' ἣν ἐγὼ μὲ ἐστηριζόμην ἐπὶ τοῦ δικαίου ἐκεῖνος δὲ ἐπὶ τῶν συνήθων νεοτουρκικῶν καχυποψιῶν, πεισθεὶς ἐν μέρει, καὶ σκεφθεὶς ἐπ' ὀλίγον, μοῦ ἀπήντησε:

—Παραδεχθῶμεν ὅτι ἐξ ὅσων μέχρι τοῦδε μοὶ ἐξεθήκατε ἔχετε δίκαιον. Πῶς θέλετε ὅμως νὰ πείσωμεν τὸν λαόν μας ἀπὸ τοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἰδέαν τῆς Κρήτης;

—Ὤ! αὐτό, ἐξοχώτατε τὸ θεωρῶ εὔκολον.

—Τίνι τρόπῳ Κυρία μου;

—Καλέσατε τοὺς διευθυντὰς τῶν ἐφημερίδων σας, ἐξηγήσατέ τους τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων—ἵνα ἐξαχθῶσι τῆς πλάνης—δώσατέ τους νὰ ἐννοήσωσι καλῶς, ὅτι οἱ μόνοι πραγματικῶς σύμμαχοί των σήμερον εἶναι οἱ Ἕλληνες πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ μεγάλου ἐπαπειλοῦντος κοινοῦ τῶν δύο ἐθνῶν κινδύνου ἐκ τῆς Σλαυϊκῆς φυλῆς, καὶ καὶ ἐπιβάλετε αὐτοῖς ἵνα θέσωσι «νερὸ στὸ κρασί των.»

Συγχρόνως δέ, ἐπειδὴ ὁ ὄχλος δὲν ἀναγινώσκει ἐφημερίδας ἀγράμματος ὤν ἐξαποστείλατε ἱκανοὺς ἄνδρας, Χοτζάδες, εἶδος ἱεροκηρύκων μυστικῶν, διὰ νὰ κατηχήσωσιν αὐτὸν καὶ μεταστρέψωσι τὴν ἰδέαν του πρὸς προσέγγισιν καὶ πρὸς ὄφελος ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν.

Προκειμένου περὶ Ρωμούνων, ἐννοήσασα ὅτι ἔτρεφεν ἐκτίμησίν τινα πρὸς αὐτούς, τῷ ἀπήντησα ὅτι ἡ Ρωμουνικὴ κοινωνία ὀφείλει μέγιστον μέρος τοῦ πολιτισμοῦ της εἰς τὴν Ἑλληνικὴν συμβολήν.

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων καταγόμενοι ἐκ Φαναρίου τῆς Κωνστ]πόλεως, ἀπεστάλησαν ἡγεμόνες εἰς Βλαχίαν καὶ Μολδαβίαν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν, συνοδευόμενοι δὲ καὶ ὑφ' ἑτέρων ἐπίσης Φαναριωτῶν, διὰ τὰς ἀμέσως κατωτέρας θέσεις, ἵδρυσαν ἐκεῖ τοὺς εὐγενεῖς Οἴκους καὶ διωργάνωσαν τὸ ἔθνος

Ὁ λαὸς λοιπὸν οὗτος ἔσχε τὸ ἐξαιρετικὸν εὐτύχημα ἀφ' ἑνὸς μὲν

νὰ διοικῆται ὑπ' ἀνδρῶν ἐν ταῖς φλεψὶ τῶν ὁποίων ῥέει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἑλληνικὸν αἷμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ βασιλεύηται ὑπὸ ἀνάκτων τοὺς ὁποίους προδιέγραψεν ὁ θεῖος Πλάτων, συγκεραννύοντας δηλ: τὸ σοφὸν πρακτικὸν πνεῦμα, μετὰ τῆς ἱερᾶς λατρείας των Μουσῶν. Τὴν καλλιέργειαν τούτων ἐμπνέει εἰς τὸ ἔθνος της ἡ Βασίλισσα Κάρμεν. Ἔχων δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ μέγιστον τοῦτο καὶ ζῶν παράδειγμα προήχθη ὁ λαὸς οὗτος ἐπ' ἐσχάτων ὄχι ὀλίγον εἴς τε τὰ γράμματα καὶ τὴν καθόλου βιοτεχνίαν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς Βουλγάρους, αὐτοὶ ἄλλοτε ἦσαν γαλακτοπῶλαι, χοιροβοσκοί, χειρώνακτες καὶ γεωργοί, ἐν Μακεδονίᾳ δὲ ἦσαν ὑπηρέται τῶν ὑπηρετῶν τῶν ἑλλήνων.

—Τὸ νὰ εἶναι τις ὑπηρέτης, Ἐξοχώτατε, ὑποτίθεται, ὅτι ἔχει καὶ ἀνάλογόν τινα μόρφωσιν, ἐπειδὴ πλησιάζει τοὺς κυρίους του, ἀλλ' οἱ Βούλγαροι, ὄντες τελείως ἄξεστοι καὶ βάρβαροι τότε δὲν ἦτο δυνατὸν ἑπομένως οὔτε ὡς ὑπηρέται τῶν Ἑλλήνων νὰ χρησιμεύσωσιν εἰμὴ μόνον διὰ τὰς βαναύσους αὐτῶν ἐργασίας.

Καὶ οἱ Ρῶσσοι ἦσαν βάρβαροι ἐξευγενισθέντες παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀφ' ὅτου ἠσπάσθησαν τὴν Ὀρθοδοξίαν.

Σήμερον δ' οὗτοι, ἀμείβοντες τρόπον τινὰ τὴν εὐεργεσίαν, ἐπιδιώκουσι διὰ τῆς παρεχομένης τοῖς Βουλγάροις προστασίας τὴν ἐξάλειψιν, εἰ δυνατὸν τῆς Ἑλλάδος ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εἶχε προχωρήση ἡ συνομιλία μας, ὁπότε διεκόπη ἕνεκεν τῆς προκεχωρημένης ὥρας, ἥτις μᾶς ἠνάγκασε ν' ἀποσυρθῶμεν εἰς τοὺς θαλαμίσκους ἡμῶν.

Τὴν νύκτα ὅμως ἡ σκέψις αὕτη εἰς ἔμμονον μεταβληθεῖσα ἰδέαν μὲ ἀπησχόλει καθόσον ἐπεθύμουν ὅπως ἡ συνομιλία μας ἐπιφέρῃ εὐχάριστόν τι ἀποτέλεσμα.

Τὴν ἑπομένην λοιπὸν πρωΐαν, ἀφοῦ εἶχον καταρτίσῃ τὸ σχέδιόν μου ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος πρὸς συνάντησιν τοῦ Σεφκὲτ Πασᾶ, ὅστις ἐφαίνετο ἀναμένων τὴν ἄνοδόν μου, διότι μόλις ἐνεφανίσθην, ἔσπευσε πρὸς συνάντησίν μου καὶ μετὰ τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις συνεχίσαμεν τὴν διακοπεῖσαν ἀφ' ἑσπέρας συνομιλίαν μας.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἠγκυροβολοῦμεν εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων τῆς Ἀνατολῆς καὶ πλῆθος ἀξιωματικῶν, ἐπισήμων καὶ λαοῦ ὡς καὶ οἱ ὑπουργοὶ ἤρχοντο νὰ ὑποδεχθῶσιν αὐτὸν ἐν ἀλαλαγμοῖς καὶ ὀργάνοις διὰ πολυειδῶν ἐρυθρολεύκων σημαιῶν. Τότε ὁ Πασᾶς μὲ ἠρώτησε, ποῦ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσωμεν εἰς τὸ μέλλον, τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἐθνικὴν συνδιάλεξίν μας.

—Καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ, Ἐξοχώτατε,—τῷ ἀπήντησα—πολὺ τὸ τοιοῦτον.

—Ποῦ δύναμαι λοιπὸν νὰ Σᾶς ἴδω, διότι πρόκειται νὰ ἐξακολουθήσω τὸ διὰ Πετρούπολιν ταξείδιόν μου.

—Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθητε εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν;

—Κατὰ ποίαν ὥραν; ἠρώτησα.

—Ἀπὸ τῆς 10ης π. μ. μέχρι τῆς 4ης μ. μ. Εἶμαι πάντοτε ἐκεῖ.

—Ἔχει καλῶς, πλήν, δὲν νομίζετε, ὅτι μία Κυρία εἶναι δύσκολον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον;

—Μάλιστα, ἔχετε δίκαιον. Τότε ἂς συνεννοηθῶμεν διὰ τοῦ Πρέσβεως κ. Ι. Γρυπάρη.

Αὗται ἦσαν αἱ τελευταῖαι ἡμῶν λέξεις, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεχωριζόμεθα.

Ἐξελθοῦσα κατόπιν ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου, μετέβην παρὰ τῷ κ. Γρυπάρῃ—συγγενεῖ μου—διὰ νὰ ἴδω τὴν οἰκογένειάν του ἥτις μ' ἐκράτησεν εἰς τὸ γεῦμα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἀνεκοίνωσα τῷ κ. Πρεσβευτῇ τὴν μετὰ τοῦ Σεφκὲτ συνομιλίαν μου.

Ὁ κ. Γρυπάρης, ἀκούσας ταῦτα, ηὐχαριστήθη τὰ μέγιστα, καθ' ὅσον τὸ ἐν Τουρκίᾳ πνεῦμα ἦτο τότε λίαν ἐξημμένον ἐναντίον τῶν ὁμογενῶν, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Πρεσβεία εὑρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν περὶ τοῦ πρακτέου.

Τὴν ἑπομένην πάλιν κληθεῖσα νὰ λάβω τὸ πρόγευμα ἐν τῇ Πρεσβείᾳ, βλέπω τὸν κ. Γρυπάρην δίδοντά μοι μὲ ὕφος εὔχαρι τὸν «Νεολόγον» τῆς Κωνστ[πόλεως καὶ λέγοντά μοι.

—Ἰδού, ὃ ἀναγνώσατε. Ὁ Σεφκὲτ ἔβαλε «νερὸ στὸ κρασί του»!

—Ἀ! ἀστειεύεσθε—,

—Καθόλου—μοὶ ἀπαντᾷ μετ' αὐταρέσκου ἐκφράσεως—ἀναγνώσατε καὶ θὰ ἴδητε.

Πράγματι ἐν μακρῷ ἄρθρῳ τοῦ Νεολόγου, τῆς 29ης Μαΐου 1910 γράφοντι περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Σεφκὲτ ἐξ Ἀλβανίας, ἐτονίζετο ἡ ἐπὶ τὸ φιλειρηνικότερον μεταβολὴ τῶν σκέψεων αὐτοῦ.

Τὴν ἑπομένην ἐξηκολούθησα τὸ ταξείδιόν μου· εὑρισκομένη δὲ ἐν Ὀδησσῷ ἢ ἐν Πετρουπόλει, πολλάκις ἐσκεπτόμην τὸ σοβαρὸν αὐτὸ ζήτημα ὅπερ καὶ ἐν ταῖς πρὸς τὸν κ. Γρυπάρην ἐπιστολαῖς μου ἐκεῖθεν, δὲν ἠμέλησα ν' ἀναφέρω.

Μετὰ δίμηνον περίπου ἐν Ρωσσίᾳ διαμονήν, ἐπιστρέφουσα εἰς Θεσσ)νίκην καὶ διερχομένη πάλιν ἐκ Κων)πόλεως, μετέβην εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν συνοδευομένη ὑπό τινος γνωστοῦ μοι κυρίου καὶ ἐζήτησα νὰ ἴδω τὴν Α. Ἐξοχότητα.

Ἅμα μὲ ἀντίκρυσεν ὁ ὑπασπιστής του, ἀμέσως μὲ ἀνεγνώρισεν. Ἦτο εἷς ἐκ τῶν συνοδευόντων αὐτὸν ἐπὶ τοῦ Ρωσσικοῦ ἀτμοπλοίου—καὶ ἔσπευσε νὰ ἐγχειρίσῃ τὸ ἐπισκεπτήριόν μου, εἰς τὴν Α. Ἐξοχό-

τητα, ὅστις διέταξε νὰ μὲ εἰσαγάγωσιν πάραυτα εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς, ἐν ᾗ ἀνέμενε καί τις ξένος Διπλωμάτης.

Εἰς τὰς παρακειμένας αἰθούσας τὰς μὴ ἐπισήμους, ἀνέμενον ἐπίσης πολλοὶ νὰ εἰσαχθῶσι παρὰ τῷ Σεφκὲτ Πασᾶ τοὺς ὁποίους ἀφοῦ τροχάδην πως ἐδέχθη ἐν τῷ γραφείῳ του, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν μετ᾽ ἐμοῦ ἀναμένοντα ξένον, κατόπιν εἶδον δύο ἀξιωματικοὺς νὰ προπορευθῶσιν ὄπισθεν δ᾽ αὐτῶν εἰσῆλθε καὶ ἡ Α. Ε. ὁ Σεφκέτ. Μετὰ τὴν εἴσοδόν του οἱ ἀξιωματικοὶ ἔκλεισαν τὴν θύραν τῆς αἰθούσης, καὶ ἔμειναν ὄπισθεν αὐτῆς ἑκατέρωθεν ἀναμένοντες, ὁ δὲ Σεφκὲτ ἐπροχώρησε πρός με μὲ βῆμα βραδύ, στρατιωτικὸν καὶ ἔτεινέ μοι φιλίως τὴν χεῖρα.

Φιλοφρόνως δὲ μὲ ἠρώτησεν εἰς τί ἠδύνατο νὰ μὲ ἐξυπηρετήσῃ.

Μειδιῶσα τότε τὸν ηὐχαρίστησα καὶ τῷ ἀπήντησα, ὅτι ἁπλῶς διαβαίνουσα ἐκ νέου ἐκ Κων)πόλεως, ἐσκέφθην ἐξ ἐνδιαφέροντος διὰ τὰ ἀφορῶντα αὐτὸν τὰ περὶ τῆς ὑγείας του νὰ πληροφορηθῶ διὰ προσωπικῆς ἐπισκέψεως.

Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς φράσεώς μου ταύτης ὑπεκλίθη εὐχαριστήσας με εὐαρέστως.

Τῷ ἔκαμον τὸ φιλοφρόνημα τοῦτο μὴ θέλουσα ἀμέσως νὰ θίξω τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπισκέψεώς μου. Μετά τινας λέξεις φιλοφρονήσεως, μὲ ὕφος πως δυσηρεστημένου μοὶ λέγει :

Εἴδετε ! μὲ τοὺς ἰδικούς σας πολιτικοὺς δὲν δυνάμεθα νὰ ἔλθωμεν εἰς καμμίαν συνεννόησιν. Δὲν ἐμάθετε τί μᾶς ἔκαμον ἐσχάτως ; Καὶ μοὶ ἀνέφερε τότε ὅτι οἱ Ἕλληνες θέλουσι νὰ φέρωσι τοὺς Κρῆτας Βουλευτὰς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν βουλήν.

—Εἰς τοῦτο, Ἐξοχώτατε δὲν πταίουν οἱ πολιτικοί, ἀλλ᾽ αὐτοὶ οἱ Κρῆτες, οἵτινες τὸ ἐπιζητοῦσιν ἐπιμόνως τῷ ἀπήντησα.

—Οὐχί, Κυρία μου, ἐκεῖνοι τὸ προκαλοῦσι, συνεννοημένοι δὲ μετ᾽ αὐτῶν, προσποιοῦνται δῆθεν ἀντίστασιν.

Καὶ ἐπὶ τῇ ἀντιρρήσει μου, ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν ἦτο ἀληθές, ἐκεῖνος ἐξηρεθισμένος καὶ πλέον ἢ βέβαιος δι᾽ ὅ,τι ἔλεγε, μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἐὰν οἱ πολιτικοὶ ἡμῶν δεχθῶσιν αὐτούς, θὰ ἦτο ἠναγκασμένη ἡ Πύλη νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Τοσοῦτον δὲ ἦτο ἠγανακτημένος καὶ ὑπὸ ὀξείας νευρικῆς ταραχῆς κατείχετο, ὥστε μοὶ ἐξεφράσθη ἀπεριφράστως ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν.

Ἀφῆκα αὐτὸν νὰ ἐπεκταθῇ καὶ ἀφοῦ ὡμίλησεν ἐπὶ πολύ, ἀντιληφθεῖσα τὰς διαθέσεις του, τῷ ἀπήντησα :

—Ἐξοχώτατε, ἐὰν ἐξακολουθῆτε νὰ ὑβρίζητε τοιουτοτρόπως τοὺς ἡμετέρους πολιτικούς, δὲν δυνάμεθα νὰ ἔλθωμεν εἰς οὐδεμίαν συνεννόησιν, διότι ἐγὼ σᾶς λέγω καὶ σᾶς διαβεβαιῶ, ὅτι τοῦτο γίνεται παρὰ

τῶν Κρητῶν, ἄνευ τῆς θελήσεως τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως, διότι ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς, εἶνε ἄνθρωπος, σοβαρός, σώφρων καὶ πατριώτης, ὅστις δὲν καταφεύγει ποτὲ εἰς τοιαῦτα ψευδῆ μέσα· ἀναγνώσατε τὰς ἐφημερίδας, ἰδοὺ π. χ. ὅτι ὁ κ. Πρωθυπουργὸς μετ' ἐπιμονῆς ἀποκρούει τὴν εἴσοδον τῶν Κρητῶν βουλευτῶν εἰς τὴν Ἑλλ. Βουλήν.

Καὶ οἱ περὶ τὴν Κυβέρνησιν δὲ ὑπουργοί, εἶναι ἐπίσης καλοὶ πατριῶται, καὶ ἄξιοι τοῦ ὑπουργικοῦ αὐτῶν ἀξιώματος.

Εὑροῦσα δὲ εὐκαιρίαν, ἔπλεξα τὸν πανηγυρικὸν ἑνὸς ἑκάστου ἐκ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἰθυνόντων τὴν Ἑλλάδα.

—Ἐὰν θέλητε νὰ κρίνητε μακρόθεν τοὺς ἡμετέρους πολιτικούς, — εἶπα—βεβαιωθῆτε ὅτι θὰ εὑρίσκησθε ἐν διαρκεῖ πλάνῃ. Πρέπει νὰ γνωρίσητε αὐτοπροσώπως αὐτοὺς διὰ νὰ κρίνητε κατὰ πόσον τοὺς ἀδικεῖτε διὰ τῶν ἐκφράσεών σας.

Ὅπως δὲ ἤμην δυσηρεστημένη καὶ ἐστήριζον ἐπὶ τῆς πολυθρόνας τὰς χεῖρας—ὤθησα ἀκουσίως καὶ βιαίως αὐτήν, καὶ τῷ λέγω τὰ ἑξῆς:

—Τότε, παύω πᾶσαν περαιτέρω συζήτησιν μεθ' ὑμῶν, φαίνεται ὅτι ἐπιζητεῖτε τὸν πόλεμον ἐναντίον ἡμῶν. Εἴσθε ἐλεύθεροι νὰ τὸ πράξητε. Μὴ νομίσητε ὅμως ὅτι θὰ εὕρητε ἀνέτοιμον τὴν Ἑλλάδα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὡς διὰ μαγείας ὅλη ἡ ὀργή του ἀποτόμως κατηυνάσθη καὶ προσβλέπων με ἀτενῶς, μοὶ ἀπαντᾷ:

—Τότε! τί πρέπει νὰ γείνῃ;

—Νὰ ἐπέλθῃ συνεννόησις, ὅπως καὶ ἄλλοτε εἴπομεν.

—Μάλιστα, Κυρία μου, ἀλλ' ἂν δὲν λήξῃ τὸ Κρητικὸν ζήτημα, οὐδεμία συνεννόησις δύναται νὰ ἐπέλθῃ μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ διὰ τὴν εἰρηνικὴν παραχώρησιν τῆς νήσου, περὶ ἧς εἴχομεν συνομιλήσει κατὰ τὸν πλοῦν, ἔκαμα λόγον καὶ ἔθεσα τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀλλ' ὑπάρχουσιν οἱ ἀντιτείνοντες καθόσον, ἐὰν παραχωρήσωμεν σήμερον τὴν Κρήτην, αὔριον θὰ ζητήσωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ τὴν Μακεδονίαν, τὴν ἐπομένην τὰς νήσους, τὴν Ἤπειρον καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

— Κακῶς γνωρίζουσιν οἱ ὑμέτεροι τοὺς Ἕλληνας, διότι τὸ ἔθνος δὲν ἐγείρει ἀξιώσεις οἵας φαντάζεσθε αὐτὴν τὴν στιγμήν.

Τοῦτο δὲ τὸ ἠξεύρετε πολὺ καλά, καθόσον, ἐπὶ αἰῶνας κρατεῖτε μέρη αὐτῶν καὶ οὐδέποτε σᾶς ζητοῦν νὰ τὰ ἐπιστρέψητε πρὸς αὐτούς.

Πλήν,—ὃ μὴ γενοιτο!—ἐν περιπτώσει καθ' ἣν, ἤθελον ἴδει ὅτι αἱ ὑφ' ὑμῶν κατακρατούμεναι ἰδικαί των χῶραι, ἔμελλον νὰ ἁρπαγῶσι παρὰ τρίτων, τότε!... ἔ, τότε, φυσικά, θὰ ἐξεγείροντο εἰς ἔντονον, καὶ ἔνοπλον ἔτι διαμαρτυρίαν καὶ θὰ ἤγειρον δικαίαν ἀπαίτησιν ἀνακτήσεως αὐτῶν. Ὥστε ἐὰν παραχωρήσητε αὐτοῖς φιλικῶς τὴν Κρήτην, ἐκφυγοῦσαν ἤδη ὁριστικῶς τῶν χειρῶν σας, θὰ ἐκλείψῃ ἡ πέτρα τοῦ

σκανδάλου ἡ κοινὴ αὕτη πληγή, καὶ θὰ ἐπέλθῃ φυσικὴ ἡ συμφιλίωσις τῶν δύο ἐθνῶν καὶ ἡ συνεργασία αὐτῶν ἐναντίον τῶν κοινῶν ἐχθρῶν.

Ἀντιληφθεὶς φαίνεται τὸ ὀρθὸν τῆς ἰδέας συνεμερίσθη αὐτήν, ἀλλὰ σκεφθείς, μοὶ λέγει πάλιν, ὅτι πρὶν τελειώσῃ τὸ Κρητικὸν ζήτημα οὐδεμία συνεννόησις ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ, καθ᾽ ὅσον τοῦτο παρ᾽ αὐτοῖς ἐθεωρεῖτο ζήτημα εἰρήνης ἢ πολέμου.

— Ἆ! βεβαίως, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνεννοηθῶμεν μὲ τοὺς Νεοτούρκους σας, οἵτινες ἐπειδὴ δὲν ἀντιλαμβάνονται ποῦ ἔχουσι συμφέρον ἵνα νὰ τείνωσι χεῖρα φιλικήν, ἀντιτείνουσιν αἰωνίως.

Ἀλλ᾽ ὁ Σεφκὲτ ὑπερασπιζόμενος αὐτοὺς καθό, κεφαλή των ὡς ἦτο, μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εἴμεθα ἐναντίον τοῦ Ὀθωμανικοῦ Συντάγματος.

—Πολὺ ἀπέχετε τῆς ἀληθείας, φρονοῦντες τὸ τοιοῦτον τοῦ εἶπον. Οἱ πρῶτοι, οἵτινες εἰλικρινῶς ἐχάρησαν ἦσαν οἱ Ἕλληνες ἐκφράσαντες τὴν χαρὰν αὐτῶν διὰ διαδηλώσεων καὶ ζωηρῶν ζητωκραυγῶν.

—Μάλιστα, τὸ παραδέχομαι, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἀρχήν. Κατόπιν ὅμως, ἀνεδείχθησαν ἀντίθετοι.

—Δὲν ἀντιλέγω. Ἔπραξαν τοῦτο, ἐπειδὴ ὑμεῖς μὴ ἐκτιμήσαντες τὴν εἰλικρινῆ ἐκδήλωσιν τῆς χαρᾶς τῶν Ἑλλήνων, μετὰ πάροδον ἑ β δ ο μ ά δ ο ς, μόλις συνεδέθητε μετὰ τοῦ Σανδάνσκη καὶ τῶν ὀπαδῶν του, ὅστις Σανδάσκης ἀκριβὰ ἔχει στοιχίσῃ εἰς τοὺς ἀτυχεῖς Ἑλληνο-Μακεδόνας!

Τοῦ Σανδάσκη καὶ τῶν Βουλγάρων του, τῶν καταφανῶν ἐχθρῶν τοῦ συντάγματός σας, διότι οὗτοι μὴ σεβασθέντες τὸ σύνταγμά σας ὠργίασαν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων πάντοτε καὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν αὐτοῦ.

—Δὲν ἀρνοῦμαι, Κυρία τοῦτο, ἀλλ᾽ ἡ μετ᾽ αὐτῶν ἡμετέρα συνεννόησις ἐγένετο, διότι εὑρισκόμενοι ἐν τοῖς πρώτοις ἡμῶν βήμασιν καὶ μὴ ἔχοντες τὸ ἔδαφος ἑδραιωμένον, ἐφοβούμεθα μὴ ἀντιπράττοντες οἱ βούλγαροι καὶ φωνασκοῦντες, ἐπιφέρωσιν ἡμῖν ἀνεπανορθώτους συμφοράς! διὰ τοῦτο, προσεπαθήσαμεν νὰ κατασιγάσωμεν τὰς κραυγὰς αὐτῶν, ἐν τῇ μεθ᾽ ἥμων ἑνώσει των.

—Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὠφείλετε νομίζω, νὰ τὸ καταστήσητε γνωστὸν τοῦτο τοῖς Ἕλλησι.

—Τὸ ἐπράξαμεν, τὸ ἀνεκοίνωσα ἐγὼ αὐτὸς εἰς τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης.

—Ὢ! Αὐτός, βλέπετε, ἦτο ἀνεπαρκής . . .

—Πρὸς ποῖον λοιπὸν ἔπρεπε ν᾽ ἀποταθῶμεν; Μετὰ τοῦ Προξένου ὑμῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συνεννοηθῶμεν. Ὁ Μητροπολίτης ἀντιπρο-

σωπεύει τοὺς ἡμετέρους, Ὀθωμανοὺς (ῥαγιάδες), καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπετάθην, μὴ εὑρίσκων τὸν καταλληλότερον.

Μετὰ τὴν παρατεταμένην ταύτην συζήτησιν συνεφωνήσαμεν, ὅπως μετὰ τὴν ἐν Θ)νίκῃ ἐπάνοδόν μου—ἔνθα διέμενον—ἐπιχειρήσω ταξείδιον κατόπιν εἰς Ἀθήνας, ἵνα ἀνακοινώσω πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἰθύνοντας, τὴν μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν μας ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ συναντήσεώς μας.

—Μετὰ τοῦ κ. Γρυπάρη συνεννοήθητε;—τὸν ἠρώτησα.

—Ὄχι—συνηντήθημεν μέν, ἀλλ' ἀμφότεροι ἐμείναμεν ἀπομεμακρυσμένοι, χωρὶς νὰ ἀνακοινώσωμέν τι ἀμοιβαίως.

Τότε παρετήρησα αὐτῷ, ὅτι ἐνῷ οἱ Κύριοι, εἶναι προδιατεθειμένοι νὰ ἔλθωσιν εἰς συνεννόησιν, ἐν τούτοις πολλάκις συναντώμενοι κρατοῦσι τὰ ὅπλα τῆς Διπλωματίας ἀνὰ χεῖρας καὶ ἀντὶ νὰ προσεγγίσωσιν ἀποσύρονται εἰς τὰ ἴδια, ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος. Ἐὰν ὅμως, ἐπανέλαβον εἰς τὰς ἐκτάκτους αὐτὰς διπλωματικὰς περιστάσεις ἀνέθετον εἰς κυρίας τὴν προκαταρκτικὴν διεξαγωγὴν τῶν τοιούτων ὑποθέσεων μέχρις ὅτου ἐπέλθει ἡ ὁ ρ ι σ τ ι κ ὴ σ υ ν ε ν ν ό η σ ι ς, καθόσον οἱ πολιτικοὶ ἐλευθεριώτερον ἐκφράζονται πρὸς αὐτὰς μὴ δίδοντες πολιτικὴν σημασίαν, ταχύτερον θὰ ἐπήρχετο τὸ αἴσιον ἀποτέλεσμα.

—Ὤ ! ναί, ὁμολογῶ, ὅτι πολὺ ἐπηρεάσθην ὑπὸ τῶν λόγων σας διακρίνας ἐν αὐτοῖς τὴν ὀρθότητα καὶ ὅτι εἶσθε κάτοχος τῶν τοιούτων ζητημάτων. Σᾶς βεβαιῶ δέ, ὅτι μεθ' οἱυδήποτε Κυρίου ἠθέλομεν συζητήσει τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ ζήτημα δὲν ἤθελον ἐκφασθῇ τοσοῦτον ἐλευθέρως.

Ὤ ! ὁποία πλάνη ἐπικρατεῖ εἰς πολλὰ ἔθνη καὶ δὴ εἰς τὸ ἡμέτερον, ἔχον ἀπομεμακρυσμένας τὰς Κυρίας ἀπὸ τῶν σοβαρῶν ζητημάτων.

Ποσάκις δύναται ἓν Ἔθνος, νὰ διεξαγάγῃ λίαν ἐπιτυχῶς, δυσχερῆ καὶ ἀμφιταλαντευομένην ὑπόθεσιν τῇ μεσολαβήσει καταλλήλου Κυρίας.

Ἡ γυνή, διὰ τοῦ εὐστρόφου τῆς ὁμιλίας της καὶ τοῦ φύσει λεπτοῦ τρόπου της, φθάνει ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ζητημάτων.

Δὲν λέγω βεβαίως νὰ ἀναλαμβάνωσι τὰ σοβαρὰ ζητήματα καὶ νὰ τὰ διεξάγουσι μέχρι τέλους μόναι αἱ Κυρίαι, ἀλλ' ἡ πολιτικὴ τοῦ τόπου ὅταν εὑρίσκῃ τοιαύτας ἠδύνατο νὰ ἐπωφελῆται αὐτῶν.

Εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, ἤρχισαν ἤδη νὰ ἐννοῶσι τὸ ὠφέλιμον τῆς γυναικὸς καὶ νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὰς ἱκανότητάς της,

Ἔδωκαν δὲ πρόσφατα παραδείγματα ἡ κ. Νοβικώφ, ἥτις συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ Πανολαυϊστικοῦ ζητήματος τὸ ὁποῖον ὑπεστήριξεν ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσσίας καὶ τὸ διεξήγαγεν ἐπιτυχῶς οἱ δὲ Βούλγαροι, διὰ τῶν διαφόρων διδασκαλισσῶν καὶ ἄλλων Κυριῶν

ἀνωτέρας τάξεως—ἐξ ὧν μία εἶναι καὶ ἡ σύζυγος τοῦ ἐνταῦθα πρώην Πρέσβεώς των . . . . .—ὑπεστήριξαν καὶ ἔφερον ἐπίσης εἰς αἴσιον πέρας τὸν ἐν Ἀγγλίᾳ προπαγανδισμὸν τὸν κληθέντα «Βαλκανικὸν Κομιτᾶτον»

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω συνδιάλεξιν ἡμῶν, ἔθιξα καὶ τὸ ζήτημα τῆς Α. Θ. Π. τοῦ μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Πατριάρχου Κ]πόλεως, Ἰωακεὶμ τοῦ Γ' ἐπιτιμήσασα τὸν Πασᾶν ἐλαφρῶς καὶ διὰ τρόπου μειλιχίου, ὅτι δὲν ἐφέρθη καλῶς νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς Αὐτὸν τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας τόσον αὐστηρῶς.

Μετὰ παρατεταμένην συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μοὶ ἀπήντησε προσπαθῶν νὰ δικαιολογηθῇ, ὅτι τοῦτο προῆλθε ἐκ στιγμιαίας νεκρικῆς ἐξάψεώς του ἕνεκεν τῆς ἐπιμόνου ἀντιστάσεως τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Πατριάρχου.

—Ἀκριβῶς μὲ τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας ἔπρεπε νὰ συνδεθῆτε στενότερον τῷ ἀπήντησα διότι οὗτος εἶναι καὶ ὁ Ἄρχων τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων Ὀθωμανῶν καὶ ὁ πλέον κατάλληλος μοχλός, διὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ ὑμετέρου Κράτους πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Τέλος, παρ᾽ ὅλα τὰ ἐναντίον τοῦ ἀνδρὸς γραφόμενα ἀντελήφθην ὅτι διὰ καταλλήλου κατηχήσεως καὶ συμπεριφορᾶς ἠδύνατο νὰ προσηλυτισθῇ καὶ τοῦτο ἐπεδίωξα.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων μετέβην εἰς Θ]νίκην καὶ μετά τινα καιρὸν ἦλθον εἰς Ἀθήνας ἐπειδὴ τὸ σοβαρὸν αὐτὸ ζήτημα μὲ ἀπησχόλει.

Ἅμα τῇ ἀφίξει μου, ἐπεσκέφθην τὸν ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργὸν κ. Ζορμπᾶν, μεθ᾽ οὗ καὶ συνεδεόμεθα δι᾽ οἰκογενειακῆς φιλίας.

Τῷ ἀνεκοίνωσα ἰδιαιτέρως τινὰ ἐκ τῶν τῆς μετὰ τοῦ Σεφκέτ συνομιλίας μου καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ διευκολύνῃ εἰς τὴν μετὰ τοῦ κ. Στ. Δραγούμη συνάντησίν μου, ὄντος τότε Πρωθυπουργοῦ.

Πράγματι δὲ εὐχαρίστως ἐδέχθη καὶ τὴν ἐπομένην περὶ τὴν 4ην μ. μ. μὲ ἐδέχετο ὁ κ. Στ. Δραγούμης ἐν τῇ οἰκίᾳ του.

Ἀνεκοίνωσα αὐτῷ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα καὶ τὸν παρεκάλεσα συγχρόνως, εἰ δυνατόν, νὰ ἀποσοβηθῇ ἡ εἴσοδος τῶν Κρητῶν Βουλευτῶν εἰς τὴν Βουλήν, οὐχὶ βεβαίως χάριν τοῦ Σεφκέτ, ἀλλὰ πρὸς ὄφελος τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ ἡ ἀπαισία σύρραξις.

Ὁ κ. Δραγούμης, ὡς εἶναι πάντοτε εὐγενής, ἀσμένως ἐδέχθη τὴν πρότασιν, διαβεβαιῶν με ὅτι τοιαύτη ἀκριβῶς ἦτο καὶ ἡ ἰδική του ἰδέα, νὰ ἐπέλθῃ δηλαδὴ συνεννόησις καὶ σύμπνοια μεταξὺ τῶν διαμαχομένων ἐθνῶν!

Ὅσον δὲ διὰ τὴν μὴ εἴσοδον τῶν Κρητῶν εἰς τὴν Βουλὴν οὐχὶ

μόνον συμφωνεῖ, ἀλλὰ καὶ ῥητῶς ἀπέτρεψεν αὐτοὺς ἀπὸ τοιούτου διαβήματος. Ὅσον ἀφορᾷ ἐμὲ πάνυ εὐχαρίστως, μοὶ λέγει, ἀλλὰ παρ' ἰθύνοντος ἀντιπολιτευομένου, ὑπάρχουσιν ἀντιρρήσεις καὶ δύσκολον θεωρῶ νὰ μετατρέψωμεν τὴν γνώμην αὐτοῦ.

Ἀπελθοῦσα ἐκεῖθεν, ἐσκεπτόμην πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μετατραπῇ καὶ ἡ γνώμη τοῦ ἀντιφρονοῦντος Κυρίου Ρ. ὅστις μάλιστα ἐπρόκειτο τὴν ἐπομένην Δευτέραν νὰ ὁμιλήσῃ ἐν τῇ Βουλῇ ὑπερασπιζόμενος τὴν εἴσοδον αὐτῶν.

Μεταβᾶσα ἀκολούθως ἐν τῃ οἰκίᾳ αὐτοῦ, πρὸς ἐπίσκεψιν μεθ' οὗ ἐπίσης οἰκογενειακῶς συνδεόμεθα, τῷ ἀνεκοίνωσα τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων λεπτομερῶς καὶ ἐκολάκευσα πολὺ τὸν πατριωτισμόν του, ὅστις καὶ πράγματι εἶναι θερμός. Ἀφοῦ δὲ κατ' ἀρχὰς ἦτο ἀνένδοτος, κατόπιν διὰ θερμῶν ἐπιχειρημάτων, ὑπὲρ ὧν ἔκλινε ἡ πλάστιγξ τοῦ ὀρθοῦ, κατωρθώθη ἡ μετατροπὴ τῶν ἰδεῶν του ὥστε καὶ νὰ μοὶ δώσῃ τὸν λόγον του, ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἤθελεν ὁμιλήσει ἐν τῇ Βουλῇ ὑπὲρ τῶν Κρητῶν Βουλευτῶν, κατὰ τὴν ἐπομένην Δευτέραν, ἀλλ' οὔτε κἂν, μοὶ λέγει στενοχωρηθείς, θὰ μεταβῶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν Βουλὴν ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀφορμὴ τοῦ κακοῦ.

Καὶ ἀφοῦ μετ' εὐχαριστήσεως εἶδον ὅτι τὸ οἰκοδόμημά μου ἐστερεώθη, ἀπετάθην εἶτα πρὸς τὸν κ. Γ. Θεοτόκην, μεθ' οὗ συνομιλήσασα, εὗρον αὐτὸν ἐντελῶς σύμφωνον μεθ' ἡμῶν, καὶ τελευταίως συνωμίλησα μετὰ τοῦ κ. Ε. Βενιζέλου, ὅστις δὲν ἦτο μὲν ἀκόμη Ἄρχων τῆς Κυβερνήσεως ἀλλ' ἔμελλε νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἡνία τοῦ Κράτους κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας. Οὗτος μετὰ πλειοτέρας προθυμίας πάντων τῶν ἄλλων, ἠσπάσθη ἀκούσας μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ εὐχαριστήσεως τὰ παρ' ἐμοῦ λεχθέντα.

Οὕτως ἰδοῦσα,ὅτι εἶχον ὑπὲρ τῆς ἰδέας ταύτης τοὺς ἰθύνοντας,ἔγραψα πρὸς τὸν Σεφκέτ, ὁ ὁποῖος δὲν μοὶ ἀπήντησε μέν, ἀλλ' ἔπραξεν ὅ,τι ἔγραφον αὐτῷ. Τὴν πρὸς τὸν Σεφκέτ ἐπιστολήν μου παραθέτω ὄπισθεν.

Κατάπιν τῆς λήψεως τῆς ἐπιστολῆς μου ταύτης, ὁ Σεφκέτ ἀναγνωρίζων ὅτι εἶχεν ἄδικον, ὅτε παρεφέρθη πρὸς τὴν Α. Θ. Π. τὸν Πατριάρχην Κων)πόλεως, περὶ οὗ καὶ ὅτε ἤμην ἐκεῖ ὡμιλήσαμεν,—ἔσπευσεν αὐτοπροσώπως νὰ ὑποβάλῃ τὰ σέβη του Αὐτῷ καὶ ἔτεινε χεῖρα συμφιλιώσεως.

Τοῦτο ἀνέφερεν ἐκτενῶς ὁ τύπος καὶ ὅλοι σχεδὸν ἴσως θὰ διατηρῶσι τοῦτο εἰς τὴν μνήμην των.

Ἀκολούθως ὅ τε ἡμέτερος καὶ ὁ Ὀθωμανικὸς τύπος ἀνήγγειλαν τὴν προσεχῆ προσέγγισιν καὶ συμφιλίωσιν τῶν δύο διαμαχομένων ἐθνῶν, Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δέον νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁ Ἑλλ. Τύπος πολλάκις διὰ τῶν δημοσιευμάτων του ἔβλαψε τὸ ἔργον τῆς μεταξὺ τῶν δύο Ἐθνῶν προσεγγίσεως. Καὶ τοῦτο βεβαίως οὐχὶ ἐκ κακῆς προαιρέσεως.

Καὶ πάντοτε μὲν ἀλλ' ἰδίᾳ εἰς τοιαύτας περιστάσεις, περὶ ὑψίστων συμφερόντων προκειμένου, ἡ τακτικὴ τοῦ Τύπου, δέον φρονῶ, νὰ εἶνε ἐκτάκτως λεπτὴ καὶ προσεκτική. Ὑπάρχουν γεγονότα ἅτινα δὲν πρέπει νὰ δημοσιεύωνται, καθότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὰ ἀποτελέσματα ἀποβαίνουν ὀλέθρια διὰ τοὺς ἐπιδιωκομένους γενικοὺς σκοπούς.

Ἡ ἀλήθεια τῶν γραφομένων μου ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν.

Ὅτε ἀνεγίνωσκον τινὰς δημοσιεύσεις ᾐσθανόμην ἀνησυχίαν καθ' ὃ γνωρίζουσα καλῶς τοὺς Βουλγάρους καὶ ἀνέμενον τὴν ἀντίδρασίν των —ἐπακολουθοῦσαν πάντοτε—διά τινος νέου καταχθονίου σχεδίου των.

Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς συνεδέετο μετὰ τῆς Τουρκίας, ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας δι' αὐτούς· ἑπομένως θὰ ἐξύφαινον παμπόνηρον μηχανορράφημα ἐναντίον τοιαύτης προσεγγίσεως, ὅπερ καὶ ἐγένετο!

Ἅμα τῷ ἀκούσματι συμμαχίας Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ἔσπευσαν νὰ τείνωσιν χεῖρα φιλίας δῆθεν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὅπως ἀποσπάσωσιν αὐτὴν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν.

Ἴσως εἴπομεν ὅτι καὶ πάντες οἱ Ὀθωμανοὶ δὲν ἦσαν σύμφωνοι ὑπάρχοντος δισταγμοῦ εἰς τὴν μερίδα τῶν Νεοτούρκων· πλὴν καὶ ὁ σκόπελος οὗτος θὰ παρεκάμπτετο διὰ τῆς διαρρεύσεως τοῦ χρόνου καὶ διὰ τῆς δεξιοτέχνου διπλωματίας.

Ἀλλ' ἅς ἀπονείμωμεν εὐχαριστίας, διότι θείᾳ συνάρσει καὶ χάρις εἰς τὴν δεξιωτάτην διπλωματικὴν ἱκανότητα τοῦ Ἰθύνοντος τὰς τύχας τοῦ ἡμετέρου κράτους, κ. Ἐλ. Βενιζέλου τὸ ἐλατήριον τῆς ὅλης ὑποθέσεως ἐστράφη ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Ρίψαντες τὸν Μπάουτσερ οἱ Βούλγαροι, ἐνταῦθα, ἐπέφερον ταχύτερον τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον.

Τότε, ἐνθυμοῦμαι ἐκ δευτέρου ἤμεθα εἰς Πετρούπολιν—κατόπιν ὅλων τῶν ἀνωτέρω γεγονότων—καὶ πρὸς τιμὴν ἐμοῦ τε καὶ τοῦ συζύγου μου ἐδίδετο γεῦμα ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς ναυτικῆς σχολῆς ἐν Κρόνστατ, ναυστάθμῳ τῆς Ρωσσίας, παρ' ἀνωτέρου Ρώσσου ἀξιωματικοῦ συγγενοῦς μας.

Μεταξὺ τῶν παρευρεθέντων ἀξιωματικῶν συγκατηριθμοῦντο καὶ δύο Βούλγαροι ἐπίσης ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ! σπουδάζοντες ἐν τῇ σχολῇ ἐκείνῃ καίτοι ἡ Βουλγαρία δὲν εἶχεν, οὔτε ἔχει στόλον ἀκόμη.

Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν παρεκάλεσε τὸ Ἀμφιτρύονα νὰ τὸν παρουσιάσῃ πρός με, ἐπειδὴ ἤκουσεν ὅτι ἤμην Ἑλληνὶς διαμένουσα ἐν Θεσ]νίκῃ.

Λόγου δὲ γενομένου περὶ τῆς Ἑλληνο—Βουλγορικῆς συμμαχίας,

πάντες οἱ Ρῶσσοι ἀξιωματικοὶ ὑπεμειδίων εἰρωνικώτατα ὑπὸ τὸν μύστακά των.

Καὶ ἐσχάτως, πρὸ τῆς Ἑλληνο-Τουρκικῆς εἰρήνης ἀπεστάλη παρ' ἐμοῦ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Σεφκέτ, ἀφοῦ προηγουμένως, κατέστησα αὐτὴν γνωστὴν πρός τινας ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἰθυνόντων καὶ ἐνεκρίθη παρ' αὐτῶν, ἐπειδὴ εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις ἐζήτουν τὴν ἔγκρισίν των ἵνα ἔχω τὴν συνείδησιν ἐλευθέραν.

Πλήν, ἡ ἐπιστολή μου αὕτη, ἕνεκεν μικρῶν τινων ἀναβολῶν, ἐστάλη ὀλίγον ἀργά, καὶ δὲν προέλαβε νὰ ἔχῃ τὰ ἀποτελέσματά της διότι ἐπῆλθε ἡ δολοφονία τοῦ Σεφκέτ.

Ἀμφοτέρας τὰς ἐπιστολάς μου πρὸς τὸν Σεφκέτ παραθέτω ὧδε.

Athènes, le Juin 1913.

Son Excellence

MAHMOUD CHEFKET PACHA

Président du Conseil etc. etc. etc.

à Constantinople

EXCELLENCE,

J'ai eu autrefois l'insigne honneur d'avoir une conversation avec votre Excellence à bord du Bateau-Russe «Tzar» dans un voyage de Salonique à Constantinople.

Je n'ai jamais oublié les opinions que vous avez eu la bonté de discuter avec moi à cette époque et je me suis permis depuis de vous adresser certaines Suggestions, qui à en juger parce que j'ai pu apprendre par la suite, n'ont pas été jugées indignes de votre bienveillante attention.

Depuis, le sang des soldats Turcs et Grecs a coulé, pendant surtout les quatre mois de guerre, pendant lesquels nous avons pu tous nous rendre compte des conséquences d'une situation, qui n'était pas faite pour servir les intérêts ni de votre pays ni du nôtre. La Bulgarie ayant pour unique but de déchirer les entrail-

les de toutes les nationalités qui l'entourent, continue son œuvre de violence et de destruction, de telle façon qu'en comparant les Bulgares aux barbares on peut dire que ces sont des loups affamés comparés à des agneaux presqu' inoffensifs. Andrinople saigne encore sous leurs férocités et l'opinion que je m'étais formée sur leur compte, n'a malheureusement été que trop confirmée par les événements. Ne pensez vous pas Excellence, qu'il est encore temps de mettre un terme à ces actes de sauvagerie, que les Grands de la terre voient avec indifférence, et que les idées, que j'ai eu l'honneur de vous développer pourraient trouver un vaste champ d'évolution, même après tout ce qui vient de se passer ? Ne croyez vous pas que Turcs et Grecs pourraient se tendre la main pour écraser les Cannibales, qui cherchent à continuer leurs exploits sanguinaires ? La guerre, après ce qui peut être considéré comme un fait accompli, ne nous a pas éloignés les uns des autres et les intérêts reciproques créés par les evénements nous ont rapprochés de plus en plus. Devant la situation, dont les deux coupures de journaux ci incluses vous donnent un faible aperçu, je crois fermement que le temps presse et qu'il y a lieu d'aviser pendant que les circonstances fournissent une occasion favorable.

Si Votre Excellence partage cette manière de voir, Elle n'a qu'à penser à la façon de faire pour arriver à un résultat pratique et je serai heureuse, si en me rendant prochainement dans Votre ville, je puis avoir l' honneur d'obtenir une audience de Votre Excellence et de Vous developper verbalement les raisons décisives qui militent en faveur d'une entente pouvant servir efficacements les intérêts réciproques de nos pays.

Veuillez agréer, Excellence, l'hommage de ma plus haute considération et de mon profond respect.

M

Athènes, le 12 Novembre 1911.

Son Excellence

SEWKET PACHA

Ministre de la Guerre

à CONSTANTINOPLE

EXELLENCE

Permettez moi de rappeler à Votre bon souvenir notre rencontre il y a denx ans à bord du vapeur «Tzar» dans la traversée de Salonique à Const)ple et notre conversation si intéressante à cette occasion.

Je puis vous assurer que j'ai travaillé depuis à resserer les rélations de nos deux pays, et à faciliter leur collaboration dans toutes les questions où il y a une communauté d'intérêts entre eux.

Depuis, nous nous trouvons installés ici, où je vois avec plaisir que la situation est favorable à la prédominance de nos idées. La question crétoise prend une tournure ici qui fait présager d'une entente facile dorénavant, la preuve, vous l'avez déjà dans le discours prononcé à la Chambre des Députés par le Président du Conseil. Ce que je puis y ajouter c'est que les opinions de plusieurs hommes politiques marquants sont conformes à cette manière de voir et qu'ils embrassent les idées que vous avez developpées à la Chambre Ottomane.

Il est certain que l'opposition ne cesse pas de vous être par moments désagréable chez Vous, mais nous avons la conviction qu' avec votre haute intelligence et votre force de caractère vous arriverez toujours à sortir victorieux de la lutte des partis.

Si vous croyez que je puis vous être utile dans l'odre

des idées sur lesquelles j'ai eu l'honneur de causer avec Votre Excellence, je vous prie de croire que je serai toujours á votre disposition car vous ne devez pas perdre de vue que des affaires très-sérieuses ont pu assez souvent trouver une solution plus facile par l'intervention d'une Dame qui, dans les conversations trouve plusieurs fois le moyen de placer avec ingénuité des réfléxions auxquelles les meilleurs diplomates ne pensent pas.

Si vous croyez m'honorer d'une réponse je puis facilement recevoir vos communications â l'adresse suivante:

. . . .

Veuillez agréer, Excellence, l'hommage de mon profond respect.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 6ΟΝ

Οἱ ἀρχικομιτατζῆδες

Ὁ πρὸ τῆς διακοπῆς τῶν συμμαχικῶν σχέσεων ἐνταῦθα Πρεσβευτὴς τῆς Βουλγαρίας καὶ μετὰ τὴν διακοπὴν αὐτῶν ἐπιδώσας τὰ ἀνακλητήρια αὐτοῦ καὶ ἀπελθὼν κ. Χατζημίσεφ, εἶνε υἱὸς καὶ ἀνεψιὸς τῶν εἰς τὴν συνοικίαν Φράγκικα (quartier Franc) τῆς Θεσσ)νίκης ἐχόντων ἐμπορικὸν κατάστημα Ἐριοπωλεῖον Χατζημίσεφ, ἡ δὲ οἰκία τοῦ Χατζημίσεφ ὅστις κατὰ συγκυρίαν ἦτο οἰκοδεσπότης μας, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐν Θεσσ)νίκῃ μεταβάσεώς μας, ἔκειτο εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς μεγάλης ἐξοχικῆς ὁδοῦ «Πύργων».

Εἰς τὸ ἐμπορικὸν αὐτὸ κατάστημα τῶν Χατζημίσεφ κρύφα ἐσύχναζον, ὡς γνωστὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ, πάντες οἱ κομιτατζῆδες Βούλγαροι καὶ ἐκεῖ ἐγένοντο συνεννοήσεις καὶ δι' ἀλληλογραφίας Poste-Restante καὶ ἐπὶ ψευδωνύμοις κ.λ.π. καθὰ οἱ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐρχόμενοι τότε μᾶς ἀνεκοίνουν.

Ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν παραπλεύρως τῆς ἡμετέρας οἰκίας κειμένην οἰκίαν αὐτῶν, ὅπου καὶ κατῴκουν, ὁ ὑπηρέτης, ἀνήγγειλε εἰς τὸν γέ-

ροντα θεῖον Χατζημίσεφ ὅτι ἐπαίτης τις τὸν ἐζήτει εἰς τὴν ἐξώθυραν. Ὁ γέρων ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ἔσπευσε μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἐξώθυραν καὶ δεχθεὶς αὐτὸν ὡς δὲν ὤφειλε, μὲ ὀλίγην διπλωματικὴν δεξιότητα, παρόντος τοῦ ὑπηρέτου καί τινων ἄλλων καὶ ὑποκλιθεὶς εὐσεβάστως ἐνώπιον τοῦ ἐπαίτου, τὸν συνώδευσε ἐγκαρδίως καὶ μετὰ πολλῶν φιλοφρονήσεων μέχρι τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς οἰκίας του ὅπου καὶ ἐνκατέστησεν αὐτόν.

Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ γίνῃ γνωστὸν ὅτι ὁ ἐπαίτης ἐκεῖνος ἦτο ὁ πολὺς Σαράφωφ ὁ ἀρχικομιτατζῆς, γνωστὸς τοῖς πᾶσι καθ᾽ ὃ καὶ εἰς τὰς ἐντοπίους καὶ ξένας ἐφημερίδας πολὺς ἐγένετο λόγος περὶ αὐτοῦ διὰ τὰ φοβερά του ἄθλα . . . .

Ἡ πορεία αὐτοῦ ἦτο σκανδαλώδης, ἐπὶ πυρὸς καὶ σιδήρου διερχομένου καὶ καταπιέζοντος οὐχὶ μόνον Ἕλληνας καὶ Τούρκους ἀλλὰ καὶ Βουλγάρους ἀκόμη πρὸς δυνατὴν χρηματολογίαν. Εἶτα δὲ μετέβαινε εἰς Εὐρώπην καὶ ἰδίως εἰς Παρισίους ὅπου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διέτρεβεν, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν προσλυτίζων ὑπὲρ τῆς Βουλγαρικῆς ἰδέας ἐξ ἄλλου δὲ διασκεδάζων διὰ τῶν χρημάτων τῶν πολυπαθῶν Μακεδόνων τοὺς ὁποίους καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συμμορῖται του μετὰ συστηματικότητος ἐτυράννουν καὶ κατεπίεζον, διὰ παντὸς κακούργου μέσου. Ἡ εἴσοδος αὐτοῦ ὡς ἐκ τούτου φυσικῶς εἰς Μακεδονίαν καὶ δὴ εἰς τὴν Πρωτεύουσαν ἦτο ἀπηγορευμένη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἅμα λοιπὸν τῷ ἀκούσματι τῆς ἐλεύσεώς του ἐν Θεσσ)νίκῃ, οἱ μυστικοὶ ἀστυνομικοὶ πράκτορες ἐτέθησαν ἐπὶ τὰ ἴχνη του περικυκλώσαντες κρύφα τὴν ἐν λόγῳ οἰκίαν τοῦ Χατζημίσεφ.

Αἴφνης ἡμέραν τινὰ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πρῴην ἐνταῦθα Πρέσβεως σύζυγος, μὲ τὸ τραῖνον τῆς 6ης πρωϊνῆς ἀνεχώρησε ἐσπευσμένως συνοδευομένη ὑφ᾽ ἑνὸς . . . . καβάση εἰς Βιέννην χάριν δῆθεν τῆς πασχούσης ὑγείας της.

—Τίς δὲ νομίζετε ὅτι ἦτο ὁ Καβάσης οὗτος; Ἦτο ὁ ἀπὸ ἐπαίτης καὶ πάλιν εἰς Καβάσην μεταμορφωθεὶς φοβερὸς Σαράφωφ, ἡ δὲ ἕνεκεν ἀδιαθεσίας δῆθεν ἀναχώρησις τῆς Κυρίας . . . . . ἦτο προσποιητή.

Ὁ διαβόητος οὗτος Βοεβόδας Σαράφωφ, ἐδολοφονήθη παρὰ τοῦ ἑτέρου ἀρχικομιτατζῆ Πανίτσα ὀνόματι λόγω ἀντιζηλιῶν καὶ ἀντιθέτων κομμιτατζιδικῶν ἰδεῶν ἀλλὰ κυρίως καὶ ἐκ φθόνου καθ᾽ ἃ οἱ ἴδιοι ἔλεγον, ἕνεκα τῆς ἐπιρροῆς τοῦ πλούτου ὃν ὡς ἀνωτέρω γράφω δι᾽ οὐχὶ ἐντίμων μέσων εἶχεν ἀποκτήση καὶ λόγῳ τῆς εὐζωΐας του καὶ διότι ἐφαίνετο μόνος αὐτὸς δρῶν. Ἐκκαραδόκησεν λοιπὸν ὁ Πανίτσας καὶ ἐδολοφόνησεν αὐτόν.

Οὕτω πως ἐσώθη μὲν ἡ Μακεδονία ἀπὸ τὰς καταπιέσεις τοῦ φοβεροῦ Σαράφωφ, ἀλλ᾽ ἄλλοι πολλοὶ τὸν διεδέχθησαν ὡς οἱ περιβόητοι

ΜΙΑ ΤΡΙΠΛΗ ΚΗΔΕΙΑ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

ληστροκομμιτατζῆδες, Πανίτσα, Τόντσεφ, Τσερνοπέεφ, Σανδάνσκη καὶ λοιποὶ ὧν τὰ ὀνόματα μὲ διαφεύγουσι τὴν μνήμην.

Μάλιστα οὗτοι τὸν ὑπερέβαλον. . . . . κατὰ πολὺ εἰς τὰς ὠμότητας τὰς κακουργίας, τὰ δολοφονίας, τὰς λυστρικὰς πράξεις καὶ τὰ τοιαῦτα.

Σημειωτέον δὲ ὅτι δὲν ἦσαν μόνον οἱ κομιτατζῆδες οἵτινες ἐξυπηρέτουν οὕτω τὴν Βουλγαρικὴν ἰδέαν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι ἄλλοι οἵτινες ἐχρησίμευον ὡς ὄργανα αὐτῶν.

Ἡ δὲ σύζυγος τοῦ πρώην ἐνταῦθα πρέσβεως κ. Χατζημίσεφ ἔπαιξεν καὶ αὕτη τὸν ῥόλον της, εἰς τὴν ἐξηπερέτησιν τῆς Βουλγαρικῆς ἰδέας. Ἀμερκανὶς εὔπορος οὖσα αὕτη ἠράσθη τὸν Χατζηφίσεφ, σπουδάζοντα τότε ἐν Ἐλβετίᾳ, καὶ μετὰ τὸν γάμον της συγχρωτισθεῖσα μετὰ Βουλγάρων, καὶ φύσει φιλόδοξος, εἰργάσθη πλειότερον ὑπὲρ τῆς βουλγάρικῆς προπαγάνδας καὶ αὐτῶν τῶν βουλγαρίδων.

Πανταχοῦ ὅθεν διῆλθεν ἐκ Μακεδονίας ἐκ Βουλγαρίας ἐκ Λονδίνου καθὼς καὶ ἐξ Ἀθηνῶν κατόπιν, καθ' ὃ ἀμερικανὶς συσχετιζομένη μὲ τοὺς ξένους, ἰδίως ἄγγλους ὡς ὁμόγλωσσος, ἐβοήθει κατὰ πολὺ τὸν Σύζυγόν της.

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χατζημίσεφ ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ ἐν Θ]νίκῃ Ρωσ. Προξενείου, ὑπὸ τοῦ Ρώσσου Γ. Προξένου κ. Giers ὁ δὲ γέρων θεῖος, ἐπίτιμος Διερμηνεὺς τοῦ ἰδίου Προξενείου. Ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Θ. Ἀσκητοῦ, ἐτραυματίσθη ὁ γέρων οὗτος διερμηνεύς, διϊσχυρίζοντο δὲ τότε οἱ Βούλγαροι ὅτι ἐτραυμάτισαν αὐτὸν οἱ ἡμέτεροι πρὸς ἀντεκδίκησιν διὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀσκητοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1ον

Η ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παραμονή μου.— Αἱ περὶ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου προβλέψεις μου.— Καὶ αἱ ἰδέαι περὶ προπαρασκευῆς.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διαμένουσα ἔνθα ξένη ὑπηρεσία ἐκράτει τὸν σύζυγόν μου πρὶν ἢ ἀναφανῶσιν ἀκόμη τὰ ἐν Μακεδονίᾳ ἐξελεχθέντα βραδύτερον καὶ διαβλέπουσα ἐκεῖθεν κατὰ τὸ 1897 τὴν οἰκτρὰν τοῦ Ἔθνους μας τότε κατάστασιν καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν καταλλήλων πρὸς προετοιμασίαν τοῦ Στρατοῦ μας, ἔγραψα τὰ κατωτέρω καὶ ἀπέστειλα εἰς τὸν τύπον ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Ἑλληνίς».

Si vis pacem, para bellum».

«Ἐὰν θέλῃς εἰρήνην ἑτοιμάζου πρὸς πόλεμον».

Αὐτὴ εἶνε ἡ γνώμη τοῦ φίλου μας Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ τοιουτοτρόπως ἀποφεύγει τὴν μετὰ τῆς ἀντιπάλου αὐτῷ Δυνάμεως σύρραξιν μέχρι τοῦδε.

Κατὰ τὴν ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην φοβοῦμαι ὅτι ὁ πόλεμος θὰ ἐπαναληφθῇ, δια τοὺς ἑξῆς λόγους :

Αἱ Δυνάμεις πολὺ ἀπέχουσι τοῦ νὰ ἔλθωσιν εἰλικρινῶς εἰς βοήθειάν μας ἀπησχολημέναι εἰς τὸ νὰ μεριμνῶσιν ἑκάστη ὑπὲρ τῶν ἰδίων της συμφερόντων.

Ἡ Ἀγγλία ἐπιθυμεῖ ὥστε ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀνωμαλία, (ἣν αὕτη ὑπεκίνησε), νὰ ὑφίσταται. Αὕτη κατ' ἀρχὰς ὑπεκίνησε τοὺς Ἀρμενίους, κατόπιν δὲ τοὺς ἐν Κρήτῃ διὰ τῶν ἐκεῖ ὀργάνων της Βιλλιώτη καὶ λοιπῶν, καὶ τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἐσχάτως οὓς μετὰ πολλῆς ραδιουργίας κατώρθωσεν, ἐμποδίζουσα δῆθεν ἀφ' ἑνὸς καὶ προτρέπουσα ἀφ' ἑτέρου νὰ παραπλανήσῃ καὶ νὰ φθάσῃ, δύναταί τις εἰπεῖν, εἰς τὸ ποθούμενον ἵνα ἀφ' ἑνὸς μὲν ἁρπάσῃ τὴν Σούδαν, ὅπερ σχεδὸν ἐπέτυχεν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ προλάβῃ πρὶν ἢ ὁ Σιβηρικὸς Σιδηρόδρομος τῆς Ρωσσίας ἀποπερατωθῇ νὰ ὠθήσῃ ταύτην πρὸς πόλεμον· καὶ οὕτω τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ὅπερ εἶνε ἐπὶ θύραις τελειώσῃ ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἡ Ρωσσία, δὲν ἐπιθυμεῖ μὲν τὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πόλεμον, ἀλλὰ θέλει τὴν κατάργησιν τῶν Ἑλληνικῶν Προνομίων ἐν Τουρκίᾳ ὅπως ἀφεθῇ ἐλευθέρα εἰς τὸν μετὰ ταῦτα ἀγῶνα τῆς καταλήψεως τῶν κυριωτέρων τῆς Τουρκίας πόλεων καὶ ἐπιτύχῃ εἰ δυνατὸν τὴν ἀπομάκρυνσιν καὶ ἀποπομπὴν παντὸς Ἕλληνος ἐκεῖθεν.

Ἡ Γερμανία, ἕνεκα οἰκονομικῶν λόγων καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἐν Ἑλλάδι δανείων της, ἐπαπειλουμένων, ὡς φαίνεται, διὰ τῆς ἀτασθάλου οἰκονομικῆς τοῦ Κράτους διαχειρίσεως, ἐπιζητεῖ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ Ἐλέγχου.

Ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν οὐδὲν περιμένομεν. Ἡ Αὐστρία οὐδέποτε ὑπῆρξε φίλη μας.

Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, τὴν μόνην συμπαθοῦσαν πρὸς ἡμᾶς ἀλλὰ διὰ τοῦ Ἀνοτώ της ἀκολουθοῦσαν τὴν Ρωσσικὴν πολιτικήν, οὐδεμίαν πρακτικὴν ὠφέλειαν ἀναμένομεν.

Ἡ Τουρκία, λέγει ξένος διπλωμάτης ἔχει ὡρισμένην ἀπόφασιν νὰ κλείσῃ τὴν συνθήκην ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τοῦτο πρῶτον διὰ νὰ ταπεινώσῃ τὴν Ἑλλάδα, δεύτερον δὲ διὰ νὰ ἀπειλήσῃ τοὺς Σλαυϊκοὺς λαοὺς ὅτι θὰ εἶναι ἀμείληκτος πρὸς τοὺς προβάλλοντας ἀπαιτήσεις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους της καὶ τρίτον, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι εἶνε πολὺ μακρὰν ἀκόμη ἡ ὥρα τοῦ διαμελισμοῦ τοῦ Κράτους της.

Τὸ συμπέρασμα ποῖον εἶνε;

Ἔχετε ἐλπίδας συνθηκολογήσεως Εἰρήνης;

Εἴθε ὑμεῖς νὰ ἦσθε ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἡ ἐμὴ γνώμη νὰ ἦτο πεπλανημένη.

Ἀλλὰ προσέχωμεν μὴν εὑρεθῶμεν καὶ πάλιν ἀπροετοίμαστοι, μὴν ἀφήσωμεν καὶ πάλιν ὀλίγον στρατὸν παρὰ τὰ σύνορα καὶ κατακερματισθῇ παρὰ τῶν ἀγρίων Μουσουλμάνων, ἴδωμεν δὲ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἐτὲμ ἐν Ἀθήναις καὶ τότε ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

Ἀνάγκη ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ὁπλίσωμεν πάντας καὶ τὰς γυναῖκας, εἰ δυνατόν, ἵνα ἐμποδίσωμεν τοιαύτην καταστροφὴν καὶ αἰσχύνην. Τόπον ὃν ἐλευθερώσαμεν διὰ ποταμῶν αἱμάτων δὲν πρέπει νὰ ἀφήσωμεν νὰ κατασυντρίψῃ καὶ μολύνῃ ὁ τοῦ ἀγρίου βαρβάρου πούς.

Ἀλλὰ μᾶς λείπουσιν ὅπλα καὶ ἱματισμός. Σπεύσωμεν, ἂς προσφέρῃ ἕκαστος τὸν ὀβολόν του, ἕκαστος τὸ κατὰ δύναμιν. Ἂς λάβωμεν τὸ παράδειγμα των Γάλλων τῶν εἰσφερόντων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Φιλελληνικὸν Κομιτάτον τοῦ Τύπου.

Ἐκεῖ αἱ ἐφημερίδες ἐδήλωσαν ὅτι δέχονται εἰσφορὰς εἰς τὰ γραφεῖα των καὶ ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας καὶ ἑκάστης ἡμέρας ὁ κατάλογος περιλαμβάνει ἑκατοντάδας μικρῶν δωρητῶν.

Φαντασθῆτε ὅτι εἰς ὀλίγας ἡμέρας συνελέχθησαν 2.500 φράγκα καὶ

όλα αυτά μὲ τὸ φράγκον τοῦ ἑνὸς καὶ τὸ πεντηκοντάλεπτον τοῦ ἄλλου.

Τοῦτο πράττουσιν οἱ ἀπορώτεροι, μεγαλείτερα ποσὰ ἂς στείλουν οἱ εὐποροῦντες ἵνα ὁπλίσωμεν καὶ ἐνδύσωμεν τελείως τὸν στρατόν μας.

Ἄρχομαι πρώτη καταθέτουσα μίαν (1) λίραν ἵνα δώσω τὸ καλὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ἀπορωτέρους καὶ εἰς τοὺς εὐπόρους συγχρόνως.

Τὰ χρήματα ταῦτα θὰ στέλλωνται πρὸς τὴν ἀξιότιμον Καν Κωνστ. Συνοδινοῦ, ἥτις δὲν πιστεύω ν' ἀρνηθῆ τὴν χάριν ταύτην διὰ τόσον εὐεργετικὸν τοῦ Ἔθνους σκοπόν.

Ἐγὼ δὲ μεταβαίνουσα εἰς Ἀθήνας θὰ ἐνεργήσω καταλλήλως ἵνα δι' αὐτῶν τῶν χρημάτων ληφθῶσι τὰ κατάλληλα διὰ τὸν ἱερὸν αὐτὸν σκοπὸν μέτρα, πρὸς πρόληψιν τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἔθνους μας.

Ἑλληνὶς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2ΟΝ

Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἀποκτήσεως τοῦ θωρηκτοῦ „Γ. Ἀβέρωφ„.

Εὑρισκομένη ὡς προεμνήσθην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἔνθα ἔζη ὁ μέγας τοῦ ἔθνους εὐεργέτης Γ. Ἀβέρωφ, ἐσκέφθην νὰ μεσολαβήσω παρ' αὐτῷ, ὡς ἠδυνάμην ὅπως δωρήσῃ εἰς τὸ ἔθνος πολεμικὸν πλοῖον κραταιὸν διὰ μέλλοντα ἀγῶνα, ὅστις τάχιον ἢ βράδιον θὰ ἐξερρηγνύετο.

Ἡ ἰδέα ἀποκτήσεως ἰσχυροῦ στόλου μὲ ἀπησχόλει νυχθημερόν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐπὶ πολλὰς νύκτας μένουσα ἄϋπνος ἐβασάνιζον τὸ πνεῦμα μου τίνι τρόπῳ θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐργασθῶ καὶ βοηθήσω, τὸ τοσοῦτον μέγα αὐτὸ προβληματικὸν ζήτημα.

Ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Ἀβέρωφ ἐβάσιζον μεγάλας ἐλπίδας ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν μεγάλην ἐθνικὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐκδηλωθεῖσαν διὰ πλουσιωτάτων δωρεῶν του πρὸς τὸ Ἔθνος οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διότι ἐτύγχανον παρ' αὐτῷ προσωπικῆς συμπαθείας καὶ ἐκτιμήσεως. Ἐσκέφθην λοιπὸν νὰ ζητήσω παρ' αὐτοῦ τὴν δωρεὰν ταύτην ὡς προσωπικὴν πρὸς ἐμὲ χάριν, ἀντὶ ἄλλων ἀντικειμένων τιμαλφῶν ἅτινα προσέφερε συνήθως πρὸς ἑτέρας συμπαθεῖς Ἑλληνίδας Κυρίας τῆς Ἀλεξανδρείας.

Τὰς σκέψεις μου ταύτας ἀνεκοίνωσα εἰς τὴν μακαρίτιδα μητέρα μου. Αὐτὴ ἔχουσα τὰς παραδόσεις τοῦ πατρός της, ὅστις ὡς ἀναφέρει ἡ ἱστορία τῆς Κεφαληνίας (ὑπὸ Ἠλ. Τσιτσέλη), ἐξ ἧς ἠρανίσθη καὶ ἡ «Πατρὶς» τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὰ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3, 4, 18 καὶ 20 Ὀκτω-

βρίου 1909 φύλλα αὐτῆς, ἐθυσίασε πολλὰ ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καθὼς καὶ ὁλόκληρος ἡ οἰκογένειά του, ἐνέκρινε λέγω ἡ Μήτηρ μου τὴν σκέψιν μου καὶ μὲ παρώτρυνεν ὅπως ἀνακοινώσω ταύτην πρὸς τὸν ἐθνικὸν εὐεργέτην.

Ἡμέραν τινὰ λοιπὸν ἐπεσκέφθημεν μετὰ τῆς μητρός μου αὐτόν, ὅστις μᾶς ὑπεδέχθη μετὰ καταφανοῦς καὶ εἰλικρινοῦς χαρᾶς.

Κατ' ἀρχὰς συνεζητήσαμεν περὶ διαφόρων ἀσχέτων πραγμάτων, κατόπιν ὅμως ἐπιτηδείως ἔφερον τὸν λόγον καὶ περὶ τοῦ ἡμετέρου ναυτικοῦ.

Τότε ὁ ἀοίδιμος γέρων ἐξανέστη ἀλλόφρων ἐξ ὀργῆς, καὶ διὰ τόνου πικροῦ καὶ αὐστηροῦ μοὶ λέγει, δεικνύων μοι τὰς ἐπὶ τοῦ γραφείου του διαφόρους ξένας ἐφημερίδας :—Εἴδετε Κυρία μου, τί γράφουν τὰ φύλλα ἐδῶ ; Εἴδετε τί ἔκαμεν ὁ ἡμέτερος στόλος ; Εἴδετε πῶς μᾶς καυτηριάζει ὁ ξένος τύπος ; . . . .

Ἐγὼ ἐσκέφθην, ὅτι ἡ φρονιμωτέρα στάσις ἦτο νὰ σιωπήσω, ἐφ' ὅσον ὁ Σεβαστὸς ἐκεῖνος πρεσβύτης ἔπνεε μένεα καὶ κατεφέρετο τοσοῦτον δριμέως δίδων πίστιν εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ φύλλα.

Παρελθούσης τῆς πρώτης ὁρμῆς καὶ κατασταλέντων πως τῶν νεύρων του, τῷ εἶπον :—«Πῶς ὑμεῖς μὲ τοιαύτην Ἐθνικὴν ψυχὴν δίδετε πίστιν εἰς τὰ εἰς τὸν ξένον τύπον ἐναντίον μας γραφόμενα ;

Ἀγνοεῖτε ὅτι ἡ Πατρίς μας περιβρεχομένη ὑπὸ θαλάσσης ἔχει ἀνάγκην Π λ ο ί ω ν πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς εἰς τὰς κρισίμους της περιστάσεις ; Διὰ τοῦτο μᾶς ἀπελπίζουσιν, ἵνα ἀπογοητευόμενοι χαλαρώσωμεν πᾶσαν πρὸς τοῦτο προσπάθειαν καὶ μὴ προβῶμεν εἰς τὴν ἀναγκαιοτάτην ταύτην Ἐθνικὴν ἐνίσχυσίν μας ἥτις εἶνε ἡ ἐν θαλάσσῃ δύναμις !

Ἐν τέλει τῷ ὑπέδειξα ὅτι ἂν ἤμην ἐγὼ εἰς τὴν θέσιν του, ἤθελον διαθέσει τὸ χρῆμά μου ὑπὲρ τοῦ εὐεργετικωτέρου τῶν σκοπῶν, ὅστις θὰ ἦτο τὰ «ξύλινα τείχη» τοῦ Θεμιστοκλέους, ὑπὲρ τῆς κατασκευῆς δηλονότι στόλου, τοῦ ὁποίου ἔχομεν ἀπόλυτον ἀνάγκην καὶ ἐξ οὗ ἡ σωτηρία τῆς πολυκόλπου πατρίδος μας.

Ἐπηρεασθεὶς φαίνεται ἐκ τῶν λόγων μου ἠγέρθη αἴφνης ἐκ τῆς θέσεώς του, καὶ ἤρχισε βηματίζων μὲ βραδέα βήματα κατὰ μῆκος τῆς αἰθούσης. Εἶτα ἐπανακαθήσας ἔθεσε τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν του καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τῶν γονάτων ἐσκέπτετο.

Ὅτε δὲ ἤγειρε τὴν κεφαλήν, μοὶ εἶπεν ὅτι θέλει ἀφήσῃ κληροδότημα διὰ τὴν κατασκευὴν ἑνὸς πλοίου, ἵνα ἐπ' αὐτοῦ σπουδάζουν οἱ μαθηταί.

Ἐθεώρησα καλὸν τότε νὰ μὴ εἴπω τίποτε φοβηθεῖσα μὴ τυχὸν καὶ ἀλλάξῃ γνώμην. Παρεδέχθην ἔστω καὶ τοῦτο, ἀλλὰ μὲ τὴν παράκλησιν νὰ γραφῇ ἡ τοιαύτη ἀπόφασίς του διὰ τῆς ἰδίας του χειρὸς ἐκ φοβου οἱασδήποτε ἀντιδράσεως καὶ ἀνατροπῆς αὐτῆς.

Μετὰ παρέλευσιν δύο ἐτῶν, εὑρισκομένη ἐν Θεσσ)νίκῃ—τοῦ συζύγου μου μετατεθέντος ἐκεῖ—ἔμαθον τὸν θάνατόν του καὶ μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθησα τὰς ἐν τῷ τύπῳ ἀφηγήσεις τοῦ θανάτου του, καὶ κατόπιν τὰ τῆς διαθήκης του, ἣν ἀνέμενον μετὰ παλλούσης καρδίας.

Μεγίστην ἔκπληξιν ἐπέφερεν εἰς πάντας καὶ ἰδίως ἐν τῇ Βουλῇ ἡ ἐκ 2 ½ ἑκατομ. φράγκων ἀναφερομένη διάθεσις ὑπὲρ κατασκευῆς πλοίου τινὸς ἐν εἴδει ναυτικῆς σχολῆς . . . .

Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, πολλαὶ συζητήσεις ἔλαβον χώραν, τῶν πλείστων ἀγνοούντων νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ διαθέτου, ὡς εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆς δύναταί τις εὐκόλως νὰ ἴδῃ.

Ἐννοεῖται πόσον ἔπαλλεν ἡ καρδία μου, ἕως ὅτου ἴδω τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συζητήσεως ταύτης.

Ὅτε, κατ'εὐτυχῆ συγκυρίαν ὁ μακαρίᾳ τῇ λήξει Β. Βουδούρης, ὑπουργὸς ὢν τότε τῶν Ναυτικῶν, καλῶς σκεπτόμενος ἔλυσε τὸ ζήτημα οὕτω : Νὰ σχηματισθῇ ταμεῖον ναυτικῆς ἀμήνης καὶ ἐν αὐτῷ νὰ τεθῶσι τὰ 2 1)2 ταῦτα ἑκατομ. τοῦ εὐεργέτου ὡς βάσις πρὸς δημιουργίανστόλου.

Τότε πλέον ἀνέπνευσα !

Ἔκτοτε ἐπηκολούθησεν ἡ αὔξησις τοῦ ἡμετέρου στόλου διὰ τοῦ καλοτύχου αὐτοῦ πρώτου ὀβολοῦ ἐξ οὗ ἡ ἀγορὰ τοῦ θωρηκτοῦ ἡμῶν «Γ. Ἀβέρωφ» τοῦ θαυματουργήσαντος κατὰ τὸν τελευταῖον Τουρκο-Βαλκανικὸν πόλεμον καὶ ἐξυπηρετήσαντος πάντα ὁμοῦ τὰ Βαλκανικὰ Κράτη πρὸς δόξαν τῶν ἐθνικῶν ναυτικῶν μας παραδόσεων καὶ ἱκανοποίησιν τῶν ἐθνικῶν μας πόθων.

Διὰ τοῦτο ἀγγλικὸν φύλλον ἡ «Pall Mall» κατὰ τὸν Βαλκανο-Τουρκικὸν πόλεμον ἔγραψεν, ὅτι εἷς Ἕλλην ἔμπορος τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπῆρξεν ὁ σωτὴρ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου, διότι ἂν δὲν εἶχεν ἐκεῖνος τὴν λαμπρὰν ἔμπνευσιν νὰ διαθέσῃ μέρος τῆς περιουσίας του ὑπὲρ τοῦ φερωνύμου κατὰ τὴν «Pall Mall» τούτου πλοίου, δὲν θ' ἀπεκλείοντο τὰ Δαρδανέλλια καὶ δὲν θὰ ἠμποδίζετο ὁ ἐξ Ἀσίας Τουρκικὸς στρατὸς κ.τ.λ.

Τότε ἔγραψα τῷ κ. Β. Βουδούρῃ καὶ τῷ ἐξήγησα, τὸ ζήτημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3ον

Κακόηθες δημοσίευμα κατὰ τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου τοῦ Α'. — Ἡ ἀπάντησίς μου.

Καίτοι εἰς ἐποχὴν καθ'ἣν ἐν ἱερᾷ ξυνωρίδι ἐνηγκαλισμέναι σεμνοπρεπῶς ἡ Νίκη μετὰ τῆς Δόξης στέφουσι τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ ἐθνικοὶ

Βάρδοι μετὰ τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ τονίζουσιν ἐπινικείους παιᾶνας εἰς τοὺς θρυλικοὺς ἥρωας τῆς νέας γιγαντομαχίας, θὰ ἀπετέλει δυσαρμονίαν τινὰ ἡ ἀνάξεσις ἐθνικῆς πληγῆς πρὸ πολλοῦ ἐπουλωθείσεις. Θέλουσα ἐν τούτοις νὰ περισώσω ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ πᾶν ὅτι ἐξ εἰλικρινοῦς, πρὸς τὴν πατρίδα ἐνδιαφέροντος ἀπέρρευσεν ἐκ τῆς μὴ λογοτεχνικὰς ἢ δημοσιολογικὰς ἀξιώσεις ἐχούσης γραφίδος μου, καταχωρίζω ἐνταῦθα καὶ τὸ ἐν τῷ «Τηλεγράφῳ» τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8)20 Μαΐου 1897 δημοσιευθὲν ἄρθρον μου.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο δὲν ἔγραφον ἐὰν μὴ ἔβλεπον τὴν κατάφωρον ἀδικίαν εἰς βάρος τοῦ ἀειμνήστου ἡμῶν Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄. εἰς ὃν ὡς εἰς ἀποδιαπομπαῖον τράγον ἠθέλησαν νὰ φορτώσωσιν ὅλας τὰς ἁμαρτίας καὶ ὅλα τὰ λάθη τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου πολέμου τοῦ 97.

Μία δὲ ἀφορμὴ ἐπὶ πλέον, ἥτις τὸ κατωτέρω μοὶ ἐνέπνευσεν ἄρθρον ἦτο, ὅπως ἀνασκευάσω τὰς ἔν τινι μερίδι τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ τύπου ἐξ Ἀθηναϊκῶν ἀνταποκρίσεων δημοσιευθείσας συκοφαντικὰς κατὰ τοῦ πρῴν Βασιλέως μας διαδόσεις, αἵτινες τοσαύτην ἔσχον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης, ὥστε ν' ἀναστείλωσι καὶ νὰ ματαιώσωσι σχεδὸν τέλεον τοὺς ὑπὸ τῶν προκρίτων τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ὑπὲρ τοῦ πολέμου συλλεγομένους ἐράνους.

Δὲν θὰ περιαυτολόγουν δ' ἐὰν ἀνέφερον ὅτι κατόπιν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κάτωθι ἄρθρου μου, τοῦ ὁποίου παραθέτω τὰς κυριωτέρας περικοπάς, μὲ ἱερὰν φρίκην διὰ τὰς τότε κυκλοφορούσας ἀνευλαβεῖς διαδόσεις, ἐπανήρχισαν αἱ συνεισφοραὶ ῥαγδαιότεραι παρὰ πρότερον. Τὸ ἄρθρον δὲ τοῦτο ἐγένετο τότε ἀνάρπαστον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 8)20 Μαΐου 1897.

Κύριε Διευθυντὰ τῆς Ἐφημερίδος
«Τηλέγραφος»

Ἡ ἐξ Ἑλλάδος γραφεῖσα διατριβὴ ἡ ἐπιγραφομένη : «Ἡ ἐν Ἑλλάδι κατάστασις» μοὶ ἐπηύξησε τὸ ψυχικὸν ἄλγος ὅπερ παντὸς Ἕλληνος καὶ Ἑλληνίδος ψυχὴ αἰσθάνεται κατὰ τὴν κρίσιμον καὶ δεινὴν αὐτὴν περίστασιν τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους.

Πολλοί, πλεῖστοι οἱ κίνδυνοι οἱ ἐπακολουθήσαντες ἡμᾶς κατ' αὐτάς.

Μεγάλη ἡ τοῦ τόπου μας ταπείνωσις ἕνεκεν τῶν ἐσχάτων ἀποτυχιῶν. Ἡ ὑπερήφανος διὰ τὰς περιλάμπρους δόξας αὐτῆς ἄλλοτε Ἑλλάς, κλίνει τὸν αὐχένα τώρα ἐκ τοῦ βάρους τῆς αἰσχύνης ἕνεκεν προδοσίας

τῆς δῆθεν ψευδοφιλίας τῶν κρυφίων ἐχθρῶν μας καὶ τῆς εὐπιστίας ἡμῶν πρὸς αὐτούς.

Ναί, ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι καὶ τὴν συμμετοχὴν τοῦ Βασιλέως μας εἰς συνωμοσίας, εἰς προδοσίας καὶ τὰ τοιαῦτα . . . Ἄπαγε ! . . .

Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ εἴμεθα Ἕλληνες τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία διαλαμβάνει : «Τέλος πολέμου ἐξοστρακισις ἄρχοντος» διὰ νὰ λέγωμεν ταῦτα.

. . . .

Μήπως ἐστερεῖτο εὐζωΐας ; Χρημάτων ; Ἀγάπης τοῦ λαοῦ του ; Λαὸς καὶ Βασιλεὺς ἔζων ὡς μία οἰκογένεια. Ἐκτὸς τούτου, ἐνθυμοῦμαι διάδοσίν τινα ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις ! Ὁ Βασιλεὺς παραιτεῖται χάριν τοῦ υἱοῦ του, ἀγοράζων ἔπαυλίν τινα ἐν Δανιμαρκίᾳ ἵνα μεταβῇ καὶ διέλθῃ ἐκεῖ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του ! Ἐνθυμοῦμαι, λέγω, καὶ τοῦτο, ὅτι μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν ἐν τέλει, εἶπεν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς :

— Πρέπει νὰ μὴ μὲ γνωρίζωσιν οἱ ὑπήκοοί μου διὰ νὰ διαδίδωσι τοιαῦτα πράγματα.

Ἐγὼ νὰ ζήσω μακρὰν τῆς Ἑλλάδος μου, μακρὰν τῆς οἰκογενείας μου, τοῦ ὡραίου μου αὐτοῦ οὐρανοῦ ; νομίζω ὅτι ἂν ποτε ἔφευγον ἐκ τοῦ τόπου τούτου θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιζήσω !

Ἀλλὰ εἰς τί πταίει ὁ Βασιλεὺς ὅταν, Κύριοι, ἔρχεται μία ξένη μεγάλη Δύναμις, ἥτις ἐπειδὴ δὲν θεωρεῖ ἑαυτὴν ἑτοίμην εἰσέτι διὰ πόλεμον ἵνα διεκδικήσῃ τὰ ὄνειρα καὶ τὰς προβλέψεις της ἐν Ἀνατολῇ, ἐμποδίζει καὶ σταματᾷ διὰ τῶν ὑποσχέσεων τῆς μηχανορράφου διπλωματίας της τὸν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ Ἑλληνισμὸν καὶ διὰ τοῦ Ἱεροῦ Ἑλλ. κλήρου, καθησυχάζει τὰς φιλοπολέμους ὁρμάς, μένει δὲ μόνη ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς ἄνισος κατὰ τὸν ἀριθμόν, παλαίουσα δὲ ἐναντίον δύο Ἐθνῶν Τουρκίας καὶ Γερμανίας ; Τὶ δύναται λέγω, νὰ πράξῃ ὅταν αἱ ἐλπίδες καταπίπτουσι καὶ ναυαγοῦσι, καὶ πῶς θέλετε νὰ μὴ ναυαγήσῃ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸν παρόντα πόλεμον, ἀφοῦ παλαίει καθ' ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης, ἑκάστης Δυνάμεως ἐχούσης ἰδιαίτερα συμφέροντα ἐπὶ τῶν διεκδικουμένων παρ' ἡμῶν ἡμετέρων μερῶν ; Παλαίει ἡ Εὐρώπη διὰ τῆς διπλωματίας της καὶ καταστρέφει ὅτι ἐπιχειρήσωμεν. Μία μόνη ἐκ τῶν Δυνάμεων ἤρκει νὰ μᾶς συντρίψῃ, πόσῳ δὲ μᾶλλον ὅλαι ὁμοῦ ; Ἰδοὺ διατὶ ἐναυαγήσαμεν. Οὐχὶ διότι πταίει ὁ Βασιλεύς !

Ἐκεῖνος ὅστις πταίει μᾶλλον δύναταί τις εἰπεῖν, εἶναι ὁ κ. Δηληγιάνννης, διότι ἐνῷ ἐγνώριζε ὅτι δὲν εἴμεθα προητοιμασμένοι εἰς πόλεμον, καὶ δὲν ἤθελε πράγματι αὐτόν, ἀντὶ νὰ συγκαλέσῃ τὴν Βουλὴν καὶ νὰ εἴπῃ ἐν μυστικῇ συνεδριάσει: «Ἰδοὺ αἱ δυνάμεις μας : ὁ πόλεμος ἑπομένως μᾶς εἶνε ἀδύνατος, καὶ ἐπειδὴ ὁ λαὸς ἐπιμένει δίδω τὴν

παραίτησίν μου», τοὐναντίον ἐξηκολούθει μένων ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἐκ τοῦ φόβου μὴ ἀπολέσῃ αὐτὴν καὶ ἐξηπάτα τὸν κόσμον ἀποστέλλων αὐτὸν εἰς ἐκστρατείαν χωρὶς νὰ προετοιμάζῃ κατεσπευμένως καὶ τὸν πόλεμον. Τότε ἀληθῶς εἶχες δίκαιον . . . .

. . . . Ἂν ἔζη εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν ὁ ὀξυδερκέστατος καὶ ἐμβριθὴς ἐκεῖνος Πολιτικός, ὁ ἀείμνηστος Τρικούπης θὰ προελάμβανε πολλὰς συμφοράς. Ἦτο ὁ μόνος Πολιτικὸς Ἕλλην, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ τάχιστα προσεπάθησεν ἡ μερὶς τῶν ἐλαφροκεφάλων νὰ τὸν ἐξαποστείλῃ εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, ἵνα μείνῃ ἐλευθέρα νὰ πράττῃ τὰς κουφοτητάς της.

Τώρα θρηνοῦμεν τὸν Καποδίστριαν, τώρα θρηνοῦμεν τὸν Ὄθωνα καὶ τὴν Ἀμαλίαν, ἀφοῦ καὶ αὐτοὺς μετὰ τῆς συνήθους ἡμῖν κουφότητος καὶ ἀγνωμοσύνης, μὲ τὸν θάνατον καὶ τὸν ἐξοστρακισμὸν ἀντημείψαμεν.

Προσέξατε, μὴ βιάζετε τὰ πράγματα ἵνα μὴ καὶ νῦν θρηνήσωμεν ὅπως τοὺς ἀνωτέρω ἀγαπήσαντας τὸ Ἔθνος μας καὶ παραγνωρισθέντας, μὴ θρηνήσωμεν καὶ Ἄλλους, ἀφοῦ τοὺς ποτίσωμεν τὸ δηλητήριον τῆς συκοφαντίας καὶ τοὺς ἀποστείλωμεν μακρὰν τοῦ Ἔθνους μας, κατόπιν δὲ ἐννοήσωμεν τὴν πλάνην μας, ἀργά, πολὺ ἀργά . . . ὡς πάντοτε !

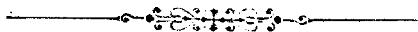
Ἂς προσέξῃ ἤδη ὁ νῦν Πρωθυπουργὸς νὰ μὴ πλανηθῇ ὡς οἱ προηγούμενοι.

Ἂς δυσπιστῇ ἰδίως εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς παρακινήσεις τῶν ξένων Δυνάμεων καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων ἀκόμη, ἂς μὴν ἀκολουθήσῃ οὐδεμίαν πολιτικὴν ἀλλά, μόνον τὰς ἐπιταγὰς τοῦ συμφέροντος τοῦ Ἔθνους του. Εὐφυΐα καὶ δραστηριότης δὲν τοῦ λείπει. Ἂς μείνῃ Πατριώτης καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως.

Τοὺς δὲ Κους Δημοσιογράφους παρακαλοῦμεν ἵνα μὴ ἀδικῶσι τὰ συμφέροντα τῆς Πατρίδος των διὰ τῆς ἀκριτομυθείας αὐτῶν καὶ νὰ μὴ ἐξερεθίζωσι τὰ ἐξημμένα ἤδη πνεύματα τῶν μέν, ἐναντίον τῶν δέ, καθόσον οὕτω πως, τὰ συμφέροντα τῶν ἐχθρῶν ἐξυπηρετοῦσι.

Ἂς συνετισθῶμεν τέλος, τὸ παράδειγμα τῶν ξένων λαμβάνοντες, οἵτινες πάντες ὁμοῦ ὡς εἷς καὶ μόνος ἄνθρωπος ἐργάζονται, πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὴν εὐημερείαν τῆς Πατρίδος των.

Ἑλληνὶς

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4ΟΝ

Ἡ Σλαυικὴ προπαγάνδα ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Παραθέτω ἐνταῦθα τὸ κείμενον ἐπιστολῆς μου ἣν διεβίβασα ἐξ Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸν τότε Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κωνσταντῖνον τὸν Ε΄. ἀναφορικῶς πρὸς τὴν στάσιν τὴν ὁποῖαν ἐπέβαλλεν ἡ ὑπούλως μισελληνικὴ ἐργασία τῆς Σλαυικῆς προπαγάνδας:

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 20ῃ Μαρτίου 1897.

Πρὸς τὴν Α. Π. Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κωνσταντῖνον τὸν Ε΄.

Εἰς Κωνσταντινούπολιν

Παναγιώτατε !

Τὰς σκευωρίας τῆς Ρωσσικῆς πολιτικῆς καὶ ἰδίως τὰς τοῦ Νελίδωφ προσέξατε.

Πᾶσα ἐσωτερικὴ διαμάχη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν ἃς παύσῃ, καθόσον αὕτη ὑποκώφως καὶ ἐπιτηδείως ὑποκινεῖται πρὸς ἀποπομπὴν τῶν πρώτων ἐκ τοῦ τόπου ἵνα μείνῃ ἐλεύθερον τὸ πεδίον τῆς μάχης εἰς τοὺς δευτέρους, πρὸς ὅσον ἔνεστι ταχυτέραν διευκόλυνσιν τοῦ σχεδίου των.

Καυχῶνται ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι Σᾶς ἔφεραν ἐπὶ τοῦ Πατρ. θρόνου ὅπως ἐξυπηρετήσητε τὰ συμφέροντά των καὶ ὅτι εἰς τὸν νῦν ἀμυντικόν μας ἀγῶνα τῇ εἰσηγήσει των ἐπεβλήθητε ἐπὶ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ κλήρου, καὶ δι᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ ποίμνιόν των καταπείθοντες αὐτοὺς νὰ μείνωσι οὐδέτεροι ὅπερ καὶ ἐγένετο, ὅπως μόνοι διεξαγάγωμεν τὸ πόλεμον ἄνευ οὐδεμιᾶς βοηθείας.

Ἀντιτείνετε εἰς τὰς διπλωματίας των· ἀποφεύγετε τὰς αἰτήσεις τῶν Σλαύων, ἡ Ρωσσία προσποιουμένη τὴν τῶν Ἑλλήνων προστασίαν ἐνεργεῖ τὴν ἐκδίωξίν των αὐτόθεν.

Ἡ Ὑμ. Παν. δύναται προσποιουμένη τὸν φίλον πρὸς αὐτήν, νὰ συγκρατῇ ἐν τῷ τόπῳ τὴν διαμονὴν τῶν ἡμετέρων ὑποδεικνύουσα αὐτοῖς τὸ συμφέρον των.

Ὑπάρχει ἆρά γε μέσον τι πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Σουλτάνον νὰ μάθῃ καὶ ἐννοήσῃ τὰ ἐκ τῶν Ρώσσων τεκταινόμενα καὶ συναισθανθῇ πόσον συμφέρον του εἶνε ἡ τῶν Ἑλλήνων διαμονὴ ὡς προπύργιον ἐναντίον τῶν Σλαύων εἰς τὸ μέλλον.

Πράξατε ὅ,τι τὸ δυνατὸν ὑπὲρ τῶν ὁμοεθνῶν καὶ τοῦ Ἔθνους σας, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ Θεὸν καὶ ἀνθρώπους θὰ εἶσθε κατηραμένος, ὁ πρῶτος δὲ ὅστις θὰ ὑποστῇ τὰς συνεπείας θὰ εἶσθε ἡ Υ. Π., καθόσον ἀποχωρούντων τῶν Ἑλλήνων, ὁ θρόνος δὲν θὰ ὑφίσταται πλέον. . . .

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἐν τῷ παρόντι Ε΄. μέρει τοῦ βιβλίου μου, θέλουσι δημοσιευθῆ αἱ ἐπιστολαί, ὅσαι ἀπηύθυνα ἐργαζομένη ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας ἐλάμβανον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο παρὰ διαφόρων προσώπων. Εἶναι αὗται ἐπιστολαὶ πολύτιμαι σταλεῖσαι πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν ἀείμνηστον Βασιλέα Γεώργιον τὸν Α΄., πρὸς τοὺς πολιτικοὺς τοὺς ἰθύνοντας τὰ ἐν Ἑλλάδι πρὸς βουλευτάς, πρὸς δημοσιογράφους, πρὸς ἀνταποκριτάς μας διαμένοντας ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ τῆς Μακεδονίας, πρὸς κληρικούς, Προξένους καὶ πρὸς πάντας καθόλου τοὺς παράγοντας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἠδύναντο εἴτε ἀπὸ θέσεως εἴτε ἀπὸ ἰδιότητος νὰ δράσωσιν καὶ νὰ ἀποβῶσιν ὠφέλιμοι πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν. Δὲν ἐστέλλοντο δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐλαμβάνοντο ὑφ' ἡμῶν τοιαῦται ἐπιστολαὶ καὶ ἐχρησίμευον πρὸς ἡμᾶς διὰ τὸ ἔργον ἡμῶν τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων καταφαίνεται ὁπόσον ἦτο ἐργῶδες, ἀλλὰ καὶ ὁπόσον ἐν ταυτῷ σπουδαῖον. Καὶ πρέπει νὰ προσέξῃ τις πολὺ ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν τούτων διὰ νὰ κατανοήσῃ ὁποῖον εἶναι τὸ μέγεθος τῶν ἐθνικῶν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνει τις νὰ ἐξυπηρετήσῃ κατὰ τοῦτον ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀποτελοῦσι δι' ἐμὲ τὸ πολύτιμον κεφάλαιον τῆς δράσεώς μου ὅπου καὶ ὅσον ἠδυνάμην, δὲν θ' ἀποβῶσιν εἴτε διὰ τὸν ἀναγνώστην εἴτε διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος μας ἄχρηστοι : Ἔχει ἀκόμη ἀνάγκην ἡ πατρίς μας τῶν ὑπηρετούντων τέκνων της καὶ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν αὗται πρὸς αὐτὰ ὡς ὑπόδειγμα δράσεως καὶ ἐργασίας.

Δύνανται δὲ οὐχ' ἧττον νὰ χρησιμεύσωσι καὶ διὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ μέλλοντος ὁ ὁποῖος μέλλων νὰ ἀναγράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς πολυπαθοῦς Μακεδονίας ἔχει πολλὰ νὰ ἀρισθῇ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων.

Σημειωτέον δ' ὅτι πολυστημόριον μόνον τῶν ἐπιστολῶν τούτων παραθέτω ἐνταῦθα, διότι ἂν ὅλαι ἐδημοσιεύοντο θὰ ἀπητοῦντο τόμοι ὁλόκληροι. Δὲν ἐθεώρησα ἄλλως σκόπιμον νὰ δημοσιεύσω πλείονας τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν διότι ὡς ἐν ταύταις καὶ ἐν ἐκείναις τὰ ἴδια ἐπραγματεύοντο θέματα διάφορα μόνον κατὰ τὸν τύπον καὶ κατὰ τὰ πρόσωπα.

Καὶ ἤδη ἔρχομαι εἰς ταύτας:

Ἐπιστολ. ἀρ. 1.

Θεσσαλονίκη τῇ 23 Δεκεμβρίου 1902.

Πρὸς τὴν Α. Μεγ. τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὸν Α΄.
ἐπιδοθεῖσα μέσῳ τοῦ τότε αὐλάρχου κ. Ι. Παπαδιαμαντοπούλου

Μεγαλειότατε!

Ἡ Μακεδονία εὑρίσκεται ἐν κινδύνῳ πανταχόθεν ἀπειλουμένη.

Ἡ διπλωματία Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας ἐργάζεται εἰς τὸ θεαθῆναι μὲν πρὸς βελτίωσιν τοῦ καθεστῶτος, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ πολλαὶ μηχανορραφίαι καὶ συμπράξεις διαδραματίζονται πρὸς ταχεῖαν καὶ μετὰ πολλῆς ἡσυχίας καὶ ὑψίστης διπλωματικῆς ἱκανότητος, εἰ δυνατὸν κατάληψιν τοῦ Ἁγ. Ὄρους καὶ τῆς λοιπῆς Χαλκιδικῆς, καθὼς καὶ τῆς Ἀλβανίας καὶ τῶν παραλίων τῆς Μακεδονίας ἐπ' ἀνταλλάγματι μερῶν τινῶν ἐκ τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν διὰ τοὺς Βουλγάρους καὶ ἐκ τῶν πρὸς τὴν Σερβίαν διὰ τοὺς Σέρβους.

Ὅσον διὰ τοὺς Ἕλληνας οἱ Ἕλληνες δέον νὰ μείνωσιν ἔξω καὶ ἔξω καὶ πολὺ μακρὰν αὐτῶν, ἵνα μὴ καὶ τ' ὄνομά των αὐτό, τοὺς κύκλους των ταράττει.

Προστρέχομεν ὅθεν, πρὸς τὴν Υ. Μ. πρὸς τὸν Ἀνώτατον Ἄρχοντα τοῦ ἔθνους μας, εἰς τὸν πρῶτον Πατριώτην, τὸν Νοημονέστατον Ἐθνάρχην, ἵνα λάβῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι ὁ μόνος ὅστις ἐννοεῖ, ὅτι Μεγάλης τῆς Ἑλλάδος γενομένης, Μεγάλου Ἔθνους Ἀντιπρόσωπος καὶ Ἄρχων ἔσται, καὶ ὅτι ἡ ἀνάκτησις τῆς ὡραίας αὐτῆς καὶ καρποφόρου χώρας θέλει ἐπιφέρει τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἔθνους Του καὶ τὸ εὐρύτερον καὶ ἀσφαλέστερον μέλλον τῆς ἰδίας αὐτοῦ δυναστείας, εἶσθε Ὑμεῖς Μεγαλειότατε.

Καθ' ὅσον ἀπὸ τοῦδε πάντες δεόμεθα τοῦ Ὑψίστου διὰ τὴν προσεχῆ διοίκησιν τῆς Μακεδονίας, ὑφ' ἑνὸς τῶν Βασιλοπαίδων καὶ τὴν τῆς Ἠπείρου, ὑφ' ἑτέρου, πάντων δ' ὁμοῦ ὑπὸ τὴν Ὑμετέραν σώφρονα ἐπίβλεψιν.

Ταῦτα ἀτυχῶς δὲν ἠννόησαν ἢ δὲν θέλουσι νὰ ἐννοήσωσιν οἱ τὰ ἐσωτερικὰ διοικοῦντες Πολιτικοί μας καὶ βλέπομεν καθ' ἑκάστην ἀποτυχίας οἰκτρὰς εἰς τὰς πράξεις των, ὡς λ. χ. τὴν προσεχῆ οἰκονομίαν δῆθεν διὰ τῆς καταργήσεως τῶν Πρεσβειῶν.

Ἀλλ' εἶναι τώρα ἡ κατάλληλος περίστασις διὰ τοιαύτας οἰκονομίας; Ἡμεῖς καὶ ἂν δὲν εἴχομεν τοιαύτας Πρεσβείας ἔδει νὰ ἱδρύ-

σωμεν κατὰ τὰς παρούσας πονηρὰς πολιτικὰς περιστάσεις. Καταργεῖται ἰδίως ἡ τοῦ Λονδίνου, ἧς σπουδαίως ἔχομεν ἀνάγκην.

Διότι ἡ νῦν δῆθεν πρὸς ἡμᾶς κλίνουσα μέχρι τοῦδε Ἀγγλία, ἄρχεται ἤδη νὰ παρασύρηται καὶ νὰ ἀμφιρρέπῃ ἄγνωστον δὲ ποῦ προσεχῶς θὰ κλίνῃ.

Ὅθεν, ἔχομεν ἀνάγκην ἀνδρὸς ἐπιβαλλομένου καὶ νοήμονος ἐκεῖ Πρέσβεως ἀντιπροσωπεύοντος ἐπαξίως τὸ ἔθνος του, ἵνα συντρέχῃ, εἰ δυνατόν, καὶ συντελῇ ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν συμπαθείας καὶ συμπράξεως τῆς Ἀγγλίας καὶ συγχρόνως ἐγκαίρως νὰ εἰδοποιῇ τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὰ διατρέχοντα καθ' ἑκάστην, καὶ οὐχὶ νὰ καταργήσωμεν τὰς Πρεσβείας.

Ἐπίσης καὶ ἡ τῆς Αὐστρίας ἀντὶ νὰ καταργηθῇ, νὰ εὑρεθῇ τὸ κατάλληλον πρόσωπον νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς.

Ἓν ἕτερον σοβαρώτατον ζήτημα τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ κατ' αὐτὰς τοὺς ἐνταῦθα Ἕλληνας, ἀκόμη δὲ καὶ τοὺς ξένους, διὰ λόγους εὐνοήτους, ἀλλὰ ὑπὸ διάφορον ἔποψιν, εἶνε ὁ διορισμὸς τοῦ Ἕλληνος Πρεσβευτοῦ ἐν Κωνστ)πόλει.

Ὑπὸ τὰς κρισίμους περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας διατελεῖ σήμερον τὸ Ἔθνος ἡμῶν, κινδυνεῦον ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ ἀπολέσῃ αὐτήν του τὴν ὕπαρξιν, σοβαρώτατα πρέπει νὰ μελετηθῇ ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων τὸ φλέγον τοῦτο ζήτημα.

Πρὸς Θεοῦ, ἀνὴρ ἀνεγνωρισμένης καὶ δεδοκιμασμένης διπλωματικῆς ὀξυδερκείας καὶ δράσεως καὶ ἐνθουσιώδους φιλοπατρίας, ἀνάγκη νὰ καταλάβῃ τὴν εἴπέρ ποτε ἢ ἄλλοτε, σήμερον ὑψίστης σημασίας διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν διπλωματικὴν ταύτην θέσιν παραβλεπομένων τῶν μικροφιλοτιμιῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιακῶν ἢ πολιτικῶν ἀπαιτήσεων.

Διερμηνεύοντες τὴν γνώμην ταύτην τῶν ἐνταῦθα ἀδελφῶν ἡμῶν, καθὼς καὶ τῶν ἐν Κωνστ)πόλει, πληροφοροῦμεν Ὑμᾶς Μεγαλειότατε, ὅτι πάντες εὔχονται, ὅπως εἰς αὐτὴν κληθῇ ὁ ἐν Καΐρῳ Διπλωματικὸς Πράκτωρ καὶ πρό τινος διορισθεὶς Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Ρώμῃ κ. Ἰωάν. Γρυπάρης διότι ἀποβλέπομεν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν μετὰ πατριωτικὴν δρᾶσιν κατὰ τὸ διπλωματικὸν αὐτοῦ στάδιον καὶ τὰς ἀναμφισβητήτους ἐπιτυχίας του ἐν Κρήτῃ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἔκτακτον ἐνεργητικότητα καὶ θερμὴν φιλοπατρίαν του.

Προκειμένου περὶ τοῦ κ. Γρυπάρη ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ ἐνταῦθα Ἄγγλου Προξένου, ὅτι ὅτε ὁ κ. Γρυπάρης ὑπηρέτει ἐν Χανίοις ὡς γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ὁ τότε Τοῦρκος διοικητὴς Κρήτης ἔγραφε πρὸς τὴν Κυβέρνησίν του τὰ ἀκόλουθα :

«Προσπαθήσατε ὅσῳ τὸ δυνατὸν ν' ἀπομακρυνθῇ ἐντεῦθεν ὁ Ἕλλην Γενικὸς Πρόξενος, ὅστις διὰ τῆς ὀξυδερκείας του καὶ τῶν ἄλλων

διπλωματικῶν προσόντων του ματαιώνει πάσας τὰς ἐνεργείας μου.»

Ἀνὴρ λοιπὸν τοιαύτην ἐπιδειξάμενος ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ οὐχὶ μόνον δραστηριότητα ἀλλὰ καὶ γνῶσιν τῶν Τούρκων, ἥρμοζε νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρεσβείαν, διότι ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ καλὰς ὑπηρεσίας. Ἀλλ' ἐν περιπτώσει καθ' ἣν τοῦτο καθίσταται ἀδύνατον· ὁ διορισμὸς τοῦ κ. Ἰωάννου Γενναδίου ἐν Κωνστ)πόλει θὰ ἦτο ὁ προσήκων.

Ὁ διορισμὸς καταλλήλου προσώπου ἐν τῇ πρεσβείᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρέπει, Μεγαλειότατε νὰ προσελκύσῃ σπουδαίως τὴν προσοχὴν ἡμῶν, καθ' ὅσον ἡ κατάστασις τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν εἶνε εἰς ἄκρον ἐπισφαλής. Καὶ ὄντως οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἀγρυπνοῦσι διηνεκῶς καὶ ἐργάζονται πυρετωδῶς ἔν τε τῷ κρυπτῷ καὶ ἀπὸ τοῦ φανεροῦ δι' ὅλων τῶν θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων μέσων. Μηχανορραφοῦσι, ὁπλίζονται, παρασκευάζονται, προσηλυτίζουσι δι' ὑποσχέσεων καὶ ἀπειλῶν τοὺς Ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς τῆς Μακεδονίας, προκαλοῦσι δὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν προσοχὴν διὰ τοῦ θορύβου καὶ ἐπισπῶσι τὸν θαυμασμὸν τῶν Εὐρωπαίων, διὰ τοῦ πατριωτικοῦ ζήλου των.

Ἡ Ἑλλὰς βεβαίως ἐνεργεῖ ἀλλ' ἄνευ συστήματος καὶ ἄνευ προδιαγεγραμμένου σχεδίου, ἐν ᾧ οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἔχουσι καταστρώσει πλῆρες σχέδιον καὶ ἔχουσι κανονίσει καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῶν ἐνέργειαν ὥστε ἐν δεδομένῃ στιγμῇ νὰ μὴ συναντήσωσι δυσχερείας εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ σχεδίου αὐτῶν, ὅπερ εἶνε ὁ ἐκβουλγαρισμὸς ὁλοκλήρου τῆς Μακεδονίας.

Ἐκ τῆς Εὐρώπης πάλιν οὐδὲν ἐλπίζομεν. Τὸ βλέπετε, ἄλλως τε ὅτι οὔτε κἂν μνεία περὶ Ἑλλήνων γίνεται, λόγου γενομένου περὶ Μακεδονίας, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἐνταῦθα Πρόξενος τῆς Ἀγγλίας, τῆς μόνης Δυνάμεως ἐξ ἧς ἠλπίζομέν τι, ὡς ἀντελήφθημεν καὶ ὡς ἀπεδείχθη ἐσχάτως ἤρχισε νὰ στρέφεται ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Σλαυϊσμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ.

Κατανοεῖτε, Μεγαλειότατε, ὁποίας συμφορὰς παρασκευάζει εἰς τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν συμφέροντα τοῦτο. Ὅθεν καὶ πάλιν καθικετεύομεν Ὑμᾶς, ὅπως ἡ Ὑμ. Μεγαλειότης προσωπικῶς ἐπιληφθῇ τοῦ ζητήματος τούτου, τιθεμένη ἐπὶ κεφαλῆς πάσης ἐνεργείας σκοπούσης τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν χώρᾳ καθαρῶς Ἑλληνικῇ, τὴν ὁποίαν ὑποβλέπουσιν οὐ μόνον τὰ ἀντιμαχόμενα ἐν Μακεδονίᾳ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις, ἥτις ἐποφθαλμιᾷ ἀπὸ πολλοῦ τὸν κυριώτερον λιμένα τοῦ Αἰγαίου, τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἄνευ συντόνου ἐργασίας, Μεγαλειότατε, τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα θὰ θυσιασθῶσι, μόνον δὲ ὅταν αἰσθανθῶσιν οἱ κάτοικοι τῆς δυστυχοῦς αὐτῆς χώρας ὅτι ἡ Υ. Μ. ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας θ' ἀ-

ναλάβωσι καὶ θὰ ἐνθαρρυνθῶσιν, οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν, εἰς τὰς καρδίας τῶν ὁποίων ἔχει ἀναγραφῇ τὸ ὄνομα τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος.

ὑπογραφόμεθα βαθυσεβάστως
Ἕλληνες-Μακεδόνες

*Ἐπιστολ. ἀρ. 2.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 7ην 7/βρίου 1902.

Κύριε . . . . 1)

Ἄλλως ἠλπίζομεν παρ' ἡμῶν, ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι εἴχομεν ἀνωτέραν ἰδέαν περὶ τῆς πολιτικῆς Σας καὶ τῆς ἀντιλήψεως τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἠπατήθημεν.

Ἐν τούτοις ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν τρέφοντες ἀκόμη ἐλπίδας ὅτι δύνασθε ν' ἀποβῆτε χρήσιμος εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐνέργειαν δι' ὃ ἀποτεινόμεθα πρὸς ὑμᾶς ἀκόμη ἅπαξ.

Συγχωρήσατε ἐὰν διὰ τῆς παρούσης μας ἐπικρίνομεν τὴν πολιτικὴν ὑμῶν, διότι τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπης, ὑπὲρ ἧς ὅλοι αγωνιζόμεθα.

Παύσατε, Κύριε, τὰς ἐν τῇ Βουλῇ ἀνωφελεῖς συζητήσεις ἰδίως τώρα ὅτε ἡ Πατρὶς ἡμῶν διατρέχει τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων !

Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Βούλγαροι ὑποδουλώσαντες σχεδὸν διὰ παντὸς ἀθεμίτου μέσου τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Μακεδονίας ἐκτοπίζουσιν ἡμᾶς καθ' ἑκάστην ἐκ τοῦ πατρικοῦ ἐδάφους, ἀρνούμενοι νὰ ἀσπασθῶμεν τὸ σχῖσμα.

Φονεύουσι καὶ κατακρεουργοῦσι πάντα Ἕλληνα ἀρκεῖ αὐτοὶ νὰ προσοικειωθῶσι καταλαμβάνοντες διὰ τῆς ἀνταρσίας ἔστω καὶ σπιθαμὴν γῆς.

Ἐπεκάθησαν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ὤμων, ἡμεῖς δὲ στενάζομεν ὑφιστάμενοι τὸ ἀφόρητον βάρος καὶ ἀλγοῦντες ἐκ τῶν ἀπείρων πληγῶν, ἐν τούτοις ἀνεχόμεθα αὐτοὺς στερούμενοι ὑποστηρίξεως παρὰ τῆς Ἐλευθέρας Πατρίδος. Ἀλλὰ ποῖος ἐξ ὑμῶν προσέχει εἰς τὸ αἷμά μας, ὅπερ ποταμηδὸν χύνουσιν οἱ ἀκόρεστοι δ ή μ ι ο ι τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου ;

Ποῖος ἐξ ὑμῶν εὐδοκῇ νὰ ρίψῃ βλέμμα συμπαθὲς ἐπὶ τῶν ἀμέτρων ἀπαισίως χαιννουσῶν πληγῶν ἡμῶν τῶν σκλαβομένων ἀδελφῶν Σας. Ὑμεῖς, λέγω, κατὰ τὰς κρισιμωτάτας ταύτας στιγμὰς ὁμοφωνοῦντες πάντες ἀποτελέσητε ἓν Σῶμα καὶ μίαν Δύναμιν Πολιτικὴν καὶ Διπλωματικὴν ὅπως ἀντιταχθῆτε καὶ δείξετε τὴν πιγμήν σας ἀπειλητικὴν κατὰ τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ, τὸν Σλαυϊσμόν, οὕτω δὲ φανῆτε νικηταὶ ἀπολαμ-

---

1) Πρὸς Πολιτικόν. . . . .

βάνοντες τὴν ἐκτίμησιν τῆς Εὐρώπης μετὰ τῶν εὐχῶν τῶν ἡμετέρων, ἀφίνοντες κατὰ μερος ἀτομικὰ πάθη καὶ πᾶσαν πολιτικὴν διαμάχην, ὑμεῖς ἀπεναντίας ἀκριβῶς τώρα προσπαθεῖτε, ἵνα ὁ εἷς τοῦ ἑτέρου τὸν ὀφθαλμὸν ἐξωρύξῃ! ἵνα τὸ πρῶτον 'Αξίωμα ἁρπάσῃ!

Δι' ὄνομα Θεοῦ συνέλθετε! Φανῆτε ἀνώτεροι σεαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων.

Παύσατε τὴν ἄνομον καὶ χαλαρὰν αὐτὴν κατάστασιν!

Συναισθανθῆτε τὴν ἐντύπωσιν, ἣν προξενεῖτε ἀφ' ἑνὸς εἰς ἡμᾶς πάντας, τοὺς ἐν τῇ δούλῃ χώρᾳ ζῶντας Ἕλληνας καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν εἰς τοὺς ἀλλοδαπούς, οἵτινες,—βεβαιωθεῖτε—γελῶσιν καὶ μυκτηρίζουσι τοὺς Ἕλληνας Πολιτικοὺς ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς καὶ ἐνώπιον ἡμῶν γελοίους!!!

Τί δυνάμεθα δὲ ἡμεῖς νὰ ἀντιτάξωμεν πρὸς ὑπεράσπισίν Σας;

Ὑμεῖς αὐτοὶ μᾶς ἀφοπλίζετε! Παρὰ φίλου Διπλωμάτου ἠκούσαμεν τὴν ἑξῆς πικράν, ἀλλ' ἀληθῆ φρᾶσιν:

«Ἡ Ἑλλὰς θὰ παραμείνῃ οἵα εἶνε στερουμένη πολιτικῶν ἀνδρῶν δυναμένων νὰ κρατήσουν στερρῶς τὰ ἡνία τοῦ Κράτους.»

Μὴ παρασυρθῆτε, φανεῖτε ἀντάξιος τῆς ὑψηλῆς ὑμῶν ἀποστολῆς, ἐξαλείψατε τὴν κακὴν γνώμην τῆς Εὐρώπης ἥτις θεωρεῖ οὐτοπίαν πλέον τὴν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων μας ἀδελφῶν.

Μακεδονὶς

'Επιστολ. ἀρ. 3.

'Εν Θεσσαλονίκῃ 10 7]βρίου 1902.

Κύριε....[1])

'Επιτρέψατε ν' ἀπευθυνθῶ πρὸς ὑμᾶς ὑπὸ τὴν ἰδιότητα μέλους ὁμάδος Ἑλλήνων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἥτις ἀπὸ πολλοῦ ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, ἅτινα διατρέχουσι τὸν ἔσχατον κίνδυνον. 'Απορoῦμεν ἡμεῖς ἐνταῦθα διὰ τὴν ἀδιαφορίαν, ἣν ἐπιδεικνύουσιν οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τοῦ ἐλευθέρου Βασιλείου προκειμένου περὶ τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν κατηγορίαν δὲ τῶν ἀδιαφορούντων κατατάσωμεν καὶ ὑμᾶς παρ' οὗ τοσαύτας ἐν τούτοις ἐξηρτῶμεν ἐλπίδας. Τοῦτο δὲ μᾶς φαίνεται πλειότερον περίεργον, καθ' ὅσον δὲν ἀγνοεῖτε ὅτι οἱ Βούλγαροι καταλαμβάνουσι προσεχῶς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν, ἐργαζόμενοι διὰ παντοίων μέσων θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ των. Οὗτοι εὑρίσκονται εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πόθων των.

1) Σημ. Ἂς ἐπιτραπῇ ἡ ἀποσιώπησις τοῦ ὀνόματος ἑκάστου πολιτικοῦ πρὸς ὃν ἀπετείνοντο, χάριν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου.

Ἐνῷ δὲ τοιαύτη εἶνε ἡ κατάστασις, ὑμεῖς οἱ συμπολιτευόμενοι καὶ ἀντιπολιτευόμενοι, ἀντὶ διὰ κοινῆς ἐργασίας νὰ παρασκευάσητε τὸν ἀγῶνα ὅπως διασώσητε τὴν Μακεδονίαν ἐκ τοιούτου κινδύνου ὅστις θὰ ἔχῃ τρομερὰς συνεπείας ἐφ' ὅλου τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, ἀδρανεῖτε, καθ' ὁλοκληρίαν. Καθ' ὅσον ἂν ἅπαξ ἡ Μακεδονία περιπέσῃ εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων, βεβαίως πᾶσα ἐλπὶς περὶ Θράκης θὰ ἐκλείψῃ, διότι θὰ γείνῃ ἀφεύκτως Βουλγαρικὴ ἢ Ρωσσική. Ἡ καταστροφὴ πλέον ἐπέρχεται καὶ ἀπαιτεῖται ἔκτακτος προσπάθεια, ὅπως προληφθῇ αὕτη.

Διὰ νὰ προληφθῇ ὅμως πρέπει νὰ ἐπέλθῃ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ τοὐλάχιστον πολιτικῇ ὁμοφωνία πάντων ὑμῶν καὶ κοινὴ ἐργασία ἀνένδοτος, ἀντ' αὐτοῦ βλέπομεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι διεξάγονται μόνον κομματικοὶ ἀγῶνες, οἵτινες ἀπορροφῶσι πᾶσαν τὴν προσοχὴν καὶ πᾶσαν τὴν ἐνεργητικότητα τῆς χώρας. Ἐν τῇ Βουλῇ διενεργεῖται μία ἀκατανόητος κωλυσιεργία παρεμποδίζουσα τὴν ψήφισιν παντὸς χρησίμου πρὸς τὰ γενικὰ τοῦ ἔθνους συμφέροντα. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου πᾶσα ἐργασία ἀποβαίνει ματαία ἐσωτερικῶς ἐν ᾧ ἐξωτερικῶς καταπίπτομεν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ καὶ χάνομεν τὴν ὑπόληψιν τῶν ξένων, ἀπογοητεύομεν δὲ συγχρόνως τοὺς ὑπὸ τὴν δουλείαν Ἕλληνας, τῶν ὁποίων καθ' ἑκάστην βλέπομεν ἁρπαζόμενα τὰ χωρία μας, τὰ σχολεῖά μας, τὰς ἐκκλησίας μας, τὰς Μονάς μας. Οἱ Βούλγαροι ἐν τούτοις προχωροῦν ἀκατάσχετοι.

Ὑμεῖς, Κύριοι Πολιτικοί, δὲν δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ὁποίαν αἰσθανόμεθε ἐνταῦθα ὀδύνην, ἀκούοντες τοὺς ξένους σατυρίζοντας τὴν ἐσωτερικὴν τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν.

Ἀπὸ ὑμᾶς Κύριε . . . . ., ἀναμένομεν ὅπως ἐμφορούμενος ὑπὸ τῆς φιλοπατρίας, ἥτις σᾶς διακρίνει, συντελέσητε εἰς τὴν κοινὴν σύμπραξιν ἐν τῷ Μακεδονικῷ ζητήματι, ὅπως ἐνταθῇ ὁλόκληρος ἡ προσοχὴ τοῦ ἔθνους εἰς ἕνα ἱερὸν ἀγῶνα, θὰ ἐξαρτηθῇ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους.

Ἐπιστολ. ἀρ. 4.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ Μακεδ. 25 Ἰουλ. 1903.

Κύριε Πρωθυπουργέ!

Θεωρῶ καθῆκον μου νὰ εἰδοποιήσω Ὑμᾶς διὰ τὰ κατωτέρω:

Πρὸ δύο ἡμερῶν συνωμίλουν μετὰ ἀνωτέρου Ὀθωμανοῦ ἐνταῦθα κατέχοντος σπουδαίαν διπλωμ. θέσιν καὶ διευθύνοντος τὰ ἐν τῷ στρατῷ.

Τὸν ἠρώτησα διατί ἡ Ὑψ. Πύλη δὲν ἐπιτρέπει τοῖς ἡμετέροις νὰ ἔλθουν πρὸς βοήθειαν; κ' ἐκεῖνος μοὶ ἀπήντησε τὰ ἑξῆς βαρυσήμαντα:

«Διότι ἡ ἰδική σας Κυβέρνησις ὅτι κάμνει τὰ θέλει ἐπίσημα καὶ »ἐρωτᾷ τὴν ἰδικήν μας ἂν δέχεται κτλ. Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ συγ-

»κατανεύσωμεν τοιουτοτρόπως διότι ἀναλαμβάνομεν εὐθύνας. Ἂς »στείλῃ κρυφίως ἀντάρτας, ἂς ὁπλίσῃ τοὺς ἰδικούς σας ἐνταῦθα ἄνευ »ἀ δ ε ί α ς, δὲν βλέπετε τῖνι τρόπῳ οἱ ἄλλοι ἐργάζονται; διατί σεῖς »νὰ τὰ θέλετε ὅλα ἐπίσημα καὶ γνωστά;»

Ἐξ ἄλλου, ἡμεῖς ἐνταῦθα γνωρίζομεν ὁπόσον οὐτιδανοὶ καὶ θρασύδειλοι εἶναι οἱ Βούλγαροι, ἔλαβον θάρρος τώρα διότι δὲν βλέπουν ἀντίστασιν. Στείλατε δύναμιν ἐνταῦθα. Ἂς τοὺς ἀντιμετωπίσουν ὀλίγον καὶ οἱ ἰδικοί μας, αἰφνιδίως θὰ ἰδῆτε ὁποίαν σύγχισιν θὰ τοὺς φέρῃ καὶ πόσην βοήθειαν εἰς τοὺς ἡμετέρους ὅταν ἀνακτήσουν καὶ τὸ θάρρος των. Σπεύσατε, σπεύσατε, τάχιστα στείλατέ μας βοηθείας κρυφίως καὶ ἡμεῖς ἀναλαμβάνομεν τὴν διάβασίν των ἐντεῦθεν, εἴμεθα ἤδη σύμφωνοι μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἀ ν ε π ι σ ή μ ω ς.

Δώσατε τὴν ἄδειαν καὶ προσποιηθῆτε ἄγνοιαν ὡς πράττει τὸ Βουλγαρικὸν Ὑπουργεῖον.

Τί σκέπτεσθε; ν' ἀφήσετε νὰ μᾶς κατασφάξουν ἐνταῦθα καὶ τὸν ἔσχατον ἐξ ἡμῶν ἄνευ βοηθείας! εἶνε ἀποτρόπαιον! εἶνε φρικῶδες!

Τί τὴν θέλετε τὴν φιλίαν σας μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν; διὰ μόνον τὸν λόγον ὅπως διατηρήσωμεν τὰ μέρη μας: δὲν ἔχει οὕτω; Ἀλλ' ὅταν τὰ μέρη μας τὰ ἁρπάσωσιν οἱ Βούλγαροι, τὸν κόσμον μας κατακρεουργήσωσιν, ἡ φιλία μας μετὰ τῆς Τουρκίας εἰς τί ἐναπομένει; Πλατωνική! ἢ διὰ παροχὴν Ὀθωμ. παρασήμων; ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δηλώσατέ το ἵνα γίνῃ γνωστόν!

Ἀλλὰ σκεφθῆτε ὅτι αἱ ἀραὶ καὶ ὁ ψυχικὸς πόνος πάντων ἡμῶν θᾶ ἐπιπέσωσι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν τῶν ἰθυνόντων καὶ εἰς τὸ τέλος θέλει γίνει ἀπεγνωσμένον τι κίνημα! . . . .

Ὁ ὕψιστος ἂς δώσῃ ὑμῖν τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος, τὴν σοβαρὰν ὑπὲρ ἐνεργείας σκέψιν καὶ τὸν ἀνάλογον πατριωτισμὸν ἐγκαίρως.

Ἐπιστολ. ἀρ. 5.

Διατελῶ εὐσεβάστως

Μακεδονὶς

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν 10 Ἰανουαρίου 1903.

ΚΡΑΥΓΗ ΕΚ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ὁ ἐκ τῆς Μακεδονίας κίνδυνος διὰ τὴν Ἑλλάδα ὀρθοῦται καθ' ἑκάστην φοβερώτερος.

Τὰ διαδραματιζόμενα γεγονότα ἐν τῇ ἐπιλέκτῳ ταύτῃ ἀλυτρώτῳ Ἑλληνικῇ ἐπαρχίᾳ πείθουσι περὶ τούτου καὶ τὸν μᾶλλον αἰσιόδοξον.

Ἡ ἀντίστασις τοῦ Ἀλβανικοῦ στοιχείου τῶν βορείων τῆς Μακεδο-

νίας μερῶν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν πολυθρυλήτων μεταρρυθμίσεων, ἰδίᾳ δὲ δὲ ἡ ἐπιδρομὴ τῶν ἐκ Σόφιας καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Βουλγαρικῆς ἡγεμονίας ἐνόπλων στιφῶν, αἱ ἀκατανόμαστοι αὐτῶν βανδαλικαὶ πράξεις, αἵτινες σκοπὸν κυρίως ἔχουσι τὴν ἐξόντωσιν ἐκ τῆς χώρας ταύτης τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ βουλγαρισμοῦ, καθιστῶσι τὸν κίνδυνον ἀπειλητικώτερον καὶ ἄγουσιν αὐτὸν ἐγγύτερον πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν. Ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως κυρίως τῆς ἐν Κων)πόλει βουλγαρικῆς ἐξαρχίας δὲν ἐπαύσαντο οἱ ἀπόγονοι οὗτοι τοῦ Κρούμου καὶ τοῦ Σαμουὴλ νὰ ἐργάζωνται διὰ παντοίων μέσων καὶ σατανικῶν ἐπινοημάτων, διὰ τοῦ χρήματος, τῆς βίας, τοῦ ἐκφοβισμοῦ καὶ τῶν δολοφονιῶν, ὅπως προσηλυτίσωσι πολλοὺς τῶν κατοίκων τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τὸ δελεαστικὸν πρόσχημα ὅτι σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ, καὶ συσκευάσωσιν οὕτω κρυσφύγετα καὶ ὁρμητήρια ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ διὰ τὰς δηώσεις, τὰς ληστρικὰς πράξεις καὶ λαφυραγωγίας, καὶ πρὸς πολιτικὴν κερδοσκοπίαν τοῦ χειρίστου εἴδους. Διὰ μυρίων ψευδολογημάτων καταστήσαντες δυστυχῶς ἀργυρώνητα ὄργανα καὶ ἔνια τῶν ὀργάνων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου, εὑρόντες δὲ καὶ συνηγόρους αὐτῶν ἢ ἐπίσης ἀργυρωνήτους ἢ ἐπὶ καλῇ τῇ πίστει πονοῦντας τοὺς πάσχοντας δῆθεν καὶ τυραννουμένους, κατώρθωσαν νὰ ἐπηρεάσωσι σημαντικῶς καὶ τὴν κοινὴν τῆς Εὐρώπης γνώμην καὶ ἐνίους τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Μεγ. Δυνάμεων, ὅτι ἡ Μακεδονία εἶναι χώρα βουλγαροκρατουμένη, ὅτι οἱ βούλγαροι κάτοικοι αὐτῆς ἐν μεγάλῃ πλειονότητι ἐξεγείρονται πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ ὅτι ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν χύνουσι τὸ αἷμα των ἐπιζητοῦντες μάλιστα καὶ τὸν θαυμασμὸν τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης ὡς πρὸς Ἐθνικοὺς ἥρωας. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ ἐπισταμένη καὶ ἀμερόληπτος ἐξέτασις τῶν τεχνικῶν αὐτῶν ἐξεγέρσεων ὑπὸ εὐσυνειδήτων ἐρευνητῶν ἐξεταζόντων ὅπως αὐτὰ τὰ πράγματα ἔχουσι καὶ μὴ λαμβανόντων ὑπ' ὄψει τοὺς θορυβοποιοὺς τούτους, τοὺς ἐκ Σόφιας ἐπιδρομεῖς, ἀπέδειξαν ὅτι οἱ ταῦτα διατυμπανίζοντες καὶ εἰς ἀνησυχίαν ἐμβάλλοντες τὴν Εὐρώπην, εἶναι πολιτικοὶ κερδοσκόποι τῆς νεαρᾶς ἡγεμονίας, ὄργανα δὲ αὐτῶν οὐτιδανὰ πλεῖστοι τυχοδιῶκται καὶ τῆς τελευταίας κοινωνικῆς ὑποστάθμης στοιχεῖα, πολλοὶ λησταὶ κοινοὶ καὶ ἐγκληματίαι, αἱμοβόροι δὲ καὶ ἄγριοι τοῦ καθεστῶτος ὑπονομευταί.

Περιττὸν νὰ περιγράψωμεν ἐνταῦθα καὶ ν' ἀπαριθμήσωμεν τὰ κακουργήματα, ὅσα διεπράξαντο οἱ ἀπόστολοι οὗτοι τοῦ σλαυϊσμοῦ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα δῆθεν τῆς ἀπελευθερώσεως δούλων ἀδελφῶν τῆς Μακεδονίας, πράγματι δὲ καὶ κατ' ἀκρίβειαν πρὸς ἐξασθένησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ εἰ δυνατὸν πρὸς τελείαν αὐτοῦ ἐξόντωσιν. Ὅλη αὐτῶν ἡ μανία καὶ λύσσα, αἱ δολοφονίαι καὶ ἀτιμωτικαὶ πράξεις, στρέφωνται κυρίως καθ'

ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων δι' εὐεξηγήτους λόγους, οἵτινες πηγάζουσι τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἱστορικῆς καὶ γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας ὡς πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν, τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῆς καταφανοῦς καὶ σήμερον ἐπικρατήσεως αὐτοῦ. Κατὰ ἑκατοντάδας καὶ χιλιάδας θρυνοῦμεν τὰ θύματα ὅσα ἔπεσαν ὑπὸ τὴν μιαιφόνον ἐκείνων χεῖρα, ἐκ τῶν ἐπιλεκτοτέρων μάλιστα τέκνων τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνισμοῦ, καὶ δὲν παρέρχεται καὶ σήμερον ἡμέρα, καθ' ἣν νὰ μὴ θρηνήσωμεν καὶ ἓν ἔτι θῦμα τῆς αἱμοδηψίας αὐτῶν, νὰ μὴ αἰσθανθῶμεν ἀποτροπίασιν καὶ ἱερὰν ἀγανάκτησιν ἐπὶ ταῖς κακουργίαις αὐτῶν καὶ παντοίαις καθ' ἡμῶν ἐπιβουλαῖς τῶν ὀρδῶν τούτων τῶν αὐτοκαλουμένων Μακεδονικῶν κομιτάτων. Κατὰ τὰς τελευταίας δὲ ταύτας ἡμέρας, ἡ θρασύτης αὐτῶν ἐξίκετο εἰς τὸ φρικαλεώτερον σημεῖον.

Δὲν ὑποχωροῦσι πρὸ τῶν πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ καθεστῶτος συμφωνίας τῶν Δυνάμεων, δὲν διακόπτουσι τὸ καταστρεπτικὸν αὐτῶν ἔργον πρὸ τῶν εἰσαγομένων μεταρρυθμίσεων, τῇ εἰσηγήσει τῶν Δυνάμεων καὶ τῇ ἀποδοχῇ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Σουλτάνου, ἀλλ' ἐπιδιώκουσι διὰ θορύβου καὶ κακουργημάτων καὶ διὰ πρὸς κατάπληξιν πραξικοπημάτων (ἀνατινάξεως γεφυρῶν, ἐμπρησμῶν χωρίων, κτλ.) τὴν ματαίωσιν αὐτῶν, ἵνα ἐπιτύχωσιν, ὡς φρονοῦσιν, ὑπὲρ ἑαυτῶν μείζονα ὠφελήματα καὶ δυνηθῶσιν οὕτω νὰ συνεχίσωσι τὸ ἔργον αὐτῶν τοῦ διὰ δόλου καὶ δολοφονιῶν ἀνάνδρου κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ πολέμου, ἀνετώτερον, καὶ ἀποτελεσματικώτερον, ἐνισχυόμενοι δυστυχῶς εἰς τὰ σκότια αὐτῶν βουλεύματα καὶ ὑπὸ ἄλλης εὐρυτέρας καὶ ἰσχυροτέρας πολιτικῆς ἑταιρείας, ἥτις, ἔχει κύριον σκοπὸν τῆς ἱδρύσεως καὶ δράσεως αὐτῆς, τὴν διὰ παντὸς μέσου καταπολέμησιν τοῦ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ Ἑλληνισμοῦ, ὡς τοῦ μόνου ἰσχυροῦ ἀνταγωνισμοῦ εἰς τὰ κατακτητικὰ ἐκείνης σχέδια.

Ἀλλὰ δύναται ἐπὶ πλέον νὰ παραταθῇ ἡ κατάστασις αὕτη ; Δύναται ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας καίτοι μετὰ θαυμασίας ὄντως ἀντοχῆς ἀνθίσταται μέχρι τοῦδε ἐναντίον τόσων ἐχθρῶν, καὶ νὰ τηρῇ ἀκμαῖον τὸ φρόνημα καὶ ἀρκούσας τᾶς δυνάμεις του, ν' ἀμύνηται ἐπὶ μακρὸν ἔτι κατὰ τοιούτων ἐχθρῶν, οὓς ὁπλίζει ἡ βουλγαρικὴ ἡγεμονία καὶ ἐνισχύει ἡ μεγάλη τοῦ βορρᾶ ἑταιρεία ; Ἤλπισεν ὅτι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μεταρρυθμίσεων θὰ ἐτίθετο τέρμα εἰς τὴν ἀφόρητον πλέον ταυτην κατάστασιν. Ἀλλὰ καίτοι ἤρξατο ὁπωσδήποτε ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν, ἡ κατάστασις μᾶλλον ἐπιδεινοῦται. Ἡ Τουρκία δείκνυται ἄτολμος πρὸς ἐξόντωσιν τῶν στυγερῶν τούτων συμμοριῶν ἢ διότι δὲν θέλει φοβουμένη σύγκρουσιν πρὸς τὴν βουλγαρικὴν ἡγεμονίαν καὶ ἐπέμβασιν τῆς Μεγάλης προστάτιδος αὐτῆς, ἢ διότι μὴ ἔχουσα πεποίθησιν εἰς τὴν νομιμοφροσύνην καὶ τὸ πειθαρχικὸν τοῦ στρατοῦ της, δυναμένου νὰ

προβῇ κατὰ τὰς ἐχθοπραξίας εἰς ἐκτρόπους πράξεις καὶ λεηλασίας, φοβεῖται μὴ προκαλέσῃ εὐρωπαϊκὴν ἐπέμβασιν. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας φρονεῖ ὅτι ἡ ἔκβασις τῆς ἐπιχειρήσεώς της θέλει ἀποβῇ πρὸς ἀκαταλόγιστον αὐτῆς βλάβην. Δυνατὸν τὸ ἀναποφάσιστον τῆς Τουρκίας κατὰ τῶν συμμοριῶν τῆς Σόφιας νὰ στηρίζεται καὶ εἰς τὸ παλαίφατον αὐτῆς πολιτικὸν δόγμα τοῦ νὰ διατηρῇ τοὺς ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς εἰς διηνεκῆ ἀλληλοσπαραγμόν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας διατρέχει κρίσιν ὀξυτάτην. Φρίττει πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως δι' ἕνα ἢ ἄλλον λόγον τῆς πανσλαυϊστικῆς ἰδέας. Οὔτε οἱ Ρωμαῖοι, οὔτε οἱ Γαλάται, οὔτε οἱ Ἐνετοί, οὔτε αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὴν τῶν Βουλγάρων κάθοδον ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης χώρας τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἡ ὕπαρξις τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ στιγμῇ καθίσταται προβληματική, κινδυνεύει μᾶλλον νὰ διαγραφῇ ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου ἢ τὸ πολὺ νὰ καταστῇ ἁπλῆ ἀρχαιοφύλαξ.

Ἀλλὰ ποία δύναμις δύναται νὰ προασπίσῃ τὸν Ἑλληνισμὸν ἐκ τῆς ἐπικειμένης ταύτης ἀνηκέστου συμφορᾶς; Δύναται νὰ στηρίζηται ὁ Ἑλληνισμὸς μόνον ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Τουρκίαν προσεγγίσεως ἢ φιλικῆς μετ' αὐτῆς συνεννοήσεως, ἣν εὐτυχῶς κατενόησε τελευταίως ἡ ἐπίσημος Ἑλλάς, ἡ δὲ Τουρκία κατεῖδεν ὅτι ἔχει ὕψιστον συμφέρον νὰ διάκειται πρὸς τὴν Ἑλλάδα εἰλικρινέστερον καὶ φιλικώτερον χάριν τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τοῦ πανσλαυϊστικοῦ χειμάρρου ἀμύνης; Δύναται ὡσαύτως νὰ ἐπαναπαύηται μόνον ἐπὶ τῶν ἀντισλαυϊκῶν Δυνάμεων αἵτινες συμφέρον βεβαίως ἔχουσι νὰ μὴ ἐπιτρέψωσι τὸν σλαυϊκὸν κατακλυσμὸν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ὅστις θέλει διακυβεύσῃ τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν; Ἐκεῖνο ἐπὶ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα ἀσφαλέστερον νὰ στηριζώμεθα, ἐκεῖνο ὅπερ θ' ἀποσοβήσῃ τὸν κίνδυνον, θὰ ματαιώσῃ τὰ σχέδια τοῦ βουλγαρισμοῦ καὶ ἑπομένως θὰ σώσῃ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, εἶναι αἱ ἴδιαι αὐτοῦ δυνάμεις αἱ ὑλικαὶ καὶ ἠθικαί. Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους περιτράνως ἀποδεικνύει ὅτι ἡ φιλοπατρία, ἡ γενναιοψυχία, ἡ ἐθελοθυσία καὶ αἱ ἄλλαι αὐτοῦ μεγάλαι ἀρεταί, συνδυαζόμεναι μετὰ λελογισμένης ἐργασίας καὶ προβεβουλευμένης ἐνεργείας, ἔσωσαν πολλάκις τὸ Ἔθνος ἐξ ὁμοίων συμφορῶν καὶ καταστροφῶν καὶ ἀνύψωσαν αὐτὸ εἰς περίβλεπτον ἱστορικὴν θέσιν.

Τὴν πρωτοπορείαν τῆς τοιαύτης ἐθνικῆς ἐργασίας, ὀφείλει ν' ἀναλάβῃ τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν βασίλειον διὰ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ. Τοῦτο ὀφείλει ν' ἀποτραπῇ τῆς ὁδοῦ τῶν κομματικῶν διενέξεων καὶ προσωπικῶν κενοδοξιῶν, ἥτις ἄγει εἰς ἀναπόδραστον ὄλεθρον. Ἂς σιγήσωσιν αἱ ἀπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ βήματος κατὰ τοῦ ἀνωτάτου Ἄρχοντος καὶ Ἀρχηγοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Διαδόχου Αὐτοῦ,

ἀνευλαβεῖς ἐκδηλώσεις καὶ κατακρίσεις. Ἡ Βασιλεία ὑπὸ τὰς σημερινὰς μάλιστα περιστάσεις, ἀποτελεῖ διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν τὸ φυσικώτατον καὶ ἀπροσμάχητον ἔρεισμα.

Ἂς ἐνισχύσωμεν Αὐτὴν καὶ ἐνθαρρύνωμεν ὅπως διαχειρισθῇ δεξιῶς τὴν βαρεῖαν κληρονομίαν ἣν ἐκληρονόμησαν Αὐτῷ ἡ ἱστορία τοῦ Ἔθνους καὶ αἱ διαθῆκαι τῶν προγόνων ἡμῶν. Ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα δέον νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν περιωπήν. Δέον, νὰ διακηρύξῃ ἡ ἐπίσημος Ἑλλὰς ἀπὸ τοῦ λόφου τῆς Ἀκροπόλεως, ὅτι οὐδέποτε θέλει παραιτήσῃ τὰ ἐπὶ τῆς Μακεδονίας ἀπαράγραπτα ἱστορικὰ καὶ ἐθνικὰ αὐτῆς δίκαια, ὅτι μετὰ τῆς Μακεδονίας, συνδέει τὴν ὕπαρξίν της, ὅτι ἡ Μακεδονία καθορίζει αὐτὴν καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὅτι εἶναι ἕτοιμος πᾶσαν θυσίαν νὰ ὑποστῇ ἐὰν πρόκειται νὰ διακυβεύσῃ τὴν διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Σλαύων κατακτήσεως τῆς Μακεδονίας, ἐθνικὴν αὐτῆς ὀντότητα.

Πρὸ τῇ ἐπισήμῳ ταύτῃ διακηρύξει ὀφείλει νὰ ἐπιληφθῇ δραστηρίως δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων τῆς συντάξεως τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, καλοῦσα εἰς σύμπραξιν τὸ Πανελλήνιον.

Ἂς μὴ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν διπλωματικὴν ἐνέργειαν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιπροσώπων, εἰς οὓς ἔλαχε βαρὺς ὁ κλῆρος καὶ οἵτινες μεθ' ὅλον τὸν χαρακτηρίζοντα αὐτοὺς πατριωτισμὸν καὶ ὑπεράνθρωπον ζῆλον ὃν καταβάλλουσιν, τί δύνανται νὰ ἰσχύσωσιν ἔναντι τοῦ ἐκ τοῦ σλαυϊσμοῦ ἐπερχομένου κινδύνου;

Ὀφείλει τὴν ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας διπλωματικὴν ἐνέργειαν ὁ Ἀνώτατος Ἄρχων μεθ' ὅλης τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργείου νὰ διεξάγῃ μετὰ πολλῆς καὶ λεπτοτάτης δεξιότητος καὶ σοφῆς περινοίας ἐκ παραλλήλου μετὰ τῆς ἐνισχύσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου.

Ἡ κραυγή μας αὕτη τοῦ κινδύνου, ὃν διατρέχει ἡ Μακεδονία καὶ ἐξ αὐτῆς σύμπας ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ ἠχήσῃ ὀξύτατα εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν παντὸς Ἕλληνος, ἰδίᾳ τῶν ἡγητόρων τοῦ Ἔθνους.

Ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἀκόμη πνοὴ εἰς τὰ στήθη ἡμῶν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλλήνων καὶ ἡ φωνὴ ἡμῶν δὲν πνίγεται ὑπὸ τῶν σπαρακτικῶν κραυγῶν τῶν δολοφονουμένων ἀδελφῶν ἡμῶν, ὥστε νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς Ἐλευθέρας Μητρός, θ' ἀναφωνῶμεν μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν πνευμόνων ἡμῶν, ὅτι ὁ τάφος ἡμῶν τῶν Μακεδόνων ἔσται ὁ ἄδοξος τάφος ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ!

Μακεδονὶς

Ἐπιστολ. ἀρ. 6.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 2ᾳ Φεβρουαρίου 1903.

Πρὸς τὸν ἐλλόγιμον Κύριον Καζάζην ἐκδότην καὶ διευθυντὴν τοῦ „Ἑλληνισμοῦ„.

Ἀθήνας

Ἐλλογιμώτατε Κύριε !

Ὀφείλω ἐν πρώτοις, ὄχι τυπικῶς, ὡς συνήθως, ἀλλὰ μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς μου τῆς ἀλγούσης ἐξ ὀδύνης, ἣν προξενεῖ ἡ κατάστασις, εἰς ἣν νῦν διατελεῖ ἡ Ἑλληνικωτάτη Μακεδονία, νὰ Σᾶς συγχαρῶ, διὰ τὴν γενναίαν ἄμυναν, τὴν ὁποίαν ὑπὲρ αὐτῆς ἀντιτάσσει ἡ πατριωτικωτάτη καὶ εὔγλωττος φωνή Σας καὶ ἡ πεφωτισμένη Ὑμῶν διάνοια, ἣν ὡς ἐν κατόπτρῳ διαβλέπει τις εἰς τὰ φυλλάδια τοῦ «Ἑλληνισμοῦ» καὶ τὰς ἄλλας Ὑμῶν διαλέξεις.

Συσκεφθεῖσα μετ' ἀνδρῶν ἐπιλέκτων, ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐξ ἴσου μετ' ἐμοῦ πονούντων διὰ τὴν ἐθνικήν μας κατάστασιν καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν κρισιμωτάτην καὶ ἐπισφαλεστάτην, εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθεν ἡ Μακεδονία θέσιν, ἔγνωμεν νὰ ἀποστείλωμεν πρὸς Ὑμᾶς τὸν πρωτοστατοῦντα ἐν τῷ ὑπὲρ Αὐτῇ ἀγῶνι τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν, ἵνα δι' ὅσων σήμεμερον γράφωμεν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ μεταδίδωμεν Ὑμῖν συντελοῦμεν τὸ γ' ἐφ' ἡμῶν εἰς τὴν ὅσον ἔνεστιν λυσιτελεστέραν ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν πραγμάτων ἐπίδρασιν.

Περιττὸν νὰ περιγράψωμεν ἐνταῦθα τὴν ἐν γένει πολιτικὴν κατάστασιν τῆς περιπύστου χώρας καὶ τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα.

Ὑμεῖς κάλλιον παντὸς ἄλλου καλῶς αὐτὴν γινώσκετε.

Μεταδίδομεν Ὑμῖν πρῶτον, ὅσα παρ' ἐπισήμου ξένου ἐπίσημον κατέχοντος θέσιν ἐνταῦθα ἠκούσαμεν.

Ἀκούσαμεν πρῶτον τὴν πικρὰν καὶ ἀλγεινοτάτην ἀλήθειαν, ὅτι οἱ φωνασκοῦντες καὶ ἀγωνιζόμενοι οἱ τὴν κοινὴν ἐν Εὐρώπῃ γνώμην διὰ παντοίων μέσων θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων, ὑπὲρ ἑαυτῶν προδιατιθέντες θὰ ἐξέλθωσιν οἱ μᾶλλον ὠφελημένοι ἐκ τῆς προσεχοῦς λύσεως τοῦ ζητήματος, διότι προσέθηκε «σεῖς» οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπράξατε ὅ,τι ἔπρεπε νὰ πράξητε, οὐδὲ κατενοήσατε ὁποίαν σπουδαιότητα ἔχει δι' ὑμᾶς τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, οὐδὲ ἤδη ἐνεργεῖτέ τι, οὐδὲ συγκινεῖσθε, οὐδὲ ἀκούετε τὸν κίνδυνον κρούοντα τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν ὑμῶν. Δὲν διαμαρτύρεσθε. Δὲν ἀγανακτεῖτε. Δι'

ὑμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἡ Μακεδονία εἶναι ἡ ζωὴ ἢ ὁ ἐθνικός σας τάφος, διὰ τοῦτο ἔπρεπε τὸ π ᾶ ν νὰ πράξητε, νὰ κινήσητε πάντα λίθον, αὐτὸ νὰ εἶναι τὸ φλέγον ζήτημα τῆς ἡμέρας, ὁ ἄρτος τῆς πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς σας. Σεῖς (φεῦ!) καταγίνεσθε εἰς ἐπικυρώσεις μόνον ἢ ἀκυρώσεις ἐκλογῶν ἐ ν τ α ῖ ς π α ρ α μ ο ν α ῖ ς μεγάλων καὶ βαρυσημάντων δι' ὑμᾶς γεγονότων».

«Ἐγερθῆτε!» προσέθηκε «ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἀκόμη ὀλίγος καιρός, ἔστω καὶ κατὰ τὴν ὑστάτην ὥραν, ἐγερθῆτε σύσσωμοι, ὡς ὁλόκληρος φυλή, ἐλεύθεροι καὶ ἀλύτρωτοι, διεκδικήσατε τὰ ἀπαράγραπτα ἱστορικὰ καὶ ἐθνολογικὰ δικαιώματά σας ἐπὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐπικαλεσθῆτε τὴν δικαιοσύνην τῶν Ἐθνῶν, παρασκευασθῆτε, ὅπως δι' ὀνύχων καὶ δι' ὀδόντων ἀμυνθῆτε εἰς τὸν ἐπαπειλούμενον ἐκλσαυϊσμὸν τῆς Μακεδονίας σας.

Ἐργασθῆτε ὡς ἄνδρες ἐπαξίως τοῦ ἱστορικοῦ σας παρελθόντος καὶ οὐχὶ ὡς γέροντες μεμψιμοιροῦντες καὶ παιδία κλαθμηρίζοντα. Ὁ κίνδυνος ἐκ τῆς ἀδρανείας ὑμῶν μέγας καὶ ἡ καταστροφὴ ἀνεπανόρθωτος!» Ὑποβάλλομεν ὑμῖν ἐνταῦθα καὶ σκέψεις ἡμῶν τινάς:

Ἡ Ἑλληνικὴ δημοσιογραφία ἔχει καθῆκον ἱερόν, καθῆκον ὕψιστον νὰ ὑψώσῃ φωνὴν διάτορον, οὐρανομήκη.

Τὸ πολιτικόν της ζήτημα τῆς ἡμέρας νὰ εἶναι τὸ Μακεδονικόν. Νὰ καταρτίσῃ συστηματικὴν τὴν ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας ἐθνικὴν ἄμυναν. Νὰ διαψεύδῃ μετ' ἀγανακτήσεως ἱερᾶς ὅ,τι φύλλα τινὰ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Τύπου, ἰδίως ὁ «Χρόνος» τῶν Παρισίων καὶ ἡ «Πρωΐα» τοῦ ἰδίου ἔθνους τὰ ὁποῖα γίνονται κατάφωρα ἐπὶ ἐξωνήσει—γράφουσι καθ' ἑκάστην καὶ διακηρύττουσιν ἐξυπηρετοῦντα ἀντὶ ἁδρᾶς ἀμοιβῆς τὰς Βουλγαρικὰς ἁρπακτικὰς διαθέσεις. Νὰ διαψεύδωσι διὰ πολλῶν ἀλλεπαλλήλων γεγονότων, ὅτι οὐχὶ οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες εἶναι ἤδη ὑπεράγαν ἀνεκτικοὶ καὶ νομοταγεῖς, ἀλλ' οἱ Βούλγαροι, αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι διαπράττουσι τὰ αἴσχιστα τῶν κακουργημάτων κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Τούρκων. Νὰ βεβαιωθῇ, ὅτι ἀπελύθησαν ὀρδαὶ τῶν στυγερωτέρων στοιχείων ἐκ Σόφιας καὶ ἄλλων πόλεων τῆς παριστρίου ἡγεμονίας, αἵτινες λυμαίνονται τὴν χώραν, διαπράττουσαι πᾶσαν ἀποτρόπαιον πρᾶξιν καθ' Ἑλλήνων καὶ Τούρκων καὶ κατέστησαν αἱ δέκα πληγαὶ τοῦ Φαραὼ ἐπὶ τῆς δυστήνου αὐτῆς χώρας, ἐνσπείρουσαι τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον καὶ τὴν ἐρήμωσιν εἰς τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους αὐτῆς σατανικῶς δὲ καὶ μετὰ κινικῆς ἀναιδείας ψευδόμενοι οἱ Βούλγαροι τῆς Σόφιας, προεξαρχούσης αὐτῆς τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ἐπιρριπτούσης πάντα ταῦτα ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν Τούρκων. . . .

Ἡ δὲ Εὐρωπαϊκὴ γνώμη προκατειλλημμένη οὖσα κατὰ τῶν Τούρκων πιστεύει πάντα ταῦτα καὶ δείκνυται συμπαθὴς καὶ οἰκτίρμων πρὸς

τοὺς κ α ῦ μ έ ν ο υ ς τ ο ὺ ς Β ο υ λ γ ά ρ ο υ ς, τ ο ὺ ς ἀ θ ώ ο υ ς (!!). Βουλγάρους καὶ ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεως αὐτῶν ἐν Μακεδονίᾳ (!) Ποίων Βουλγάρων ;; Οὔτε δέκα χιλιάδες ἴσως, ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας, δὲν εἶναι ἐξ ἰδίας συνειδήσεως Βούλγαροι· οἱ δ' ἄλλοι ἐκ τῶν 300,000 περίπου, τῶν ὁμιλούντων τὸ γνωστὸν ἰδίωμα γλώσσης, ὅπερ εἶναι κρᾶμα Ἑλληνικῶν, Τουρκικῶν καὶ Σλαυϊκῶν καὶ Σλαυοκαταλήκτων λέξεων, τοὺς ὁποίους κατώρθωσαν νὰ ἀποσπάσωσι διὰ μυρίων παροχῶν καὶ δελεασμάτων ἀπὸ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ ὀνομάσωσι σχισματικούς, αἰσθάνονται ἤδη καὶ οὗτοι τὸν ἀφόρητον τοῦτον ζυγὸν τῆς βίας τοῦ τρόμου καὶ τῆς καταναγκαστικῆς φορολογίας, τὰ ὁποῖα ἐξασκοῦσιν ἀνενδότως οἱ συμμορῖται τῶν αὐτοκαλουμένων Μακεδόνων τῆς Σόφιας κομμιτάτων, ποθοῦσι δὲ ἀπὸ ψυχῆς τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτῶν ἐκ τῆς δημιουργηθείσης τυραννικῆς ταύτης καταστάσεως πολλῷ χείρονος τῆς Τουρκικῆς.

Εἶναι ἀνάγκη ὑψίστη, ἐθνικὴ καὶ ὡς τάχιστα μάλιστα ἐπιβαλλομένη νὰ εὑρεθῶσιν ἐν Ἀθήναις εὐσυνείδητοι ἀνταποκριταὶ καὶ ἐπ' ἀμοιβῇ, εἰ δυνατόν, Εὐρωπαϊκῶν φύλλων—Γαλλικῶν, Ἀγγλικῶν καὶ Γερμανικῶν ἀκόμη, οἵτινες νὰ δημοσιεύσωσιν ἀνταποκρίσεις, δι' ὧν νὰ περιγράφεται ἡ ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ τῆς χώρας ταύτης κατάστασις, νὰ παριστῶνται διὰ ζωηρῶν χρωμάτων αἱ στυγεραὶ καὶ βαρβαρικαὶ τῶν Βουλγαρικῶν ὀρδῶν πράξεις ἐν Μακεδονίᾳ καὶ οὐχὶ τῶν Τούρκων, νὰ δυνηθῶμεν νὰ θεραπεύσωμεν τὴν δυσιάτως δηλητηριασθεῖσαν κοινὴν τῆς Εὐρώπης γνώμην, ἣν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διὰ ψευδολογημάτων καὶ σατανικῶν ἐπινοημάτων κατώρθωσαν νὰ μεταστρέψωσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν οἱ τῆς Σόφιας μεγαλομανεῖς. Ὡς παράδειγμα πρόσφατον ἀναφέρομεν, ὅτι τελευταίως τὰ «Ἡμερήσια Νέα» τοῦ Λονδίνου ἔγραψαν διεκτραγῳδοῦντα τὰς δῆθεν διαπραχθείσας ὠμότητας καὶ βιαιοπραγίας τῶν Τούρκων κατ' ἀθώων κατοίκων Βουλγάρων τῆς Μακεδονίας, προκαλοῦντα τὸν οἶκτον καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τῶν φιλελευθέρων Ἄγγλων ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν (!!) Βουλγάρων τοῦ τόπου αὐτοῦ.

Ὅλαι δὲ αἱ λεπτομέρειαι τῶν περιγραφομένων Τουρκικῶν κακουργιῶν ἀπεδείχθησαν ὅτι ἦσαν, ὅπως καὶ τόσαι ἄλλαι ἀφηγήσεις Εὐρωπαϊκῶν φύλλων, ἀποκυήματα τῆς σατανικῆς τῶν Βουλγαρικῶν κομιτάτων τῆς Σόφιας φαντασίας.

Ἡμεῖς ἐντεῦθεν, ὅταν μᾶς ὑποδείξητε ὅ,τι δυνατὸν νὰ δημοσιεύωνται ἐν Εὐρωπαϊκαῖς ἐφημερίσιν, ἔχομεν πλεῖστα γεγονότα καὶ πρότερον καὶ νῦν συμβαίνοντα, ὡς καὶ εἰς τὸ μέλλον δυστυχῶς οὐκ ὀλίγα, ὡς αἱ παρασκευαὶ καὶ διακηρύξεις τῶν Βουλγαρικῶν κομιτάτων προαναγγέλλουσι, θὰ συμβῶσι, νὰ διαβιβάζωμεν Ὑμῖν μαρτυροῦντα μέχρι τρίτου οὐρανοῦ τὴν ὡς ἀνωτέρω ἀλήθειαν.

Ἡ εἴδησις, ἣν ἐκ τῶν ἐφημερίδων ἐμάθομεν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠμπόδισε τοὺς φοιτητὰς νὰ κάμωσι διαδήλωσιν ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας, μᾶς ἐλύπησε σφόδρα!

Εἶναι ἀνάγκη ἐν Ἀθήναις νὰ ὑψωθῇ φωνὴ ὀξυτάτη καὶ μάλιστα διὰ τῶν φοιτητῶν, οἵτινες ἀντιπροσωπεύοντες ὅλον τὸν Ἑλληνισμὸν διερμηνεύουσι τὴν φωνὴν καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ὅλου ἡνωμένου Ἔθνους, ἑπομένως δὲ ἀποτελοῦσι δύναμιν μεγάλως σημαίνουσαν, νὰ διακηρυχθῇ ἔντονος διαμαρτυρία κατὰ τῶν Βουλγαρικῶν σκευωριῶν καὶ τῶν τεκταινομένων ἐναντίον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπό τινων τῶν Μ. Δυνάμεων. Νὰ διαψευσθῶσι διὰ διαδηλώσεων σοβαρῶν καὶ ἐπιβλητικῶν τὰ γραφόμενα ἐν τῷ Εὐρωπαϊκῷ Τύπῳ περὶ δῆθεν βιαιοπραγιῶν καὶ κακουργημάτων τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, ὡς μὴ ἀποκλειστικῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας.

Λαμβάνουσα τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσω τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐλλογιμότητι τὰ ἀνωτέρω, παρακαλῶ νὰ δημοσιεύσητε ἀνωνύμως ὅσα ἐξ αὐτῶν νομίζετε ἄξια καὶ ὠφέλιμα νὰ δημοσιευθῶσι, περὶ δὲ τῶν ἄλλων νὰ ἐνεργήσητε ὅ,τι δεῖ.

Παρακαλοῦσα νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν προσώπων, ὧν τὴν γνώμην, ὡς ἀνωτέρω, διερμηνεύω, ἀνθ' ὧν ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας ἰδίως καὶ τοῦ Ἔθνους ἀόκνως διενεργεῖτε.

Διατελῶ μετὰ ἐξιδιασμένης ὑπολήψεως
Ἑλληνίς

Ἐπιστολ. ἀρ. 7.

Θεσσαλονίκη τῇ 9ῃ Ἰουνίου 1903

Ἐρίτιμε κ. Ν. Καζάζη!

Μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦμεν τὴν ἐθνικὴν δρᾶσιν τῆς Ὑμ. Ἑταιρείας ἀπλήστως δὲ καὶ μετ' ἀνακουφιζομένου τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν συναισθήματος ἀναγινώσκομεν τὰ ἐν τῷ λαμπρῷ αὐτῆς περιοδικῷ δημοσιευόμενα περισπούδαστα καὶ ἐπικαιρότατα ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἄρθρα.

Εἰς τοὺς κρισιμωτάτους τούτους καιρούς, ὧν σοβαρωτέρους ἀναμφιβόλως οὐδέποτε διῆλθεν ἡ φυλή μας καὶ καθ' οὓς πᾶς ἐμβριθὴς καὶ καλῶς τὰ περὶ ἡμᾶς συμβαίνοντα περισκοπῶν καὶ ζυγοστατῶν πατριώτης δὲν δύναται νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ, ὅτι παίζεται ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον τῆς ἡμ. Πατρίδος. Ἡ ὑμ. Ἑταιρεία καὶ ὡς δρῶν σωματεῖον καὶ ὡς δημοσιογραφικὸν κέντρον, ἰδίᾳ δὲ ὁ Πρόεδρος αὐτῆς, ὡς ἡ ἀεικίνητος

ψυχὴ ἀμφοτέρων, πληροῦσι μέγα κενὸν ἐν τῇ ἐθνικῇ δράσει τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ὑπὲρ τῶν ἀπαραγράπτων ἱστορικῶν καὶ στατιστικῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῶν ὑπὸ τοῦ εἰδωλολάτρου πανσλαυϊσμοῦ διὰ παντὸς θεμιτοῦ καὶ ἀθεμίτου μέσου, φανερῶς τε καὶ ὑπούλως πολεμουμένων κενόν, ὅπερ τῇ ἀληθείᾳ δὲν βλέπομεν πῶς ἄλλως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ πληρωθῇ.

Ἀλλ' ἡ σύγκρισις τῆς συντελουμένης ἐργασίας πρὸς τὴν συντελεστέαν, ἡ σύγκρισις παντὸς ὅ,τι καλὸν καὶ ἀξιομίμητον γίνεται πρὸς ὅ,τι ἀπαιτοῦσιν ἐπειγόντως καὶ ἀπαραιτήτως αἱ ἀνάγκαι τῶν σοβαρῶν περιστάσεων καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀναπτυσσόμενα μετὰ θαυμαστῆς δραστηριότητος καὶ ἐθελοθυσίας ποικιλώτατα μέσα, ἐνέπνευσεν ἡμῖν μίαν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν πρὸ παντὸς εἰς Ὑμᾶς, τὸν τοιοῦτον Πρόεδρον τοιούτου σωματείου, ἔγνωμεν λαμβάνοντες τὴν τιμήν, νὰ ὑποβάλωμεν ὑποδεικνύοντες τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμέσου αὐτῶν πραγματοποιήσεως πρὸς δραστηρίαν ἅμα καὶ τελεσφόρον ἄμυναν τῶν κινδυνευόντων ἐθνικῶν δικαίων μας.

Καθ' ἡμᾶς, τοὺς ζῶντας ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ δεχομένους καθ' ἑκάστην τὰς ἐντυπώσεις τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Μακεδονίας ἐξελισσομένων, ἀκούοντας δὲ πλείστας λεπτομερείας μὴ ἀκουομένας ὑπὸ τῶν μακρὰν αὐτῆς ὄντων, καὶ τὰς ἐκφερομένας περὶ αὐτῶν κρίσεις, ἐπιβάλλεται ἀπολύτως ἡ ἵδρυσις εἰδικοῦ σωματείου ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον σοφῶς καὶ συνετῶς ἱδρυόμενον περιλαμβάνον ἐν ἑαυτῷ τὰ ἐκλεκτότερα τοῦ Ἔθνους στοιχεῖα, ἀγωνιζόμενον ν' ἀφυπνίσῃ τὸ ἀπελπιστικῶς κοιμώμενον Ἔθνος, νὰ μεταδίδῃ διαρκῶς εἰς αὐτὸ τὸν ἀναγκαῖον Μακεδονικὸν ἠλεκτρισμὸν καὶ νὰ διατηρῇ ἀείποτε ζωηρὸν αὐτόν, προσπαθοῦν νὰ ὑψώσῃ τοὺς ἁπανταχοῦ πάσης τάξεως καὶ θέσεως καὶ καταστάσεως ὁμογενεῖς εἰς τὸ ὕψος καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, οὗτινος ἡ καθ' ἡμῶν λύσις θὰ ἐσήμαινεν οὐδὲν πλέον οὐδὲν ἔλαττον, Βουλγαρίαν μὲ πρωτεύουσαν τὴν Θεσ]νίκην καὶ καταδίκην ὁριστικὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν δι' ἀσφυξίας θάνατον, θὰ συλλέξῃ συγχρόνως καὶ τὰς ἀπαιτουμένας πλουσίας ἐθνικὰς καὶ ὑλικὰς δυνάμεις πρὸς ἔγκαιρον ἐνέργειαν παντὸς ὅ,τι ἡ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν ὑπεράσπισις τοῦ στοιχείου μας καὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ δικαίων μας ἐνδεικνύει καὶ ὑπαγορεύει. Τὸ σωματεῖον τοῦτο ὀνομαζόμενον «Μακεδονικὴ ἄμυνα καὶ ἑδρεῦον ἐν Ἀθήναις θὰ ἔχῃ μέλη ἢ τμήματα ἁπανταχοῦ ἀλλ' ἰδίως ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν Θεσσ]νίκῃ καὶ ταῖς κυριωτέραις αὐτῆς πόλεσιν, ἐμπνέον ἅμα καὶ ἐμπνεόμενον, ἀλλὰ προπάντων ἐμπνεόμενον ἐντεῦθεν εἰς τὸ ἔργον του. Δύναται νὰ περιλάβῃ γυμνασιάρχας καὶ καθηγητάς, καὶ διδασκάλους, καὶ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἰατροὺς καὶ δικηγόρους κ.τ.λ. καὶ νὰ συγκεντρώσῃ χρῆμα ἀλλὰ

καὶ ἐργασίαν, ἐργασίαν ποικίλην, συνισταμένην πρὸς τοῖς ἄλλοις,— ἅτινα θὰ ἐμπνεύσῃ τὸ μέλλον,—καὶ εἰς σύνταξιν καὶ ἔκδοσιν φυλλαδίων κατηχητικῶν διανεμομένων εἰς τὰ ἐκλεκτότερα μέλη τῆς «Μακεδονικῆς ἀμύνης» καὶ χρησιμευόντων ὡς ὕλη ἐθνικῆς κατηχήσεως εἰς αὐτὰ καὶ ἰδίως εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ διδασκάλους, εἰς συγκέντρωσιν πλείστων πληροφοριῶν περὶ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ καταστάσεως καὶ γνωμῶν περὶ τῶν ἑκασταχοῦ δεόντων γενέσθαι, εἰς συστηματικὴν καταπολέμησιν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀρθρογραφίας ὑπὲρ τῶν ἀνυπάρκτων βουλγαρικῶν δικαίων ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ καὶ δι' αὐτῆς τῆς γλώσσης της, εἰς διασκέδασιν τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης φρασεολογίας, ἣν ὑπὲρ ἑαυτῶν κατώρθωσεν ἡ βουλγαρικὴ δραστηριότης νὰ δημιουργήσῃ, εἰς μισθοδοσίαν καὶ ἀποστολὴν εἰδικῶν μυστικῶν πρακτόρων τῆς Ἑλληνικῆς Ἰδέας, εἰς μισθοδοσίαν ἱερέων καὶ ἱεροκηρύκων ὑπὸ τοῦ σωματείου ἐμπνευσμένων κτλ.

Τὸ σωματεῖον τοῦτο περιοριζόμενον αὐστηρῶς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς νομιμότητος, φανερὸν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξουδετερῇ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἂν μὴ ἐν ὅλῳ, τὰ ἐν Σόφια, Μακεδονικὰ κομιτάτα, θὰ παρίστα εἰς τὴν Εὐρώπην πόσον βαθέως ὁ Ἑλληνισμὸς ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ Μακεδον. ζήτημα, καὶ ὁπόσον σπουδαῖον τὸ θεωρεῖ, θὰ συνεκινεῖτο ἐκ τῶν ἑκάστοτε ἐν Μακεδονίᾳ συμβαινόντων, θὰ ἐτέλει ἐν καιρῷ τὰ προσήκοντα τὰ ὀφειλόμενα μνημόσυνα ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων δολοφονουμένων ἀδελφῶν μας, (τοῦθ' ὅπερ καὶ τώρα ἀνάγκη νὰ γίνῃ διὰ νὰ ἐκμηδενίσῃ τὴν σημασίαν τῶν ἐν Σόφια τελεσθέντων ὑπὲρ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πεσόντων δολοφόνων καὶ ἐμπρηστῶν καὶ ληστῶν βουλγάρων) κτλ. κτλ.

Ταῦτα ἐν συντόμῳ ὑποβάλλοντες Ὑμῖν, κ. Καζάζη, αἰσθανόμεθα ὅτι καὶ ὑπέρτατον καθῆκον ἐκτελοῦμεν πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ εἰς τὰς ἀρίστας χεῖρας παραδίδομεν τὴν περὶ ἧς ἡ παροῦσα σπουδαίαν, καθ' ἃ νομίζομεν, ὑπόθεσιν.

Ἔχομεν δὲ δι' ἐλπίδος, ὅτι ταχέως καὶ θὰ ἐκτιμηθῇ αὕτη καὶ θὰ λάβῃ τὴν ποθητὴν ἐνσάρκωσιν, ὅπως ἀναγαλλιάσουν αἱ καρδίαι τῶν ἁπανταχοῦ ὁμογενῶν, αἱ καιόμεναι κυριολεκτικῶς διὰ τὴν παρατηρουμένην ἀκατανόητον ἀδράνειαν καὶ ἀναλγησίαν τῆς ἐλευθέρας καὶ τῆς ἐπισήμου Ἑλλάδος πρὸς τὸ ὕψιστον τῶν Ἑλληνικῶν ζητημάτων, τὸ Μακεδονικόν.

Δέξασθε, κτλ.,

Ἑλληνὶς

Ἡ ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ διορισμοῦ τοῦ κ. Ι. Γρυπάρη ὡς Πρέσβεως ἐν Κ)πόλει συγχαρητήριος ἐπιστολή μου.

Ἐπιστολ. ἀρ. 8.

Ἐν Θ)νίκῃ 13/26)11)903.

εἰς ***Ἀλεξάνδρειαν***

Κύριε Γρυπάρη!

Ἡ εἴδησις τοῦ ὁριστικοῦ διορισμοῦ Σας ὡς Πρέσβεως ἐν Κων)πόλει εἶναι δι' ἐμὲ οὐχὶ μόνον χαρὰ ἀλλὰ καὶ θρίαμβος! διότι πρὸ πολλοῦ ἦτο τοῦτο κρύφιός μου πόθος, τὸν ὁποῖον συνεχῶς ἐπεδίωκον, πότε διὰ μιᾶς αἰτήσεώς μου πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Γεώργιον καὶ ἄλλοτε πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κτλ.

Αἱ αἰτήσεις δ' αὗται ὑπεγράφοντο ὑπὸ Ἑλλήνων Μακεδόνων» ἐντεῦθεν καθόσον δὲν ἐπεθύμουν τὸ ὄνομά μου νὰ τίθεται ὑπὸ τὰς κρίσεις τῶν ἀναγνωστῶν μου, καὶ διότι αἱ αἰτήσεις τῶν κυριῶν, ἂν οὐχὶ πάντοτε, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψει εἰς τοιαῦτα Ἐθνικὰ ζητήματα.

Διττὸς ἦτο ὁ σκοπός μου ὑπὲρ τοῦ διορισμοῦ Σας ὡς Πρέσβεως ἐν Κων)πόλει, ὅπως ἀποσπασθῆτε πλέον ἀφ' ἑνὸς ἀπ' αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον, τῆς ὁποίας τὸ ὕπουλον κλῖμα βραδέως, ἀλλὰ θετικῶς ὠθεῖ τινὰ πρὸς τὸ μοιραῖον τέλος, διὰ τοῦτο καὶ ὀλίγιστοι οἱ μακροχρόνιοι αὐτόθι, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀφ' ὅτου ἡ ἀγαπητὴ Ἑλ. μ' ἔγραψεν ἐσχάτως ὅτι ὑποφέρετε.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸ καλὸν τῆς Μακεδονίας, ἐν ᾗ πρὸ πενταετίας ἤδη κατοικῶ, καὶ ἐν ᾗ ὡς ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων διακυμάνσεων τῶν διαφόρων Ἐθνῶν, ἡ Πολιτικὴ ἀμφιταλαντεύεται. Εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω πολλὰ τὰ διαδραματιζόμενα ἐνταῦθα, δι' ὃ καὶ ἐνδιαφέρομαι οὐκ ὀλίγον.

Ἡ μετάβασίς Σας εἰς Κ)πολιν θὰ γίνῃ μεγίστου καλοῦ πρόξενος. Ἡ περίπλοκος ἐκεῖ Διπλωματικὴ ῥαδιουργία τῆς ὁποίας ὑπόκρυφος διαλογισμὸς εἶναι ἡ ἐξαφάνισις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος εἰ δυνατὸν ἐκ τοῦ γραφικοῦ χάρτου.

Ἡ ἀνεξίκακος καὶ εὐχάριστος ὑμῶν συμπεριφορά, ἡ λεπτότης τῆς διανοίας, ἡ ὀξύνοια καὶ ὀξυδέρκεια, ἡ δραστηριότης καὶ ἐνέργεια μεθ' ἧς ἐπιλαμβάνεσθε τῶν ζητημάτων ***ὅταν θέλετε,*** ἡ ἐν γένει εὐστροφία τοῦ πνεύματος ὅταν θέλητε ἰδίως νὰ θέτετε αὐτὸ εἰς πρᾶξιν, εἶναι

ἐχέγγυα ἄριστα τῆς διπλωματικῆς ὑμῶν ἐπιτυχίας ἀπὸ τῆς ὁποίας μεγίστην ἀνάγκην ἔχει σήμερον τὸ Ἔθνος μας!

Διὰ τοῦτο δικαίως πολλοὶ στρέφουσι πρὸς ὑμᾶς τὰ βλέμματα καὶ ἀναμένουσι ἐκ τῶν φυσικῶν καὶ ὡς ἐκ τῆς πείρας, ἐπικτήτων ὑμῶν προσόντων ἵνα ἡ Ἑλλὰς ἀναδειχθῇ οἵα πέπρωται νὰ εἶναι διὰ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος αὐτὴν ἰδίᾳ ἐν Κων)πόλει, ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς σπουδαιοτάτης δράσεως καὶ ἐργασίας. Πολλὰ ἐγράφησαν ὑπὲρ τοῦ ἀειμνήστου Ν. Μαυροκορδάτου, πλήν, ἐν τῇ ταπεινῇ μου γνώμῃ, πολλὰ καὶ πλειότερα ἐλπίζω ἀπὸ Σᾶς, ἢ μᾶλλον εἶμαι βεβαία!

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐν Κ)πόλει εὑρίσκεται ἤδη πανταχόθεν ὑπὸ τὰ φαρμακερὰ βέλη πολλῶν ἀλλοθρήσκων καὶ ἀλλοεθνῶν, οἵτινες ἐπιτηδείως ὑποσκάπτουσι τὴν θέσιν αὐτοῦ ἵνα καταληφθῇ αὕτη παρ' ἄλλου Ἔθνους τὸ ὁποῖον νὰ διέπῃ τὴν ὀρθοδοξίαν. Ὑμεῖς θὰ τῷ ἔλθητε ἀρωγὸς διὰ τῆς χαρακτηριζούσης Ὑμᾶς λεπτῆς διανοίας, ἵνα στερεώτερον συγκρατεῖται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἂς προσποιῆται καὶ τὴν δῆθεν φιλίαν Του πρὸς τὸν Βορρᾶν. Πρὸ παντὸς ἡ καρδία Αὐτοῦ καὶ ἡ διάνοια νὰ μένῃ ἑλληνικὴ καὶ μὴ ἀμφιρρέπῃ ὑμεῖς δὲ διὰ στερεᾶς χειρὸς θέλετε συγκρατήσει αὐτὴν εἰς τοῦτο.

Ἐντεῦθεν ἐγράφη πρὸς τὴν Ἔλλην. Κυβέρνησιν ἵνα προσδιορισθῇ τὸ ἀνάλογον χρηματικὸν ποσὸν πρὸς διατήρησιν τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος αὐτὴν ἐν Κ)πόλει καὶ οὕτως ἐν γένει ἐπαξίως ἀντιπροσωπευθῇ ἡ ἐκεῖ Ἑλληνικὴ Πρεσβεία.

Μὲ τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια ἐμοῦ τε καὶ τοῦ Συζύγου μου καὶ τὰς συγγενικὰς προσρήσεις μας

ἡ Συγγενής Σας

Μ. Κ. Αὐγερινοῦ

Ἐπιστολ. ἀρ. 9.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Αὐγούστου 1903.

Κύριε Γρυπάρη,

Ἐκ τῶν ἐν Θεσ)νίκῃ προεξεχόντων προσώπων καὶ ἀρίστων πατριωτῶν λαμβάνουσα ἐπιστολάς, στέλλω Ὑμῖν ἐσωκλείστως ἀποκόψασα τινὰς ἐξ αὐτῶν ἵνα καλλίτερον ἀντιληφθῆτε καὶ πεισθῆτε.

» Πρόκειται περὶ τῆς ὑψίστης σημασίας ἐπὶ τῇ ὄψει δράσεως, πρὸς κατάληψιν τῶν ἐπισκοπικῶν θρόνων ὑπὸ προσώπων καταλλήλων.

Τὰς ἐν αὐταῖς συνιστωμένας, ἴσως ἤδη γνωρίζετε. Πράξατε ὅ,τι ἠθέλετε ἐγκρίνῃ πρὸς ὄφελος τῆς ἡμετέρας Πατρίδος καὶ οὐχὶ χάριν αὐτῶν

Συνιστῶ δ' ἐπίσης ὑμῖν τὸ ἑξῆς:

Ἡ Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία ἐδήλωσεν εἰς τὸ Πατριαρχεῖόν μας, ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἐδίδετο ὑποτροφία εἰς ἕνα Θεολόγον τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, διὰ νὰ σπουδάσῃ ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ μελετήσῃ τὰ κατὰ τὴν Ἀγγλ. Ἐκκλησίαν.

Τοιοῦτος, ὑποθέτω, ἤθελεν εἶσθαι κατάλληλος ὁ καθηγητὴς τῶν ἱερῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ Θεσσ)νίκης, ὅστις τυγχάνει νέος τὴν ἡλικίαν καὶ ἀκμαῖος τὸ φρόνημα, καὶ θέλει ἐργασθῇ προσηκόντως, ὅπως εἰργάσθη μέχρι τοῦδε. . . . .

Ταῦτα ἀναφέρω Ὑμῖν θεωροῦσα Ὑμᾶς ἁρμόδιον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ πρέποντος. . . . .

Ἐπιστολ. ἀρ. 10.

Ἐν Θεσσ)νίκῃ, 10)XI)902.

Κύριε Διευθυντὰ τοῦ «Ἄστεως»

Ἀναγινώσκουσα συνήθως τὸ φύλλον σας καὶ διαβλέπουσα ἐν αὐτῷ τὸ ἀκραιφνὲς καὶ πατριωτικὸν αἴσθημά σας καὶ τὸν ἀληθῆ Πατριώτην, ἐκλέγω πλέον ὁριστικῶς τὸ ὑμέτερον φύλλον καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς, ἵνα εὐδοκοῦντες καταχωρίσητε εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον τὰ κατωτέρω.

* *
*

«Πρέπει τις νὰ μὴ εἶνε Ἕλλην ἢ νὰ ἔχῃ λιθίνην τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ αἰσθάνηται βαθύτατον ἄλγος ἐπὶ τῇ θέᾳ τοιαύτης καταστάσεως τῶν κατ' αὐτὰς διαδραματισθέντων.

Ἀλλὰ δὲν θέλω ἐνταῦθα νὰ ἐκφράσω καὶ νὰ ἐπαναλάβω ὅσα τόσοι ἄλλοι ἔγραψαν, περὶ τῶν ἤδη διαπραχθέντων. Ὅ,τι ἔγεινεν, ἐγένετο! Κακῶς ἀτυχῶς πεπραγμένα, ἐκ κακῆς συνενοήσεως, ἐκ παρανοήσεως ἢ ἀκρατήτου αἰφνηδίου ἐρεθισμοῦ κ.τ.λ.

Ἡ παραίτησις τοῦ Μητροπολίτου ἀρίστη, ὅπως κατευνασθῶσι πρὸς στιγμὴν τὰ πνεύματα.

Τοῦ Διευθυντοῦ τῆς χωροφυλακῆς καὶ τῆς Ἀστυνομίας ἐπίσης. Πάντα ταῦτα εἶναι ἄχροα, ἀβλαβῆ, καὶ εἰς οὐδὲν θίγουν τὸ ἔθνος.

Ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ μὲ θλίβει κυρίως καὶ διαβλέπω οἰκτρὰς συνεπείας, εἶναι ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως.

Οὐχὶ διότι κομματίζομαι· ὁμολογῶ ὅτι οὔτε τὴν φυσιογνωμίαν καλῶς τοῦ νῦν Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως γνωρίζω, οὔτε οὐδενὸς τῶν

ὑπουργῶν, καθ' ὅτι οὐδεμίαν εὐτυχῶς ἀνάγκην αὐτῶν ἔχω προσωπικὴν καὶ ἐν τῇ ἀλλαδοπῇ βιοῦσα οὐδέποτε ἐλπίζω νὰ λάβω τοιαύτην.

Πλήν, ὡς ἀληθὴς Ἑλληνὶς Πατριῶτις τῆς ὁποίας τὸ αἴσθημα διατηρεῖται ἁγνὸν καὶ ἀπηλλαγμένον πάσης κομματικῆς χροιᾶς, διαβλέπω, ὅτι ὅπως πάντοτε ἐν Ἑλλάδι συμβαίνει, ὅτε μία Κυβέρνησις ἄρχεται καλῶς ἐργαζομένη, ὅτε ἐννοεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς Πολιτικῆς, ὅτε ἐν συμπνοίᾳ ἐπιλαμβάνεται τῶν ἔργων καὶ ἔχει μέλλον νὰ βαδίσῃ πρὸς τὰ ἐμπρὸς—καθὼς ἡ νῦν Κυβέρνησις διὰ τοῦ εὐγενοῦς φιλησύχου καὶ ἀμερολήπτου Κου Θεοτόκη, ὡς Πρωθυπουργοῦ, τοῦ ἀρίστου οἰκονομολόγου Κου Σιμοπούλου, τοῦ ῥέκτου Πατριώτου καὶ δραστηρίου κ. Βουδούρη ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, τοῦ σωφρόνως διαχειριζομέτὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα κ. Ἀθ. Ρωμάνου, τοῦ κ. Στάη ἐπὶ τῶν τῆς Παιδείας καὶ λοιπῶν, ὅτε λέγω ἐν συμπνοίᾳ ἐργαζόμενοι ὑπὸ τὸ ἐταστικὸν ὄμμα τοῦ φιλονόμου καὶ νοημονεστάτου Βασιλέως μας θέλουσιν ὠθήσῃ τὸ Ἔθνος πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ πράξῃ καλόν τι ὑπὲρ αὐτοῦ, τότε ἐπωφελούμενοι οἱ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, περὶ τῆς μὴ μεταφράσεως τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου μας, διαβάλλουσι τὸν λαὸν ἐναντίον τῶν Κυβερνώντων, ἵνα δράξωσι τὴν περίστασιν καὶ ἀναλάβωσι τὴν διοίκησιν τοῦ Ἔθνους.

Πρὸς τί; Πρὸς πομπώδη ἐπίδειξιν τοῦ ὑποκειμένου των καὶ καταστροφὴν τοῦ Ἔθνους ἡμῶν!

Ἀτυχεῖς φοιτηταί! Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίζητε, ὅτι ὁ ἱερὸς καὶ θεῖος σκοπός σας, ἤθελε καταλήξῃ εἰς τοσοῦτον οἰκτρὸν τέλος!

Ἑλληνίς

Ἐπιστολ. ἀρ. 11.

Ἐν Θεσσ)νίκῃ, τῇ 15ῃ)XI)902

Ἀξιότιμε ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργέ, Κύριε Τριανταφυλλάκε!

Ἀπὸ τὴν φοβερὰν εἴδησιν τῆς καταπατήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν Βουλγάρων διαπραττόντων τὰς φοβερὰς αὐτῶν ἀνοσιουργίας καὶ κακουργίας καὶ ἐπὶ τῆς Ἐλευθέρας μας Πατρίδος, ἔκπληκτοι διατελοῦντες προστρέχομεν διὰ τῆς παρούσης πρὸς Ὑμᾶς τὸν ἁρμόδιον Ὑπουργὸν ὅπως Σᾶς παρακαλέσωμεν, ἵνα ἀμείλικτοι καὶ αὐστηρότατοι φανῆτε πρὸς αὐτούς, ἅπαξ τοὺς ἔχετε ὑπὸ τὸ κράτος Σας.

Ἰδίως μυριοπλασιάσετε τὴν προσοχήν Σας, διότι διαλογίζονται νὰ δραπετεύσωσι καὶ θὰ τὸ κατορθώσωσι!

Μὴ φεισθῆτε οὐδενὸς Βουλγάρου αὐτόθι, οὐχὶ ὅτι ὁ Βορειάδης ἦτο ἀθῶος καὶ τὸν ἀφῆκαν ἐλεύθερον.

Γνωρίζουν νὰ προσποιοῦνται τὸν ἀθῶον αὐτοὶ ὅταν θέλουν.

Πάντες—ἀρκεῖ νὰ εἶναι Βούλγαροι—προσπαθοῦσι διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Μεταβάλετε τὴν αὐστηράν, μυστικὴν Ἀστυνομίαν Σας εἰς Ἀγγλικὴν τοιαύτην, δηλ: αὐστηράν, θετικήν, βάσιμον.

Κάμετέ το τὸ μόνον σας μέλημα, διότι τώρα ἰδίως εἰς τὰς ἐκλογικὰς αὐτόθι βουλευτικὰς περιόδους ἔχουν αὐτοὶ σκοπὸν νὰ εἰσχωρήσουν καταστρέφοντες τὸ π ᾶ ν.

Ἰδοὺ διατί ἡ ἀναρχία, ἰδοὺ διατί οἱ φόνοι καὶ αἱ ἀπόπειραι ἐναντίον τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ μας, αἵτινες κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν ἰδίων ἐνταῦθα θὰ ἐπαναληφθῶσιν ἐναντίον Ὑπουργῶν, πασῶν τῶν Ἀρχῶν αὐτόθι μέχρι καὶ Αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως ἡμῶν.

Δ η μ ε ύ σ α τ ε τὴν περιουσίαν των ἣν αὐτόθι ἀποκτήσαντες μᾶς ἀποκαλοῦσι «μωρούς», καὶ λέγουσι πρὸς ἡμᾶς, «εἴμεθα ἀνίκανοι νὰ κρατῶμεν ὅπλα ἀνὰ χεῖρας, ἡμεῖς δὲ νοήμονες καὶ ἱκανοί, ὡς εἴμεθα, θὰ σᾶς κατασυντρίψωμεν, πρὶν νὰ τὸ ἐννοήσητε».

Προσέξατε ἰδίως τὴν δραπέτευσίν των ἐκ τῶν φυλακῶν, τὰς συνεννοήσεις των μετὰ τῶν ἔξωθεν ὡς καὶ τὴν δωροδοκίαν των πρὸς τοὺς φύλακάς των κ.τ.λ.

Ταῦτα συστήσατε παρακαλοῦμεν εἰς ἁπάσας τὰς Ἀρχάς.

Ἂς γίνεται αὐστηροτάτη ἐξέτασις εἰς τοὺς εἰσερχομένους καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, τὰς ἐπαρχίας, τὰς νήσους καὶ ἰδίως εἰς τὰ σύνορα.

Μετ' ἐκτιμήσεως ἰδιαζούσης

Ἕλληνες Μακεδόνες

Ἐπιστολ. ἀρ. 12.

Ἐν Θεσ]νίκῃ)XI)902

Κον Διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν

Κύριε Διευθυντά !

Ἡ ἐντύπωσις ἡμῶν ἀναγινωσκόντων ἐν ταῖς ἐφημερίσι τὴν κατάληψιν—οὕτως εἰπεῖν—τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἡμῶν, ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἶναι ἀπελπιστική, εἶναι οἰκτροτάτη.

Εὖγε τῶν Ἑλλήνων ! ! καὶ τρὶς εὖγε των.

Ἀφῆκαν ἑαυτοὺς καὶ τὴν γραφικὴν Πατρίδα των νὰ ὑποκαίηται

νὰ κατασκάφηται, ὑπὸ τοιαύτης λάβας, ὑπὸ τοιούτου ἀσβέστου ἡφαιστείου!

Ἰδοὺ διατὶ ἡ παρατηρηθεῖσα ἀναρχία ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν!

Ἰδοὺ οἱ ῥιφθέντες πυροβολισμοὶ κατὰ τοῦ ἡμετέρου Πρωθυπουργοῦ καὶ τὶς οἶδε εἰς ποῖον σημεῖον ὀξύτητος θέλουσι φθάση τὰ πράγματα. . . . .

Δὲν γνωρίζετε αὐτόθι τὰ ἀνθρωπόμορφα θηρία αὐτά! Καιρὸς ὅμως εἶναι νὰ ἀνοίξητε τοὺς ὀφθαλμούς σας πλέον ἀφίνοντες δὲ κατὰ μέρος τὰ ἐσωτερικὰ κομματικὰ νὰ σκεφθῆτε ὀλίγον καὶ διὰ τὸ πτωχὸν Ἔθνος μας!

Φροντίσατε καλῶς, ἅπαξ καὶ ἔχετε αὐτοὺς ὑπὸ τὸ κράτος Σας νὰ τὰς συγκρατήσητε διὰ πάσης θυσίας πολλαπλασιάζοντες τὴν φρουρὰν καὶ τοὺς φύλακας ἐκεῖ ἔνθα ἔχετε αὐτοὺς κλείσει.

Ὦ! φοβούμεθα μήπως τάχιστα ἀκούσωμεν τὴν ἀπόδρασίν του ἐκ τῶν φυλακῶν.

Μὴ ἔχετε οἶκτον δι' αὐτούς. Εἶναι ἀφαντάστως χειρότεροι τῶν αἱμοβόρων θηρίων, αὐτοί—οἱ χριστιανοὶ—Βούλγαροι!!

Γενῆτε ἀμίλητοι ἐν δικαίῳ ἀναβρασμῷ ψυχῆς διότι ἐκεῖνοι ὡς λυσσαλαῖαι ὕαιναι ἐπιπίπτουσιν κατὰ τῶν ἡμετέρων.

Περιορίσατέ τους σκληρῶς ἵνα μὴ προσεχῶς θρηνῶμεν καὶ ἄλλα ἀθῶα θύματα.

Πρὸ παντὸς δημεύσατε τὰς αὐτόθι κτηθείσας περιουσίας αὐτῶν, ἵνα παύσωσιν εἰρωνεύοντες ἡμᾶς διὰ τοῦτο, καὶ ὑβρίζωσιν ἀποκαλοῦντες μας μωρούς. . . . . . .

Ὦ! ἐὰν ἐγνωρίζετε τὶ λέγουσιν ἐνταῦθα οἱ Συμπατριῶταί των! ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι οὐδὲν θὰ κάμητε πρὸς αὐτούς, ὅτι θὰ δραπετεύσωσιν, ὅτι εἶσθε ἀνίκανοι καὶ αὐτὰ τὰ ὅπλα Σας νὰ κρατῆτε ἀνὰ χεῖρας ὅτι δὲν ὑπάρχει αὐτόθι ἀστυνομία!

Δὲν ὑπάρχει Διοίκησις! ἕκαστος πράττει κατὰ βούλησιν, καὶ ὅτι πολλὰ θέλετε ἴδη κακὰ ἐξ αὐτῶν . . . . . .

Τοιαῦτα καυχῶνται ἐμπαίζοντες ἡμᾶς οἱ ἐνταῦθα—ἐπαναλαμβάνω ὁμοεθνεῖς των.

Γενῆτε Διευθυντὴς Ἀγγλικῆς Ἀστυνομίας πρὸς στιγμήν. Κύριε Διευθυντά!

Μετασχηματισθῆτε ἀποδεικνύοντες αὐτοῖς, ὅτι γνωρίζετε νὰ ἐνεργῆτε, νὰ τιμωρῆτε καὶ νὰ κατασυντρίβητε τὰ ἀποβράσματα ταῦτα τοῦ κελαινοῦ Ἅδου.

Ἀναδείχθητε, παρακαλοῦμεν, οἷος εἶσθε καὶ ἔτι ἀνώτερος καὶ ἑαυτοῦ ἀκόμη!

Ἐφιστῶμεν τὴν Ὑμετέραν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ληστειῶν καὶ τῆς ἐν

γένει ἀναρχίας κατ᾽ αὐτῆς ἀνὰ τὸ Κράτος ἡμῶν, ὡς διαπραττομένων τούτων παρὰ Βουλγάρων μετημφιεσμένων καὶ τὴν Ἑλληνικὴν φουστανέλλαν φερόντων, ἣν τοσοῦτον ἐπονειδίστως ἀτιμάζουσι.

Ὁμιλοῦντες τὴν ἑλληνικὴν ἀπταίστως καὶ φέροντες ψευδώνυμα διῆλθον τῶν συνόρων τὴν καταστροφήν, τὴν ἐρήμωσιν, τὸν θάνατον σκορπίζοντες.

Αἱ Ἀρχαὶ ὅμως τῆς Ἑλλάδος ἂς ἐξοντώσωσι φρουροῦντες ἀγρύπνως, τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ἀττίλα !!

Διατελοῦμεν εὐπειθέστατοι

Ἕλληνες Μακεδόνες

Ἐπιστολ. ἀρ. 13.

Ἐν Θεσσ)νίκῃ τὴν 6ην Νβρίου 1902.

Πρὸς τὴν Α. Μ. Γεώργιον Α΄. Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων

Εἰς Ἀθήνας

Μεγαλειότατε !

Ἐπιτρέψατέ μας βαθυσεβάστως νὰ καθυποβάλωμεν διὰ τῆς παρούσης τὴν ἑξῆς παράκλησιν τῇ Υ. Μ.

Ἡμεῖς οἱ ἐν Μακεδονίᾳ διαμένοντες Ἕλληνες, πολλὰ πάσχοντες καθ᾽ ἑκάστην ἐκ τῶν ἀνθρωποκτόνων αὐτῶν Βουλγάρων, πληροφορούμεθα ἐσχάτως ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν φύλλων, ὅτι Βούλγαροι κατώρθωσαν νὰ εἰσδύσωσι καὶ εἰς τὴν Ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ νὰ διαπράττωσι πολλὰ ἐν αὐτῇ.

Φοβούμενοι τὰς συνεπείας τῶν συνομοσιῶν των, καθόσον ἀτυχῶς καλῶς γνωρίζομεν αὐτούς, παρακαλοῦμεν εὐσεβάστως τὴν Υ. Μ. ὅπως διατάξῃ τὰς ἀρχὰς ἵνα παραδειγματικῶς τιμωρήσωσι τοὺς ἤδη ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κρατουμένους, τοὺς δὲ ἐπιλοίπους ἀποπέμψωσι ἐκ τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

Ἂς προσέξωσιν συγχρόνως οἱ ἁρμόδιοι καὶ τοὺς φοιτητάς, διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὄντες Βούλγαροι, λαμβάνουσιν ἐπὶ σκοπῷ ἑλληνικὰ ἐπίθετα, οὗτοι δὲ ἐπιστρέφοντες κατόπιν εἰς τὰ ἴδια, σχηματίζουσι τὰ πονηρὰ Κομιτάτα, ἐργαζόμενοι φανατικῶς, ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων γνωρίζοντες τὰ τρωτὰ τοῦ τόπου.

Ἐν γνώσει ὄντες τοῦ μεγάλου Ὑμῶν Πατριωτισμοῦ, ἀποτεινόμεθα πρὸς τὴν Υ. Μ. τὸν Πατέρα τοῦ Ἔθνους ἵνα δραστηρίως καὶ αὐστηρῶς δράσητε, προλαμβάνοντες μεγάλα δεινὰ δυνάμενα νὰ ἐπακολουθήσωσι.

Ἐκ τῶν ἰδίων δὲ προῆλθε καὶ ἡ ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Θεοτόκη ἐπωφεληθέντων τῶν περιστάσεων καθ᾽ ἣν στιγμὴν τὰ πνεύματα ἦσαν ἐξημμένα!

Καθὼς ἐκ τῶν ἐνταῦθα συμπατριωτῶν των ἠδυνήθημεν μυστηριωδῶς ν᾽ ἀνακαλύψωμεν, φαίνεται ὅτι πρόκειται νὰ κάμωσιν ἀποπείρας καὶ ἐναντίον π ο λ λ ῶ ν ἄ λ λ ω ν αὐτόθι. Αἱ βλέψεις των φθάνουσι καὶ μέχρι τοῦ Ὑψ. Προσώπου τῆς Ὑμετ. Μεγαλειότητος!!!!!!

Θεωροῦμεν καθῆκον ἡμῶν ἵνα ἐγκαίρως καταστήσωμεν γνωστὰς τὰς λίαν σοβαρὰς ταύτας πληροφορίας μας, ὅπως εἰ δυνατὸν προληφθῇ πᾶσα μυσαρὰ αὐτῶν ἀπόπειρα.

Εὐσεβάστως ὑποσημειούμεθα
Ἕλληνες Μακεδόνες

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπιστολῶν τυχαίως διατηρηθεισῶν, καθόσον μὴ προτεθειμένη νὰ δημοσιεύσω τὸ παρὸν βιβλίον ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἀναφέρω δὲν ἐφύλαττον αὐτάς, εὑρέθη καὶ ἡ κατωτέρω πρὸς τὸν κ. Κ. Μαυρομιχάλην τότε ὑπουργὸν ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν τοῦ πολέμου ὑπουργείων, γραφεῖσα κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονήν μου.

Ἐπιστολ. ἀρ. 14.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 14ην Ἰουνίου 1905.

Πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν
Ἐρίτιμον Κύριον Κ. Μαυρομιχάλην.

Ἐνταῦθα

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἡ νῦν κατάστασις τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀπρονοησία, ἡ ἀκινησία, ἡ ἀργοπορία περὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ὅλων μὲ καθιστᾷ πάσχουσαν τὴν ψυχὴν καὶ αὐτομάτως μοῦ φέρει τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἵνα ἐπαναγράψω ἐπιστολήν, ἣν τετράκις ἤδη ἔγραψα καὶ ἔσχισα φοβουμένη μὴ παραξηγηθῶ παρ᾽ Ὑμῶν, ὅτι δῆθεν ὠθῶ πρὸς ἐργασίαν ἄνδρα λίαν φιλόπατριν καὶ φιλοπρόοδον οἷος Ὑμεῖς.

Πλὴν ἡ νῦν κατάστασις, ἡ τοσαύτην ἐπικίνδυνον τάσιν ἔχουσα ἐκ τῶν διαφόρων ἐξωτερικῶν προετοιμασιῶν τῶν ξένων ἐχθρικῶν Δυνάμεων, ἡ ἐπαπειλοῦσα νὰ εὕρῃ ἡμᾶς ἐν ἐντελεῖ ἀργίᾳ καὶ μόνον ὑπὸ τὸ

ψλογερὸν καταστὰν ζήτημα τῆς αἰωνίου ἀλληλομαχούσης ἐσωτερικῆς καταστάσεως ἀσχολουμένης μὲ καθιστᾷ δυστυχῆ, δύναμαι νὰ τὸ ὁμολογήσω, καὶ λαμβάνω τὸ θάρρος κ. Ὑπουργὲ νὰ ἀποταθῶ πρὸς Ὑμᾶς τὸν ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας ἀγωνισθείσης ὑπὲρ τοῦ ἀτυχοῦς ἡμῶν Ἔθνους καταγόμενον, καὶ ἑπομένως κληρονομήσαντα τὸ πῦρ τοῦ ἀκραιφνοῦς αὐτῶν Πατριωτισμοῦ.

Εὐελπιστοῦσα, ὅτι ὁ ἔχων ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του δύο Ὑπουργεῖα, τὰ σπουδαιότερα ἀκριβῶς διὰ τὴν ὥραν, θὰ θελήσῃ ἢ μᾶλλον θεωρεῖται βέβαιον ὅτι θὰ σπεύσῃ πρὸς παρασκευὴν ταχυτάτην καὶ κατεσπευσμένην, εἰ δυνατόν, τῶν κατὰ θάλασσαν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν κατὰ ξηρὰν ἀφ' ἑτέρου ἀναγκαιοτάτων μέτρων πρὸς πρόληψιν τῆς ἀμηχάνου καὶ οἰκτρᾶς θέσεως εἰς ἣν θέλομεν προσεχέστατα εὑρεθῆ.

Προλάβωμεν δὲ οὕτω καὶ τὴν γελοίαν ὄψιν ἡμῶν ἀπέναντι τῶν ἄλλων πάντων ἐχθρικῶν τε καὶ μὴ Δυνάμεων διὰ τῆς ἐντελοῦς γυμνότητος καὶ ἀπροετοιμασίας ἡμῶν

Πεποιθυῖα, ὅτι ἡ ὑμετέρα Πατριωτικωτάτη ψυχὴ θέλει συγκινηθῇ διακρίνουσα ἐν τῇ παρούσῃ τὸ ἄλγος τῆς ἐπίσης πατριωτικῆς—Ἐμῆς τοιαύτης,

Διατελῶ μετὰ τῆς προσηκούσης ὑπολήψεως

Ἑλληνὶς

Ἡ παρ' Ἱεράρχου σταλεῖσα μοι Ἐπιστολὴ ὑποβάλλοντος τὴν ὑποψηφιότητα αὐτοῦ καὶ ἑτέρων ὁμοίων του ὡς μελῶν τοῦ ἱεροῦ σωματείου «Γρηγόριος Παλαμᾶς» οὕτω ἐπονομασθέντος καὶ ἱδρυθεὶς παρ' ἡμῶν, ὡς ἐν τῷ κεφαλ. 7 μέρος α΄ διαλαμβάνω.

Ἐπιστολ. ἀρ. 15.

Στρώμνιτσα, τὴν 18 Μαρτίου 1903.

Κυρία !

Ὁ σκοπὸς τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρείαν ὑμῶν σωματείου τιτλοφορούμενον, «Γρ. Παλαμᾶς» ἢ «Θρησκευτικὴ Ἀδελφότης», εἶνε τόσον ὑψηλὸς καὶ εὐγενής, τόσον μέγας καὶ ἱερὸς ὥστε πάντες ἡμεῖς ἀσμένως καὶ εὐγνωμόνως θὰ λάβωμεν μέρος ὑποβάλλοντες τὴν ὑποψηφιότητά μας ὡς ἁπλᾶ μέλη αὐτοῦ.

Ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα ὁ Ἱερὸς σκοπὸς αὐτοῦ νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ἐξαπλωθῇ ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν πρὸς πρόληψιν πολλῶν κακῶν καὶ πρὸς σωτηρίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τοὺς ἁρπακτικοὺς ὄνυχας τῶν ἀνθρωπο-

φάγων ἐκ τοῦ Βόλγα Ὀρνέων, τῶν ἐνσκηψάντων ἐν τῷ τόπῳ μας πρὸς μαρτύριον καὶ καταβρόγχθισιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὁ σκοπὸς τοῦ ὑμετέρου σωματείου εἶναι βεβαίως ἀπαύγασμα τῶν εὐγενεστέρων καὶ ἠθικωτέρων ἀρχῶν, ἐξ ὧν ἐμφορεῖται ἡ ὑμετέρα ἀνεπτυγμένη διάνοια καὶ εὐγενὴς καρδία, ἵνα συγκρατήσωμεν εἰς τὰ πάτρια τὸν καθ' ἑκάστην βίᾳ ἀποσπώμενον Ἑλληνισμόν, ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἥτις τὸ πάλαι ἀναδείξασα Φίλιππον καὶ Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ Ἀριστοτέλην, συνετέλεσεν ἵνα ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ σοφία ἐξαπλωθῇ εἰς ἅπαντα τὸν τότε γνωστὸν κόσμον καὶ παρεσκεύασεν οὕτω αὐτὸν εἰς τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκείαν ἣν εὐηγγελίσατο ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας, ἥτις ἔσωσε τὴν ἀνθρωπότητα ἐκ τοῦ ζόφου τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐχειραγώγησεν αὐτὴν εἰς τὸν Πολιτισμόν.

Οὕτως ἡ Μακεδονία, ἐγένετο τὸ σκεῦος τῆς Θείας Ἐκλογῆς πρὸς μετάγγισιν εἰς τὸν κόσμον τῶν κοσμοσωτηρίων τοῦ Εὐαγγελίου ἰδεῶν.

Τὸ ὑμέτερον σωματεῖον, ὅπερ τοσοῦτον ἔχει ὕψιστον καθῆκον, ἐπιτραπήτω μοι ἡ ταπεινή μου γνώμη, δέον νὰ ἐπιδιώξῃ διὰ παντὸς μέσου τὴν σωτηρίαν τῆς Μακεδονίας. Σύμπας ὁ Ἑλληνισμὸς κατενόησε μὲν ἤδη, εὐτυχῶς ὁποίαν σημασίαν διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν κέκτηται ἡ χώρα αὕτη, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ἐνταῦθα βιοῦντες καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ πράγματα μελετῶντες σαφέστερον καὶ ψηλαφητότερον συναισθανόμεθα τοῦτο.

Ἡμῶν δὲ τὰ μέλη κατέχει ἐξ ἀμέσου ἐπαφῆς τὸ ῥῖγος τοῦ παγεροῦ φόβου καὶ τῆς πελιδνῆς ὀδύνης, διορώντων τὸν δεινὸν κίνδυνον, ὅστις ἐπικρέμαται ἐπ' αὐτῆς, τὸ μέν, ἕνεκα τῶν βδελυρῶν καὶ ἀνοσίων ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ οἵτινες τείνουσιν ἐπ' αὐτῆς τὰς κατακτητικὰς αὐτῶν χεῖρας, τὸ δέ, ἕνεκα τῆς ἡμετέρας ἀκηδίας ἢ ἀνεπαρκοῦς ὑπὲρ αὐτῆς, ἀναμίξεως.

Πάντες καὶ πᾶσαι ἔχομεν Ἱερόν, Ὕψιστον καθῆκον, ὅπως σήμερον ἔχουσι τὰ ἐνταῦθα πράγματα, πολλῷ δὲ μᾶλλον οἱ δυνάμενοι, δι' ἔργων ἢ διὰ λόγων νὰ ἐργασθῶσιν, ὅπως τὴν σωτηρίαν τῆς Μακεδονίας καταστήσωμεν τὸ κύριον ἡμῶν μέλημα, νὰ στρέψωμεν πᾶσαν ἡμῶν τὴν προσοχὴν πρὸς αὐτήν. Ὑμεῖς πρωταγωνιστοῦσαι ὡς πάντοτε ἐν τῷ καλῷ τούτῳ ἀγῶνι, ὃν τόσον εὐστόχως μέχρι τοῦδε προδιεγράψατε, θὰ παράσχητε τὴν ὑψίστην πρὸς τὸ Ἔθνος ἐκδούλευσιν, ἐὰν τὴν εὐγενῆ καὶ ἐπαγωγὸν Ὑμῶν φωνὴν καὶ τὴν ἐπωφελῆ Ὑμῶν δρᾶσιν οὐ μόνον διὰ τοῦ Κηρύγματος τοῦ Ἱεροῦ σωματείου, ἀλλὰ καὶ ἰδία, παρὰ τοῖς ἐπισήμοις κύκλοις παρ' οἷς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποτελεσμάτων, πολὺ ἰσχύετε διαθέσητε καὶ ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης καὶ ἀναξιοπαθούσης Μακεδονίας.

Χαράξατε εἰς τὴν πατριωτικωτάτην ὑμῶν ἐργασίαν καὶ τὴν προσέλευσιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Πολιτικῶν τῆς Ἐλευθέ-

ρας γωνίας εἰς τὸ ὑπὲρ τῆς χώρας ταύτης Ἐθνικὸν ἐνδιαφέρον, καὶ τὴν ἄγρυπνον αὐτῶν μέριμναν συνηγοροῦντες παρὰ τοῖς ἀντιπροσώποις τῶν ἰσχυρῶν Κρατῶν, ὑπὲρ τῶν δικαίων ἐπ' αὐτῆς, τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὁ Διατελῶν μετὰ βαθείας ἐκτιμήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης κτλ.

* *
*

Μετὰ τὰς ἐπιστολὰς ταύτας παραθέτω ἐνταῦθα τὴν μετὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱεροκήρυκος ἀνταλλαγεῖσαν ἀλληλογραφίαν μου, ἐξ ἧς προκύπτει μεθ' ὁπόσης συστηματικότητος ἠννόουν νὰ ἐξυπηρετηθῇ ἡ ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνική μας ἰδέα. Πᾶν ὅ,τι ἐνηργεῖτο ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καθίστατο γνωστὸν καὶ κατωρθοῦτο οὕτω ὄχι μόνον νὰ προλαμβάνωνται τὰ καθ' ἡμῶν κακά, ἀλλὰ νὰ λαμβάνωνται καὶ τὰ ἀντίθετα μέτρα πρὸς ματαίωσιν ἐν τῷ μέλλοντι πάσης καθ' ἡμῶν δράσεως καὶ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν ξένων. Διὰ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης ἄλλως διεθερμαίνετο πλειότερον ἔτι ὁ ἱεροκῆρυξ καὶ δύναται τις νὰ κρίνῃ ὁποίαν ἀξίαν καὶ ὁποίαν σημασίαν εἶχε τοιοῦτον κήρυγμα κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκείνας.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

Ἐπιστολ. ἀρ. 16.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 15ῃ Ἰουλίου 1903.

Εἰς Ἀθήνας

Εὐγενεστάτη Κυρία,

Εἶμαι εὐτυχής, διότι αἱ ὀλίγαι γραμμαί, τὰς ὁποίας εὐηρεστήθη νὰ μᾶς ἀνακοινώσῃ ὁ εὐγενέστατος σύζυγός σας ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς Σας, μοὶ δίδουσι τὴν ἄκρως εὐφρόσυνον καὶ ποθητὴν εὐκαιρίαν νὰ Σᾶς γράψω τὴν πρώτην ταύτην ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς Σας ἐπιστολήν μου καὶ συνδιαλεχθῶ νοερῶς μεθ' Ὑμῶν περὶ τῆς φλογερᾶς Ἐθνικῆς ὑποθέσεως, ἀφοῦ πλέον ἔληξεν ἡ εὐτυχὴς ὅσον καὶ ἐπιτυχὴς προσωπικὴ συνεννόησις καὶ συνεργασία τοῦ στενοῦ ἐμπιστευτικοῦ κύκλου μας.

Καὶ πρῶτον ἐπιθυμῶ νὰ Σᾶς συγχαρῶ ἐκ κέντρων ψυχῆς ἐπὶ τοῖς ἐξελιχθεῖσιν ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, ὡς καὶ ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ διανοίξει τῆς ὁδοῦ πρὸς ἀνάπτυξιν νέας καὶ γονιμωτέρας αὐτόθι ἐθνικῆς δράσεως καὶ κι-

νήσεως, ὡς τόσον διακαῶς καὶ ἐποθοῦμεν, καὶ εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν.

Ἀκολούθως σπεύδω νὰ διαβιβάσω ὑμῖν πρὸς γνῶσιν καὶ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι, κατὰ τὰς παρουσιασθησομένας ἢ παρασκευασθησομένας εὐκαιρίας, προσήκουσαν παρὰ τοῖς ἁρμοδίοις ἐνέργειαν, τὰ ἑπόμενα.

Ἐν πρώτοις, τὸ ζήτημα τοῦ Ἁγίου Κασσανδρείας, κατὰ τὰ ἀναγνωσθέντα ἐν τῷ Ταχυδρόμῳ 4-5 ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησίν Σας, φαίνεται ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς διακανονίσεώς του, συνεπείᾳ τῆς γνωστῆς ὑμῶν ἐνεργείας, προκαλεσάσης, φαίνεται, τὴν εὐκτέαν ἐντύπωσιν παρὰ τῷ Ἁρμοδίῳ καὶ τὰς δεούσας παρ' Αὐτοῦ παραστάσεις τοῖς ἀμεσωτέροις Ἁρμοδίοις, τοῖς Συνοδικοῖς. Τὸ ζήτημα τώρα εἶναι νὰ βαδίσῃ ταχέως πρὸς τὴν λύσιν του καὶ μὴ φανῇ ἀνακινηθὲν μόνον διὰ νὰ φανῇ ἀνακινηθέν, καθὰ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῖς γνωστοῖς συνέβη· καὶ πρὸς τούτοις νὰ λυθῇ κατ' εὐχήν, ἐκλεγομένου τοῦ καταλληλοτέρου διὰ τὴν ἐπίκαιρον καὶ πρώτης σημασίας ἐπαρχίαν ταύτην. Εὐτυχῶς δὲν στερούμεθα τοιούτων· ἄλλως συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Χ. Κ. . . . . . . Ἐγὼ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ προτιμηθῇ ὁ ἐν Σέρραις Σερραῖος καθηγητὴς τῶν ἱερῶν καὶ ἱεροκῆρυξ κ. Θεοδώρητος ἀνὴρ ἱκανός, δραστήριος καὶ δεδοκιμασμένης φιλοπατρίας. Δυστυχῶς δὲν ἐρωτώμεθα διὰ τοῦτο. Δὲν ἠξεύρω κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ τρόπος νὰ γίνῃ ἡ ὑπόδειξις ὅπου δεῖ.

Δεύτερον. Μανθάνω ἐξ ἀμέσου καὶ ἐμπιστευτικωτάτης πηγῆς, ἀμέσως καὶ ἁρμοδίως καὶ ἐνδιαφερομένης καὶ πληροφορημένης ὅτι ὁ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ θρόνου καθήμενος δηλ. ὁ ἐνταῦθα, περὶ οὗ τὰ δέοντα ἐγράφησαν τῷ Ἁρμοδίῳ, δὲν θὰ χαρῇ πολὺν χρόνον τὴν περιμάχητον θέσιν· ὅτι ὁ ἀστήρ του κλίνει πρὸς τὴν δύσιν.

Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ λησμονήσητε νὰ ὠθήσητε ὀλίγον τὰ κατ' αὐτὸν καὶ παρὰ τοῖς αὐτόθι ἁρμοδίοις, ὃν τρόπον ἐποιήσαμεν ἐπιτυχῶς παρὰ τῷ ἐν Κων)πόλει Ἁρμοδίῳ. Τὸ ζήτημα εἶναι τῆς πρωτίστης σημασίας καὶ ὥρας καὶ φροντίδος.

Ἀλλά τελευταίως ἔμαθον ὅτι αἱ 27, ὡς ἐνθυμοῦμαι, τὸν ἀριθμὸν Ρωσσικαὶ σκῆται τοῦ Ἁγ. Ὄρους, ἵδρυσαν οὐ πρὸ πολλοῦ ἱερατικὸν σεμινάριον ἐν Κων)πόλει. Ὁ σκοπὸς τοιούτου ἐκπαιδευτηρίου ποῖος δύναται νὰ εἶναι; Εἶναι προφανέστατος! Ὡς νὰ μὴ εἶχαν τόπον εἰς τὴν Ρωσσίαν, τὸ ἵδρυσαν ἐν Κων)πόλει, καὶ τὸ ἵδρυσαν οἱ Ρῶσσοι μοναχοὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Πρόκειται περὶ προσηλυτισμοῦ βεβαίως καὶ περὶ πανσλαυιτικῆς ἀκολούθως δράσεως, ἀμφοτέρων προαγομένων ὑπὸ τὸ ράσον, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον καὶ ἀνυποπτότερον· θὰ σπουδάζηται οὕτω καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καλῶς πρὸς ἐπιτυχεστέραν ἐνέργειαν καθ' ὅλην τὴν γραμμήν.

Οἱ δὲ ἡμέτεροι μοναχοί; Ἰδοὺ διατί ἤθελον οἱ καθηγηταὶ τοῦ

Πανεπιστημίου καὶ ἄλλοι διαπρεπεῖς καὶ ἐξέχοντες ἄνδρες αὐτόθι, νὰ μετέβαινον συχνὰ τοὐλάχιστον τὸ θέρος, εἰς τὸ Ἅγ. Ὄρος διὰ νὰ ἀνάπτουν καὶ νὰ ἀναρριπίζουν τὸ πατριωτικὸν πῦρ τῶν ὁμογενῶν Ἁγιορειτῶν καὶ τοὺς ρίπτουν εἰς ἔργα καὶ δρᾶσιν ἐθνικήν. Ὁ κλῆρος τῆς Μακεδονίας εἶναι πολὺ κατώτερος τῆς ἐνεστώσης ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀποστολῆς του. Οὔτε ἀνάγνωσιν ἁπλῆν οἱ πλεῖστοι γνωρίζουσι.

Πῶς λοιπὸν θὰ ἀμυνθῶσιν κατὰ ἱερέων πεπαιδευμένων, τολμηρῶν, καλῶς κατηχημένων καὶ λεπτομερῶς τὸ Ἐθνικόν των πρόγραμμα, ἀκολουθούντων, πλουσίως δὲ ἐξ ἄλλου μισθοδοτουμένων καὶ ἀποτελεσματικῶς ὑποστηριζομένων, ἴσως δὲ καὶ στρατιωτικῶς μεμορφωμένων; Πρέπει νὰ λειτουργήσῃ καὶ ἐνταῦθα ἱερατικὸν φροντιστήριον τοὐλάχιστον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Μακεδονίας ἐπί τινα ἔτη κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ λειτουργοῦντος γραμματοδιδασκαλείου. Πρέπει εἰς τὰ κέντρα νὰ διορισθῶσι πατριῶται τῆς πρώτης ἀξίας ἀπόφοιτοι τῆς κατὰ Χάλκην Θεολ. Σχολῆς.

Τὸ ζήτημα εἶναι, κατ' ἐμὲ ἄξιον σοβαρᾶς μελέτης καὶ δραστηρίου μερίμνης.

Ἄλλο ;

Παρὰ τὴν Ἐπαρχίαν Ἀδριανουπόλεως κεῖται ἡ ἐπαρχία Λιτίτσης, ἐπαρχία σπουδαία διὰ τὴν σπουδαίαν θέσιν της, κειμένης παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλίας, περιλαμβανούσης δὲ καί τινα χωρία κλίνοντα πρὸς τὸ σχῖσμα. Ἕδρα της εἶναι τὸ Ὀρτάκιοϊ οὐ πολὺ μακρὰν τῆς Ἀδρ)πόλεως. Ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς εἶναι οἰκτρὰ ἀπὸ ἐτῶν ἤδη. Δὲν θέλω νὰ ἀναφέρω τοὺς λόγους, διότι θὰ ἐξετεινόμην πολύ.

22 Ἰουλίου.—Μὲ μυστικὴν χαράν μου παρατηρῶ ὅτι τὸ κήρυγμά μου ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων καὶ ἑξῆς ἑλκύει πάρα πολὺ ἀκροατήριον.

Τοῦ Προφήτου Ἠλίου τὸ πλῆθος ἦτο ἔκτακτον εἰς τὴν Ν. Παναγίαν, τὴν ἐνορίαν Σας. Τοῦτο μ' ἐνθαρρύνει, ἐννοεῖται, ἐν τῇ πολυμόχθῳ ἐργασίᾳ μου. Οὐδέποτε δ' ὡς εἰκός, λησμονῶ τὸν συνδυασμὸν τοῦ Ἐθνικοῦ μετὰ τοῦ Θρησκευτικοῦ.

Ὅπου συναντᾶτε ἱεροκήρυκα, ὅπου γνωρίζετε ἱερέα ἐπιρροῆς καὶ μορφώσεως, τὸν Μακεδονικὸν ἠλεκτρισμὸν δέον νὰ μεταδίδητε ὡς ὑμεῖς γνωρίζετε, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς εὐγλώττου καὶ θερμῆς στωμυλίας ὡς ἐθερμάνατε καὶ ἐνεψυχώσατε ἐμὲ αὐτὸν μετὰ τῆς θερμῆς συστάσεως ὅπως καὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος καὶ ἐν ταῖς συναναστροφαῖς καὶ ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ προσπαθοῦσι τὸ αὐτὸ καὶ αὐτοὶ πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ πράττωσι.

Οἱ αὐτόθι δὲν πρέπει νὰ ἐπαναπαύωνται εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ 1897. Οὔτε μᾶς ὀφελεῖ μόνον τὸ 21. Ἡ διπλωματία λησμονεῖ. Οὔτε

εἰς τὰς μυστικὰς καὶ ἐπισήμους ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Βασιλέως. Ταῦτα πάντα εἶναι κατ' ἐμέ, ἓν ἄκρον φευκτέον ἐξ ἴσου πρὸς τὸ ἄλλο, τὴν διὰ πράξεων τουτέστιν ὁμοίων πρὸς τὰ Βουλγαρικὰ κομιτάτα διατάραξιν τῶν μετὰ τῆς γείτονος Αὐτοκρατορίας ἁρμονικῶν σχέσεων καὶ τὴν διακύβευσιν τόσων ὠφελειῶν καὶ πλεονεκτημάτων ἐκ τῆς νῦν θέσεως τῶν Βουλγάρων. Στρατὸς καὶ στόλος ἕτοιμα κατὰ πάντα· στροφὴ τοῦ ὅλου Ἔθνους πρὸς τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, καὶ ἀπόδειξις τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ παντὸς εἰρηνικοῦ μέσου. Ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ ἡ Εὐρώπη πρέπει νὰ μᾶς ἴδῃ σοβαρὸν παράγοντα ἐν τῷ ζητήματι καὶ νὰ διασκεδασθῇ ἡ ἐντύπωσις ὅτι πρόκειται περὶ τουρκοβουλγαρικοῦ ζητήματος καὶ τουρκοβουλγαρικῆς χώρας.

Τὰ φυλλάδια, περὶ ὧν εἴπομεν, εἰς ἐνέργειαν.

Οἱ κάλαμοι, ὅλων τῶν δυνάμεων πρέπει εἰς τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα ν' ἀφιερωθῶσι. Τὰ φύλλα οὐδέποτε νὰ παύωσι γράφοντα περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος.

Πρέπει νὰ χαρακτηρίζηται Τουρκοελληνικὴ ὑπόθεσις καὶ Τουρκοελληνικὴ χώρα ἡ Μακεδονία. Ἀλλ' ἴσως περιττὸν καὶ πολὺ πρόωρον νὰ ἐξακολουθήσω περὶ πραγμάτων, περὶ ὧν τοσάκις εἴπομεν ἐν τῷ κύκλῳ μας.

28 Ἰουλίου.— Εὐχαριστῶ διὰ τὰ δύο φυλλάδια τοῦ Γνασίου Μακεδνοῦ. Τὸ ἓν τὸ περισσεῦον, ἔπεμψα πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὸν Ἅγιον Δράμας. Ἤθελα νὰ ἔχω διπλοῦν καὶ τὸ δεύτερον, διὰ νὰ τοῦ τὸ στείλω ἐπίσης.

Τελειώνω ἐκφράζων τὰ βαθύτατα σεβάσματα καὶ τὴν ἄκραν ὑπόληψιν, μεθ' ἧς πρὸς ὑμᾶς διατελῶ.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 28ῃ Ἰουλίου 1903

Ὁ Καθηγητὴς
Σ. Α.

Υ. Σ. Περιττὸν βεβαίως νὰ συστήσω τὸν ἐμπιστευτικὸν χαρακτῆρα τῆς παρούσης.

Ὁ Μητροπολίτης εἶναι ἀνάγκη ἀπόλυτος νὰ μετατεθῇ καὶ μετάθεσις ἀνάγκη ἀπόλυτος, ἐὰν εἶναι δυνατόν, νὰ μὴ ἀναβληθῇ. Ὅσον μελετῶ καὶ μανθάνω τὰ τῆς Κοινοτικῆς καταστάσεως, τόσον πείθομαι ὅτι πρέπει νὰ ἔλθῃ ἐδῶ ὁ Ἅγ. Δράμας. Οἱ περισσότεροι τῶν ναῶν ἐδῶ δὲν κατωρθώθη νὰ γίνωσι κοινοτικοί. Μένουν ἐνοριακὰ κτήματα. Ἄρα εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς κινδύνους ἁρπαγῶν· ἡ ἀναβολὴ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος εἶναι ὀλεθρία· ἂν κινήσῃ καὶ τὸ ἄκρον ἀκόμη τῶν δακτύλων

του, ἔπεται ἡ κατάχρησις εἰς ὅλας τὰς διαχειρίσεις, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς ναοῖς ὀργιάζει καὶ οὐδεὶς ὑψοῖ φωνήν. Μόνον ἐκ τῶν περισσευμάτων τῶν ναῶν ἠδύνατο νὰ καλυφθῇ τὸ ἔλλειμμα τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ὁ Ἀρχιερεὺς ὡς πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα σπουδαιότερα εἶναι ὡς νὰ μὴ εἶναι. Καθολικοὶ ἱερεῖς ἐπεσκέφθησαν τὰ χωρία Γραδοβόρων, Νεοχωρούδα καὶ Λοδουλάριον, τῶν ὁποίων οὐ πρὸ πολλοῦ εἴχομεν χαιρετήσει τὴν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ σχίσματος· ζητοῦσιν νὰ τὰ προσηλυτίσωσιν, παρέχοντες προστασίαν. Ὁ Ἁρμόδιος ἀγρὸν ἠγόρασεν. Οὐδέποτε περιώδευσεν τὴν Ἐπαρχίαν του.—Ἔλαβον τὴν ἐντολὴν καὶ συνέταξα ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἑλληνισμόν, τὸν Μαρασλῆν καὶ τὴν Πριγκήπισσαν Σοφίαν ὑπὲρ ἀποστολῆς καὶ συντηρήσεως Ἱεροκηρύκων. Ἡ ἰδέα καλὴ καὶ ἀξία ὑποστηρίξεως, ἂν σᾶς δοθῇ εὐκαιρία. Ἀδιάφορον ἂν ὁ Ἀρχιερεὺς μόνον πρὸς πώλησιν φιλοπατρίας καὶ ἐπομένως ἐξουδετέρωσιν τῶν κατ' αὐτοῦ ἐνεργειῶν τοῦ Προξένου, ἐργάζεται. Καίτοι ἐν τῇ ἰδέᾳ δύναταί τις νὰ ἴδῃ καὶ προσπάθειαν, ὅπως καταστῇ περιττός. Ἀλλ' ἀδιάφορον· τὰ προσωπικὰ πρέπει νὰ θυσιάζωνται ὑπὲρ τῶν κοινῶν. Ἐφοβούμην πάντοτε τὴν ἐκ τῆς ἄκρας Ἀνατολῆς ἐπιστροφὴν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Ρωσσίας Κουραπάτκιν. Καὶ ἰδοὺ ὅτι οἱ φόβοι μου ἦσαν βάσιμοι. Τὰ κομιτάτα ἐμάθετε ἤδη ὅτι ἐνέτειναν τὰς ἐνεργείας των. Αἱ καταστροφαί των μεγάλαι. Οἱ ἡμέτεροι δεκατίζονται· ὁ πόλεμος ἐπίκειται, ὁπωσδήποτε ἡ κατάστασις σοβαρωτάτη. Ἡ τρομοκρατία ἥπλωσε καὶ ἐδῶ τὸν πέπλον της. Τὴν νύκτα ἀπὸ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας νεκρικὴ σιωπή.—Διαδίδεται ὅτι ὁ Φερδινάνδος δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων σχεδιάζεται ἕνωσις Βουλγαρίας καὶ Σερβίας ὑπὸ τὸν Καραγεώργεβιτς. Ὁ Θεὸς βοηθός!

Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῦ; Εἴμεθα ἕτοιμοι πρὸς πᾶν ἐνδεχόμενον; Ἡ ἁρμονικὴ σχέσις πρὸς τὴν γείτονα Αὐτοκρατορίαν τιμαλφέστατον ἀλλ' ἕως πότε; τὸ ἠξεύρομεν; Καὶ μετὰ τοῦτο δὲν πρέπει καὶ νὰ ἔχωμεν σκεφθῇ τί δέον γενέσθαι; καὶ νὰ ἔχωμεν ἑτοιμασθῇ; Ἀπασχολοῦσι ταῦτα αὐτόθι τοὺς ἁρμοδίους, καὶ τὸν κόσμον; Ἐνδιαφέρονται ὅσον πρέπει νὰ ἐνδιαφέρωνται; Πρέπει νὰ ἐργασθῶσι καὶ νὰ ἐργασθῶμεν. Πρέπει τὸ ζήτημα ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις καὶ ἐπὶ τῇ προόψει ὅλων τῶν ἐνδεχομένων νὰ μελετηθῇ καὶ νὰ λυθῇ.

Ἠλεκτρίσατε, ἠλεκτρίσατε. Ἐργασθῆτε ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν. Παραγάγετε κίνησιν, ἐνδιαφέρον. Ἀφυπνίσατε. Μὴ ἀπογοητεύησθε! Μόνον σύνεσις καὶ προσοχή! Ἐγὼ εὔχομαι μὲ τὴν θείαν δικαιοσύνην προστασίαν τῶν δικαίων μας κατὰ τῶν λῃστῶν καὶ ἁρπάγων. Τί ἄλλο δύναμαι; Ἀπὸ δὲ ἄμβωνος ἀκαταπαύστως πράττω τὸ καθῆκον μου.

Ἐπιστολ. ἀρ. 17.

Εὐγενεστάτη Κυρία,

Θὰ συγχωρήσητε πιστεύω τὸ μακρὸν διάλειμμα, τὸ ὁποῖον παρενεβλήθη ἀπὸ τῆς τελευταίας μου. Γνωρίζετε πόση εἶναι ἡ ἐργασία μου καὶ πόσον δύσκολον εἶνε νὰ εὑρίσκω καιρὸν πρὸς σοβαρὰν ἀλληλογραφίαν.

Οὐχ ἧττον ὁσάκις ἐπιχειρῶ νὰ γράψω πρὸς ὑμᾶς εἶμαι τόσον εὐτυχής, ὥστε ἐπὶ τέλους καὶ ἐν τῷ μέσῳ τόσων ἐργασιῶν καὶ φροντίδων καὶ περισπασμῶν, τώρα μάλιστα ὅτε ἔχομεν τὰ δίμηνα διαγωνίσματα καὶ χαλαρὰν ἐκκλησ. Ἀρχήν, διότι ἀκόμη δὲν ἦλθεν ὁ Μητροπολίτης, κατορθώνω νὰ εὑρίσκω τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν διὰ νὰ Σᾶς μεταδίδω ὅσα ὀφείλω νὰ μεταδίδω πρὸς ἐκείνην, ἡ ὁποία τόσον εὐγενῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Ὅτι πρώτιστα ὀφείλω νὰ θίξω εἶναι ἡ ἄπειρος εὐγνωμοσύνη, τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι πρὸς ὑμᾶς διότι μὲ τόσον ζῆλον εὐηρεστήθητε νὰ μὲ συστήσητε ὅπου δεῖ, διὰ νὰ δυνηθῶ ἐδῶ ἐν Θεσσ)νίκῃ μένων, ἀνενόχλητος καὶ ἀπερίσπαστος, νὰ ἐργάζωμαι ἐν τῷ μέρει μου ὑπὲρ τῆς Πατρίδος ὡς στρατιώτης ἁπλοῦς, τηρῶν τὴν τάξιν μου καὶ πυροβολῶν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν παρατάξεων μὲ τὸ πυροβόλον μὲ τὸ ὁποῖον εὑρέθη εἰς χεῖράς μου. Θὰ ᾐσθανόμην πολλὴν λύπην ἂν ἠναγκαζόμην δι᾽ ἔλλειψιν εὐνοίας παρὰ τῷ διαδόχῳ ἢ πλαγίας ἀντιδράσεως καὶ ἀφανοῦς πολέμου νὰ καταλίπω τὴν Θεσσ)νίκην τόσον συντόμως καὶ ἐν τοιούτοις καιροῖς. Ἡ σύστασίς σας ἐνῷ ἀφ᾽ ἑνὸς μ᾽ ἐχαροποίησεν, ἀφ᾽ ἑτέρου μ᾽ ἔρριψεν εἰς μελαγχολίαν καὶ σκέψιν πῶς ν᾽ ἀνταποκριθῶ καλλίτερον εἰς τὴν ἀποστολήν μου, καὶ εἰς τὴν εὐγένειαν ὑμῶν διὰ τὰς καλὰς λέξεις τὰς ὁποίας διεβιβάσατε ὅπου δεῖ. Ἡ μετὰ τοῦ κ. Χ. Κ. . . . . καὶ τῆς κ. Μ. Ἀργυροπούλου συνεργασία μας δὲν γίνεται ὡς ὅτε εἴσθε ἐδῶ· τοῦτο εἶνε ἡ ἀλήθεια· οὐχ ἧττον, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἀγωνιζόμεθα νὰ δημιουργήσωμεν, εἰ δυνατόν, κίνησιν καὶ συνεργασίαν καθηγητικοῦ συλλόγου εἰς ὅτι δύναται καὶ ἐπιτρέπεται, ἀφ᾽ ἑτέρου ἕκαστος πράττει τὸ καθῆκόν του δραστηριώτατα ἐν τῷ κύκλῳ του.

Ἐγὼ ἀνέλαβον καὶ ἑρμηνείαν Εὐαγγελίου κατὰ πᾶν Σάββατον ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ, θὰ προσπαθήσω δὲ ἵνα καὶ ἐν τῷ Γυμνασίῳ τὸ κήρυγμά μου νὰ ἐξακολουθῇ ἀνελλιπῶς. Ἡ ἐν τῷ Γυμνασίῳ ἐργασία μου συναισθάνομαι ὅτι ἐφέτος γίνεται τελειωτέρα καὶ ἐθνικωτέρα.

Ὁ κ. Χ. Κ. . . . . δὲν ἠξεύρω ἂν Σᾶς εἶπον ὅτι ἀνέλαβεν ἱκανὰς ὥρας διδασκαλίας ἐν τῷ διδασκαλείῳ καὶ ἐβελτίωσεν οἰκονομικῶς πολὺ τὴν θέσιν του, δὲν παύει δὲ ἐργαζόμενος τὸ ἐφ᾽ ἑαυτῷ ὡς τὸν γνωρίζετε.

Ἐγὼ ἔχω μεγάλην ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τῶν Ἱερέων ἀφ' ἧς ἠγγέλθη ἡ μετάθεσις τοῦ τέως Ἁγίου Θεσσαλονίκης καὶ νῦν Ἁγίου Κυζίκου.

Τὰ βέλη ὅλων κατ' ἐμοῦ. Ἡ ραδιουργία ἐν πλήρει ἀκμῇ. Ὁ Ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Ἅγ. Καμπανίας, παρεσύρθη καὶ συνεφώνησε μετ' αὐτῶν.

Ἀδιαφορῶ, βέβαιος ὅτι ὅλα ταῦτα εἶναι σύνεφα πρόσκαιρα διαλυθησόμενα ἅμα ὡς ἔλθῃ ὁ Ἅγ. Θεσσαλονίκης. Εἰς τὰς 16 λήγοντος ἀνεχώρησεν ὁ Ἅγ. Κυζίκου ἐντεῦθεν, οἱ φίλοι του τῷ παρεσκεύασαν λαμπρὰν προπομπήν, τὸν προσεφώνησα δὲ καὶ ἐγὼ μετὰ τὸν Γυμνασιάρχην.

Οἱ ἀγνοοῦντες τὴν ἐξ ἔργων, ὄχι λόγων, ἀληθῆ γνώμην μου περὶ τοῦ Μητροπολίτου αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ἔνοχον ἀδράνειαν καὶ ἀδιαφορίαν καὶ ἀντίδρασιν ἐν πολλοῖς ζητήμασιν ὑψίστου ἐνδιαφέροντος, γενικοῦ τε καὶ ἀτομικοῦ παρηκολουθήσαμεν, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ἐσκανδαλίσθησαν βλέποντες ἐμὲ προσφωνοῦντα αὐτὸν ὡς ἱεροκήρυκα. Ἀλλὰ Σεῖς πιστεύω ὅτι θὰ παραδεχθῆτε ὅτι ἡ προσφώνησις αὕτη ἦτο πρᾶξις φρονήσεως ἐπιβληθεῖσα μοι διότι εἶμαι κληρικός. Ἐν ἄλλοις καιροῖς καὶ ἐν ἄλλῃ χώρᾳ δὲν θὰ εἶχεν ἴσως τὸν τόπον της ἀλλ' ἐδῶ σήμερον ἀπητεῖτο.

Ὁ Ἅγιος Νευροκοπίου εὐγνωμονεῖ δι' ἐμοῦ ἐπὶ τοῖς συγχαριτηρίοις σας διὰ τὴν προαγωγήν του. Ἡ χειροτονία του ἐτελέσθη ἐν Σέρραις.

Ὁ λόγος του ὁ δημοσιευθείς, ἐπαγγέλεται πολλά. Ἐλπίζω ὅτι ἡ ἐπιτυχία μας εἶναι πλήρης. Αἱ συστάσεις Ὑμῶν καὶ αἱ ἀποδεῖξεις Ὑμῶν μετ' εὐχαριστήσεως βλέπω ὅτι εἶναι τόσον ἐνδεδειγμέναι ὑπὸ τῶν πραγμάτων καὶ ὀρθαί, ὥστε ὑποστηρίζονται καὶ ὑποδεικνύονται καὶ ὑπὸ ἄλλων τοῖς Ἁρμοδίοις, καὶ οὕτω ἡ ἐπιτυχία των ἐξασφαλίζεται.

Τ' αὐτὸ θὰ συμβῇ καὶ περὶ τοῦ Ἁγ. Βερροίας,

Ἀληθῆ ἀγαλλίασιν ᾐσθάνθημεν ἐνταῦθα διὰ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Καζάζη προκληθὲν ἐν Παρισίοις συλλαλητήριον. Ἂν εἰργάζοντο ὅλοι ὡς ὁ κ. Καζάζης καὶ ὁ Λέσβιος ἐπίσης καθηγητὴς τοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βέρνης ἐν Ἐλβετίᾳ, πόσον θὰ ἐκερδίζομεν! Δυστυχῶς ὅλοι ἀπὸ τῆς θέσεώς των καὶ τῆς περιωπῆς των ἀδρανοῦσι καὶ σχεδὸν ἀδιαφοροῦσι.

Ἂν ἐνεργηθῶσιν ὅμοια συλλαλητήρια καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, τί καλά! Ἔπειτα ἐξακολουθητικῶς καὶ ἀκαταπαύστως δημοσιεύματα, ὑπομνήματα, στατιστικάς, παρὰ πόδας ἀνασκευὴ πάσης βουλγαρικῆς ραδιουργίας καὶ ψευδολογίας, φυλλάδια κτλ. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων, ἡ ἐδῶ ἐκπαιδευτικὴ δρᾶσις πρέπει νὰ ἐνισχυθῇ, ἀλλ' ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον πρὸ

πάντων καὶ ὑπὲρ πάντα, ἄνευ καὶ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς δέον νὰ γίνῃ, εἶναι ἡ πολεμικὴ παρασκευή, ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος. Οὐδεὶς οἶδε τί μᾶς ἐπιφυλάσσει τὸ ἔαρ. Πρέπει νὰ εἴμεθα ἑτοιμότατοι καὶ παρεσκευασμένοι διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, αἱ δὲ ψυχαί μας ὡπλισμέναι μὲ τὴν ὑστάτην καὶ τολμηροτάτην ἀπόφασιν.

Ὁ νέος Ἀγ. Θεσσαλονίκης λίαν πιθανὸν ὅτι κατ' αὐτὰς θὰ μᾶς ἔλθῃ ἀφοῦ τὸ βεράτιόν του ἐξεδόθη. Εὐχαρίστως ἀνέγνων εἰς τὰ φύλλα, ὅτι ὡς Ἀρχιδιάκονόν του προσέλαβε ἕνα πολὺ καλὸν νέον, τὸν δευτερεύοντα τῶν Πατριαρχείων, φίλον μου. Σᾶς ἐσωκλείω μικρὸν δημοσίευμα κατὰ τοῦ σφοδρῶς καταφερομένου κατὰ τοῦ Σωματείου κλήρου. Φροντίσατε νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ «Σκρὶπ» ἢ ἀλλαχοῦ ὅπου δυνατόν. Πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ παταχθῶσιν οἱ ἀτάσθαλοι. Οἱ βιρχοβισταὶ βαίνουν ἀπαρεγκλίτως καὶ σταθερῶς ἐπὶ τοῦ προγράμματος τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν κέντρων, ἀναγκάζοντες τοὺς πλουσιωτέρους τῶν Βουλγάρων χωρικῶν, τῶν βορειοτέρων μερῶν, νὰ ἐγκαθίστανται εἰς Σέρρας, Δράμαν, Δεμὶρ-Χισσὰρ κτλ.

Πρέπει νὰ βουλγαροποιηθῇ δηλ. κατ' αὐτοὺς ἢ μᾶλλον νὰ παρασταθῇ Βουλγαρικὴ ἡ Μακεδονία. Τοὺς 5 ἐποίκους ὑπάρχει δημοσιογραφία, ἡ ὁποία θὰ τοὺς παραστήσῃ 50. Οἱ Βιρχοβισταὶ ἐργάζονται ὑπὲρ αὐτονόμου κατ' ἀρχὰς Μακεδονίας. Τὸ σύστημα αὐτὸ ἐφηρμόσθη εὐρύτερα ἐν Θεσσαλονίκῃ, διὰ νὰ ἔχουν δὲ προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν κηρύσσονται τώρα ἄλλοι Οὐνῖται καὶ ἄλλοι Προτεστάνται ὡς οἱ ἐν Δράμᾳ 120.

Ἐδῶ ἀρκετὰ ἐπιτυχῶς πολεμοῦνται, δὲν ἠξεύρω ὅμως γενικῶς τί γίνεται. Δυστυχῶς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀναπτύσσεται καὶ πολλαπλασιάζεται συστηματικῶς ἡ Βουλγαρικὴ ἀποικία, χωρὶς οἱ ἁρμόδιοι νὰ συγκινηθῶσιν.

Ἐν τινι Βουλγαρικῷ χωρίῳ οὐ μακρὰν τοῦ Μελενίκου, οἱ Βούλγαροι ἀριθμοῦν 80 ἕως τώρα ὁμόφρονας δολοφονηθέντας καὶ εἶτα καέντας ἐν κλιβάνῳ μέχρις ἐντελοῦς ἐξαφανίσεως παντὸς ἴχνους! Ἡ μέθοδος ἀπεκαλύφθη τελευταίως. Τὸ χωρίον περὶ οὗ ὁ λόγος λέγεται Χρίσοβον. . . . . . . [1]) Χειρόκτια. χειρόκτια, θέλομεν. . . . .
. . . .
Εἶναι χειμὼν καὶ διότι ὁ χειμὼν αὐτὸς προμηνύει ἐπιδείνωσιν, πρέπει νὰ προφυλάξωμεν τοὺς ὁμόφρονας ἀπὸ πάντων τῶν ἐνδεχομένων ἀπροόπτων καὶ ἀπευκταίων.

---

1) Σημ. ὅπλα :

Ἐπιστολ. ἀρ. 15.

Θεσσαλονίκη, 27 Νοεμβρίου 1905

Εὐγενεστάτη Κυρία !

Μετὰ πλείστης χαρᾶς ἠκούσθη, ὡς εἰκός, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ ἔναρξις νέας καὶ δραστηριωτέρας καὶ σοβαρωτέρας φάσεως τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἐνόπλου ἀγῶνος μας διὰ τῶν γεγονότων τῆς Ζαγοριτσαίνης καὶ τοῦ Βλαδόβου. Εὖγε! εἴς τε τοὺς διοργανωτὰς καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας, τοὺς καθαρίσαντας τὴν φωλεὰν τῆς Ζαγοριτσαίνης, ὅπου ἐνεφώλευον συνήθως αἱ τῶν ἀντιθέτων συμμορίαι. 110 ἄνδρες ἦσαν ἐκεῖ καὶ 8 ἐν Βλαδόβῳ. Τοιαύτη ἐργασία, ἀλλὰ συγχρόνως εἰς ὅλα τὰ σημεῖα ἐκτελουμένη ἢ θὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν ἢ θὰ περιορίσῃ τὰ λυμαινόμενα τὴν Μακεδονίαν στοιχεῖα.

Ἐσωκλείω νέαν ἐπιστολὴν ἐκ Δράμας, διὰ νὰ ἐννοηθῇ ὅπου δεῖ, καίτοι δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι καὶ ἐννοήθη ἤδη καὶ ἐλήφθη ὑπ' ὄψει καὶ τὰ δέοντα ἐγένοντο, νὰ ἐννοηθῇ λέγω καὶ κατανοηθῇ πόσον ἐπείγουσα ἦτο καὶ εἶναι καὶ ἡ πέραν τοῦ Στρυμόνος ἔ ν ο π λ ο ς δ ρ ᾶ σ ι ς. Ὁ Ἁρμόδιος εἶπεν εἰς φίλον μου ὅτι τὰ μέχρι τοῦδε γενόμενα (ἐνόπλως) ἦσαν π α ι γ ν ί δ ι α ἀπέναντι τῶν γ ε ν η σ ο μ έ ν ω ν.

Σήμερον δὲ Μακεδόνες ἀφιχθέντες ἐξ . . . . . . ὅπου ἐγυμνάσθησαν διὰ τὸ βουνόν, καὶ μέλλοντες νὰ ἐφοδιασθῶσιν καὶ νὰ ἐξέλθωσιν ὅπου δεῖ, μᾶς ἀνήγγειλαν (ἐν τῷ ὑποδ . . . . .) μετ' ἐνθουσιασμοῦ πόσον σοβαρὰ καὶ ἐπιβάλλουσα εἶναι ἡ γενομένη παρασκευὴ πρὸς τὴν κατὰ τὸ παρὰ πόδας ἔαρ ἔνοπλον ἐν Μακεδονίᾳ δρᾶσιν. Χαίρω, διότι ἐλήφθη ὑπ' ὄψει ὅτι καὶ πρὸς ἐπίτευξιν ἁδρῶν καὶ ἀμέσων καὶ σταθερῶν ἀποτελεσμάτων καὶ διὰ τὴν ἀπέναντι τοῦ βουλγαρισμοῦ ἠθικὴν ἀλλὰ καὶ ὑλικὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ἑ λ λ η ν ι σ μ ο ῦ, ἔπρεπε τοιαύτη νὰ ἀναπτυχθῇ κίνησις. Εἴπομεν ὅτι εἴμεθα 15 ἑκατομ. ἀπέναντι 3 ἑκατομ. καὶ πᾶν ὅ τι πράττομεν πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογον.

Ἐν τῷ Προξενείῳ πυρετώδης κίνησις. Πῶς νὰ μὴ αἰσθανθῇ τις ἀνακούφισιν καὶ νὰ ἐλπίσῃ βεβαίαν ἐλπίδα, ὅταν ἀναλογισθῇ ὅ,τι ἐν διαστήματι πολὺ ὀλιγωτέρῳ τοῦ ἔτους ἐπετεύχθη καὶ ἐγένετο; Ὁποία διαφορὰ ἀπὸ τὸ 1903, ἀφ' ὅτου δηλ. ἀνεχωρήσατε ἐντεῦθεν. Πόση ἐργασία ἐγένετο. Κατωρθώσατε τὸ τόσον σοβαρὸν καὶ δύσκολον ζήτημα τῆς μεταθέσεως τῶν Μητροπολίτου καὶ Γεν. Προξένου, οἵτινες ἦσαν οἱ δύο ἰσχυροὶ μοχλοὶ τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς στασιμότητος. Ἐννοήθη καὶ ἐλήφθη ὑπ' ὄψει ἐπὶ τέλους ἡ ἔνοπλος δρᾶσις. Πόσαι σοβαραὶ καὶ ἀνάλογοι μεταβολαὶ εἰς ὅλα τὰ στάδια ἐπετεύχθησαν, πόσα ἐν τῷ Ἱερα-

τικῷ καὶ Πολιτικῷ ἡμῶν σταδίῳ ἔλαβον τὴν πρέπουσαν τροπήν, πόσα ἀναμένομεν ἀκόμη !

Ἡ θεία πρόνοια εἴη μεθ' ἡμῶν βοηθὸς εἰς πάντα ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, διότι ἀφοῦ μετὰ τοσαύτας ἐπιτυχίας εἰργάσθητε ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐνταῦθα καὶ διὰ τῆς ἀκαμάτου ὑμῶν προβλέψεως καὶ ἐργασίας ἐπετεύχθησαν τόσα, μετ' ἀγαλλιάσεως βλέπω ὅτι καὶ αὐτόθι ἡ ἐπιτυχία σᾶς παρακολουθεῖ.

Νῦν ἡ διοργάνωσις τοῦ Προξενείου εἶναι σύμφωνος τοῖς καιροῖς.

1) Καὶ ὁ Πρόξενος καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ἰδίως λαμπροὶ ἄνθρωποι.

2) Ἡ ἐπιθεώρησις τῶν σχολείων, καίτοι περὶ αὐτῆς θὰ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ δύο τινὰ τὸ ἐν μέρει ἄ κ α ι ρ ο ν, τὸ π ο λ υ τ ε λ έ ς, καὶ τρίτον τῶν δύο π ρ ο σ ώ π ω ν τὸ ἀ κ α τ ά λ λ η λ ο ν. Ποίων; ἐν ἀνάγκῃ δύναμαι νὰ τὸ εἴπω. 3) Μυστικὴ φρουρὰ εἰς διάφορα μέρη, 4) Ὁπλισμὸς πολλῶν πολλαχοῦ, 5) Αἱ αὐτόθι ὑποτροφίαι, 6) αἱ ἐνταῦθα ὑποτροφίαι, 7) ἡ παραγγελία τῶν τορπιλλοβόλων, 8) τὸ ἡμιεπίσημον φύλλον τῆς «Ἀνατολικῆς Ἐπιθεωρήσεως», 9) τὸ ἐν Παρισίοις φιλελληνικὸν κομιτάτον, 10) ἡ Τραπεζιτικὴ ἐργασία καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα.

Ἀλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα δὲν δύναταί τις νὰ μὴ εἴπῃ ὅτι ὅλων τούτων ἡ σταθερὰ ἐπιτυχία ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς τύχης ἀφοῦ τὸ κράτος στρατιωτικῶς οὔτε βῆμα φαίνεται ὅτι ἔχει κάμῃ πρὸς τὴν στρατιωτικήν του παρασκευήν. Ἡ χαρά μου θὰ εἶναι πλήρης ὅταν ἀναγνώσω ὅτι 200 χιλιάδες τοὐλάχιστον ὅπλων παρηγγέλθησαν πρὸς σύντομον παρασκευὴν καὶ ὅτι τόσαι πυροβολαρχίαι ἠγοράσθησαν.

Ἐφ' ὅσον δὲν εἴμεθα ἕτοιμοι στρατιωτικῶς καὶ ναυτικῶς, δὲν δυνάμεθα ν' ἀντιμετωπίσωμεν τ' ἀπρόοπτα, καίτοι ὁ Τουρκοβουλγαρικὸς πόλεμος δὲν εἶναι ἀπρόοπτον ἀλλὰ λίαν ἐνδεχόμενον καὶ προβλεπόμενον πρᾶγμα. Ἀπρόοπτος ὅμως εἶναι π. χ. ἡ Ἀραβικὴ ἐπανάστασις (περισπῶσα τὴν Τουρκίαν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Βουλγαρίας πολεμούσης πρὸς αὐτὴν) καὶ ἡ λίαν ἐνδεχομένη Ἀρμενικὴ κίνησις, περὶ τῆς ὁποίας Σᾶς ἔγραφον, χωρὶς νὰ γνωρίζω τὴν ἐν Σόφιᾳ τελευταίως ἀποκαλυφθεῖσαν σύμπραξιν Βουλγάρων καὶ Ἀρμενίων συνωμοτῶν, καθὼς καὶ ἄλλος τοιοῦτος ἄλλοθεν περισπασμός, καὶ δὴ καὶ ἐσωτερικὸς ἴσως.

Πρὸς τοιαύτην ἐξέλιξιν, δυναμένην νὰ ἔχῃ μεγάλας καὶ κρισίμους συνεπείας, δὲν εἴμεθα ἕτοιμοι καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ὁποῖον φοβοῦμαι καὶ ἡ χαρά μου ἐπὶ τοῖς μέχρι τοῦδε ἐπιτευχθεῖσι εἶναι ἀτελής.

Δὲν μοὶ λέγετε, γίνεται τίποτε εἰς τὰ παρασκήνια ;

Εἰς μίαν μου ἐρώτησιν παλαιὰν ἀκόμη, ἀπάντησις δὲν ἐδόθη. Διωρίσθησαν ἱερεῖς στρατιωτικοί; Ἡ δὲ σχετική μου πρότασις ποίαν τύχην εἶχε;

Ἤθελον νὰ μοὶ γράψητε σχετικόν τι διότι ἐπιθυμῶ καὶ ἐγὼ κάτι νὰ γνωρίζω.

Τὰ περὶ Πηχεῶνος διαδοθέντα εἶναι παρακαλῶ ἀληθῆ; Ἐφονεύθη ἢ εἶναι ψευδὴς ἡ διάδοσις;

Δυστυχῶς ἡ ὑπόθεσις τῶν ἐδῶ 75 δὲν ἔληξεν, ὡς ηὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν.

Κατεδικάσθησαν εἰς φυλάκισιν, ἄλλος δύο, ἄλλος ἑνὸς καὶ ἡμίσεως καὶ ἄλλος ἑνὸς ἔτους. Οἱ δύστηνοι ἐμαράνθησαν ἐντὸς τῶν τουρκικῶν φυλακῶν, τάφων ἀληθῶν! Κατήντησαν κατάχλωμοι, καὶ θὰ εἶναι φυλακισμένοι ἐνῷ ἔπρεπε καὶ ἠδύναντο νὰ δράσωσι ἀναπνέοντες τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν βουνῶν. Κατεδικάσθησαν ὅμως ὄχι ὡς ἀντάρται ἀλλ' ὡς αὐτοδικήσαντες.

Δὲν γνωρίζω τοὺς αὐτόθι ὑπὲρ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀμέσως δρῶντας. Συμπεραίνω ὅμως ὅτι εἶναι πολὺ σοβαροὶ καὶ ἰσχυροὶ ἄνδρες καὶ διὰ τοῦτο δὲν νομίζω ἄσκοπον νὰ τοὺς κεντῶ ἀδιαλείπτως, ὅπως τὸ πᾶν κινήσωσι διὰ ν' ἀρχίσῃ τοῦ στρατοῦ ἡ παρασκευή. Παρ' αὐτὴν ὅμως καὶ τὴν ἔνοπλον καὶ τὴν Τραπεζιτικὴν δρᾶσιν, ἐπαναλαμβάνω ἐνταῦθα ὅτι καιρὸς εἶναι νὰ γίνῃ σαβαρὰ σκέψις περί τινων βελτιώσεων ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει τῆς Μακεδονίας ἀπαραιτήτων καὶ ἀναγκαίων. Ἐννοῶ ἰδίᾳ τὴν ἑξῆς. Ἐκ τῶν ἐν τῇ Εὐρωπ. Τουρκίᾳ Ἑλλην. Γυμνασίων, δέον νὰ διατηρηθῶσιν ὡς κλασικὰ τὰ ἑξῆς: Τοῦ Μοναστηρίου, τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν Σερρῶν, τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Ἀδριανουπόλεως, τὰ δὲ λοιπὰ ἤτοι τῆς Κοζάνης, τῆς Κορυτσᾶς, τῆς Σιατίστης, καὶ τοῦ Τσοτυλίου δέον νὰ καταβληθῇ πᾶσα προσπάθεια ὅπως μετατραπῶσιν ἄλλο μὲν εἰς γεωργικήν, ἄλλα δὲ εἰς ἐπαγγελματικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχολάς.

Δεύτερον τὸ ὑποδιδασκαλεῖον τὸ ἐδῶ νὰ ὑψωθῇ κατὰ μίαν βαθμίδα. Περὶ τούτου θὰ σᾶς γράψω ἄλλοτε ἐκτενέστερον, θὰ ὑποβάλωμεν ὅμως καὶ ἐδῶ ἔκθεσιν ἐν καιρῷ.

Τρίτον, καθὼς ἔγεινεν ἐφέτος τὸ οἰκοτροφεῖον τῶν ἀρρένων, νὰ γίνῃ τὸ ἑπόμενον καὶ τὸ οἰκοτροφεῖον τῶν θηλέων.

Ὁ Βερροίας, ὁ φίλος τοῦ πρώην Ἀγ. Θεσσαλονίκης πρέπει νὰ μετατεθῇ. Ἂς παύσῃ ἡ περαιτέρω καταστροφή. Καὶ ὁ Σμύρνης ἀπόλυτος ἀνάγκη εἶναι νὰ παύσῃ καταστρέφων τὴν λαμπρὰν πόλιν καὶ ἐπαρχίαν Σμύρνης. Ἕως πότε πλέον;

Τὸ Πατριαρχικὸν ζήτημα ἐλύθη ὑποστηριχθέντος τοῦ Ἰωακεὶμ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας πρεσβείας. Εἰς ἓν κυρίως εἶμαι βέβαιος ὀφείλεται ἡ νίκη τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ὅτι ὑπεστηρίχθη κυρίως καὶ ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἁρμοδίου, διότι δηλ. εἶχε τὸν λαὸν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν Ἑλληνικόν. Ἔχομεν ἀνάγκην τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς ὑλικῆς συνδρομῆς τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ὁμογενῶν. Ἐν τούτοις τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς ἐκλονίσθη καὶ ἔπαθεν.

Ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ λύσις, τό γε νῦν, εἶναι συμφέρουσα διότι

ὁ Ἰωακεὶμ καὶ ἡ Σύνοδος θὰ εἶναι πειθήνιοι εἰς τὸν Ἁρμόδιον. Καιρὸς λοιπὸν εἰς τὰ καίρια σημεῖα νὰ τεθῶσιν Ἀρχιερεῖς ἅγιοι καὶ πατριῶται, Ἀρχιερεῖς οἷοι ὁ Δράμας καὶ ὁ Πελαγωνίας, ἵνα τούτους μόνον ἀναφέρω. Ὁ Βερροίας μεταβαίνει ἐπ' ἀδείᾳ, δι' ἀσθένειαν, εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἴσως διότι φοβεῖται ὅ,τι ἀνωτέρω σᾶς λέγω νὰ ἐνεργήσητε. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖθεν. Ὁ Σμύρνης ἐπίσης, καὶ ὁ Ἀδριανουπόλεως ἐπίσης. Ὁ ἰδικός μας ὁ προκομμένος, αὔριον πάλιν χειροτονεῖ ἕνα ξυλοσχίστην διὰ τὴν Ἁγ. Τριάδα, ὅπου ὁ Ἄνθιμος δὲν ἀρκεῖ μετὰ τοῦ συντρόφου του. Οὕτω θὰ γίνωσι τ ρ ε ῖ ς, ἀλλὰ καὶ οἱ τ ρ ε ῖ ς ἀ ν ά ξ ι ο ι! Καὶ ταῦτα διατί; διὰ νὰ ἀργυρολογήσῃ. Λυποῦμαι διότι καὶ ὁ Ἀρχιερεύς μας ἥκιστα εἶναι εἰς τὴν θέσιν του, ἥκιστα πράττει τὸ καθῆκόν του. Ὁ «Παλαμᾶς» ὄχι μόνον δὲν ὑφίσταται, ἀλλ' ἄγνωστον τί ἔγειναν καὶ τὰ χρήματά του, τὸ δὲ κήρυγμα ἐφυγαδεύθη· τοῦ εἶναι, φαίνεται φοβερὸν καὶ ἐπικίνδυνον πρᾶγμα. Κἄτι λέγει ἐνίοτε ὁ Πρωτοσύγγελός του· ἀλλὰ θεέ μου! τί ἐξευτελισμὸς τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ πράγματος! Τί μωρία! τί χυδαιότητες! τί παραλογισμοί! Καὶ ταῦτα πάντα διὰ νὰ μὴ κηρύττω ἐγώ! τί τοῦ ἔκαμα;

Ἐν τέλει ἐκφράζω τὰ βαθύτατα σεβάσματα μεθ' ὧν διατελῶ καὶ τελειώνω.

Ἐπιστολ. ἀρ. 19.

Ἐν Σέρραις τῇ 30 Νοεμβρίου 1905

Εἰς Θεσσαλονίκην

Σεβαστέ μοι Κύριε Κ. Αὐγερινέ,

Δὲν ἀγνοῶ ὅτι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἔχετε ἐπιστρέψῃ ἐκ τοῦ εἰς Ρωσσίαν ταξειδίου Σας εἰς τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ θέσιν Σας. Παρακολουθῶ ὡς γνωρίζετε, τὸν Ταχυδρόμον καὶ εἶδον ἐκεῖ καὶ τὴν αναχώρησιν καὶ τὴν ἄφιξιν ὑμῶν.

Ἂν ἐπὶ τόσον χρόνον δὲν ἠδυνήθην νὰ Σᾶς γράψω, ὡς ἐπεθύμουν καὶ ὡς καθ' ἑκάστην ἐσκεπτόμην, τὴν αἰτίαν, νομίζω, εὔκολον νὰ μαντεύσητε. Παρ' ὑμῶν δὲν φοβοῦμαι παρεξήγησιν, οὔτε ὑπόθεσιν ἀδιαφορίας καὶ λήθης. Ἡ ἐργασία τοῦ κηρύγματος οὖσα τόσον πολὺ ἐδῶ καὶ ὀφείλουσα νὰ εἶναι τόσον σοβαρά, διὰ νὰ μὴ παύσῃ νὰ εἶναι εὐδόκιμος καὶ ἀρεστή, ἰδοὺ τί ἀποῤῥοφᾷ ὅλον μου τὸν χρόνον, ὅλην μου τὴν ὄρεξιν, ὅλην μου τὴν ἰκμάδα. Τὸ λεγόμενον Κυριακὸν Μάθημα εἶναι κἄτι τι δύσκολον καὶ ἀπαιτεῖ πολλὴν ἐργασίαν καὶ παρα-

σκευήν. Τώρα δὲ τὰς Κυριακὰς τῶν νηστειῶν ἔχω διπλοῦν κήρυγμα ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἐν τῇ ἀδελφότητι, ὄχι δὲ σπανίως καὶ ἄλλας Κυριακὰς καὶ ἑορτάς. Τὸ δὲ σπουδαιότερον ἔτυχεν ἡ κηδεία τοῦ ἐν μέσαις ταῖς Σέρραις δολοφονηθέντος ἀγρίως ἱερέως τῆς Κοινότητος Βροστὸς Παπαευαγγέλου, ὁπότε ἐξεφώνησα ἐπικήδειον (Σέλιδον), ἀκολούθως ἄλλη κηδεία ἰδιωτικῆς σημασίας καὶ προχθὲς μνημόσυνον Κοινοτικὸν ὑπὲρ τῶν 5 θυμάτων τῆς περιφερείας μας τῶν ἀπὸ Ἰουλίου μέχρι σήμερον δολοφονηθέντων ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὁπότε, ὡς ἐννοεῖται, καὶ πάλιν ἐδέησε νὰ παρασκευάσω ἐπιμνημόσυνον κ α τ ά λ λ η λ ο ν. Καὶ μὲ τὴν μίαν δὲ καὶ μὲ τὴν ἄλλην περίστασιν ἔπρεπεν οἱ λόγοι νὰ εἶναι οἵοι ἀπήτουν αἱ περιστάσεις καὶ ἐπιτυχεῖς. Ἐν γένει βλέπω μετὰ κρυφίας χαρᾶς πόσον ὅλος ὁ κόσμος ἐδῶ εἶναι πολὺ εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ταπεινῆς μου ἐργασίας, πόσον ἡ θέσις μου εἶναι ὑψηλὴ καὶ πόσον νομίζω ὅτι ὠφελῶ διὰ τῆς παρουσίας καὶ τῆς ἐργασίας μου. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο βεβαίως κοπιάζω καὶ κοπιάζω πολύ.

Μ' ὅλα ταῦτα ὅμως πολὺ ἤθελα νὰ δύναμαι νὰ ἐξακολουθῶ καὶ ἐντεῦθεν τὴν ἄλλην γνωστὴν ἀλληλογραφίαν, διότι ἡ κατάστασις ἔχει πολλὰ τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ δεικνύει πολλὰ τὰ δέοντα γενέσθαι, ἀλλὰ πολὺ φοβοῦμαι τὸ ταχυδρομεῖον. Ἀπὸ μηνὸς ἤδη καὶ πλέον ἔχω γράψει τῷ κ. Χ. καὶ μένω ἄνευ ἀπαντήσεως· συμπεραίνω εὐλόγως ὅτι ἡ ἐπιστολή μου καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ἐσώκλειστος παρέπεσε.

Εἶμαι πολὺ πολὺ εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ἐδῶ Διευθυντρίας Σταματίνας Καζαντζῆ, διδάκτορος τοῦ Πανεπιστημίου, συμφοιτητρίας τῇ αὐτόθι Πηνελόπῃ Χρηστάκου.

Ἡ ἡμετέρα Διευθύντρια εἶναι λαμπρὰ καὶ τὴν μόρφωσιν, καὶ τὴν καρδίαν, ἐργαζομένη ἐθνικῶς, ἐνδιαφερομένη περὶ πάντων, πρὸς τὸ προσωπόν μου δὲ τρέφουσα ἐκτίμησιν καὶ σεβασμόν. Παρακολουθεῖ, ὅπως ὅλος ὁ κόσμος, τὸ κήρυγμά μου, ἐξαίρουσα τὴν ἀξίαν του, βεβαιοῦσα μάλιστα ὅτι τοιοῦτο κήρυγμα δὲν γίνεται οὔτε εἰς τὰς Ἀθήνας.

Παρακαλῶ διαβιβάσατε τὰ ἀνωτέρῳ τῇ Εὐγενεστάτῃ Κυρίᾳ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν εὐγενῶν προσπαθειῶν της.

Ἐπιστολ. ἀρ. 20.

Εὐγενεστάτη Κυρία,

Ὀλίγα ἔχω νὰ Σᾶς μεταδώσω, ἂν καὶ τὴν Κυριακὴν οὐδὲν ἀπέστειλα — ἀλλὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα, πιστεύω, θὰ ὁμολογήσητε, ὅτι εἶνε λίαν ἐνδιαφέροντα.

Καὶ πρῶτον ἐν τῷ «Ταχυδρόμῳ» τῆς 15 τρέχοντος, ἐν τῇ στήλῃ τῶν

Βουλγαρικῶν ἀνέγνων τὰ ἑξῆς κατὰ λέξιν, ἄξια πολλῆς προσοχῆς, ἅτινα δὲν πρέπει νὰ μείνωσιν ἄγνωστα παρὰ τοῖς αὐτόθι ἁρμοδίοις: Νέον τμῆμα ἱδρύεται ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου προσεχοῦς.

Τὸ τμῆμα τοῦτο θὰ ἀσχολῆται ἀποκλειστικῶς περὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν ἔξω τῆς ἡγεμονίας βιούντων Βουλγάρων, καὶ θὰ λαμβάνη ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα πρὸς ἀρωγὴν αὐτῶν καὶ ἐπαύξησιν τῆς εὐημερίας των. Τὸ διάφορον τοῦτο εἶνε ἐπιδεικτικὸν πολλῶν σχολίων καὶ συμπερασμάτων καὶ πρέπει νὰ ἐντείνη τὰς ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας ἐνεργείας μας, ὄχι μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν πολλαπλῶν κινήσεων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν καὶ πρὸ πάντων ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς εἰρηνικῆς περὶ αὐτῶν μερίμνης. Ἡ ἐμπορικὴ καὶ ἡ τραπεζιτικὴ ἐργασία, περὶ ὧν τινα ἀπέστειλα ἤδη, καὶ ἡ μετατροπὴ δύο τῶν ὑπαρχόντων Γυμνασίων εἰς ἐπαγγελματικὴν καὶ γεωργικὴν, σχολὴν πρὸς τούτοις δὲ ἡ μελέτη τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Μακεδονίας, τοῦ χαρακτῆρος, καὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἀσκουμένης Τουρκικῆς φαυλοδιοικήσεως καὶ καταδυναστείας, ὥστε νὰ γνωρίζωμεν τὰ ζητήματα, τὰς πληγάς, ὥστε νὰ ἠξεύρωμεν ὑπὲρ τίνος νὰ συνηγορῶμεν παρὰ τῇ Ὀθωμ. Κυβερνήσει καὶ ταῖς Δυνάμεσι, ταῦτα πάντα εἶνε ἀπαραίτητα. Τὸ γεωργικὸν ζήτημα ἰδίᾳ τῆς Μακεδονίας καὶ αἱ διάφοροι φορολογίαι πρέπει κατὰ βάθος νὰ μᾶς εἶνε γνωστὰ πράγματα.

Ἐπίσης δὲν κρίνω ἄσκοπον νὰ ἀντιγράψω ἐκ τοῦ ἰδίου φύλλου καὶ τὰ ἑξῆς διάφορα: Ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλεν εἰς Γερμανίαν τὸν ὑποτμηματάρχην τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Βουλγαρίας κ. Νικόλ. Κετσάνωφ, ὅπως μελετήσῃ τὴν Γερμανικὴν τελωνειακὴν νομοθεσίαν καὶ συνάψῃ παραβολικὸν πίνακα τῆς ῥηθείσης νομοθεσίας μετὰ τῆς Βουλγαρικῆς. Ἀπεστάλη εἰς Γαλλίαν πρὸς τελείαν ἐκμάθησιν τῆς πτηνοτροφίας καὶ ὀρνιθοτροφίας ὁ ὑποτμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Γεωργίας τῆς Βουλγαρίας κ. Γαβρόβσκη.

Πολὺ λυποῦμαι διὰ τὴν ἀναβολὴν τῆς λύσεως τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος. Ἐπιδιώκεται ἀναμφιβόλως συνδυασμὸς αὐτοῦ πρὸς τὸ Μακεδονικὸν πρὸς ζημίαν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ. Ἀλλ' ἴσως τὸ μέλλον καὶ ἡ Πρόνοια μεταβάλῃ τὰ πράγματα ἐπὶ τὸ συμφερώτερον.

Μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ ἰδίας ἀντιλήψεως βλέπομεν τὰ περὶ τῆς τελειοτέρας διοργανώσεως τοῦ ἐδῶ Προξενείου μας, διὰ τῆς ἱδρύσεως τῶν νέων γραφείων του καὶ τῆς αὐτόθεν ἀποστολῆς λίαν καταλλήλων προσώπων. Δόξα τῷ Θεῷ, ὅτι ἐπὶ τέλους ἀντελήφθημεν πᾶν ὀρθὸν καὶ ἐπράξαμεν ὅ,τι ἀπὸ πλείστου χρόνου ἔδει ἀπαραιτήτως νὰ πράξωμεν.

Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ Π ρ ο ξ ε ν ε ί ο υ καὶ νῦν φαίνεται καὶ ὁμολογεῖται γενικῶς μεθ' ὅλας τὰς ἐλλείψεις τοῦ κ. Προξένου, καὶ ἐμπνέει ἐνθάρρυνσιν καὶ πεποίθησιν εἰς τὸ μέλλον . . . .

. . . .

Ὥστε θὰ ἐξακολουθήσω μόνος μετὰ μόνου τοῦ Θεοῦ νὰ ἐργάζωμαι καὶ νὰ Σᾶς γράφω, ἐφ' ὅσον θὰ νομίζω, ὅτι ἡ ἐργασία μου δὲν εἶνε ὅλως ἀναξία προσοχῆς καὶ ἐφ' ὅσον θὰ αἰσθάνωμαι ὅτι τυγχάνω τῆς ἐκτιμήσεως, τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἠθικῆς Σας ὑποστηρίξεως.

Ἐπιστολ. ἀρ. 21.

Ἀξιότιμε κ. Αὐγερινέ,

Εἶμαι εὐτυχὴς διότι τέλος πάντων βλέπω ὅτι ἐξευρέθη τρόπος ἀσφαλοῦς διαβιβάσεως τῶν ἐπιστολῶν μου καὶ ἐπαναλήψεως ἐν μικροτέρῳ μέτρῳ τῆς αὐτόθι ἐργασίας. . . .

Τὴν ἐδῶ ἐργασίαν μου, τοῦ κηρύγματος πολὺ ἐξετίμησαν οἱ ἁρμόδιοι, τοῦθ' ὅπερ εὐνόητον πόσον μὲ ἱκανοποιεῖ καὶ μὲ τιμᾷ. Ἔχω στενὰς σχέσεις καὶ ἐνίοτε καὶ τὸ πλεῖστον μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν μου. Τὸ πρῶτον θέμα τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ θίξω ἐν τῇ παρούσῃ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐδῶ κατάστασιν καὶ τὰ δέοντα ἀνυπερθέτως καὶ ἀπαραιτήτως νὰ γίνωσιν, εἶναι τὸ τῆς ἱδρύσεως ἐνταῦθα ὑποκαταστήματος τῆς Τραπέζης τῆς Ἀνατολῆς. Εἶναι ἀτύχημα ὅτι ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Τραπέζης αὐτῆς ἀνετέθη ἀπὸ πολλοῦ ἤδη εἰς τὸν ἐδῶ ἀντιπρόσωπον καὶ τῆς Τραπέζης τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλων εταιριῶν. Ἐξήτασα ἐγὼ καλῶς τὸ ζήτημα, ἐζήτησα τὰς γνώμας πολλῶν καὶ διαφόρων καὶ ἐπείσθην ὅτι τὸ ὁμογενὲς ἐμπόριον θὰ ὀπισθοδρομῇ καὶ θὰ τείνῃ πρὸς μαρασμόν, ἐὰν δὲν ἔλθῃ χρῆμα ἡμέτερον. Οἱ Ἑβραῖοι ὑποστηρίζονται αὐτόθεν φοβερὰ καὶ ὄχι μόνον τὴν ἀγορὰν τείνουσι νὰ καταλάβωσιν, ἀλλ' ἐξαπλοῦνται καὶ ἀλλαχοῦ, π. χ. εἰς τὸ Νευροκόπιον.

Ἐδῶ, εἰς τὸ Δεμὶρ-Χισσὰρ δηλαδή, ἀνεκαλύφθησαν βόμβαι. Αὐτοῦ εἰς τὴν συνοικίαν Βαρδαρίου ἐπίσης. Ἐδῶ ἐντὸς τῶν Σερρῶν πολλὰ παρόμοια ψιθυρίζονται. Ὅλα, δὲ ταῦτα τείνουν εἰς βεβαίωσιν τοῦ διαδοθέντος ὅτι τὸ προσεχὲς ἔαρ οἱ Βούλγαροι παρασκευάζουσι νέον κίνημα, νέα δηλ. Πυροτεχνήματα.

Οἱ ἐδῶ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ τῆς Χωροφυλακῆς ἀναφανδὸν συμπράττουσι μετὰ τῶν Βουλγάρων περὶ τῶν ὁποίων ἐκφράζονται μετὰ πολλῆς συμπαθείας, ὑποστηρίζουσι δ' αὐτοὺς καὶ τοὺς πιστεύουσιν εἰς ὅλα. Ἐνῷ πρὸς ἡμᾶς μένουν δύσπιστοι. Ἐνεργεῖ ἡ δωροδοκία φοβερά.

Ὅλη ἡ ὑπαλληλία των Β ο ύ λ γ α ρ ο ι. Εἶναι φιλοβουλγαρικώτεροι τῶν Ρώσσων. Ἀνάθεμά τους!

Ὁ Σὸς
Α.

Ἐπιστολ. ἀρ. 22.

Ἐν Ἀθήναις, 17 Νοεμβρίου 1903.

Αἰδεσιμώτατε,

Αἱ ἑκάστοτε ὑμέτεραι ἐπιστολαὶ μεγάλην εὐχαρίστησιν μοὶ παρέχουσι, καὶ συγχρόνως μὲ καθιστῶσιν ἐνήμερον τῶν αὐτόθι καί τινων τῶν ἐν Κων)πόλει διαδραματιζομένων . . . ἀμέσως δὲ ἅμα τῇ λήψει των γίνονται καὶ αἱ ἀπαιτούμεναι ἐνέργειαι ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς σκοποῦ ἢ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὰ ἁρμόδια ἐνταῦθα ἢ ἐν Κων)πόλει πρόσωπα.—Καὶ δύναμαι μετ' εὐχαριστήσεως νὰ εἴπω, ὅτι μέχρι τοῦδε ἀρκετὰ προελήφθησαν τὰ δυσάρεστα γενικά τε καὶ ἀτομικά. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν Ὑμ. Αἰδεσιμ. θερμῶς καθὼς καὶ τὸν ἄριστον φίλον Κυρ. Χ. Κ. . . . ὅπως ὅ,τι τὸ ν ε ώ τ ε ρ ο ν εἴτε ἀποβλέπον ὑμᾶς αὐτούς, εἴτε τὸ ἡμέτερον φλέγον ζήτημα, νὰ μοὶ τὸ ἀναγγέλητε πρὸς πρόληψιν κακοῦ ἀ μ έ σ ω ς.

Τὸ περὶ Ἁγ. Δράμας συνέστησα καὶ ὑπεστήριξα, ἐλπίζω δὲ σὺν Θεῷ ἡ ἐνέργειά μου νὰ φέρῃ αἴσιον ἀποτέλεσμα. Τότε πολλὰ θὰ λάβωσιν αἰσίαν τροπήν.

Ἔλαβον καὶ τὴν προηγουμένην σας παρὰ τοῦ Πανοσιολογ. Πατρὸς Θεοδώρου Βασμ. . . . , ὅστις ἀνεχώρησε ἀμέσως, καὶ μετὰ δέκα ἡμέρας θὰ διέλθῃ πάλιν ἐντεῦθεν, ὅτε καὶ θὰ τὸν ἐπανίδω κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του.

Ἡ ἐντύπωσίς μου περὶ τοῦ εἰρημένου Καθηγητοῦ τῶν Ἱερῶν, ἀρίστη. Ἀμέσως τὸν συνέστησα εἰς τὸν ἐν Κων)πόλει, συνιστῶσα τὸ ποθητὸν αὐτῷ.

Ὅσον δὲ διὰ τὸν Ἱερόν μας Σύλλογον αὐτόθι, κακίστην ἐντύπωσιν μοὶ ἔκαμε καὶ πολὺ μ' ἐλύπησεν ἡ μελετωμένη διάλυσις αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ Ἱερέως, περὶ οὗ μοὶ γράφετε, πολλάκις ἔκαμα λόγον, εἰς τοὺς ἁρμοδίους αὐτόθι, ἀλλὰ ἐφοβοῦντο μὴ δυσαρεστήσωσι πρόσωπά τινα ἐκ τῶν ἡμετέρων, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων διὰ τῆς κ. Ἀργυροπούλου θὰ Σᾶς ἀνακοινώσω ἰδιαιτέρως· ἐξ ἄλλου δὲ ἐφοβοῦντο μὴ καταστήσωμεν αὐτὸν φανερὸν ἐπιζήμιον ἐχθρόν. Ἀλλὰ εἰς πολλὰς περιστάσεις προτιμότερος ὁ φανερὸς ἐχθρός, ἀπὸ τὸν ἐπιζήμιον ὑποδαυ-

λίζοντα φίλον. Καὶ ἰδοὺ ἀμέσως ἡ λίαν δυσάρεστος περίστασις τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁποίας σοβαρῶς ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ Ἱερατικοῦ συλλόγου ἡμῶν, τοῦ τόσον ἀποτελεσματικῶς ἐργαζομένου καὶ ἐξυπηρετοῦντος τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν συμφέροντα.

Τοὺς ἐνταῦθα ἁρμοδίους κατέστησα προσεκτικοὺς διὰ τοὺς ἑκάστοτε φόβους. . . . Χαίρω δὲ διότι ὁ προκάτοχος ὑμῶν, ὅστις εἰργάζετο ἀντεθνικῶς, ἀπεμακρύνθη ἀνεπιστρεπτεί.

Εἰς τὴν κ. Ἀργυροπούλου ἔγραψα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν θέσιν της. Κατώρθωσα τοῦτο διὰ τοῦ ὑπουργείου. Παρ' αὐτῆς δὲ θέλετε μάθῃ ὅσα διὰ γραφῆς ἀποφεύγω δι' εὐνοήτους λόγους. . . .

Διατελῶ μεθ' ὑπολήψεως

Μελ. Αὐγερινοῦ

Ἐπιστολ. ἀρ. 23.

Ἐν Ἀθήναις, 6 Δεκεμβρίου 1903.

Αἰδεσιμώτατε !

Τὰ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ ἐπιστολῇ μετὰ προσοχῆς ἀνέγνωσα· ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ζ η τ ή μ α τ ά τ ι ν α, ἰδίως εἶναι πολὺ σοβαρὰ καὶ πρέπει σπουδαίως νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχήν μας. Θεωρῶ δὲ καθῆκον μου νὰ σᾶς καταστήσω ἐνήμερον τῶν ὑπονοιῶν μου, αἵτινες προῆλθον ἀπὸ τὴν μελέτην καὶ τὰς συνεπείας τῶν γεγονότων τῶν κατὰ τὴν αὐτόθι διαμονήν μου ἐξελιχθέντων. Ὀφείλεται δὲ παρὰ πάντων ἡμῶν μεγίστη σύνεσις καὶ ἰδίως ἐ χ ε μ ύ θ ε ι α, καὶ συνεργασία ὅπως προλάβωμεν τὸ κακόν· Τὰς ἀρετὰς ταύτας ἡ ἀποτελοῦσα τὸν κύκλον μας τετράς, κέκτηται, πλήν, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἀνάγκη νὰ τονίσω περισσότερον τοῦτο πρὸς πλειοτέραν σύσφιγξιν τῆς καταλλήλου ἐργασίας μεταξὺ τῶν τεσσάρων μόνον συνεργατῶν τοῦ Ἱεροῦ σκοποῦ.

Ἐκ τῶν δύο Ἐκκλησ. ἐνοριῶν, περὶ ὧν ἐν τῷ ὑμετέρῳ κειμένῳ διαλαμβάνετε καὶ ὅπερ μοὶ ἀπεστείλατε πρὸς δημοσίευσιν, διακρίνω ὅτι ἐκτὸς τοῦ γνωστοῦ ἀντενεργοῦντος ἱεροῦ προσώπου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου, ἀντιδρᾷ καὶ ὁ τῆς Ἁγ. Τριάδος, ἰδοὺ δὲ διατί ἔχω ὑπονοίας τινάς.

Ὁ Γέρων Ἱερεύς, ὃν καὶ ταμίαν τοῦ Ἱεροῦ Συλλόγου μας εἴχομεν ὀνομάσει, πρὸ πολλοῦ διέκρινα ὅτι ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ προσώπων διδόντων μοι δυσαρέστους σκέψεις. Λυπηρὸν διότι δὲν δύναμαι ἐν τῇ παρούσῃ νὰ ἐξηγηθῶ σ α φ έ σ τ ε ρ ο ν. Πλήν, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, θεωρῶ τὸν Γέροντα, κλίνοντα μᾶλλον πρὸς τοὺς ἀντιθέτους, οὐχὶ ἴσως ἐκ κακῆς προαιρέσεως, ἀλλὰ ὡς παραπλανηθέντα ὑπὸ τῶν ἐ ν δ ι α-

φ ε ρ ο μ έ ν ω ν τὰ ἐ ν α ν τ ί α καὶ παριστανόντων πρὸς αὐτὸν τὰ πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα. Ἐξάγω τοῦτο διότι εἰς ἐμὲ τὴν ἰδίαν, εἶπεν ποτέ: «— Ἔχουν δίκαιον καὶ αὐτοὶ οἱ δ υ σ τ υ χ ε ῖ ς νὰ τὰ ἔχουν ἐναντίον μας, οἱ Βούλγαροι δηλ., διότι καὶ ἡμεῖς ὀλίγα κακὰ δὲν τοὺς ἐπροξενήσαμεν. Καὶ ἐπὶ τῇ ἐκπλήξει μου νὰ μάθω ποῖα; Μοὶ ἀπήντησε: Τοὺς ἐξώρυξαν οἱ ἰδικοί μας τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς κατέστρεψαν πολλάκις τοὺς καϋμένους κτλ.» ἀλλ' εἰς τὰς ἀπαντήσεις μου ἐπὶ τοῦ προκειμένου, σχεδὸν ἐκώφευε.

Ἐγνώριζον ἐπίσης Βουλγαρικὴν οἰκογένειαν, ὀρφανὴν καὶ πάμπτωχον, ἣν ἐπροστάτευεν ἀπὸ φιλανθρωπίαν ἐννοεῖται· τοῦτο βεβαίως καλῶς ἐγνώριζα, ἀλλὰ τὸν ὄφιν ὅταν τις ἐγκολπωθῇ ἂς ἀναμένῃ τὸ δῆγμα του!

Μέλος τῆς οἰκογενείας αὐτῆς εὑρίσκεται σήμερον προστατευόμενον ἐν τῷ Προξενείῳ τοῦ Βορρᾶ, εἷς δὲ ἐκ τῶν γραμματίσκων τοῦ ἰδίου Προξενείου, Ἕλλην τὴν καταγωγὴν ἀλλ' ἐχθρικὸν τὸ φρόνημα ἔχον, συνεργάζεται μετὰ τοῦ εἰρημένου προσώπου — τῇ εἰσηγήσει βεβαίως τῶν ἀνωτέρων αὐτῶν — πρὸς παραπλάνησιν καὶ προσηλυτισμὸν τοῦ Γέροντος.

Ἐπισκέπτονται δ' αὐτὸν συχνὰ ἀποβλέποντες ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὴν δι' αὐτοῦ ἐκβουλγάρισιν τῆς πολυπληθοῦς ἐνορίας—ὅπερ καὶ κατώρθωσαν—καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅπως διὰ τοῦ χρήματός του ἐξυπηρετήσωσι τὰς ἰδίας αὐτῶν βλέψεις.

Αὐτὸς δὲ ὁ Γέρων ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἀνωτέρω προσώπων κατώρθωσαν φαίνεται εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀποβιώσαντος Ἱερ. Δημητρίου νὰ θέσωσιν ἐξαρχικόν, πρὸς πλειοτέραν βοήθειαν. Διὰ τοῦτο, σπεύσατε, εἰ δυνατόν, νὰ προλάβητε τὸ φοβερὸν κακὸν καθόσον ὁ ἀτυχὴς καὶ ἐνάρετος Γέρων θὰ ἐξαφανισθῇ προσεχῶς πιθανόν, ὡς καὶ ἡ περιουσία του τῆς ὁποίας μέρος ἂν ἐνθυμῶμαι, ἐπρόκειτο νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἡμέτερον Ἱερὸν Σύλλογον.

Ἀφ' ἑνὸς εἰδοποιήσατε μετὰ προσοχῆς τὸν Πρωτοσύγγελον καὶ καταστήσατέ τον ἐνήμερον τῆς τοιαύτης καταστάσεως, ὅτι δῆθεν ὑμεῖς τ' ἀνεκαλύψατε. Ἀλλὰ συγχρόνως καταστήσατέ τον προσεκτικὸν πολὺ εἰς τὰ τοῦ Μετοχίου, καθόσον εἶνε φοβερὰ πονηρός, καὶ ἐξ ἄλλου ὑμεῖς οἱ ἴδιοι εἰς ὅ,τι δύνασθε ἔστω καὶ διὰ τοῦ ἀδεξίου Ἑλλ. Προξενείου μας, νὰ ἔλθητε εἰς βοήθειαν καὶ ἰδίως εἰς τὸν νεοερχόμενον Ὀγκόλιθον κατὰ τὴν κ. Ἀργυροπούλου, συστήσατε ἅμα τῇ ἀφίξει του τὰ δέοντα.

Ἐπαναφέρετε τὸν Γέροντα εἰς τὸ πρώην καθεστὼς τὸν δὲ ἐξαρχικὸν ἐξορίσατε καὶ θέσατε ἀντ' αὐτοῦ Ἕλληνα, καὶ μάλιστα ἀκραιφνῶς ἐθνικῶς ἐργαζόμενον, ὅπως ἐπιβλέπῃ τὸν εἰρημένον Γέροντα καὶ τοὺς περὶ αὐτόν.

Ἐπιστολ. ἀρ. 21.

Ἐν Δράμᾳ, τῇ 23 Μαρτίου 1905.

Ἀγαπητὲ καὶ Σεβαστ μοι κ. Σ. . . .

Ἔστειλα ὑμῖν καὶ ἄλλην Ἐπιστολὴν προωρισμένην διὰ τὸν Ἐξοχώτατον. Ἀνησυχοῦμεν λίαν μὴ λαμβάνοντες ἀπάντησιν, διὰ τοῦτο Σᾶς παρακαλῶ νὰ σπεύσητε νὰ μοῦ σημειώσητε δύο λέξεις, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ μοὶ τηλεγραφήσετε διὰ λ)σμόν μας. Μὴ λησμονήσετε δὲ νὰ κάμητε τῷ ἰδίῳ λόγῳ περὶ τοῦ οἰκοτροφείου καὶ τίνα ἀπάντησιν ἔλαβεν ἐκ τοῦ κέντρου.—Περὶ τοῦ οἰκοτροφείου προκειμένου, ἔχω νὰ σᾶς ἀναγγείλω τὸ εὐχάριστον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν γεγονὸς—τῆς τελέσεως χθὲς ὑπὸ τῆς ἐν Δράμᾳ ἀδελφότητος «Πρόοδος» πνευματικῆς πανηγύρεως πρὸς ὄφελος αὐτοῦ.

Ποτὲ δὲν ἠλπίζομεν ὅτι θὰ στεφθῇ αὕτη ὑπὸ τηλικαύτης ἐπιτυχίας. Ἡ παρουσία τῶν μαθητῶν τοῦ οἰκοτροφείου ᾀδόντων τὰ γνωστὰ κλέφτικα, ἐνεθουσίασεν τὸ παριστάμενον ἐκλεκτὸν πλῆθος. Ἰδίᾳ δὲ ὁ Ἐνθουσιασμὸς ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον ὅτε μικρός τις, ὀρφανός, Πατρὸς δολοφονηθέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, μαθητής, ἀπήγγειλε ποίημα, ὅπερ εἶχον συντάξει ἐγώ. Τὰ δάκρυα ἄφθονα ἔρρεον ἐκ τῶν ὀμμάτων τῶν παρευρισκομένων οἵτινες ἐμπράκτως δεικνύοντες τὰ παθήματά των ἐν τῷ διοργανωθέντι ἐκ τοῦ προχείρου λαχείῳ προσέφερον ποσὰ γενναῖα καὶ οὕτω διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Δράμας Σχολικὴ Ἑορτὴ ἐπέφερε καθαρὸν κέρδος περὶ τὰς 35 λίρας.

Κατὰ τὴν Τελετὴν ὡμίλησα ἐγώ, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Οἰκοτροφείου καὶ ὁ Κομιστὴς τῆς παρούσης μου. Γ. Χ. Ἀρχιτέκτων ἐξ Ἀθηνῶν, ἐνθουσιώδης Πατριώτης πρόθυμος εἰς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγαθοῦ.

Συνιστῶ πρὸς Ὑμᾶς τὸν νέον τοῦτον ἐρχόμενον αὐτόθι καὶ βοηθήσατέ τον ἐν τῇ ὑποθέσει περὶ ἧς θὰ Σᾶς ὁμιλήσῃ. . . .

Πολυάριθμοι ὁμάδες ληστῶν Κομιτατζήδων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Ἐπαρχίας Νευροκοπίου, κατέρχονται πρὸς ἡμᾶς καὶ πολὺ φοβοῦμαι μὴ διατρέξωμεν ἐφέτος ἐποχὴν κρίσεως. Ποῦ λοιπὸν αἱ τόσαι τῶν ἁρμοδίων ὑποσχέσεις; Μὰ παίζομεν νομίζετε;

Ἀναμένω ἀπάντησίν Σας ἀνυπερθέτως πρὸς ἡσυχίαν μου.

Μετὰ σεβασμοῦ

Ἀρχιδ. Θωμ.

Μετὰ τὰς Ἐπιστολὰς ταύτας παραθέτω ἐνταῦθα μίαν ἀπαντητικὴν πρός με ἐπιστολὴν τοῦ τότε ἐν Κ)πόλει Πρέσβεως κ. Ι. Γρυπάρη. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ καταδείξῃ ὅτι ἡ ἐν Κ)πόλει Πρεσβεία μας ἦτο, ὡς ἔπρεπε, πληροφορημένη ὡς ἄριστα περὶ ὅλων τῶν ἐν Μακεδονίᾳ διατρεχόντων. Προήρχοντο δὲ φυσικῶς αἱ πληροφορίαι αὗται ὑπὸ τοῦ δικτύου τοῦ ὑπ' ἐμοῦ κατηρτισμένου, καὶ ἦσαν πολύτιμοι, περὶ τούτου δὲ δύναται νὰ μαρτυρήσῃ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Πρέσβυς. Ἡ βραχύλογος αὕτη ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἐπιστολ. ἀρ. 25.

Ἐν Κων)πόλει, 27 Μαΐου 1903.

Ἀγαπητὴ Κυρία Μελπομένη.

Μὴ μὲ συνερισθῆτε, μὴ ἀπαντήσαντα μέχρι τοῦδε εἰς τὰς φιλικὰς ὑμῶν ἐπιστολάς, μηδὲ παρεξηγήσητε παρακαλῶ τὴν τόσην σιωπήν μου. Ἤμην καὶ ἦλθον ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος εὗρον δὲ ἀμέσως τόσην ἐργασίαν καὶ τόσας ἀσχολίας, ὥστε παρ' ὅλην μου τὴν ἐπιθυμίαν, *ἀλλὰ* καὶ τὸ καθῆκον, δὲν ἠδυνήθην δυστυχῶς νὰ Σᾶς ἀπαντήσω ἀμέσως.

Πράττων ἤδη τοῦτο, εὐχαρίστως, Σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε θερμὰς τὰς εὐχαριστίας μου ἐφ' οἷς εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ ἀνακοινώσητε πληροφορίας . . . . . ἃς θεωρῶ πολυτίμους . . . .
. . . . , . .
. . . . , ...

Δεχθῆτε τὰ σεβάσματα τοῦ εἰλικρινοῦς φίλου καὶ συγγενοῦς.

(ὑπογρ.) **Ι. Γρυπάρης**

Ὅλος ὁ ἁπανταχοῦ Ἑλληνισμός, καὶ σὺν αὐτῷ καὶ ὁ παρακολουθήσας τὰς Μακεδονικὰς περιπετείας Εὐρωπαϊκὸς τύπος, γνωρίζει τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων δολοφονίαν, τοῦ ἐν Γουμενίτσῃ διαμένοντος ἀρίστου ἰατροῦ Ἀγγ. Σακελλαρίου. Τέκνον τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος ἀνὴρ θεραπεύων τὴν φιλανθρωποτέραν τῶν ἐπιστημῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν φυσικῶς νὰ μὴ φρίξῃ πρὸ τῶν ἀπαισίων ἀνθρωποκτόνων ἔργων τῶν κομιτατζήδων τὰ ὁποῖα καθημερινῶς προσέ-

πιπτον εἰς τὴν ἀντίληψίν του ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός του. Ὕψωσεν ἐγκαίρως ὡς ἐκ τούτου τὴν φωνήν του κατὰ τῶν τεράτων ἐκείνων καὶ ἀπετέλεσε τὸ σπουδαιότερον μέλος τοῦ δικτύου τῆς ἡμετέρας ὁμάδος. Μετὰ τοῦ ἀνδρὸς λοιπὸν ἐκείνου εἴχομεν συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον ἀλληλογραφίαν καὶ ταύτης δημοσιεύω μέρος ἐνταῦθα ἀρκούντως πολύτιμον τότε ὑπάρξαν καὶ πολλαχῶς ὠφελῆσαν τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνικὴν δρᾶσιν μας.

Ἐπιστολ. ἀρ. 26.

Γουμέντζα, 21 Φεβρουαρίου 1903.

Ἐρίτιμε Κύριε !

Κοινοποιήσατε τῷ ἐξόχῳ φίλῳ τὰ ἑξῆς γεγονότα:

Τὴν Τετάρτην ἑσπέρας ἀνταρτικὸν σῶμα ἐξ 29 ἀνδρῶν ἀποτελούμενον ὑπὸ τοὺς Βουλγάρους καπετανέους Ἀποστόλην καὶ Ἀργύρην μετέβησαν εἰς Κρίβαν καὶ κατέλυσαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γεωργίου Μέλιου ὅπου ἐμέθυσαν πίνοντες ῥακί. Χθὲς τὴν μεσημβρίαν ἀκριβῶς ἀπέστειλαν τρεῖς ἀντάρτας καὶ ἐκ τοῦ μέσου τῆς ἀγορᾶς παρέλαβον δύο πιστοὺς ἐκ τῶν ἡμετέρων τοὺς Γ. Χρ. Πίπτσε καὶ Γ. Τρ. Κόϊεφ τοὺς ὁποίους ἔκαμαν τ ο ῦ ἀ λ α τ ι ο ῦ δείραντες ἀνηλεῶς διότι δὲν προσχωροῦν εἰς τὰς ἰδέας των καὶ διότι δὲν εἰσέφεραν τὸ ζητηθὲν παρ' αὐτῶν ποσόν. Καὶ οἱ δύο δαρέντες διατελοῦσι κλινήρεις.

Ἔπειτα ἐκάλεσαν τὸν ἡμέτερον Οἰκονόμον καὶ ἐθνομάρτυρα Παπᾶ Δημήτριον ὃν διέταξαν νὰ δώσῃ 6 λίρ. Ὀθωμ. ἢ νὰ καταβιβάσῃ τὸ καλιμαύχιον ὅπως ὑποστῇ τὴν ποινὴν τοῦ ἀνηλεοῦς δαρμοῦ. Οὗτος ἀνδρικώτατα ἀπήντησεν ὅτι χρήματα δὲν ἔχει καὶ κατεβίβασε τὸ καλιμαύχιον ὅπως ὑποστῇ τὸ μαρτύριον. Κάποιος ἐκ τῶν ἀγριανθρώπων αὐτῶν συνεκινήθη καὶ ἐμεσολάβησεν ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς ἱερέως ὅπως τῷ παρασχεθῇ προθεσμία μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς Κυριακῆς ὅτε ἢ θὰ δώσῃ 6 λιρ. Ὀθωμ. ἢ θὰ πέσῃ νεκρός! Ἀκοῦτε;....

Σήμερον λίαν πρωῒ δηλ. μετὰ 40 ὥρας ἀπῆλθον ἐκ Κρίβας μὲ ἄγνωστον διεύθυνσιν.

Ἐδῶ μένει ὁ Μπίμπασης, εἷς Μουϊλαζίμης καὶ περὶ τοὺς 20 ζαπτιέδες, δηλ. εἷς ἀριθμὸς ἀνεπαρκέστατος διὰ τὰς παρούσας κρισίμους περιστάσεις. Ἀνάγκη ἀποστολῆς ἀρκετοῦ στρατοῦ καὶ οὐχὶ ζαπτιέδων ἀλλὰ τακτικοῦ.

Ἀγ. Σ.

Υ. Γ. Σημειώσατέ μοι παρακαλῶ τὴν παραλαβὴν τῆς παρούσης.

Προσθέσατε τῷ ἐξόχῳ φίλῳ καὶ τὴν ἑξῆς προφητείαν. «Ὁ Παπᾶ Δημήτριος Οἰκονόμος καὶ ὁ ἐπίσης ἐκ Κρίβας Χρ. Πίπτσε θεωρεῖται βέβαιον ὅτι κατ' αὐτὰς θὰ κατακρεουργηθῶσι διότι δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὰ νεύματα τοῦ κομιτάτου».

Ἐπιστολ. ἀρ. 27.

Γουμένιζα, 25 Φεβρουαρίου 1903.

Ἐρίτιμος Κυρία,

Γνωρίσατε τῷ ἐξόχῳ ὑμετέρῳ βοηθῷ τὸ ἑξῆς σπουδαῖον:

«Τὴν 6 μ. μ. τῆς προχθὲς Κυριακῆς 23 λήγοντος ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν »μυστικῶν ἀστυνόμων καὶ μοὶ ἐγνωστοποίησεν ὅτι ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν »εἰς τὸ χωρίον Βοϊμίτσα εὑρίσκονται περὶ τοὺς 90 λησταντάρται καὶ ὅτι »μεταξὺ αὐτῶν ὑποτίθεται ὅτι εὑρίσκεται ὁ Σαράφωφ ἢ ὁ Γιάγκωφ, »ὅτι δὲ ἔχουν κατασκηνώση εἰς 5 ἢ 6 οἰκίας εὑρισκομένας πλησίον »ἀλλήλων»· ὁ αὐτὸς προσέθηκεν ὅτι εἰς τὸ Ματσούκοβον ἀπέχον τῆς Βοϊμίτσης 2½ ὥρας εὑρίσκονται περὶ τοὺς 300(!) ἀκόμη λησταντάρται.

Ἀμέσως ἐκάλεσα παρ' ἐμοὶ τὸν ἐνταῦθα ἀποσπασματάρχην Ἰσμαὴλ -ἀγᾶν, Γιούσμπασην, πρὸς ὃν ἐξέθηκα πάντα ταῦτα δοὺς καὶ ὅσας ἐθεώρησα ἀναγκαίας συμπληρωματικὰς ὁδηγίας. Οὗτος κατήρτισε τὸ σχέδιον καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἀπῆλθεν εἰς Βοϊμιτσαν ἔχων περὶ τοὺς 45 ἄνδρας, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ εἰδοποίησεν εἰς τὰ κέντρα ὅπως ἀποσταλῇ καὶ ἄλλος στρατός.

Ἄχρι τῆς στιγμῆς ταύτης οὐδεμίαν ἔλαβον σαφῆ πληροφορίαν πλὴν τῆς θετικῆς ὅτι κατώρθωσεν ὁ γενναῖος αὐτὸς ἀξιωματικὸς νὰ πολιορκήσῃ ἀσφαλῶς τὰς 5 ἢ 6 ἐκείνας οἰκίας καὶ ὅτι χθὲς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀντηλλάσσοντο πυροβολισμοί.

Μέχρις ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου χθὲς Δευτέραν πρωΐ, εἶχον φθάσει ἀρκετὰ ἀποσπάσματα στρατιωτῶν καὶ πολλοὶ ὁπλοφόροι Ὀθωμανοὶ ἐκ τῶν περιοίκων.

«Περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος ἄνδρες, τοῦ ὑπὸ τὸν αἱμοβόρον βούλγαρον Ἀποστόλην ἀνταρτικοῦ σώματος, ἐφόνευσαν τὸν Ἕλληνα ἱερέα τοῦ χωρίου Μπάμπιανη (πλησίον Γιαννιτσῶν). Ἀφοῦ τοῦ ἐξήγαγον κυριολεκτικῶς τὸν λάρυγγα κατεσυνέτριψαν εἶτα τὴν κεφαλήν του δι' ὀγκώδους λίθου· ἐννοεῖται ὅτι φροντίζουν νὰ παρερμηνεύσουν τὸ πρᾶγμα ἀποδίδοντες τὸν φόνον εἰς προσωπικοὺς τοῦ ἱερέως ἐχθρούς».

Φροντίσατε παρακαλῶ, νὰ δώσητε νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἔξοχος φίλος ὅτι συνεπείᾳ τῆς παρούσης καὶ τῆς προχθεσινῆς μου ἐπιστολῆς δύναται νὰ ζητήσῃ καὶ ἀποσπάσῃ ὑπὲρ ἐμοῦ κάτι τι σπουδαῖον· ἂν εἶναι ἀδύνατον τίποτε ἄλλο, τοὐλάχιστον νὰ μοὶ δοθῶσιν αἱ 110 λίρ. Ὀθωμ. ἀποζημίωσις ἡ ὁποία μοὶ ἐπεδικάσθη δι' ἀποφάσεως κατὰ τὴν δίκην τὰς 26 Ἰουλίου 1901.

Ἐντείνατε τὰς ἐνεργείας σας ἐφ' ὅσον ὑπάρχει καιρός.

Ἀγ. Σ.

Υ. Γ. Ἀποτελέσματα πολιορκίας:

Ἐφονεύθησαν 3 λησταντάρται ἤτοι: ὁ Καπετὰν Θανάσης, διδάσκαλος Καρασοῦλι ὁ Τάνος ἀδελφὸς τοῦ καπετὰν Ἀποστόλη καὶ ὁ Τάνο Κουγιουμτζῆς ἐκ Γεβγελῆς, ἐπληγώθη δὲ ὁ Μῆτρε ἐκ Ροδοσμίρ.

Ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἐφονεύθη ὁ Ραμὶς Τσαούσης καὶ εἷς Ἀλβανὸς χωροφύλαξ.

Ἐν τῇ παραζάλῃ ἐφονεύθη καὶ ὁ πιστὸς ἡμέτερος ἱερεὺς Παπα-Νικόλαος, ἀπὸ σκοποῦ ὑπὸ τῶν ληστανταρτῶν διότι τὸν ἐθεώρουν ἐπιζήμιον ἐχθρόν, μία νεαρὰ γυνὴ βλαχοποιμενὶς καὶ ἓν κοράσιον ἑξαετές.

Φαίνεται ὅτι ἐφονεύθησαν καὶ 2 ἢ 3 ἀκόμη λησταντάρται ἀλλὰ τοὺς ἀπέκρυψαν.

Οἱ ἄλλοι κατώρθωσαν νὰ φύγουν τὴν 7 μ. μ. τῆς Δευτέρας.

Ἐπιστολ. ἀρ. 28.

5 III 903.

Ἐρίτιμος Κυρία,

Κομιστὴς τῆς παρούσης εἶναι ὁ γνωστὸς πλέον Παπαδημήτριος Οἰκονόμος ἐν Κρίβᾳ.

Ζητήσατέ του λεπτομερεῖς πληροφορίας.

Εὐαρεστηθῆτε παρακαλῶ, νὰ μοῦ γράψητε ὀλίγας λέξεις ἐπὶ τῶν τριῶν τελευταίων ἐπιστολῶν μου.

Διέρχομαι ἡμέρας κρισίμους.

Ἀγγ. Σακελλαρίου

Ἐπιστολ. ἀρ. 29.

Ἐν Γουμέντζᾳ, 14 Ἀπριλίου 1903.

Ἐρίτιμος Κυρία,

Τὴν 2αν Ἀπριλίου τὸ ἐν Κρίβᾳ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ κομιτάτου ἐξεδίωξε τὸν Παπᾶ Δημήτριον Οἰκονόμον, διὰ τὴν ἀνδρικὴν στάσιν ἣν ἐπέδειξε.

Ὁ ἐθνομάρτυς ἱερεὺς μένει ἔκτοτε ἐνταῦθα.

Τὴν 3ην Ἀπριλίου κατεκρεουργήθη ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν ἐν Μπάμπιανη, χωρίῳ πλησίον τῶν Γιαννιτσῶν, ὁ βλαχοποιμὴν Κώστας Σαραμάνδας μετὰ τῆς Συζύγου του, τοῦ υἱοῦ του καὶ τῆς γυναικαδέλφης του!!

Τὸ ἑσπέρας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἐτραυματίσθη ἐν Κρίβᾳ ὑπὸ ὀργάνων τοῦ κομιτάτου ὁ ἐκ τῶν προὐχόντων τοῦ χωρίου τούτου Γιοβὰν Μέλιος

Τὴν Κυριακὴν καὶ Δευτέραν, τοῦ Πάσχα τὸ ὑπὸ τὸν Ἀποστόλην ληστανταρτικὸν σῶμα, παρέμεινεν ἐν Πέτζας ὅπου καὶ εἰσέπραξε τὴν ἑβδομαδιαίαν ὑποχρεωτικὴν συνδρομήν, ἀνὰ δεκάλεπτον παρ' ἑκάστου κατοίκου, πρός δε καὶ ἀνὰ 4 αὐγὰ ἀπὸ ἑκάστην οἰκογένειαν.

Ἀπὸ τῆς 6ης μέχρι καὶ τῆς 10ης Ἀπριλίου διέπλευσαν τὸν Ἀξιὸν ποταμὸν διὰ τοῦ παρὰ τὸ χωρίον Δάμποβον ἀκατίου 90 νέα π α λ λ η κ ά ρ ι α (!) τοῦ Σαράφωφ.

Τὴν Τρίτην δὲ 8 Ἀπριλίου, ἀπεβίβασαν διὰ τοῦ ἰδίου ἀκατίου ὅπλα καὶ πολεμοφόδια· λέγεται ὅτι τὰ ὅπλα τῆς τελευταίας ταύτης ἀποστολῆς, εἶναι Ἰταλικά.

Τὴν Παρασκευὴν 11ην Ἀπριλίου εἰδοποίησαν τοὺς κατοίκους Πέτζας, Γερακάρτσι καὶ Τσούλοβον ὅπως κανονίσωσι πόσα ὅπλα θὰ δεχθῇ ἕκαστος ἵνα τοὺς τὰ παραδώσωσιν, οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων αὐτῶν ἐζήτησαν προθεσμίαν, ὅπως σκεφθῶσι μέχρι τῆς πρωΐας τῆς σήμερον.

Ἀποφεύγω πᾶσαν ἀτομικήν μου κρίσιν, ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, διότι αἰσθάνομαι πόσον κουράζω ὑμᾶς καὶ δικαίως διότι ἐπὶ τοσοῦτον ἐργάζεσθε καὶ εἶσθε ἡ μόνη μετὰ τοῦ εὐγενοῦς συζύγου ὑμῶν.

Ἐὰν νομίζητε ὅτι ὁ πολύτιμος φίλος ἔχει καλήν τινα διάθεσιν ὑπὲρ ἐμοῦ, σᾶς παρακαλῶ νὰ τοῦ φωνάξητε δυνατὰ νὰ ἀκούσῃ· ἐγκαίρως πρέπει νὰ κάμῃ πᾶν διάβημα! δηλ. προτοῦ ἀ ν α γ κ α σ θ ῇ νὰ παραστῇ εἰς τὴν κηδείαν μου. Μὲ ἐννοεῖτε πιστεύω. Ἡ συνείδησις τοῦ καθήκοντος, ἐξεγερθεῖσα ὑπέρ ποτε ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα ἐπιστροφῆς μου, μὲ κ ρ α τ ε ῖ ἐνταῦθα. Δυστυχῶς ὅμως βλέπω ὅτι κατ' ἀναλογίαν ηὔξησε καὶ τὸ πάθος τῶν πατριωτῶν τῆς ἐποχῆς!

Τί θὰ γίνῃ: Μόνον ὁ Θεός μας καὶ ὁ Μέγας Θεὸς τῆς Μεγάλης Πατρίδος γνωρίζει!

Ἐπιστολ. ἀρ. 30.

Ἐν Γουμέντζα, 23 Μαΐου 1903.

Ἐρίτιμε Κύριε!

Σήμερον ἀποστέλλω ὑμῖν ταχυδρομικῶς ἓν φυλλάδιον σπουδαῖον περὶ «Μακεδονικῆς Κρίσεως» [1]) ἐκδοθὲν προχθὲς ὑπὸ ἀνωνύμου. Παρακαλῶ τὴν Κυρίαν ἀφοῦ τὸ ἀναγνώσῃ νὰ τὸ ἐπιδώσῃ ἀμέσως εἰ δυνατὸν πρὸς τὸν ἔξοχον καὶ σεβαστὸν φίλον Κύριον, συνιστῶσα αὐτῷ ὅπως τὸ ἀναγνώσῃ μετὰ προσοχῆς. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τῷ ὑποβάλλει τὰ βαθύτατα σέβη μου καὶ τῷ ὑπενθυμίζει τὸν τραυματισμὸν τοῦ ἐκ Κρίβας Χρ. Πίπτσε, ὃν προεῖπον ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου.

Γράψετέ μου παρακαλῶ ἂν ἔχητέ τι ἐνδιαφέρον διότι ἐγὼ σκέπτομαι περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς νὰ ἐπανέλθω.

Ἐπιστολ. ἀρ. 31.

Γουμέντζα, 12 Ἰουνίου 1903.

Ἐρίτιμος Κυρία!

Προχθὲς 10 τρέχ. ἔγραψα ὑμῖν:

Ἀποτέλεσμα τῆς συμπλοκῆς εἶναι ὁ φόνος 7 ἀνταρτῶν καὶ ἑνὸς ἀθώου χωρικοῦ θερίζοντος, ἐκ Τσερναρέκας υἱοῦ τοῦ Πέτρου Παλάν, ὡς καὶ ὁ φόνος 2 στρατιωτῶν καὶ ὁ τραυματισμὸς ἑνός.

Ἐπὶ τῶν φονευθέντων ἀνταρτῶν εὑρέθησαν 4 ὅπλα Μάνλιχερ, 2 Γκρὰ καὶ περίστροφα, ἐγχειρίδια κτλ. κτλ.

Τὴν ἰδίαν ἑσπέραν τῆς συμπλοκῆς ταύτης καὶ ὥρα 12 $^1/_2$ τουρκιστὶ ἀνταρτικὸν σῶμα ἐξ 20 καὶ πλέον ἀνταρτῶν, ἐπωφελούμενον τῆς ἀπουσίας τοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος ἐκ Κρίβας, εἰσήλασεν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο καὶ περιεκύκλωσε τὰς οἰκίας τοῦ Παπᾶ Δημητρίου Ἱερέως, Χρήστου Πίπτσε καὶ Τούσῃ Μπακὰλ ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ καταστρέψῃ

---

1) **Σημ. Συγγραφ.** Τὸ «περὶ Μακεδονικῆς Κρίσεως» ἔργον εἶχε τὴν σπουδαιότητά του, διότι δι' ὅλων τῶν μέσων ἐτελεῖτο ἡ ἐν Μακεδονίᾳ ἐργασία καὶ αὐτὸ θέλομεν νὰ καταδείξωμεν δημοσιεύοντες τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν.

τούτους ὡς μὴ προσχωροῦντας εἰς τὸ κομιτάτον. Εὐτυχῶς ἢ δυστυχῶς ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐπανήρχετο ἐκ τῆς συμπλοκῆς τὸ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα, ἑορτάζον τὰ ἐπινίκεια μὲ τραγούδια καὶ πυροβολισμούς. Τούτου ἀντιληφθέντες τὴν προσέγγισιν ἠναγκάσθησαν νὰ ἀποχωρήσουν ἄπρακτοι.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο εἶναι λίαν χαρακτηριστικὸν τῆς κρατούσης ἐνταῦθα καταστάσεως. Παρακαλέσατε λοιπὸν τὸν ὑμέτερον ἔξοχον βοηθὸν νὰ κάμῃ τὰ ἀναγκαῖα διαβήματα πεῖθον τὴν Α. Ἐξ. τὸν Βαλῆν ὅτι πρέπει νὰ ληφθῶσιν ὅλως ἔκτακτα μέτρα ἐνόσῳ ὑπάρχει καιρός !

Ἂς ζητήσῃ ὁ Βαλῆς τὴν γνώμην τοῦ Καϊμακάμη Γιαννιτσῶν ὅστις ἔχει μελετήσῃ τὸ ζήτημα ἀρκετὰ καλά.

Γράψετέ μου τὴν λῆψιν τῆς παρούσης ὡς καὶ τῆς προχθεσινῆς, σᾶς παρακαλῶ.

Παρακαλῶ ὑπενθυμίζετε τῷ ἐξόχῳ Κυρίῳ τὴν προσωπικήν μου παράκλησιν διότι ἐπείγει τὸ πρᾶγμα· ὁπωσδήποτε ἐρωτήσατέ τον ἂν πρέπει νὰ ἐλπίζω.

Λάβετε τὴν καλωσύνην ἵνα σταλῇ ἀντίγραφον τῆς παρούσης ἐκ μέρους μου πρὸς τὸν κ. Δ. Καλαποθάκην, Ἀθήνας—Πατήσια, Διευθυντὴν «Ἐμπρός».

Ἐπιστολ. ἀρ. 32.

Γουμέντζα, 17 Ἰουνίου 1903.

Ἐρίτιμος Κυρία !

Ἔλαβον τὴν ὑπὸ χθεσινὴν ἡμερομηνίαν ἐπιστολήν σας.

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς, ἀλλὰ καὶ πάλιν παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ κάμητε τελευταῖον διάβημα πρὸς τὸν ἔξοχον Κύριον ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως. Λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ μοὶ ἐξασφαλίσητε τὴν εἰλικρινῆ καὶ ταχεῖαν ὑποστήριξιν τοῦ ἐξόχου φίλου.

Περὶ τοῦ νέου δι' ὃν μοὶ γράφετε οὐδεμίαν ἔχω εἴησιν.

Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγίνετο ἡ συμπλοκὴ περὶ ἧς σᾶς ἔγραψα, ἔξω τῆς Γουμέντζας περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν, ἄλλο ληστανταρτικὸν σῶμα ἐδολοφόνησε καὶ ἐξηφάνισε τὸν Τουρκαλβανὸν ἀγροφύλακα Γουμέντζας Ἐμὶν-ἀγᾶν.

Σημειώσατε ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν ληστανταρτῶν φέρουσι λευκὴν φουστανέλλαν: τοῦτο παρατηρεῖται τελευταίως καὶ μοὶ κάμνει αἴσθησιν.

Πεποίθησις ὑπάρχει ὅτι τὰ ληστανταρτικὰ σώματα θὰ προβῶσιν ἰδίᾳ ἐν τῇ περιφερείᾳ μας εἰς σπουδαῖα κακουργήματα.

Ἐργασθῆτε ὅθεν πάσῃ δυνάμει ὅπως πεισθῶσιν οἱ ἡμέτεροι ὅτι μόνον τὰ ἀ ν τ ί π ο ι ν α θὰ μᾶς σώσωσιν ἀπὸ τοῦ ἐπαπειλοῦντος τρομεροῦ κινδύνου· ἂς μάθωσιν οἱ ἡμέτεροι ὅτι τῶν Βουλγάρων ἡ θρασύτης τελευταίως ὑπερβαίνει πᾶν ὅριον, ὡς καὶ ἡ ἀνοχὴ τῶν Ὀθωμανικῶν ἀρχῶν ἀφ᾽ ἑτέρου.

Εὐχόμενος ὑμῖν κατευόδιον καὶ καλὴν ἀντάμωσιν, εὔχομαι καὶ πλήρη ἐπιτυχίαν εἰς τὰς ἐνεργείας ὑμῶν.

Πρόθυμότατος

Ἀγ. Σ.

Ἐπιστολ. ἀρ. 33.

Γουμέντζα, 17 Ἰουλίου 1903.

Ἐρίτιμος Κυρία !

Χθὲς ἔλαβον τὴν ἀπὸ 12 ὑπερμεσοῦντος ἐπιστολήν σας.

Ἀποτέλεσμα τῆς πολιορκίας ὑπῆρξεν ἡ φυγὴ τῶν πολιορκηθέντων ὑπερογδοήκοντα ληστανταρτῶν καὶ ἡ ἀπώλεια ἑνὸς στρατιώτου φονευθέντος.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας ἔσχον τὸν καιρὸν νὰ γράψωσι διὰ μολυβδοκονδύλου ἐπιστολὴν πρὸς τὸν μοίραρχον (ἐπικεφαλῆ τῶν πολιορκούντων ἀποσπασμάτων) ἐν ᾗ τὸν ἠπείλουν ὅτι ἐφεξῆς δὲν θὰ πολιορκῇ ἀλλὰ θὰ πολιορκῆται καὶ ἂς λάβῃ τὰ μέτρα του καὶ ὅτι ἐφεξῆς θὰ κατανοηθῇ ἡ δρᾶσις τοῦ κομιμάτου.

Ὑπογραφὴν καὶ σφραγῖδα ἔφερε τοῦ γνωστοῦ Γιοβὰν Βοεβόδα (Γιοβὰν Χρήστου ἐκ Καράσσολη).

Ἐπίσης ἀτυχῶς ἐλύθη καὶ ἡ πολιορκία τῆς λίμνης Ἄρτζεν· κατώρθωσαν δηλ. νὰ ἀποδράσουν τὰ πολιορκούμενα ληστανταρτικὰ σώματα ἀφήσαντα τρεῖς μόνον νεκροὺς ἐν μέσῳ πυροβολικοῦ καὶ 5.000 στρατιωτῶν πολιορκούντων.

Συνεπείᾳ τῆς ἐν Γρανδὰτς πρώτης ἀποτυχίας, ἀπεστάλη ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ Ἀντισυνταγματάρχης τῶν Γενικῶν Ἐπιτελῶν Ἀμδῆ-Βέης ὅπως ἐξακριβώσῃ τὰ αἴτια ταύτης. Πρὸς αὐτόν, ἄνθρωπον ἀξίας, ἔσπευσα νὰ ἐκθέσω τὴν παροῦσαν ἐνταῦθα κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ τὰς ἐν γένει σκέψεις μου ἐπὶ τοῦ φλέγοντος ζητήματος.

Οὗτος ἐζήτησεν ἐγγράφως νὰ τῷ ὑποβάλω μερικὰ πράγματα. Συνέταξα λοιπὸν καὶ ὑπέγραψα δήλωσιν Τουρκιστὶ ἐν ᾗ τῷ γνωρίζω ὅτι

τὰ ἀνταρτικὰ σώματα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας περιέρχονται τὰ χωρία καὶ εἰδοποιοῦσι τοὺς χωρικοὺς πόσους ἄνδρας θὰ ζητήσωσιν, ὅταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα κατ' ἀναλογίαν ἐξ ἑκάστου χωρίου πρὸς μεγέθυνσιν τῶν ληστανταρτικῶν σωμάτων· πρὸς δὲ ἐπίσης κατ' ἀναλογίαν φορολογοῦσι τοὺς χωρικοὺς διὰ τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαιούντων ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων. Ἐπίσης κηρύττουσιν εἰς τοὺς χωρικοὺς ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν δημητριακῶν καρπῶν θὰ κηρύξωσι τὴν γενικὴν ἐπανάστασιν, συμπαρασύροντες τότε τοὺς ἤδη κληρωθέντας ἐξ ἑκάστου χωρίου κληρωτούς.

Ἐγὼ ἀπέναντι ὅλων τούτων κατώρθωσα νὰ ἀποσπάσω τὴν ὑπόσχεσιν τῶν ἁρμοδίων ὅτι θὰ τοποθετήσωσιν ἐνταῦθα δύο λόχους ἐφέδρων τοῦ τάγματος Βερατίου οἱ ὁποῖοι ἀφικνοῦνται σήμερον ἢ αὔριον. Κατορθῶ νὰ λαμβάνω μέρος εἰς ὅλα τὰ συμβούλια τῶν ἀρχῶν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ἐπιβάλω τὴν γνώμην μου.

Δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι διέρχομαι τὰς εὐτυχεστέρας τοῦ βίου μου στιγμάς, ἐνῷ καθ' ἑκάστην στιγμὴν καὶ εἰς ἕκαστον βῆμα κινδυνεύει ἡ ζωή μου. Ἤδη παρακολουθοῦμαι καὶ τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ἰατρικάς μου ἐπισκέψεις ὑπὸ τῶν δύο πιστῶν μου χωροφυλάκων Ραμαδὰν καὶ Μερσίν.

Κηρύξατε παρακαλῶ μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Μακεδονίᾳ διατρέχει στιγμὰς ἀγωνίας, καὶ ὅτι οἱανδήποτε λύσιν καὶ ἂν λάβῃ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, οἱ Βούλγαροι ἔσονται πλεονεκτοῦντες ἕνεκεν τῆς δράσεώς των.

Κηρύξατε ἐπίσης μετὰ πεποιθήσεως ὅτι καὶ τὴν τελευταίαν αὐτὴν στιγμὴν ὑπάρχει καιρὸς ἐργασίας ἐκ μέρους μας, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρξῃ θέλησις!

Ὁ ἀνὴρ — Πρωθυπουργὸς κ. Ῥάλλης, δὲν θὰ θελήσῃ νὰ συνδέσῃ τὸ ὄνομά του μὲ τὸ γλυκὺ τῆς Μακεδονίας ὄνομα;

Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν οὔτε σκιὰ κἂν Προξενείου!

Ὑπενθυμίζω ἡμῖν ὅτι εἶναι ἐποχὴ διδασκαλικῶν τοποθετήσεων.

Ἀνάγκη διευθυντῶν καὶ διευθυντριῶν εἰς τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα ἐξ ἐλευθέρων Ἑλλήνων. Ἔχετε σημείωσιν τῶν ἐπικαίρων σημείων; Ἐν Θεσσαλονίκῃ εἴχετε λάβει ἐνθυμοῦμαι τοιαύτην.

Διατελῶ μετὰ σεβασμοῦ

Α. Σ.

Υ. Γ. 30 νέοι ἐκ Βοδενῶν ἡνώθησαν μὲ τοὺς ληστantάρτας.

Ἐπιστολ. ἀρ. 34.

Γουμέντζα, 21 Ὀκτωβρίου 1903.

Ἐρίτιμος Κυρία!

Ἐσωκλείω ἀναφορὰν τῆς ἡμετέρας κοινότητος ἣν ὡς λίαν ἐπείγουσαν παρακαλῶ νὰ ὑποβάλητε ἀμέσως πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον συνιστῶσα Αὐτῷ τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας καὶ εὐνοϊκῆς διακανονίσεως τοῦ ζητήματος τούτου.

Εἰς τὸν κ. Ρ. . . . . λέγετε ὅτι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἀναφορᾶς θὰ πεισθῇ περὶ τοῦ δικαίου ὅπερ ἀποκλίνει ὑπὲρ τοῦ κ. Τ. . . . θεωροῦντος τὴν ὑπὲρ λύσιν ὡς ἠθικὴν ἱκανοποίησιν.

Περὶ οὐδενὸς ἄλλου ζητήματος γράφω ὑμῖν διότι ἄχρις ὥρας οὐδεμίαν ἐνέργειαν παρ' οὐδενὸς εἴδομεν διότι οὐδένα συνεκίνησαν τὰ παθήματά μας καὶ διότι τὰ πράγματά μας βαίνουσιν ἀσφαλῶς πρὸς τὸ μοιραῖον, μόνον δὲ πρὸς τὸν Ὕψιστον τρέφομεν τὰς ἐλπίδας. Τὸ τί ἐχάσαμεν καὶ τί θὰ χάσωμεν χάρις εἰς τὴν Τουρκικωτάτην ἀδιαφορίαν τῶν Ἰθυνόντων εἷς Θεὸς μόνον γνωρίζει!

Δὲν ἠδυνήθητε ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ν' ἀνακαλύψητε δέκα καρδίας ἃς νὰ συγκινήσητε διὰ τῶν ἐκ τοῦ πραγματικοῦ παραστάσεών σας; Ἆρά γε τόσον ταχέως ἐλησμονήσατε τὴν προσφιλῆ καὶ πολυπαθῆ Μακεδονίαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ Ἑλληνισμὸν τὸν ὑφιστάμενον σήμερον ἀμείλικτον διωγμὸν ἐκ μέρους Βουλγάρων καὶ Τούρκων;

Δὲν θέλω νὰ τὸ πιστεύσω.

Ἐργασθῆτε! Ἐργασθῆτε! Ἐργασθῆτε! διότι ἡ ὥρα ἐσήμανε 12 παρὰ τέταρτον.

Α. Σ.

Ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν δὲν διεξήγετο καθ' ἡμῶν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων μόνον διὰ τῶν ὅπλων. Τὸ συντελεστικώτερον καὶ τὸ σατανικώτερον μέσον τὸ ὁποῖον ἐφεῦρον οὗτοι ἦτο τὸ τῆς μεταστροφῆς τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, καὶ εἶναι γνωστὸν ὁπόσα ἐπέτυχον οἱ Βούλγαροι διὰ τοῦ μέσου τούτου μεταβαλόντες πλεῖστα χωρία εἰς Ἐξαρχικὰ ἀπὸ Πατριαρχικά. Τὸ κακὸν ἐμεγεθύνετο ὁσημέραι καὶ ἔδει νὰ ληφθῶσι πρὸς περιορισμὸν τοῦ κακοῦ καὶ ἕτερα μέτρα πλὴν τῶν ὅπλων. Ἐξεδίδετο τότε ἐν Ἀθήναις τὸ περιοδικὸν «Ἀ ν ά σ τ α σ ι ς» ὑπὸ τῆς κ. Ἀντωνίας Μπόταση τὸ γένος Μαυρομιχάλη. Ἔσπευσα νὰ προμηθευθῶ ὅσα

πλειότερα ἀντίτυπα ἠδυνάμην ἵνα ἐξαπλώσω ταῦτα ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν, πρὸς τόνωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τῶν ἡμετέρων.

Τὴν περὶ τούτου ἀλληλογραφίαν μου μετὰ τῆς ἀξιοτίμου κυρίας Μπόταση παραθέτω ἐνταῦθα.

Ἐπιστολ. ἀριθ. 35.

Ἀθῆναι, 2 Μαρτίου, 1903.

Φίλη Κυρία καὶ ἀγαπητὴ ἀδελφή,

Ἐννοεῖτε μὲ πόσην χαρὰν ἀνέγνωσα τὴν ἐπιστολήν σας καὶ πόσον μὲ συνεκίνησεν ἡ ὑπὲρ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀδελφῶν μας μέριμνα καὶ τὸ ἄκρον ἐνδιαφέρον σας.

Εὐτυχῶς ἐννοούμεθα καὶ δυνάμεθα νὰ συμπράξωμεν, ἵνα τὸ ἔργον λάβῃ εὐρυτέραν ἔκτασιν καὶ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπόν του ὅστις εἶναι θεῖος.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνισχυθῇ ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ μάλιστα εἰς τὰς ὑποδούλους χώρας. Ἡ Ἁγία Ἱερουσαλὴμ κρούει τοῦ κινδύνου τὸν κώδωνα, ἡ Μακεδονία ἀπειλεῖται, πιεζόμεθα πανταχόθεν, καιρὸς λοιπὸν νὰ ἀντιδράσωμεν.

Αἱ γυναῖκες, ὅταν θελήσουν, ὡς Χριστιαναὶ καὶ ὡς Ἑλληνίδες, δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν ἐπωφελῶς καὶ νὰ σώσωσιν τὴν κινδυνεύουσαν πατρίδα ὡς καὶ τὴν ἀπειλουμένην Ἐκκλησίαν.

Διὰ τὴν γενναίαν συνδρομήν σας ἀπείρως εὐχαριστοῦμεν.

Ὅταν ἀναγνώσητε τὸ περιοδικὸν θὰ ἐννοήσητε πληρέστατα τὸν σκοπὸν καὶ τὴν σοβαρότητα τοῦ ἔργου. Βαίνομεν βραδέως ἀλλ᾽ ἀσφαλῶς μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἂν καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ ἀντιπράττοντες.

Μετὰ πολλῶν εὐχαριστήσεων καὶ εὐγνωμοσύνης καὶ πολλῆς ἀγάπης,

Μένω ἡ ἐν Χριστῷ ἀδελφή σας

Ἀντ. Ι. Μπόταση

Ἐπιστολ. ἀριθ. 36.

Ἀθῆναι 26 Μαρτίου 1903.
8 Ἀπριλίου.

Ἀγαπητὴ ἀδελφὴ ἐν Χριστῷ,

Τὴν ὡραίαν καὶ ἐνθουσιώδη καὶ συγκινητικωτάτην ἐπιστολήν σας ἔλαβον ὡς καὶ τὰ 125 φρ. Ἡμεῖς ἅμα τῇ παραλαβῇ τοῦ πρώτου γράμ-

ματος ἐσπεύσαμεν νὰ στείλωμεν τὰ φύλλα τῆς «Ἀναστάσεως», τὰ ἐξ ἤδη ἐκδοθέντα, κατ' εὐθεῖαν πρὸς ὑμᾶς, σήμερον δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ζητηθέντα κατ' εὐθεῖαν πρὸς τοὺς ἐγγραφέντας, συμφώνως μὲ τὴν ἐσώκλειστον σημείωσιν.

— Καὶ τώρα ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸ φλέγον ζήτημα. Δυστυχῶς ὅλως διαφόρως ἀντιλαμβάνεσθε ὑμεῖς καὶ κρίνετε μακρόθεν περὶ τῶν ἐδῶ διαπραττομένων. Τῷ ὄντι ἡ ἀστοργία τῆς Πολιτείας καὶ τῶν ἐν τέλει ἐκορυφώθη. Ἀδιαφοροῦν διὰ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφασίσαμεν ἐπὶ τέλους, ἡμεῖς αἱ γυναῖκες, νὰ ἀντιδράσωμεν, ἀλλ' ἀθορύβως καὶ μετὰ μεγίστης περισκέψεως. Ἤδη μᾶς ὑποβλέπουν, μᾶς συκοφαντοῦν καὶ μεγάλως μᾶς ἀντιπράττουν, ἀλλ' ἡμεῖς δι' ὑπομονῆς, δι' ἀκοιμήτου πίστεως ἰδίως ὡπλισμέναι, ἔχουσαι δὲ ἀσάλευτον πεποίθησιν εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν ἀγάπην, θὰ νικήσωμεν.

Ἔχομεν πολλοὺς ἐχθροὺς ἔξω καὶ ἐντὸς τοῦ πατρίου ἐδάφους δυστυχῶς, καὶ δὲν συμφέρει νὰ ἐπισύρωμεν τὴν προσοχήν των διὰ διαλέξεων ἐπισήμων κτλ.

Ὁ Ἑλληνισμός, ὁ Σύλλογος ἐννοῶ, διὰ τοῦ κ. Καζάζη καὶ πολλῶν ἄλλων ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμονῆς, ἀλλ' ἡμεῖς ὅλως διάφορον ὁδὸν ἀκολουθοῦμεν, τὴν ἁρμόζουσαν εἰς τὸ φύλον μας, ἥτις εἶναι καὶ ἡ ἀσφαλεστέρα.

Μετὰ τὸ Πάσχα εἰς τὰ ἐντευκτήρια μας θὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς ἐπιστολῆς σας, εἰς περιωρισμένον κύκλον Κυριῶν. Αἱ εὖ φρονοῦσαι ἐκ τῶν ἡμετέρων θὰ μάθουν νὰ θυσιάζουν τὸ ἴδιον συμφέρον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ, καὶ θὰ ἐννοήσουν βαθμηδὸν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ σκοποῦ.

Ὁ Σύλλογός μας δι' ὅλων τῶν δυνάμεών του θὰ ἐργασθῇ, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἐλαίας, ἵνα τὸ ποθούμενον ἐπιτύχῃ.

Τὸ θεῖον κήρυγμα τὸ ὁποῖον τῇ πρωτοβουλίᾳ ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ Παν. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου ἐγκατεστάθη εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἐδῶ Ναῶν, ὄχι μόνον παρακολουθοῦμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν ἐξαίρομεν καὶ ἐνσχύομεν, μεγάλως δὲ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ θὰ συντελέσῃ, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα ὁ Ἱερὸς Σύλλογος σκοπεύει νὰ δημιουργήσῃ.

Προσεχῶς θὰ λάβητε τὸ ἕβδομον φύλλον, εἰς δὲ τὸ ὄγδοον θὰ δημοσιεύσωμεν· σὺν Θεῷ καὶ τὰ περὶ Βραβείου Ἀρετῆς. Ἐλπίζω ὅτι θὰ μᾶς ἀπαντήσητε διὰ δύο λέξεων, ἵνα μᾶς ὑποδείξητε τὸν τρόπον τῆς ἀποστολῆς τῶν φύλλων.

Οὐδέποτε κάμνω χρῆσιν τοῦ ὀνόματός σας, φοβουμένη ἀντίπραξιν καὶ τοῦτο χάριν τῶν ἐθνικῶν μας συμφερόντων. Διὰ

τόν αὐτὸν λόγον περὶ τῶν ἀλυτρώτων ἀδελφῶν μας καὶ τῆς μεγάλης Ἰδέας, μετὰ μεγίστης ἐπιφυλάξεως γράφομεν εἰς τὴν «Ἀνάστασιν» Ἤδη διὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα μᾶς κακίζουν πολλοί, ὑ π ὸ φ θ ό ν ο υ κ ι ν ο ύ μ ε ν ο ι.

Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ἐν Κυρίῳ μεθ' ὅλου τοῦ οἴκου ὑμῶν.

Μετ' ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως μένω ἡ πιστὴ ἐν Χριστῷ ἀδελφή σας,

Ἀντωνία Ι. Μπόταση

Ἐπιστολ. ἀρ. 37.

Ἀθῆναι, 3)16 Ἰουνίου 1903.

Φίλη Κυρία,

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας τῆς 28ης Μαΐου μετὰ λύπης ἔμαθον ὅτι μοῦ ἐγράψατε ἐκτενῶς, ἐνῷ ἐγὼ δὲν ἔλαβον τίποτε δυστυχῶς. Τίς οἶδε ὁποίαν τύχην ἔλαβε τὸ γράμμα σας καὶ εἰς ποίου βεβήλου τὰς χεῖρας περιῆλθε!...

Δὲν ἔχομεν λόγους νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν διὰ τοὺς πολλοὺς συνδρομητάς, διὰ τὸν ζῆλον ὑμῶν καὶ τὴν πεφωτισμένην συνεργασίαν σας.

Ἂν ἔλθητε εἰς Ἀθήνας πρὸ τοῦ Ἰουλίου θὰ συναντηθῶμεν, διότι περὶ τὰ τέλη τρέχοντος ἀναχωροῦμεν δι' Εὐρώπην.

Ἡ καρδία μας πενθεῖ ἐπὶ τῇ ἐν Θεσσαλονίκῃ τ ε λ ε υ τ α ί ᾳ τ ρ α γ ῳ δ ί ᾳ.

Παντοῦ φόνοι, διωγμοί, βιαιοπραγίαι! Ἡ ἀγάπη, ἡ εἰρήνη, ἡ ἀλήθεια ἐφυγαδεύθησαν καὶ βασιλεύει παντοῦ τὸ ψεῦδος, ἡ ἀδικία, ἡ κακοήθεια, ἡ πανουργία, ὁ φθόνος, τέλος πᾶσα κακία, ἀπόδειξις δὲ τρανή, τὸ ἐν Σερβίᾳ στυγερὸν κακούργημα, τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο δρᾶμα, τὸ ὁποῖον κατετάραξε καὶ βαθύτατα πάντας συνεκίνησε.

Σεῖς δὲ διάγετε τὸν βίον ἐν διηνεκεῖ φόβῳ καὶ τρόμῳ, διαρκῶς ἀπειλούμενοι καὶ εἰς τὸ μέλλον μετὰ δέους ἀτενίζοντες, ἐνῷ ἡμεῖς οἱ ἄ σ τ ο ρ γ ο ι καὶ ἀ ν ά λ γ η τ ο ι, οὔτε κἂν σκεπτόμεθα ὅτι ἔχομεν ἀδελφοὺς ἀλυτρώτους, στενάζοντας ὑπὸ τὸ βάρος ζυγοῦ βδελυροῦ!

Μετ' ἀγάπης ἐν Χριστῷ

Ἀντ. Ι. Μπόταση

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΠΡΟΣ ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΟΝ Γ' ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΕΡ. ΣΥΝΟΔΟΝ

Τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν πρὸς Ἰωακεὶμ τὸν Γ' εὑρισκόμενον εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἔγραψα ἅμα τῇ ἐκ δευτέρου ἐκλογῇ του ὡς Πατριάρχου εἰς τὸν περίβλεπτον τῆς Κ)πόλεως Θρόνον. Δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ κρίνω τὴν ἀξίαν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Γινώσκω μόνον ὅτι τοιαύτην ἐντύπωσιν προὐξένησε ἡ περὶ ἧς πρόκειται ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Α. Θ. Π. τὸν ἀείμνηστον Ἰωακείμ, ὥστε καὶ οὗτος δὲν ἔπαυσε διερωτῶν τοὺς περὶ αὐτὸν τίς ἄρά γε ἦν ἡ πρὸς Αὐτὸν τοιαύτην ἐπιστολὴν γράψασα Ἑλληνίς. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐν Κ)πόλει Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες οὐκ ὀλίγον ἠσχολήθησαν ἐπ' αὐτῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀκολούθους ἐπιστολὰς πρός τε τὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Σύνοδον αὗται ἀφεώρων τὸ σπουδαιότατον τότε Πατριαρχικὸν ζήτημα μεταξὺ Συνόδου καὶ Πατριάρχου, τὸ ὁποῖον εἰς τόσην ἀνησυχίαν εἶχεν ἐμβάλῃ τὸν ἁπανταχοῦ Ἑλληνισμόν, λόγῳ τῆς σφοδρᾶς διαμάχης ἥτις διεξήγετο τότε ἐν Φαναρίῳ οὐχὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐπιστολ. ἀρ. 38.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῇ 26ῃ Μαΐου 1901.

Παναγιώτατε!

Ἡ εἴδησις τῆς ἀνυψώσεως τῆς Ὑμ. Π. ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου μὲ ἐνέπλησε χαρᾶς.

Μέχρι τοῦδε μετὰ τρεμούσης καρδίας ἀνέμενον τὸ αἴσιον τέλος.

Ἡ φήμη τῆς Ὑμετέρας ὑψηλῆς νοημοσύνης καὶ ἀναπτύξεως εἶχε φθάσει καὶ μέχρις ἐμοῦ, μετὰ θάρρους δὲ καὶ ἐλπίδος ἀνέμενον τὴν παροῦσαν ἐκλογὴν δεομένη ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἀλλὰ τὸν αἴθριον, τὸν γλυκύν, τὸν γαλήνιον αὐτὸν οὐρανὸν ἐν τῇ φαντασίᾳ μου, ἓν μικρὸν νέφος τὸν ἐπισκιάζει. Εἶναι τοῦτο ἡ φήμη περὶ τῆς ἀγάπης Σας, περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς Σας πρὸς τοὺς Ῥώσσους

Ὡς λέγουσιν ἡ Υμ. Π. ἔχει κατὰ νοῦν ὅτι ὁ Β ο ρ ρ ᾶ ς φ υ σ ᾶ καὶ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Ὀρθοδοξίας πολὺ Σᾶς ἀπασχολεῖ.

Θὰ εἶχε καλῶς, ἂν τὸ θρήσκευμα δὲν συνεβάδιζε μετὰ τῆς Πολιτικῆς· πλὴν ἀτυχῶς οὕτως ἔχει. Ὁ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς καθήμενος τῆς θρησκείας, πολὺ πρέπει νὰ ζυγίσῃ ἀμφότερα.

Ἐὰν ἡ Υμ. Π. οὕτω φρονῇ καὶ ὑπὲρ τῶν Ρώσσων ἐργασθῇ, τότε τὸ μικρὸν αὐτὸ νέφος ἐξαπλοῦται καὶ καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ στερέωμα τοῦ αἰθρίου οὐρανοῦ μου, τῆς χαρᾶς μου δηλονότι ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ Σας, καθόσον τὴν θείαν Ὑμῶν νοημοσύνην, μεθ' ἧς ἡ Θεία Πρόνοια ἐπροίκισε τὴν Υμ. Π. θὰ τὴν μεταχειρισθῇ ὑπὲρ αὐτῶν.

Τότε δὲ *ἀλλοίμονον* τῇ Ἑλλάδι!

Θὰ εἴπητε, συγκρίνεις λοιπὸν τὴν μικρὰν Ἑλλάδα πρὸς τὴν μεγάλην Ρωσσίαν;

Ἀλλὰ τὰ μέρη ἅτινα σήμερον διεκδικεῖ αὕτη ὑπὲρ αὐτῆς ἦσαν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἄλλοτε, ἐξ ἧς ἐρρανίσθη τὰ φῶτα ἡ ἀφανὴς τότε καὶ ἀγροῖκος Ρωσσία.

Δὲν πρέπει μία τοιαύτη σκέψις νὰ μᾶς φέρῃ νῦν τὴν ἀπελπισίαν, διότι, ἐὰν ὅλοι ἐργασθῶμεν κρυφά τε καὶ φανερὰ ὑπὲρ τῆς Μητρός μας Ἑλλάδος, εἶνε δυνατόν, ταχέως νὰ ἐπανακτήσῃ αὕτη τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς, ἐὰν δὲ καλῶς ἐξετάσωμεν διαβλέπομεν ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑποφώσκει τὸ μέλλον!

Λοιπὸν *ἡμεῖς* τὰ τέκνα της διατί νὰ μὴν ἔλθωμεν εἰς βοήθειάν της;

Ποῖος κάλλιον τῆς Παναγιότητός Σας γινώσκει ὅτι ὁ Θεὸς καταρᾶται τὰ ἄστοργα τέκνα πρὸς τὴν Μητέρα καὶ τὰ ἀπάτριδα πρὸς τὴν ἑαυτῶν Πατρίδα!

Ἐὰν ὅθεν, ἡ Ρωσσία εἶνε σήμερον φίλη Σας, ἡ Ἑλλὰς εἶνε Μήτηρ Ὑμῶν, ἐὰν δὲ ἀνοίξητε τὸς φλέβας σας Παναγιώτατε, Ἑλληνικὸν αἷμα θὰ ῥεύσῃ ἐξ αὐτῶν καὶ οὐχὶ Ρωσσικόν.

Ἐὰν δὲ πάλιν ἡ Υμ. Παναγιότης δεικνύει φιλίαν πρὸς τοὺς ἀντιθέτους, ἀλλὰ κρύφιον βαθύτατον αἴσθημα ἐνυπάρχει ἐν τῇ εὐγενεῖ Αὐτῆς ψυχῇ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων, εἶμαι βεβαία ὅτι διὰ τῆς εὐστρόφου διπλωματίας ἥτις Τὴν χαρακτηρίζει θὰ συμβιβάσῃ τὴν φιλίαν πρὸς τοὺς μέν, μὲ τὰ συμφέροντα τῶν δέ, πρὸς αἴσιον ἀποτέλεσμα.

Εὐελπιστοῦσα εἰς τὴν ἔκτακτον ἱκανότητα τῆς Υμ.Π. συγχαίρω ἐμαυτήν.

Συγχαίρω τὴν ἡμετέραν Πατρίδα, συγχρόνως δὲ ἐκφράζω τὰ συγχαρητήριά μου εἰς τὴν Υμ. Παναγιότητα ἐπὶ τῇ ἀνυψώσει Αὐτῆς ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου,

Διατελῶ εὐσεβάστως

Ἑλληνίς

Σημ. Ὁ Ἰωακεὶμ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχικοῦ θρόνου τῇ 25ῃ Μαΐου 1901.

Ἐπιστολ. ἀρ. 38.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ 26)1)910.

Πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον.

Εἰς Κωνσταντινούπολιν

Πανιερώτατοι !

Ἀναγινώσκοντες τὴν ἐνυπάρχουσαν μεταξὺ Ὑμῶν καὶ τῆς Α.Θ.Π. Πατριάρχου Ἰωακείμ, διάστασιν, ἀπεφασίσαμεν ν' ἀποταθῶμεν Εὐσεβάστως πρὸς Ὑμᾶς, ὅπως οὐχὶ πλέον παρακαλέσωμεν ὡς πάντες πράττουσιν, ἀλλὰ καθυποβάλωμεν τὴν αἴτησιν μετὰ συστάσεως ἵνα εἰ δυνατὸν παύσῃ ἡ τοιαύτη ἔρις, καταστᾶσα πλέον ἀ φ ό ρ η τ ο ς, ἰδίως εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, καὶ ἐπικίνδυνος εἰς τὸ Ἔθνος μας ! Ἀνάγκη ἄμεσος καὶ ἐπείγουσα ἵνα ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα μέρη ὑποχωρήσωσι πρὸς τὸ καλὸν τῆς Πατρίδος, καθόσον οἱ Βούλγαροι βλέποντες τὴν ὑμετέραν αὐτόθι ἔριδα σπεύδουσι νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα τῶν Ἐκκλησιῶν ἀποστέλλοντες βουλευτὰς ἀντιπροσώπους εἰς Κ)πολιν ὅπως μᾶς ἁρπάσωσι τὰς Ἐκκλησίας, οἱ Πατέρες τοῦ Ἔθνους μας ; Διαμάχονται ποῖος θὰ λάβῃ τὰ πρωτεῖα ἢ ποῖος θὰ Κυβερνήσῃ μετὰ πλειοτέρας πλειοψηφίας !

Ἂς ἀφήσωμεν τ' ἀτομικὰ διότι αὐτὰ ἔφερον πάντοτε τὴν καταστροφήν μας, ἂς ὑποχωρήσωμεν ἔστω καὶ πρὸς ἀτομικήν τινὰ ζημίαν μας ὑπὲρ τοῦ ὅλου, καὶ τότε ἀναδεικνυόμεθα ἀνώτεροι !

Εὐελπιστοῦμεν καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θέλετε ἀμφότερα τὰ μέρη ὑποχωρήσει, ἀλλ' ἂν ἡ ἐπιμονὴ ἐξακολουθήσῃ μέχρις ἐσχάτων πρὸς καταστροφὴν τῶν Ἐθνικῶν ἡμῶν σπουδαίων συμφερόντων, ὢ τότε ! ἂν ἔχωμεν καὶ ρανίδα Ἑλλην. αἵματος εἰς τὰς φλέβας μας ὀφείλομεν ἡμεῖς αὐτοὶ νὰ κρεμάσωμεν πάντας Ὑμᾶς τοὺς ὑπὲρ τῆς φιλαρχίας μαχομένους Συνοδικούς τε καὶ Πατριάρχην πρὸς παραδειγματισμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν.

Εὐσεβάστως ὑπογραφόμεθα

Ἕλληνες Μακεδόνες

Ἐπιστολ. ἀρ. 40.

Πρὸς τὴν Α. Ο. Π. Πατριάρχην Ἰωακεὶμ τὸν Γ.

Εἰς Κωνσταντινούπολιν

Παναγιώτατε!

Ἀναγινώσκοντες τὰ διατρέχοντα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν Ἁγ. Συνοδικῶν ἀντίδρασιν προκειμένου περὶ τῆς ἀριστίνδην συγκλήσεως κτλ. μεγίστης πικρίας ποτήριον καταπίνομεν, διότι διακρίνομεν ὅτι εἰς τὰς παρούσας Ἐθνικὰς ἡμῶν περιστάσεις μία τοιαύτη διαμάχη μεγάλας καταστροφὰς θὰ ἐπιφέρῃ. Καὶ ἤδη ἐπωφελούμενοι οἱ Βούλγαροι στέλλουσι βουλευτὰς καὶ ἀντιπροσώπους αὐτόθι ὅπως τὰς ἐκκλησίας μας ἁρπάσωσι.

Σήμερον μὲ δρυμύτατον κάλαμον καὶ πρὸς τοὺς Ἁγ. Συνοδικοὺς γράφομεν καὶ εἰς τὰ ἀντίθετα πρὸς τὴν Ὑμ. Παναγ. φύλλα τοῦ τύπου ὅπως ἐπέλθῃ εἰ δυνατὸν ἀμοιβαία ὑποχώρησις εἴς τινα σημεῖα πρὸς γενικὸν καλόν, καὶ ἵνα ἡ φιλαυτία ἐκριζωθῇ πρὸς πρόληψιν Ἐθν. καταστροφῆς, ἥτις ἐπίκειται. Διὰ τοῦτο ἀπευθυνόμενοι καὶ πρὸς τὴν Ὑμ. Παναγιότητα ὅπως εἰ δυνατὸν ὑποχωρήσῃ, οὕτω πως δὲ αὐτοθελήτως ὑποχωρῶν ἀνυψωθῇ εἰς τὰ ὄμματα οὐχὶ μόνον τῶν φίλων του ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν του. Ὑπὸ τῆς Ὑμετ. ἀνωτέρας διανοίας, θέλετε ὁδηγηθῇ εἰς ὅτι καλὸν πρὸς τοῦτο.

Εὐελπιστοῦντες διὰ τὴν ταχεῖαν καὶ αἰσίαν ἔκβασιν τῆς ὑποθέσεως, μετ' εὐγνωμοσύνης ὑπογράφομαι ἀντιπροσωπεύουσα πλείστους Ὁμογενεῖς Μακεδόνας.

Ἑλληνὶς

Ἐπιστολ. ἀρ. 41.

Πρὸς τὸν κ. Διευθ. καὶ Ἰδιοκτήτην τῆς Ἐφημερίδος

« Ἀνατολικὸς Ταχυδρόμος »

Εἰς Κωνσταντινούπολιν

Κύριε Διευθυντά!

Ἐν τῷ ὑμετέρῳ φύλλῳ διεκρίνομεν τὴν μονομερῆ ὑπεράσπισιν τῶν Συνοδικῶν καὶ τὴν καταπολέμησιν οὕτως εἰπεῖν, παντὸς ὅτι τὸ

Πατριαρχικόν. Ἡμεῖς οὔτε ὑπὲρ τῆς μιᾶς μερίδος τιθέμεθα οὔτε ὑπὲρ τῆς ἄλλης, διότι τὰ κόμματα εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις ἐπιφέρουν καταστροφήν, διαβλέπομεν δ᾽ ὅτι σεῖς ἀντὶ νὰ ῥίπτητε ὕδωρ ἐπὶ τοῦ πυρός, ῥίπτετε ἔλαιον καὶ τοιουτοτρόπως ἐνόσῳ τὰ Ἑλληνικὰ φύλλα αὐτόθι ὑποστηρίζουσι τὴν φιλαρχίαν τῶν μὲν ἢ ἄλλα τινὰ τὴν φιλαυτίαν τοῦ δέ, οὐδεμία ποτὲ συμφωνία θὰ ἐπέλθῃ.

Μὰ πρὸς Θεοῦ, δὲν βλέπετε τοὺς Βουλγάρους, οἵτινες ἐπωφελούμενοι τῶν ἀνοήτων καὶ τερατωδῶν αὐτῶν διχονοιῶν, ἀποστέλλουσι βουλευτὰς αὐτόθι πρὸς ἁρπαγὴν τῶν ἐκκλησιῶν μας;

Δὲν γράφετε πρὸς τοὺς Ἁγ. Συνοδικοὺς νὰ παύσωσιν ἐπιμένοντες εἰς τὰ δῆθεν νόμιμα καὶ εἰς τὴν Α. Π. τὸν Πατριάρχην νὰ παύσῃ καὶ αὐτὸς ἐπιμένων, ὅπως ἐπέλθῃ ταχύτερον μία συμφωνία ἵνα προλάβωμεν τὴν ἐπὶ θύραις καταστροφήν μας; Ἂν ἐξακολουθήσετε λιβανίζοντες τὰ δίκαια τῶν Συνοδικῶν, αὐτοὶ ἐπὶ τοσοῦτον φουσκώνουν καὶ οὐδέποτε θὰ ὑποχωρήσουν, καθὼς καὶ τὰ Πατριαρχικὰ φύλλα ἂν ἐξυμνοῦν τὸν Πατριάρχην. Τὸ τέλος θὰ ἦνε τὰ κέρδη τῶν ἐχθρῶν μας πρὸς μακαριότητα τῆς μωρίας μας.

Εἰδοποιοῦμεν ὡς ἐκ τούτου ὑμᾶς ὅτι ἂν δὲν παύσητε αὐτὴν τὴν ἄνευ κρίσεως καὶ ἀντεθνικὴν πορείαν, θὰ ἐπιστρέψωμεν πάντες οἱ ἐν Μακεδονίᾳ διὰ παντὸς τὸ φύλλον σας καθὼς καὶ εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς τὸ αὐτὸ θὰ πράξωμεν.

Προσκαλέσατε εἰ δυνατὸν ὑμεῖς κάλλιον, πάντας τοὺς Συντάκτας καὶ Διευθυντὰς τῶν διαφόρων φύλλων αὐτόθι, καὶ συστήσατέ τους τὸν Ἐθνικὸν κίνδυνον ἵνα γράψητε πάντες ἀπὸ κοινοῦ ὑπὲρ τῆς συμφιλιώσεως καὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ νῦν Πατριάρχου ἐν τῷ θρόνῳ του, διότι μεθ᾽ ὅλα τὰ ἐλαττώματά του, ἔχει νοημοσύνην, σθένος, ἐπιμονήν, ἐπιβλητικότητα πρὸς τοὺς Ὀθωμανούς, καὶ ἀντιπροσώπους τῶν ξένων Δυνάμεων· ἔχει ἀρκετὰ τέλος τὰ κατάλληλα διὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὀδυνηρὰν περίστασίν μας.

Ἔπειτα μία ἀλλαγή, ἀντὶ καλοῦ, κατ᾽ αὐτὰς τὰς κρισίμους περιστάσεις, μέγιστον κακὸν θὰ ἐπιφέρῃ, μὴ ἐξευτελίζετε δὲ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν Πατριάρχην, πρὸς τοὺς ξένους ἐχθροὺς ἡμῶν, διότι πρὸς βλάβην τοῦ Ἔθνους μας ἐργάζεσθε.

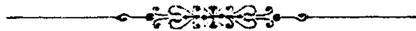
Διατελοῦμεν

Ἕλληνες Μακεδόνες

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΠΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Εἰς τὰς ἐφεξῆς σελίδας παραθέτω διαφόρους ἐπιστολάς, ἀναγομένας εἰς διάφορα ζωτικώτατα ζητήματα διὰ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἐθνικὴν ἰδέαν ἐφ' ὧν ἦτο ἀναγκαιότατον νὰ δοθῇ ἡ δέουσα προσοχὴ καὶ μέριμνα. Τινὰ ἐκ τῶν ζητημάτων τούτων, ὡς ἡ ἵδρυσις ὑποκαταστημάτων τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν ἐκαρποφόρησαν, ἄλλα δὲ μελετηθέντα προσηκόντως πολλαχῶς ἐξυπηρέτησαν τὴν ἐθνικήν μας ἰδέαν. Ἐπίσης δημοσιεύω καὶ ἄρθρα τινὰ περὶ ὧν ἔχω ἤδη κάμη τὸν προσήκοντα λόγον ἐν ταῖς προηγουμέναις σελίσι τοῦ παρόντος βιβλίου.

Ἐπιστολ. ἀρ. 42.

Τράπεζαν Ἀθηνῶν
«Γεν. Διεύθυνσις»

Ἐν Ἀθήναις 28 Μαρτίου 1903.

Κύριον Κ. Φ. Αὐγερινὸν κτλ. κτλ.

Εἰς Θεσσαλονίκην

Ἀξιότιμε Κύριε,

Ἔλαβον τὴν ἀπὸ 15 τρέχοντος Ἐπιστολήν Σας τῆς ὁποίας ἐσημείωσα τὸ περιεχόμενον ἀναφορικῶς πρὸς τὰς σκέψεις Σας περὶ ἱδρύσεως ἐν Θεσσ)νίκῃ ὑποκαταστήματος τῆς ἡμετέρας Τραπέζης.

Ὁπόταν ἐπιστῇ ἡ στιγμὴ ἱδρύσεως ἐν Μακεδονίᾳ τοιούτου Ὑποκαταστήματος, νὰ εἶσθε βέβαιος ὅτι θέλω λάβει ὑπ' ὄψει τὴν εὐγενῆ Ὑμῶν σύστασιν καὶ θέλω σοβαρῶς σκεφθῇ ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς ταύτης ἰδέας καὶ εἰς τίνας δηλ. πόλεις τῆς Μακεδονίας θέλουσιν ἱδρυθῇ τοιαῦτα ὅπως ῥάδιον ἐκπληρώσωσι μόνον τὸν ἐν τῇ φύσει τοιούτου ἱδρύματος ἐγκείμενον κερδοφόρον σκοπόν του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἕτερον σπου-

δαιότατον ἐπίσης σκοπὸν τῆς ἐνισχύσεως τοῦ αὐτόθι ὁμογενοῦς στοιχείου.

Ἐπὶ τούτοις δεχθῆτε παρακαλῶ τὰς φιλικάς προσρήσεις καὶ εὐχαριστίας μου.

ὅλως Ὑμέτερος

Ι. Πεσματζόγλου

Ἰούνιος 1913.

ΡΩΣΣΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Περὶ τῶν Βουλγαρικῶν ἀξιώσεων 1)

Ὁ « Ρωσσικὸς Λόγος » εἰς μακρὸν αὐτοῦ ἄρθρον περὶ τῶν συμμαχικῶν διαφορῶν, γράφει τὰ ἑξῆς ἄξια προσοχῆς:

« Οἱ Βούλγαροι μὴ ῥίψαντες οὔτε μίαν βολὴν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀξιοῦ καὶ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ, παρασκευάζονται νὰ σφετερισθῶσιν ἐδάφη δαψιλῶς ποτισθέντα ὑπὸ Σερβικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ αἵματος.

Εἰς ἡμᾶς τυγχάνει λίαν ἐναργὲς καὶ εὐνόητον τὸ ἐπὶ μιᾷ ἀγενεῖ προσβολῇ, φυσικὸν αἴσθημα τῆς πικρίας ὅπερ θὰ κρύπτωσιν εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας των οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Ελληνες ἐὰν ἀναγκασθοῦν νὰ παραδώσουν εἰς τοὺς τέως συμμάχους των τὰ ἐδάφη ἐκεῖνα τῶν ὁποίων οἱ πληθυσμοὶ οὐ πρὸ πολλοῦ ἔτι προϋπάντων αὐτοὺς μὲ ἐνθουσιώδεις ἀλαλαγμοὺς ὡς ἐλευθερωτάς.

Τὰ τεκμήρια τῆς ὁμοθύμου δυσαρεσκείας καὶ ἀγανατήσεως θὰ στραφῶσι ταχέως κατ' αὐτῆς τῆς Βουλγαρίας. Ὁ ἀμερόληπτος παρατηρητὴς διαβλέπει ἐνταῦθα μόνον τὴν ἔκρηξιν τοῦ σωβινισμοῦ. Οἱ Βούλγαροι φαντάζονται, ὅτι μόνον αὐτοὶ διετράνωσαν πρωτάκουστα ἀνδραγαθήματα καὶ κατήγαγον περικλεεῖς θριάμβους ».

Ἔτι δεινότεροι παριστάνονται οἱ ἰσχυρισμοὶ ὅτι οἱ πληθυσμοὶ τῆς Μακεδονίας θέλουν νὰ παραμείνουν βουλγαρικοὶ πάσῃ θυσίᾳ. Δυστυχῶς οἱ Σέρβοι διαβεβαιώνουν ὅτι τοὐλάχιστον μέρος τῶν πληθυσμῶν τῆς δυτικῆς Μακεδονίας, ἐπιθυμεῖ νὰ παραμείνῃ Σερβικόν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐκπλήσσονται τίνι τρόπῳ οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τοῦ νοτιοδυτικοῦ τμήματος τῶν διαφιλονεικουμένων περιφερειῶν δύνανται νὰ ἐπιθυμοῦν τὸν ἐκβουλγαρισμόν των.

1) Ἴδε περὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὄπισθεν σελὶς 22.

Ἐπιστολ. ἀρ. 43.

CHÈRE MADAME, [1])

Je vous demande mille pardons de n'avoir pas pu me rendre à votre invitation. Outre que j'étais indisposé j'ai eu constamment du monde.

À quelle heure pourrai-je venir aujourd hui pour vous voir ainsi que le........

Respectueusement à vous
A. Billioti.

Ce dimanche
3 heures p : m :

Τοῦ ἰδίου

Itso Iovan Pulio a menacé il y a trois mois déjá Iovan Melio et est supposé être celui qui l'a blessé maintenant.

Ἐπιστολ. ἀρ. 44

Ἀθῆναι, 8 Ἰουλίου 1909.

Φίλη Κυρία,

Εἶδον τὸν κ. Θεοτόκην ὅστις λυπεῖται μεγάλως ὅτι ἕνεκα τῆς κατάστάσεως τῆς Βουλῆς δὲν ἔχει τὸν χρόνον νὰ σᾶς ἴδῃ νῦν. Μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως θέλει σᾶς δεχθῇ μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς λίαν προσεχῶς εἰς τὸν οἶκον του, ἐπιστρεψάσης καὶ τῆς κυρίας Θεοτόκη ἐκ Κερκύρας ἀπὸ προχθές.

Δέχθητε τὰς φιλικάς μου προσρήσεις.

Ὑμέτερος
Ν. Χατζίδκος
Πρόεδρος τῆς Βουλῆς

---

1) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μία ἐκ τῶν πολλῶν συνθηματικῶν ἃς κρατῶ, τοῦ Ἄγγλου Προξένου τότε ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀπευθυνομένη πρός με ἀφεώρα συνάντησίν μου περὶ σπουδαιοτάτου ζητήματος ἀφορῶντος τὰς Μακεδονικὰς ἐνεργείας μας.

Ἐπιστολ. ἀρ. 45.

Ἀθῆναι 5 Ἰουνίου 1909.

Φίλη Κυρία !

Ἀτυχῶς χθὲς δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω τὸν κ. Θεοτόκην καὶ συνεννοηθῶ μετ᾽ αὐτοῦ περὶ ὑμῶν. Θέλω τὸν ἴδη αὔριον μ. μ. καὶ θὰ σᾶς εἰδοποιήσω ἐγκαίρως.

Ὑμέτερος

Ν. Χατζίσκος

Ἐπιστολ. ἀρ. 46.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 4ῃ Αὐγούστου 1903.

Εἰς Ἀθήνας

Φίλε κ. Γρηγόριε [1])

Τὴν 26ην λήξαντος ὁ κ. Ἀθ. Τσιμσᾶς ἔγραψεν ἀναγγέλων ὑμῖν τὸν ἀναδιορισμόν σας, ἀλλὰ μὴ λαβὼν εἰσέτι ἀπάντησίν σας ἀνησυχεῖ.

Τὴν 29ην Ἰουλίου περὶ ὥραν 12 ¹|₂ Τουρκικὴ λησταναρχικὴ συμμορία ἐκ 300 ὡς ἔγγιστα, εἰσήλασεν εἰς Γουμέντζαν ρίψασα δυναμίτιδας πολλὰς εἰς διάφορα μέρη καὶ κατὰ τοῦ κ. Σακελλαρίου σωθέντος καὶ πάλιν ἐκ βεβαίου κινδύνου! Συνελήφθησαν περὶ τοὺς 150 Βούλγαροι κρατούμενοι εἰσέτι ἐν Γουμέντζῃ, ὧν πολλοὶ ἀνηλεέστατα ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐξυλοκοπήθησαν. Ἡ ἐν Γουμέντζῃ φρουρὰ ἐνισχύθη ἐπαρκῶς. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀποπείρας ταύτης δυσάρεστον εὐτυχῶς οὐδέν. Οἱ λησταντάρται εἰσελθόντες καὶ τὸν πανικὸν ἐνσπείραντες ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Τὴν ἑπομένην ἑσπέραν ἐνέπρησαν τὸν οἶκον Πίπτσε τοὺς δὲ τοῦ Οἰκονόμου Π. Δημητρίου καὶ Χρήστου Πούλκα ἐκρήμνισαν ἵνα μὴ πυρπολουμένων καὶ αὐτῶν ἐπεκταθῇ τὸ πῦρ καὶ ἐπὶ τῶν γειτονικῶν οἰκιῶν τῶν φίλων τοῦ κομμάτου.

Εὐτυχῶς ὅμως τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ κ. Πίπτσε καὶ οἱ ἄλλοι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν εἶχον κατέλθῃ εἰς Γουμέντζαν τοῦ στρατοῦ τῆς Κρίβας μεταβάντος εἰς Γουμέντζαν. Πλεῖστοι ἐκ Κρίβας πάλιν συνελήφθησαν.

1) Διδάσκαλος ἐν Μακεδονίᾳ ἀκραιφνής, πατριώτης, δεξιός μου βραχίων καὶ φόβητρον τῶν Βουλγάρων συμμοριτῶν.

Χρήματα . . . ἀκόμη δὲν ἐξῆλθον. Τοὺς ἐν Γουμέντζῃ πανικὸς ἔχει καταλάβη φοβουμένους δευτέραν ἀπόπειραν.

Σᾶς ἀναμένω τὸ ταχύτερον πρὸς διευθέτησιν τῶν Σχολικῶν.

Ἀναμένων ἀπάντησίν σας ταχίστην ἐπ' ὀνόματι τοῦ κ. Ι. Καλ.

Διατελῶ

Μ. Α.

Ἐπιστολ. ἀρ. 47.

Salonique, le 14 Juin 1905.

Madame,

En recevant la Croix du Sauveur Hellénique, mon premier devoir est de venir vous adresser l'expression de toute ma gratitude et de ma vive reconnaissance.

J'ai su par Mr Ely que vous avez bien voulu interceder pour tous deux auprès de I. E. Monsieur le Ministre des affaires Etrangères. Je sais aussi maintenant que c'est grâce à votre gracieux appui que notre requête a été entendue.

Je ne pourrai jamais, Madame, oublier ce que vous avez fait surtout pour moi en cette circonstance; et c'est du fond du cœur que je viens vous dire, Merei.

Veuillez agréer, Madame, avec mes sentiments d'inaltérable reconnaissance l'hommage de mon respect.

Verien [1]

Ἐπιστολ. ἀριθ. 48.

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 17 VII 903.

Ἐρίτιμος Κυρία Αὐγερινοῦ,

Διὰ τῆς παρούσης ἀναγγέλω Ὑμῖν τι ὅπερ θὰ σᾶς ἐκπλήξῃ.

Ὁ Παναγιώτατος Θεσσαλονίκης δι' ἐγγράφου του ὑπὸ ἡμερ. 5 Ἰουλίου μοὶ ἀνήγγειλε ὅτι ἡ Ἐφορεία τῶν Ἐκπαιδευτηρίων λυπεῖται, ὅτι δὲν δύναται ν' ἀνανεώσῃ τὴν μετ' ἐμοῦ συμφωνίαν ἕνεκα λόγων οἰκονομικῶν.

---

1) Ἴδε περὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὄπισθεν ἐν τῷ Α' Μέρει τοῦ παρόντος βιβλίου.

Γνωρίζουσα τὴν ἐκτίμησιν διὰ τῆς ὁποίας ἔχω τὴν τιμὴν νὰ μὲ περιβάλητε, ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ὁμολογήσητε πρὸς τιμήν μου, ὅτι μία τοιαύτη ἀπόφασις, ἐὰν ἐπικυρωθῇ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἰθυνόντων εἶναι ὀλεθρία διὰ τὸ Ἑλλην. Παρθεναγωγεῖον τόσον ὅσον ἀχάριστος καὶ ἄδικος πρὸς ἐμέ, τὴν ὁποίαν γνωρίζετε μετὰ πόσης ἐκτιμήσεως ἐτίμα ἡ ὑπηρεσία καὶ πῶς μετὰ δακρύων οἱ γονεῖς μὲ παρεκάλουν ἀναχωροῦσαν νὰ μὴ τοὺς ἐγκαταλείπω.

Μὲ τὴν πεποίθησιν λοιπὸν ταύτην διατελοῦσα, πιστεύω, ὅτι δὲν θὰ λείψητε νὰ κάμητε τὰς ἀπαιτουμένας συστάσεις πρὸς τοὺς ἁρμοδίους ὅπως φροντίσουν νὰ ἐξοικονομήσουν τὰ πράγματα, οὐχὶ χάριν ἐμοῦ, ἥτις καλῶς γνωρίζετε, ὅτι παρὰ τὴν θέλησιν τῶν ἀδελφῶν μου θὰ ἐπανέλω εἰς Θεσσαλονίκην, ἀλλὰ χάριν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων διὰ τὰ ὁποῖα οὐκ ὀλίγον εἰργάσθην ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ἐξιδιασμένην διεύθυνσιν ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὡς ὑμεῖς γνωρίζετε νὰ ἐμπνέητε, μᾶς ἐνεσπείρατε βαθύτατα ἐν τῇ ψυχῇ τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα καθῆκον. οὐχὶ λέγω, χάριν μόνον τῶν ἀδελφῶν μου ἀλλὰ καὶ τῶν γονέων μου καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν μου δύναμαι ν' ἀνταλλάξω πρὸς τὴν ἐπιστροφήν μου εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἴσως καὶ διὰ τοῦτο ὁ Παναγιώτατος [1]) ἐπιζητεῖ τὴν ἀπομάκρυνσίν μου προφασιζόμενος τὰ οἰκονομικά ! !

Ἀλλὰ ποῖα οἰκονομικά; Μήπως ἐγένετο ποτὲ μετ' αὐτῶν οἱαδήποτε συμφωνία ;

Παρὰ τῶν ἁρμοδίων διωρίσθην ἵνα διευθύνω τὸ Παρθεναγωγεῖον καὶ διδάξω ἐν αὐτῷ.

Ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ὑμεῖς μὲ τὴν ἐπιρροὴν ἣν αὐτόθι κέκτησθε θὰ ὑποστηρίξητε τὸ ζήτημα καὶ θὰ κερδίσωμεν. Σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸν μυστικὸν ἱερόν μας πόθον τὸν ἀμοιβαῖον, ἄλλως, εἰς μάτην ὅσα συνεφωνήσαμεν ἐὰν διὰ μικράν τινα δῆθεν οἰκονομίαν ἐπικυρώσουν τὴν ἀντιπατριωτικὴν καὶ ἀντεθνικὴν ἀπόφασιν τοῦ Παναγιωτάτου !

Διερχομένη ἐξ Ἀθηνῶν θὰ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ σᾶς ἴδω καὶ λάβω τὰς ὁδηγίας ὑμῶν.

Διατελῶ κτλ.

Μαρία Ἀργυροπούλου
Διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου Θ(ρ)νίκης

1) Πρόκειται περὶ τοῦ σλαυοφίλου Μητροπολίτου, περὶ οὗ ἤδη ἔγραψα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΝ

Ὁ Γάλλος δημοσιογράφος κ. Μαυρίκιος δὲ Βαλλέρ, παρακολουθήσας τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον ἐδημοσίευσεν ἄρθρον εἰς τὴν Ἐφημερίδα «Paris Midi» δι' οὗ κατεστιγμάτισε τὰ ὄργια τῶν Βουλγάρων ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι. Λαβοῦσα γνῶσιν τοῦ ἄρθρου ἐκείνου ἀπέστειλα πρὸς τὸν κ. Βαλλὲρ τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν.

Athènes, 2 Août 1913.

MONSIEUR LE DIRECTEUR,

Le «Journal du Soir» d' Athènes a reproduit en traduction l'article que le «Paris-Midi» a publié sous votre signature le 24 Juillet sur les Bulgares. Je l'ai lu et je ne puis pas m'empêcher de venir vous exprimer mes sentiments de profonde reconnaissance et de vous serrer la main du fond du cœur comme femme et comme Grecque, et cela au nom de toutes mes compatriotes, qui éprouvent pour votre noble courage les sentiments de la plus haute admiration.

Nous vous remercions toutes non seulement par ce que vous défendez généralement les droits de notre Patrie, que tout homme de cœur et d'une intelligenee éclairée reconnaît comme le berceau des lumières et de la civilisation, mais encore par ce que vous êtes un des premiers publicistes éminants qui jetez un cri d'horreur contre les atrocités inouies de ces descendants des Scythes, en levant le rideau d'une main ferme pour faire luire la verité sur les horreurs commises par les Cannibales de Rhodope.

Vous avez raison de dire qu'il faut exclure de la péninsule Balcanique et exiler dans les terres éloignées, d'où leurs ancêtres sont sortis, ces Huns modernes, pour le salut de l'humanité et afin que nous n'ayions pas à déplorer par la suite d'autres scènes de vandalisme.

Un peuple comme les hordes bulgares, portant en lui-même les instincts de la dévastation et de la ruine, trouvant

que l'incendie, les supplices et le déshonneur sont des moyens d'action pouvant être pratiqués en plein vingtième siècle, n'est pas digne de figurer dorénavant sur la carte de l'Europe, car il constitue une véritable honte pour ceux qui le supportent.

Ayant parcouru les malheureuses contrées de la Macédoine, vous en avez emporté les impressions les plus vives d'indignation et d'horreur sur la race bulgare. Il y a pourtant des journalistes, se donnant comme sérieux dans l'Europe Occidentale, qui pour des raisons inavouables prennent la défense de cette race, plus sanguinaire que les tigres et présentent les Bulgares richement travestis comme les Prussiens de l'Orient.

A mon avis, ces journalistes méritent les peines les plus sevères, car, pour un plat de lentilles probablement, ils foulent aux pieds tous les sentiments de conscience et d'humanité. Voyez un peu ce vieil inconscient qui cherche, dans les colonnes du plus grand journal du monde, à faire valoir aux yeux de tous ceux qui peuvent lire anglais les qualités dignes d'éloges des massacreurs, des incendiaires et des satyres.

Vous vous demandez avec étonnement quelle est la matière avec laquelle ont été faits les diplomates et les financiers, qui restent indolents devant une pareille situation.

Nous partageons entièrement vos sentiments, car nous ne voulons pas encore croire que les intérêts matériels sont d'une puissance telle dans la vieille Europe, qu'ils peuvent dicter à des Chrétiens des sentiments d'amnistie pour les bourreaux des femmes et des jeunes créatures, qui assouvissent leur rage sanguinaire en violant les vierges et en les massacrant en présence de leurs mères et de leurs sœurs éplorées. Quelle honte pour ceux qui restent impassibles devant de pareilles orgies effroyables et inouïes.

Au nom de l'humanité et de la grande religion du Ghrist,

n'hésitez pas, Monsieur le Directeur, d'élever encore la voix et de protester devant les Puissants de la terre en faveur des victimes de pareilles atrocités.

Dieu ne voudra pas qu'on continue à rester sourds à votre noble initiative.

Veuillez agréer, Monsieur le Directeur, avec mes sentiments de reconnaissance et d'admiration l'assurance de ma haute considération.

M. Aviérino.

Ο ΠΕΡΙΩΝΥΜΟΣ ΣΑΝΔΑΣΚΗΣ

Ὑπὸ τὸν τίτλον "*ὁ Περιβόητος Σανδάσκης*".—*Τὸ καταστρεπτικόν του ἔργον ἐν Μακεδονίᾳ.* — "***Μία Ἐπιστολὴ Ἑλληνίδος***" ἀπέστειλα πρὸς τὸν «Χρόνον Ἀθηνῶν» τὴν κατωτέρω Ἐπιστολὴν ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 17 Ἰουνίου 1913 ὡς ἑξῆς:

Παρὰ διακεκριμένης Ἑλληνίδος διαμενούσης ἄλλοτε ἐν Μακεδονίᾳ ἐλάβομεν χθὲς τὴν κάτωθι ἐπιστολήν:

Ἀξιότιμε κ. Συντάκτα,

Μετ' ἀπορίας ἀνέγνωσα σήμερον εἴς τινα ἐφημερίδα δημοσιευθεῖσαν συνέντευξιν ἑνὸς ἐκ τῶν ῥεπόρτερ αὐτῆς μετὰ τοῦ περιβοήτου λῃστάρχου Σανδάνσκη, τοῦ ἐκ Πειραιῶς διερχομένου διὰ τοῦ Αὐτριακοῦ «Ἀμπάτζια» καὶ εἰς Αὐλῶνα μεταβαίνοντος, πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν μεγαλεπηβόλων αὐτοῦ σχεδίων ὡς γράφει ἡ ἐν λόγῳ ἐφημερίς, ἀποκαλοῦσα συγχρόνως αὐτὸν τὸν αἱμοβόρον, Βοεβόδαν!!

Ἠπόρησα, λέγω, ἰδοῦσα ταῦτα εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐφημερίδα, ἡ ὁποία ἴσως ἀγνοεῖ τί σημαίνει διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν τὸ ὄνομα Σανδάνσκη.

Καὶ τὰς πέτρας ἐὰν ἐρωτήσητε περὶ αὐτοῦ ἐν Μακεδονίᾳ θὰ ἀφήσωσι στεναγμὸν βαθύτατον, καὶ ἐὰν εἶχον στόμα, θὰ σᾶς ἔλεγον, ὁπόσαι ἑκατόμβαι ἀτυχῶν Ἑλληνομακεδόνων, ἀνυπερασπίστων, ἐθυσιάσθησαν εἰς τὴν θηριωδίαν τοῦ ἀπεχθοῦς τούτου Βουλγάρου.

Παρηγορούμαι νὰ πιστεύω, ὅτι εἰρωνικῶς τὸν ἀπεκάλει οὕτως, ἐν τούτοις δὲν τὸ θεωρῶ εὐπρεπὲς—ἵνα μὴ εἴπω τι ἄλλο—, ὅταν αὐτὰ τὰ φύλλα τῆς Σόφιας ὑβρίζουσιν ἀποκαλοῦντα αὐτὸν ὠμὸν λήσταρχον, ἡμεῖς νὰ τὸν ἀπεικονίζομεν διὰ ῥοδίνων χρωμάτων, ψυχολογοῦντες δῆθεν τὴν μορφήν του.

Οὐχί, Ἕλληνες καὶ Ἑλληνίδες.

Ὁ περιβόητος οὗτος λήσταρχος δὲν ἔχει τι τὸ εὐγενὲς ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτοῦ ὡς τὸ σημερινὸν φύλλον γράφει.

Κατ' ἐπανάληψιν ἰδοῦσα αὐτὸν ἐν Μακεδονίᾳ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ Συντάγματος, ὅτε ἐνεφανίσθη πλέον ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῶν πόλεων ἐλευθέρως ὁ δήμιος οὐχὶ μόνον τῶν Ἑλλήνων νων ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Βουλγάρων, ἐπὶ τῆς μορφῆς του διέκρινέ τίς τι τὸ βλοσυρόν, τὴν θηριωδίαν καὶ τὸ ἀπαίσιον σκότος τῆς δυσώδους ψυχῆς του.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ἀντὶ νὰ γραφῇ ὅ,τι ἐδημοσιεύθη τὴν πρωΐαν, ἐσπεύδομεν καὶ τὸν συνελαμβάνομεν αἰχμάλωτον ἐμποδίζοντες αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Ἀλβανίαν, ἔνθα πάλιν θὰ....... δράσῃ..... εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καθόλου.

Πρὸς πλειοτέραν ἀπόδειξιν τῶν γραφομένων μου καὶ ζωηρότερον χρωματισμὸν τοῦ Σανδάνσκη σᾶς παραθέτω κατωτέρω ἀπόσπασμα ἐκ τῆς «Ἀληθείας» τῆς Θεσ)νίκης τῆς 4 Αὐγούστου 1904, ἥτις ἐρανίσθη ταῦτα ἐκ τῶν «Μεταρρυθμίσεων» τῆς Σόφιας ὄργανον τοῦ Βουλγάρου Μιχαηλόφσκη.

«Μετὰ βαθείας λύπης, ἔγραφε τότε ἡ ἐν λόγῳ Βουλγαρικὴ ἐφημε»ρίς, ἐρχόμεθα νὰ διακηρύξωμεν τὰς ἀνηκούστους θηριωδίας τὰς »ὁποίας ἡ γνωστὴ καταστᾶσα μάφια διέπραξε κατὰ τοῦ ἀπροστατεύτου »Μεκεδόνος, ἀναγνωρίζοντες τὴν εὐθύνην ἣν ὑπέχομεν καταγγέλλοντες »τὰς διαπραχθείσας ὠμότητας.

»Δυὰς κακούργων, ὀνομαστῶν, ὁ Σανδάνσκη καὶ ὁ Τσερνοπέεφ, »ἀφοῦ ἐν αὐτῇ τῇ Βουλγαρίᾳ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διέπραξαν διάφορα κα»κουργήματα, ἀπεστάλησαν κατὰ τὸ ἔαρ τοῦτο ὑπὸ τῶν Τατάρτσεφ »καὶ Μάτωφ εἰς Μακεδονίαν ἐπὶ κεφαλῆς ἕκαστος μιᾶς συμμορίας »καὶ φορτωμένοι ἀπὸ χρήματα δοθέντα αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Δημητρίου »Ἀγούρα, προέδρου τῆς δῆθεν φιλανθρωπικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐν»ταῦθα Μακεδόνων προσφύγων.

«Μόλις διῆλθον τὰ σύνορα οἱ ἀπεχθεῖς οὗτοι λησταί, διέπραξαν »πάντα τὰ ἀνήκουστα κακουργήματα κατὰ τῶν ἀπροστατεύτων χωρι»κῶν τῆς Μακεδονίας.

«Ἐν πρώτοις ἂς ἀναφέρωμεν τὰ περὶ Σανδάσκη. Μὴ δυνηθεὶς οὗτος »νὰ συλλάβῃ τοὺς χωρικοὺς Γραδέβου, Σιρβίνοβο, Βιστρίτσας, Ὀσό-

»βας, Βλάχων 'Ορονόβου κτλ., διότι εἶχον τραπῆ εἰς φυγὴν ὅπως ἀπο-»φύγωσι τὰς κακουργίας του καὶ τὴν ἀργυρολογίαν του, ἀπεφάσισε τὴν »ἐξόντωσιν αὐτῶν. Τῇ 11η 'Απριλίου ἐ. ἔ., συμπλοκῆς γενομένης με-»ταξὺ τῶν συντρόφων του καὶ τῶν Τούρκων, οὗτοι εὗρον ἐπὶ τοῦ φο-»νευθέντος συμμορίτου Γαζέπωφ κατάλογον τῶν ὡς ἀνωτέρω χωρικῶν »οἵτινες ἕνεκα τούτου θεωρηθέντες ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως »ὡς συμμορῖται συνελήφθησαν καὶ ἐφυλακίσθησαν.

»'Αφ' ἑτέρου ὁ Τσερνοπέεφ ἐν τοῖς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Στρυ-»μόνος χωρίοις Πάδεξ, Γροσκόβου, Σούσιστα διέπραξε φοβερὰ κα-»κουργήματα κατακρεουργήσας ὁλόκληρον οἰκογένειαν, ὅλα δὲ ταῦτα »πρὸς ἀ ρ γ υ ρ ο λ ο γ ί α ν.

»'Εσχάτως, ἐν τῷ χωρίῳ Ζελενίτσα τῆς περιφερείας Τζουμαγιᾶ, οἱ »ὀπαδοί του ἀφοῦ ἀφήρεσαν 90 ὀκάδας φακῆς ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ πρού-»χοντος Μίτου Β. Στογιαγκώφ, ἀπήτησαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας νὰ τοὺς »δώσῃ, ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου δεκάδας τινὰς λιρῶν ὑπὲρ τοῦ « ἱ ε ρ ο ῦ »ἔ ρ γ ο υ. 'Αρνηθέντος δὲ ἐκείνου καὶ μόνον διὰ τῆς φυγῆς σωθέντος, »οἱ λησταὶ ἐτραυμάτισαν τὴν γυναῖκά του καὶ ἐπυρπόλησαν τὴν οἰκίαν »του, τὰ χάνια του καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του. Οἱ μᾶλλον ἀξιοσημείω-»τοι τῶν ληστῶν τούτων εἶνε οἱ καλούμενοι 'Ανδρέας Βοεβόδας καὶ Α. »Κάτνωφ ἐκ τοῦ χωρίου Λέσκου.

»Πρὸ πέντε ἡμερῶν προσῆλθεν εἰς ἡμᾶς ἐπιτροπὴ Μακεδόνων καὶ »μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς διηγήθη ἡμῖν, ὅτι τὰ διαπραχθέντα »ὑπὸ τοῦ Σανδάνσκη κακουργήματα οὐδαμοῦ τῆς ἱστορίας ἀπαντῶσιν ».Εἶπον ἡμῖν :

»Τῇ 7η 'Ιουνίου 3 τῆς νυκτὸς ὁ Σανδάνσκη μετὰ τῶν συμμοριτῶν »του εἰσέβαλον εἰς τὸ καθαρῶς Βουλγαρικὸν χωρίον Κασίνα τῆς περι-»φερείας Μελενίκου, κυκλώνουν τὴν οἰκίαν τοῦ Κωνσταντίνου Δίγκου, »ἐξάγουν αὐτὸν τῆς οἰκίας του, κλείουν τὰς θύρας, χύνουν εἰς ὅλα τὰ μέρη »τῆς οἰκίας ἄφθονον πετρέλαιον καὶ θέτουν πῦρ. 'Η οἰκία ἀναφλέγε-»ται. 'Εν τῷ μεταξὺ ἐξορύσσωνται ὑπὸ τῶν ληστῶν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ »Δίγκου καὶ ρίπτεται οὗτος ἐντὸς τοῦ πυρὸς καὶ συμπυρπολεῖται μετὰ »τῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ συζύγου του, τριῶν τέκνων του καὶ ἄλλων μελῶν τῆς »οἰκογενείας του ἐν μέσῳ τῶν γοερῶν κραυγῶν τῶν θυμάτων. Ταυτο-»χρόνως οἱ λησταὶ τραυματίζουσι τὸν γείτονα τοῦ Δίγκου Γεώργιον καὶ »φονεύουσι τὴν σύζυγόν του.

»Παρόμοια κακουργήματα διεπράχθησαν ὑπὸ τῶν ἰδίων ληστῶν »τὴν αὐτὴν ἑβδομάδα εἰς τὰ γειτονικὰ χωρία Κάτω Σουσίτσα, Πιρὶν »καὶ Τσιρενίτσα.

»Τηλεγράφημα ἀπευθυνθὲν τῇ 24η 'Ιουνίου εἰς Βιέννην ἔλεγε ὅτι

»οἱ πυρποληθέντες ἐν τῷ χωρίῳ Κασίνα ἦσαν γραικομανεῖς. Τοῦτο δὲν »εἶνε ἀληθές, διότι οἱ κάτοικοι εἶναι καθαρῶς Βούλγαροι».

Ὁ περίπυστος καθηγητὴς τῆς Σόφιας φαίνεται φρονῶν, ὅτι φονεύειν γραικομανεῖς... εἶναι ἔργον ὅσιον καὶ ἱερόν!!

Ἑτέρα ἐφημερὶς τῆς Σόφιας διαιροῦσα εἰς τρεῖς κατηγορίας τοὺς ἀνθρώπους τῶν Κομιτάτων λέγει περὶ τῆς τρίτης κατηγορίας τὰ ἑπόμενα λίαν ἀποκαλυπτικά:

«Υπάρχει μία τρίτη κατηγορία ἥτις ὑπηρετεῖ καὶ τὴν Ἐξαρχίαν »καὶ τὸ Κομιτάτον. Βυζαίνει καὶ ἐκεῖθεν καὶ ἐντεῦθεν.

»Ἐκδίδει φυλλάδια καὶ ὑπὲρ τούτων καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ἐγκω»μιάζει περισσότερον τοὺς πληρώνοντας περισσότερα. Ἐκδίδουσι τρα»γικὰ συνθέματα, δράματα καὶ στατιστικὰς περὶ Μακεδονίας. Δι' αὐ»τοὺς ἡ τοιαύτη ἐνέργεια εἶνε χρηματικὴ ἐπιχείρησις. Χάριν χρημά»των σχετίζονται καὶ μὲ τοὺς τυχόντας».

Ἑλληνίς

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ
ΚΑΙ ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

Ἓν ἐπεισόδιον.

Οἱ Βούλγαροι δὲν κατεπολέμουν πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν ἐν Τουρκίᾳ πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου καὶ πρὸς τελείαν ἐπικράτησιν. Κατεπολέμουν καὶ πᾶν ὅ,τι προήρχετο ἐξ Ἑλλάδος πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ παλαίοντος αὐτόθι Ἑλληνισμοῦ. Ἰδίᾳ δὲ κατεδίωκον τὴν ἐξ Ἑλλάδος ἀλληλογραφίαν καὶ τὰς ἐντεῦθεν προερχομένας Ἐφημερίδας, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συχνὰ κατήγγελλον εἰς τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς ὅτι ἡ ἐξ Ἑλλάδος προερχομένη ἀλληλογραφία περιεῖχε πολλὰ τὰ ἐπιλήψιμα. Συνέβαινον ἐντεῦθεν πλεῖστα ἐπεισόδια κατὰ τὴν παραλαβὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας.

Ἓν ἐκ τῶν ἐπεισοδίων τούτων, ἀρκετὰ σημαντικόν, συμβὰν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1905, ὅτε διηύθυνε τὸ Ρωσσικὸν ἐκεῖ ταχυδρομεῖον ὁ σύζυγός μου, ἐδημοσιεύθη ὡς ἑξῆς εἰς τὰς ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἑλλάδι Ἐφημερίδας:

«Τὴν παρελθοῦσαν «Τρίτην» ἅμα τῇ προσεγγίσει τῆς λέμβου τῆς Ατμοπλοΐας Τζὼν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς ἀποβίβασιν

τῶν ἐξ Ἑλλάδος ταχυδρομικῶν σάκκων, ἀστυνομικὰ ὄργανα ἔσπευσαν νὰ κατάσχωσι τούτους.

Ὅταν οἱ τοῦ Ρωσσικοῦ ταχυδρομείου ἔσπευσαν νὰ τοὺς παραλάβωσιν ἐπῆλθε φιλονεικία τις.

Εἰδοποιηθεὶς ὁ κ. Κ. Αὐγερινός, Διευθυντὴς τοῦ Ρωσσικοῦ Ταχυδρομείου εἰς ὃν ἀπευθύνετο τὸ ἐξ Ἑλλάδος Ταχυδρομεῖον, ἔσπευσεν ἐπὶ τόπου ὁ ἴδιος καὶ λαβὼν βίᾳ τοὺς σάκκους ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ὀθωμανῶν τελωνοφυλάκων τοὺς παρέδωκε εἰς τὸν Καβάσην του καὶ λοιποὺς τῆς ἐν λόγῳ ὑπηρεσίας του ἀποπέμψας τοὺς κουλτζῆδες (τελωνοφύλακας).

Τῇ ἐπεμβάσει τοῦ ρέκτου Διευθυντοῦ τὸ ἐπεισόδιον ἔληξε μὲ τὴν παῦσιν, τοῦ δῆθεν πταίστου τελωνοφύλακος, παρὰ τῶν ἀρχῶν, κατόπιν τῶν παραστάσεων τοῦ κ. Αὐγερινοῦ».

Ἀλλ' ἐπαναλαμβάνω τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἦτο ἓν ἐκ τῶν πολλῶν, διότι παρόμοια τοιαῦτα καθ' ἑκάστην ἐλάμβανον χώραν. Ἂν δ' ἀναφέρω τοῦτο ἐνταῦθα ἀναφέρω αὐτὸ ἵνα καταδειχθῇ ὅτι παντοῦ ὅπου ἠδυνάμεθα καὶ δι' ὅλων ἡμῶν τῶν μέσων προσεπαθοῦμεν νὰ ἐξυπηρετήσωμεν τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἰδέαν.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΤΑΤΟΝ

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑ

Ἔδωκα ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ παρόντος ἔργου μου, ἀμυδράν τινα εἰκόνα τῶν φοβερῶν κακουργημάτων τὰ ὁποῖα διέπραττον οἱ Βούλγαροι ἐν Μακεδονίᾳ εἰς βάρος τοῦ ὁμογενοῦς ἡμῶν στοιχείου, παρέθηκα δὲ καὶ φωτογραφικὰς εἰκόνας τινῶν ἐκ τῶν διαπραχθέντων κακουργημάτων. Πρὸς μείζονα ἀκόμη χαρακτηρισμὸν τῆς τερατώδους ψυχῆς τῶν Βουλγάρων, ζηλωσάντων νὰ ὑπερβάλωσιν ἐν τῷ κακούργῳ αὐτῶν ἔργῳ καὶ τὴν ἱερὰν ἐξέτασιν τοῦ μεσαιῶνος, κρίνω ἀπαραίτητον νὰ παραθέσω καὶ τὴν κατωτέρῳ ἐπιστολήν, σταλεῖσαν μοι ἐκ τοῦ Ἐσωτερικοῦ τῆς Μακεδονίας, ὅτε ἀκόμη διέτριβον ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἐφιστῶ ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν παντὸς ἀναγνώστου ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καὶ ἀφίνω αὐτὸν ἀμερόληπτον κριτὴν καὶ ἐκτιμητὴν τῶν πράξεων, ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι, τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους εὑρέθησαν Εὐρωπαῖοι νὰ ὑπερασπίσωσι καὶ νὰ παραστήσωσι αὐτοὺς ὡς τὰ ἄκακα θύματα τῶν Ἑλλήνων ! !

Ἰδοὺ ἡ Ἐπιστολή.

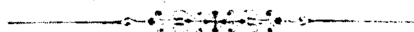
Κυρία,

Ἀκούσατε καὶ φρίξατε!!!

Μεταξὺ τῶν κακούργων Βουλγάρων κομιτατζήδων ὑπάρχει ἅμιλλα ποῖος θὰ διαπρέψη πλειότερον ἐπὶ κακουργίαις, καὶ ἵνα μὴ τυχὸν αἱ ἔνδοξοι ἑκάστου πράξεις μείνωσιν ἐν τῷ κρυπτῷ, **χαράττουσιν τὰ ὀνόματά των ἐπὶ τῶν σωμάτων τῶν ἔτι ζώντων δυστήνων θυμάτων των, ἀποκόπτοντες καὶ τεμάχια μικρὰ ἀπὸ τῆς σαρκός των** *ἵνα εὐκρινέστερον μείνῃ χαραγμένον ἐπὶ τοῦ θύματος τὸ ἔνδοξον ὄνομα ἑκάστου κακούργου!!! ὡς λ. χ. ὁ τελευταῖος προχθὲς Γιοβὰν Γιοβάνωφ ὁ κακοῦργος.*

Ἂς φρίξη ἡ ἀνθρωπότης, ἂς τὰ βλέπη ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς καὶ ἂς τοὺς συμπονῇ ἡ πεπολιτισμένη Εὐρώπη!

Ἐν Γρουμπόβῳ 22 8βρίου 1903.

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟΝ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 1912-1913

Τὰ Νοσοκομιακὰ Τραῖνα.

Πρὸ τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου ἐν Κ)πόλει διαμένοντες λόγῳ τοῦ ἐκεῖ διορισμοῦ τοῦ Συζύγου μου ὡς ἐμπορικοῦ ἀκολούθου παρὰ τῇ ἐκεῖ Ἑλληνικῇ Πρεσβείᾳ, ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἠναγκάσθημεν, κηρυχθέντος τοῦ πολέμου, νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς Ἀθήνας καθὼς καὶ πάντες οἱ τῆς Πρεσβείας.

Μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἄφιξίν μας διαβλέπουσα τὴν ἀνάγκην ἐργασίας εἰς τὰ διάφορα Νοσοκομεῖα, εἰς ἃ πολλαὶ ἄλλαι κυρίαι εἶχον λάβει μέρος, καὶ ἐπιθυμοῦσα καὶ ἐν τούτῳ νὰ προσφέρω τὰς ταπεινάς μου ὑπηρεσίας, ἐζήτησα καὶ ἔλαβον τοιαύτην εἰς τὰς νοσοκομειακὰς ἁμαξοστοιχίας τὰς ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρι Λαρίσσης καὶ τ' ἀνάπαλιν μεταβαινούσας πρὸς μεταφορὰν τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν τοῦ πολέμου.

Αἱ ἁμαξοστοιχίαι αὗται ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν ἐπίβλεψιν, καὶ τὴν ἀκάματον καὶ ὅλως μητρικὴν μέριμναν τῆς Α. Β. Υ. τῆς Πριγκηπίσσης Ἑλένης τοῦ Νικολάου διατελοῦσαι, ἐλειτούργησαν ἄριστα, πολυτίμους ὑπηρεσίας προσενεγκοῦσαι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς γιγαντομαχίας τῶν ἡρώων μας.

Μεταξὺ τοῦ Διοικητικοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ, τοῦ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διορισθέντος μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θ)νίκης, ἐνετάλη καὶ ὁ Σύζυγός μου ὅπως μεταβῇ ἐκεῖ πρὸς διοργάνωσιν τοῦ Ταχυδρομείου.

Εὐχαρίστως συνώδευσα αὐτὸν ἐκεῖ ἵνα λάβω τὴν ἄφατον ἀγαλίασιν νὰ ἴδω τὴν Θ)νίκην ἡμετέραν πλέον, τὴν Θεσσαλονίκην διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὁποίας ὑπήρξαμεν οἱ Π ρ ω τ ε ρ γ ά τ α ι μετὰ τοσούτων κόπων καὶ μόχθων ἐργασθέντες, ὡς ἤδη ἀφηγήθην.

Ἐπεθύμουν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν τόπον εἰς ὃν ἐπὶ δεκατετραετίαν ὁλόκληρον διέμεινα ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ Βουλγαροκρατίας, καὶ νὰ ἴδω αὐτὸν ἐλεύθερον πλέον! Νὰ ἴδω ἰδίως τοὺς τόπους τόσων ἐνδόξων

μαχῶν τοῦ ἀηττήτου καὶ νικηφόρου στρατοῦ μας, τῶν ἡρώων ἀξιωματικῶν μας, τοῦ ἐνδόξου Στρατηλάτου Διαδόχου τότε, νῦν δὲ λατρευτοῦ Βασιλέως μας Κωνσταντίνου τοῦ ΙΒ', νὰ ἴδω τέλος καὶ ἐμπράγματον τὴν δεξιωτάτην Πολιτικὴν τοῦ μετὰ τόσης ἱκανότητος κρατοῦντος τὰ ἡνία τοῦ Κράτους Πρωθυπουργοῦ μας κ. Ἐλ. Βενιζέλου.

Ἡ ψυχικὴ αὕτη εὐχαρίστησις, ἐσχετίζετο καὶ μὲ ἕτερον πόθον· νὰ συνεχίσω τὴν ἐργασίαν μου εἰς τὰ Νοσοκομειακὰ τραῖνα ὑπὸ τὴν αὐτὴν πάντοτε Ὑψηλὴν Διεύθυνσιν τῆς Α. Β. Υ. τῆς συμπαθεστάτης Πριγκηπίσσης Ἑλένης, εἰς τὰ ἀπὸ Θ)νίκης μέχρι Σόροβιτς πλέον μεταβαίνοντα τραῖνα πρὸς μεταφορὰν πάντοτε τῶν τραυματιῶν τοῦ πολέμου, οὓς παρεδίδομεν εἰς τὴν Νοσοκομειακὴν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν εἰδικῶν Ἰατρῶν, ἰδιαίτατα δὲ τοῦ ἀρχιάτρου κ. Ν. Ἀλεβιζάτου, ἵνα κομισθῶσιν εἰς τὸ κομψότατον Νοσοκομεῖον τοῦ Κυανοῦ μας Σταυροῦ ἐν Θεσσ)νίκῃ, ὅπου ἄλλαι κυρίαι εἶχον ἀναλάβει τὴν ἐν τῷ ἱδρύματι ἐκείνῳ ὑπηρεσίαν, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν πάντοτε τῆς Α.Β.Υ. τῆς χαριεστάτης Πριγκηπίσσης Ἑλένης. Ὄντως δὲ καὶ ἐξετελέσθη ὁ πόθος μου ἐκεῖνος διότι τάχιστα ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἐκείνην καὶ ἔπραξα κατὰ τὸ ἐνὸν ὅτι μοὶ ἦτο δυνατόν.

Δὲν περιωρίσθην δὲ μόνον εἰς τὴν ἐπὶ τῶν τραίνων ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα νοσοκομεῖα ἐφάνην χρήσιμος εἰς ὅ,τι ἠδυνάμην. Κατ' αἴτησιν μάλιστα τοῦ ἀρχιάτρου κ. Μ. Γερουλάνου, χάριν εἰς τὴν Φιλόπτωχον Ἀδελφότητα καὶ τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας τοῦ τόπου, ἃς καλῶς ἐγνώριζον ἐκ τῆς ἐν Θεσσ)νίκῃ μακρᾶς διαμονῆς μου, ἐξοικονόμησα κλινοστρωμνὰς καὶ διάφορα ἄλλα ἀσπρόρρουχα ἀναγκαιοῦντα εἰς τοὺς τραυματίας καὶ ἀσθενεῖς μας.

Ἐπίκαιρον δὲ κρίνω ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ νὰ ἀναφέρω ὅτι καὶ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ τὰ Νοσοκομεῖα, τὰ ὑπὸ τὰς Α. Μ. Σεπτὰς Ἀνάσσας Μητρὸς Ὄλγας καὶ Α. Μ. Σοφίας διατηρούμενα, καὶ ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν Αὐτῶν προστασίαν λειτουργήσαντα, παρέσχον μεγάλας ὑπηρεσίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολέμων.

Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Α. Β. Υ. Πριγκηπίσσης Ἀλίκης ὅλη Νοσοκομειακὴ διοργάνωσις καθ' ὅλην τὴν διάβασιν τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν ὑπῆρξε θαυμασία !

Ἡ δὲ Πλωτὴ Νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία, ἡ τοσαύτας εὐεργετικὰς ὑπηρεσίας παρασχοῦσα διὰ τοῦ Ἀτμοπλοίου «Ἀλβανία» εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς μας τραυματίας καὶ ἀσθενεῖς, διοργανωθεῖσα μετὰ θαυμαστῆς ἐπιτυχίας ὑπὸ τῆς Α. Β. Υ. τῆς ὡραίας μας Πριγκηπίσσης Μαρίας, ὑπῆρξεν πλέον ἢ τελεία.

Πολλὰ ἐγράφησαν ὑπὲρ τῶν ἀρίστων τούτων προχείρων ἱδρυμάτων, τῶν ὑπὸ τὴν μέριμναν τῶν Ὑψηλῶν Προσώπων τοῦ Βασιλικοῦ

Οἴκου ἐργασθέντων καθ' ὅλην τῶν δύο πολέμων τὴν διάρκειαν, καθὼς καὶ τὴν ἀκάματον καὶ ὅλως πρόθυμον ὑπηρεσίαν τῶν πλείστων ἐκ τῶν Κυρίων. Ἀλλὰ καὶ μικρά τις σκιαγραφία, πεντῶντι καλάμῳ ὑπὸ ἐμοῦ πρὸς γλυκεῖαν ἀνάμνησιν ἀλλὰ καὶ ψυχικὴν τέρψιν καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν μελλόντων ν' ἀναγνώσωσι τὰς γραμμὰς ταύτας, δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀνωφελὴς διότι θὰ ὑπενθυμίζῃ τὰς ὡραίας ἐκείνας καὶ πλήρες συγκινήσεως τῶν πολέμων μας στιγμάς.

Χάριν ποικιλίας, θέλω ἀφηγηθῇ ἐν συντόμῳ μικροὺς τινὰς κινδύνους οὓς διετρέξαμεν ἀπὸ Σόροβιτς μέχρι Θ)νίκης κατὰ τὴν τελευταίαν μετάβασίν μας.

Τὸ Σόροβιτς, εἶχε μεταβληθῇ εἰς ἐρείπια πρὸ τῆς φυγῆς τῶν Τούρκων, ἐντὸς δὲ τῶν ἐρειπίων αὐτῶν εἶχον ἐσχάτως ὀχυρωθῇ Γκέγκηδες «Τουρκαλβανοὶ» οἱ ὁποῖοι ἐξεσφενδόνιζον ἀρκετὰς σφαίρας ἐναντίον τῆς ὀλιγίστης διαμενούσης ἐκεῖ φρουρᾶς μας. Ἅμα τῇ ἐκεῖ ἀφίξει μας ἐπληροφορήθημεν τὴν οὐχὶ τερπνὴν αὐτὴν εἴδησιν ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους ἐκεῖ φρουρούς, ἕνα ἐκ τῶν ὁποίων εἶχον φονεύσει οἱ Γκέγκηδες ἄλλον δέ, ὃν καὶ παρελάβομεν ἐπὶ τοῦ τραίνου μας, τραυματίσει. Ἐννοεῖ ἕκαστος, καθ' ὅλην τὴν νύκτα καθ' ἣν ἡ ἁμαξοστοιχία, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὑρισκόμεθα διενυκτέρευσε ἐκεῖ, μετὰ πόσης εὐχαριστήσεως ἀνεμένομεν ἀπὸ στιγμὴν εἰς ἄλλην τὴν ἀπροσδόκητον ἐπίσκεψιν τοιούτων ἐκλεκτῶν ἐπισκεπτῶν . . . .

Εὐτυχῶς, δὲν ἔσχομεν τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην καὶ λίαν πρωΐ, παραλαβόντες τοὺς τραυματίας μας καὶ ἀσθενεῖς ἐξεκινήσαμεν προχωροῦντες ὁλοταχῶς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην.

Αἴφνης, σταματῶμεν ! ! . . . Τί συμβαίνει ; φωτιά ! ! !

Πράγματι ἐκ τῶν σωλήνων, βαγονίων τινῶν παραπλεύρως τοῦ μαγειρίου, τολύπαι καπνοῦ ἀνεπέμποντο ! Πῶς τοῦτο ; . . .

Ἰσραηλῖται . . . . ἦσαν οἱ θερμασταί ! . . . Τῇ βοηθείᾳ ὅμως ὅλων, ὁμοῦ κατωρθώθη ἡ κατάσβεσις τοῦ πυρὸς καὶ προχωροῦμεν. Πλὴν τὸ τραῖνον μας μετ' ὀλίγον ἔβαινε μετ' ἰδιαζούσης ταχύτητος . . . Ταραχὴ παρατηρεῖται. Τί συμβαίνει ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν ; . . Ὁ ἐπὶ τοῦ φρένου . . . . . . Τοῦρκος ἀφῆκε αὐτὸ ἀνοικτὸν πλέον τοῦ δέοντος . . . . καὶ σταματῶμεν ἀποτόμως ! ! ! Δὲν δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν. Ὀγκωδέστατοι λίθοι ἢ μᾶλλον ἐθραυσμένοι βράχοι εὑρέθησαν πρὸ τῆς πορείας ἡμῶν καὶ μᾶς ἔφραττον τὴν δίοδον.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ διάβασις ἐκείνη ἔμελλε νὰ γίνῃ μέσῳ δύο λόφων διακεκομμένων.

Τίς ἔρριψεν ἐκεῖ τοὺς λίθους ἐκείνους ;

Βούλγαροι ἄνωθεν αὐτῶν κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ τραίνου, εἶχον ρίψει τούτους πρὸ τῆς διαβάσεώς μας καὶ ἔφραξαν

αὐτήν. Ἐπλησίασα καὶ εἶδον ἰδίοις ὄμμασι τοὺς φοβεροὺς ὀγκολίθους. Πάντες τότε κατήλθομεν τοῦ τραίνου μας καὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν ἡμετέρων νοσοκόμων, τοῦ προσωπικοῦ τοῦ τραίνου καὶ λοιπῶν, μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ἀπώλειαν χρόνου ἀφῃρέσαμεν τοὺς ὀγκολίθους ἐκείνους καὶ ἐξηκολουθήσαμεν τὴν πορείαν μας.

Ἡ δὲ κ. Πάλλη, ἡ ἐπὶ τῶν τιμῶν κυρία τῆς Α. Β. Υ. Πριγκηπίσσης Ἑλένης, ἀπελπισθεῖσα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐμπόδια, προὐτίμησε νὰ διανύσῃ τὸν δρόμον μέχρι Βερροίας πεζῇ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Ν. Ἀλεβιζάτου.

Τὸ ἐπεισόδιον ἐκεῖνο παρετηρήθη καὶ ἐσχολιάσθη, διότι ἐπρόκειτο περὶ προφανοῦς πλέον κινδύνου, οὐχὶ μόνον ἡμῶν, αἵτινες τοιαύτην ἀναλαβοῦσαι ὑπηρεσίαν εἴχομεν ἤδη ὑπολογίσῃ καὶ ὅλα τὰ ἀπρόοπτα, ἀλλὰ τῶν τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν μας.

Εὐτυχῶς οὐδὲν συνέβη ἡμῖν· ἀλλ' ἐὰν συνέβαινε; . . . .

Ἀναγκαῖον λοιπὸν θὰ εἶναι ὅπως δίδεται προσοχὴ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προσωπικοῦ τῶν τραίνων ἐν τοιαύταις περιστάσεσι, καὶ νὰ μὴ ἐμπιστεύωνται τοιαῦται σοβαραὶ θέσεις εἰς ἀλλοφύλους καὶ ἐχθρούς.

Η ΣΛΑΥΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πασίγνωστοι κατέστησαν καθ' ὅλον τὸν κόσμον αἱ πιέσεις καὶ οἱ φοβεροὶ διωγμοὶ οὓς ὑφίσταται ἔτι καὶ νῦν, ὁ ἐν Θράκῃ καὶ Μ. 'Ασίᾳ, ἁπανταχοῦ τῆς Τουρκίας Ἑλληνισμός, ὑπὸ τῶν Νεοτούρκων. Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι πρόκειται κυρίως περὶ ἐφαρμογῆς τῆς νέας πολιτικῆς τῶν Νεοτούρκων τῆς ἐξ ἑαυτῶν ἀπορρεούσης. 'Αλλὰ δὲν εἶναι ἄσχετοι καὶ αἱ ξέναι εἰσηγήσεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καὶ αἱ ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν προερχόμεναι καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων Βουλγάρων, 'Ιταλῶν κλπ. ἀλλ' ἰδίᾳ καὶ ὑπὸ τῶν Σλαύων. Τοῦτο δὲν εἶναι ἁπλῆ εἰκασία. Εἶναι, ὡς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως δύναμαι νὰ διαπιστώσω, σχέδιον πρὸ πολλοῦ κυοφοροῦν ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς Ρωσσικῆς Πανσλαυϊστικῆς Πολιτικῆς, ἐκδηλωθὲν πλειστάκις διαφοροτρόπως διὰ ὑποκώφων καὶ κρύφων ἐνεργειῶν, ἐνίοτε καὶ δι' ἐκφράσεων μὴ συγκρατουμένων ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων.

Ὅτε κατὰ τὸ 1894 ἐπεσκεπτόμην διὰ πρώτην φορὰν τὴν Κ)πολιν, ἐπιβαίνουσα τοῦ Ρωσσικοῦ ἀτμοπλοίου τῆς γραμμῆς 'Αλεξανδρείας -Κ)πόλεως-'Οδησσοῦ, καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς, ὁ παλαιός μας φίλος, Κυβερνήτης τοῦ Ρωσσικοῦ, μοὶ λέγει, συνεπείᾳ προηγουμένης συνομιλίας μας . . .

Ἔλθετε, ἔλθετε, λαμβάνων με ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ διὰ ναυτικῶν διόπτρων δεικνύων μοι πρὸς τὴν Κ)πολιν· κυττάξετε ἐκεῖ κάτω. Βλέπετε ἐκεῖνα τὰ μεγάλα κτίρια; . . . . . εἶναι Ρωσσικαὶ Σχολαί! . . .

Αἴ! λοιπόν, γρήγορα θ' ἀκούσητε τὴν Ρωσσικὴν γλῶσσαν νὰ κατακλύσῃ τὴν Κ)πολιν! Καὶ ἤδη ἡ Ρωσσικὴ ὁμιλεῖτε πανταχοῦ ὅταν δὲ θὰ ἐξέλθητε θὰ ἀντιληφθῆτε τοῦτο καὶ θὰ μὲ ἐνθυμηθῆτε. Αἱ σχολαὶ αὗται ἐπίτηδες ἐγένοντο ἵνα διὰ τῆς διαδόσεως τῆς γλώσσης ἐκρωσσισθῇ τελείως ἀπὸ τοῦδε ὁ τόπος. . . . . .»

Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μου ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου, σπεύσας ὁ φίλος Κυβερνήτης εἰς συνάντησίν μου, πρώτην ἐρώτησιν ἣν μοὶ ἀπηύθυνεν ἦτο νὰ τῷ εἴπω τὰ τῶν ἐντυπώσεών μου. . . . .

—Αἱ ἐντυπώσεις μου ἀγαπητὲ Πλοίαρχε τῷ εἶπον εἶναι . . . . ὅτι ἐξῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα! . . . .

—Πῶς! . . . . ἦτο ἡ ἀπάντησίς του; πῶς εἶναι δυνατὸν τοῦτο; . . .

—Ἁπλούστατα· πανταχοῦ ὅθεν διῆλθον ἤκουσα νὰ ὁμιλῶσιν Ἑλληνιστί . . . . . ἔβλεπον Ἕλληνας· τὰ καταστήματα, τὸ ἐμπόριον, ἡ ἐργασία καὶ ἐν γένει ἡ κίνησις τοῦ τόπου εἶναι Ἑλληνική. . . .

—Α! μετ' ἐνδεδειγμένης δυσαρεσκείας μοὶ ἀπαντᾷ ὁ Πλοίαρχος. Θὰ ἴδητε, θὰ ἴδητε, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ θὰ πεταχθοῦν ἀπ' ἐκεῖ . . . . .

—Τίνι τρόπῳ; διὰ τῶν σχολείων σας;

—Ὄχι μόνον δι' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων μέσων θὰ δράξωμεν τὴν περίστασιν . . . .

Καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου ἐννοεῖ ἕκαστος πολλὰ ἐλέχθησαν . . . . ἐξ οὗ τρανῶς ἀποδεικνύεται ἡ ἀποστροφὴ τῶν Σλαύων ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως Ἑλλήνων ἐν Τουρκίᾳ καὶ δὴ ἐν Κ)πόλει.

Μετ' ἄλλου Ρώσσου, ἀνωτέραν θέσιν κατέχοντος καὶ μεμυημένου εἰς τὴν Πανσλαυϊστικὴν Πολιτικὴν εἰς ἣν ἔλαβε καὶ ἐνεργὸν μέρος, ὁμιλοῦσα, ἤκουσα τὰ ἑξῆς, ὧν ἡ πολιτικὴ σημασία εἶναι καταφανής.

—Τί θέλουν οἱ Ἕλληνες ἐν Κ)πόλει;— Θὰ τοὺς ἐκβάλωμεν ἡμεῖς ἐκεῖθεν!

—Καὶ ποῦ θέλετε νὰ ὑπάγουν; . . . . τὸν ἐρωτῶ.

—Ὁπουδήποτε· εἰς τὸν τόπον των, τὴν Ἑλλάδα, τὰς Ἀθήνας. . . Τί ζητοῦν εἰς ξένον τόπον; . . . . .

—Τόπος των εἶναι ἡ Κ)πολις τῷ ἀπήντησα . . . διότι ἐκεῖ ἀνέκαθεν διέμενον ὅτε ἦλθον οἱ Ἀγαρηνοὶ καὶ τοὺς εὗρον. Ἔκτοτε δὲν ἤλλαξαν πόλιν. Πλεῖστοι δὲ ἐξ αὐτῶν οὔτε κἂν ἐπεσκέφθησαν ποτὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας, ὡς ὑμεῖς λέγετε. . . . . τὰς ὁποίας οὔτε κἂν γνωρίζουν εἰσέτι, θεωροῦντες αὐτὰς μᾶλλον ξένας δι' αὐτούς.

Κατόπιν τῆς ἀπαντήσεώς μου ταύτης, συναισθανόμενος τὸ ὀρθὸν τοῦ λόγου, καὶ ὅτι ἐγὼ ἤμην ἐν τῷ δικαίῳ, μᾶς προσέφερε ἐνθυμοῦμαι γεῦμα ἐπὶ Ρωσσικοῦ Ἀτμοπλοίου ἐν τῷ λιμένι Ἀλεξανδρείας, εἰς ἀνταπόδωσιν ἰδικοῦ μας πρὸς αὐτόν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ γεύματος ἐκείνου ὑπῆρξε περιποιητικώτατος καὶ λίαν φιλόφρων πρὸς ἐμέ, ἐνῷ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναμένῃ τις τὸ ἐναντίον, καίτοι, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ὅσον ὑψηλοτέρας θέσεως καὶ καταγωγῆς εἶναι οἱ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων Κύριοι καὶ Κυρίαι τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον εἶναι καὶ εὐγενέστεροι, καὶ ἂν δὲν κατείχοντο ὑπὸ τῆς Πανσλαυϊστικῆς ἰδέας θὰ ἦσαν πολλοὶ καλλίτεροι. Δυστυχῶς σπουδαίως ἐπηρεάζονται πάντες ἐξ αὐτῆς καὶ μῖσος δύναμαι νὰ εἴπω, ἐκδηλοῦται ἑκάστοτε ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει.

Πολλάκις δὲν παρέλειψα νὰ τοῖς παρατηρήσω ὅτι· «ἂν ἐγνώριζον ἐν Ἑλλάδι τί μῖσος αἰσθάνεσθε ἐναντίον των θὰ ἦσαν πλέον δύσπιστοι πρὸς ὑμᾶς.»

—Καὶ μήπως καὶ αὐτοὶ ἐπίσης δὲν μᾶς μισοῦν; ἦτο ἡ ἀπάντησίς των.

—Πολὺ λάθος ἔχετε. Ἐκ μικρᾶς μου ἡλικίας ἐνθυμοῦμαι νὰ σᾶς ἀναφέρουν, ἕνεκεν τῆς ὁμοθρησκείας, ὡς ἀδελφούς. Ἀλλὰ φυσικά, ἀφοῦ διὰ τοῦ Πανσλαυϊσμοῦ σας πολλάκις ἐξεδηλώθησαν ὅλως ἀντί-

θετα αἰσθήματα, δικαίως μετέβαλλον κάπως γνώμην ἔλεγον πρὸς ἄλλον τινὰ ἀνώτερον ἀξιωματικὸν τῆς Αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς τῶν ἐπιτελῶν τῆς Αὐτοκρατείρας, ὅστις μολονότι τόσον καλὸς καὶ εὐγενὴς ἐφέρετο πρὸς ἐμὲ δὲν ἔπαυε ἐκδηλῶν τὴν ἀντιπάθειάν του ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλοτε, μετ' ἀνωτέρου πάλιν Ρώσσου συνομιλοῦντες κατὰ τὸν ἀπὸ Ὀδησσοῦ μέχρις Ἀλεξανδρείας πλοῦν ἡμῶν, ὅτε διερχόμεθα τὰ Δαρδανέλλια:

— Ἰδού, ἀπ' ἐδῶ καὶ ἐπέκεινα ἐνόει (δηλ. ὁ συνομιλητής μου τὸ Ἅγιον Ὄρος) θέλομεν ἡμεῖς νὰ καταλάβωμεν. Τὸ ἐπίλοιπον σᾶς τ' ἀφήνωμεν. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἔξω, ἔξω, ἐντεῦθεν οἱ Ἕλληνες. . . . .

. . . .

. . . .

Ἕνεκα τῆς μακρᾶς ὑπηρεσίας τοῦ Συζύγου μου ἀπὸ μικρᾶς του ὅλως ἡλικίας εἰς τὴν μεγάλην Ρωσσικὴν Ἀτμοπλοϊκὴν Ἑταιρείαν, καὶ πρὸς διάδοσιν τοῦ Ρωσσικοῦ ἐν γένει ἐμπορίου ἰδιαίτατα ἐργασθεὶς καὶ διακριθείς, ἀμοιφθεὶς δὲ διὰ ταῦτα δι' ἰδιαιτέρων παρασήμων καὶ ὀνομαστικῶν medailles κλπ. ἕνεκεν, λέγω, τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ ὑπηρεσίας, εἴχομεν στενώτερον συνδεθῆ καὶ ἐκτιμηθῆ ὑπὸ τῶν Ρώσσων εἰς τρόπον ὥστε καὶ τὰ περὶ Ἐθνικῶν ὑπὸ τύπον φιλικῆς συνομιλίας ριπτόμενα, καίτοι ἦσαν ἀντιθέτων ἰδεῶν καὶ σκέψεων, ὅμως ἔμενον πάντοτε «Sans rancune».

Ἐὰν λοιπὸν ἡ Πανσλαυϊστικὴ ἰδέα δὲν ἐδηλητηρίαζε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχήν των, ἰδέα ἐμπνευσθεῖσα ἀτυχῶς εἰς πάντας ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου μέχρι τοῦ τελευταίου, ὅσοι δύνανται δηλ. ν' ἀναγνώσωσι, καθόσον τὰ τρία τέταρτα τοῦ ρωσσικοῦ λαοῦ εἶναι ἐντελῶς ἀμαθῆ, — οἱ Ρῶσσοι θὰ ἦσαν πολὺ καλλίτεροι. Ἀλλ' ἡ ἰδέα τῆς κατακτήσεως τῶν μερῶν ἐκείνων ἀκριβῶς τῶν ἀνηκόντων εἰς ἡμᾶς ἄλλοτε καὶ τὰ ὁποῖα διεκδικοῦμεν ἀμφότεροι, αὐτοὶ μὲν ἔχοντες βλέψεις κατακτητικάς, ἡμεῖς δὲ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὰ Πάτρια, ἵνα τὴν ἐλευθερίαν δώσωμεν εἰς τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τὴν σκλαβιὰν ἀδελφούς μας, ἔχει καταστήση τοὺς Ρώσσους φανατικωτάτους καθ' ἡμῶν, καὶ κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς ἰδέας ταύτης ἥτις ἐνετυπώθη βαθύτατα ἐν τῇ ψυχῇ των, αἰσθάνονται ἀδιάλλακτον τὸ πρὸς τοὺς Ἕλληνας μῖσος, τὸ ὁποῖον ἐκδηλοῦται ἑκάστοτε ἀναλόγως τῆς ψυχολογικῆς διαθέσεως ἑκάστου.

Τὰ Πατριαρχεῖα μας εἶναι ὁ κρύφιος σκοπὸς τῆς Πολιτικῆς των, καθὼς καὶ πάσης Ἀρχῆς ὑπαρχούσης ἐπὶ τῶν Ἱερῶν τῆς Ὀρθοδοξίας, οὕτως ὥστε νὰ περιέλθωσιν πάντα εἰς χεῖρας των. Ἰδοὺ ὁ δεύτερος λόγος τῆς ἀντιπαθείας των πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Οὗτοι εἶναι οἱ δύο Κύριοι λόγοι τῆς ἐχθροπαθείας των ἐναντίον μας. Ὀνειρεύονται Ρῶσσον Πατριάρχην ἐπὶ τοῦ ἐν Κ)πόλει Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἰδικά των, τὰ Ἱεροσόλυμα καθὼς καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Καὶ αἱ πρὸς τοῦτο προσπάθειαί των δὲν παύουν ἐκδηλούμεναι, διὰ τῆς διπλωματίας των, τῆς Πολιτικῆς των τοῦ Κλήρου των, καὶ τῆς ἀτομικῆς των ἔτι ἐργασίας. Μεθ' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ἐξαιρετικῆς ἐπιδιώκουσι τὸν ἑαυτῶν σκοπόν, βραδέως μὲν βαίνοντες ἀλλὰ μεθοδικῶς, ἔχοντες εἰς τοῦτο ὡς βοηθὸν τὴν ἀμεριμνησίαν καὶ ἀκηδείαν τῶν ἡμετέρων, καὶ δὲν θ' ἀργήσουν ἴσως νὰ φθάσουν εἰς τὸ ποθούμενον ἂν ἡ ἀσυγχώρητος αὕτη ἀμεριμνησία ἡμῶν ἐξακολουθήσῃ!

. . . .

Τῆς τοιαύτης ὑποκώφου ἐργασίας των πολλάκις γινόμεθα θύματα, ... , ἀγνοοῦντες δὲ τὴν πηγήν, . . . διερωτῶμεν ἀλλήλους: . . . . Πόθεν προῆλθε πάλιν τοῦτο: . . . .

«Πλὴν ἅμα τὸ ὀδυνηρὸν ἀποτέλεσμα ἐπέλθῃ ὡς βαρὺς πέλεκυς ἐφ' ἡμῶν, ἅμα τὸ ἐγχειρίδιον καλῶς περιστραφῆ ἐν τῷ μυχῷ τῆς καρδίας μας, ἀσπαίρομεν τότε καὶ ἐκβάλλομεν κραυγὰς πόνου . . . ! τότε τὸ ἐγχειρίδιον λάθρα ἀποσύρεται ἵνα μὴ γίνῃ καταφανὲς πόθεν τοῦτο προέρχεται καὶ ὁποία ἡ χεὶρ ἡ ἐμπηγνύουσα ἑκάστοτε τοῦτο . . . . . . Ἐπειδὴ ὅμως μεγίστην σημασίαν δίδουσιν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἐξωτερικῶν προσχημάτων, καὶ ποθοῦσι νὰ συγκρατῶσιν ἀμέριστον τὴν ὑπόληψιν τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τοῦ Ἔθνους των, ... σπεύδουσι νὰ προστατεύσωσιν ἡμᾶς, ὅτε ρηγνύομεν τὰς ἐκ τοῦ πόνου κραυγάς μας, ἵνα οὕτω ἐπουλώσωσιν δῆθεν τὰς πληγάς μας . . . . . . Ἀναφαίνεται τότε εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀμβλυοποῦντας . . . . καθὼς καὶ εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, ἀναφαίνεται ἡ Μεγάλη Προστάτις ἡ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας, προστατεύουσα καὶ πάλιν τὰ ἀδύνατα καὶ μεμψίμοιρα παιδιά της . . . . . δοξαζομένη ὑφ' ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς σώτειρα!!! . . . . ! . . . .

Μὴ ἄρα ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς, ἐκ Πετρουπόλεως τοῦ Ταλαάτ, Τούρκου ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, δὲν ἐπῆλθεν ἐσχάτως καὶ ὁ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν Τουρκίᾳ ἀπηνὴς ἐκδιωγμός, βιαιότερος ἔτι καὶ ἀποτελεσματικώτερος; . . . .

Πλὴν καὶ πάλιν . . . . . . ὑπὸ τῆς μεγάλης Προστάτιδος ἐσώθημεν!!!! . . . .

. . . .

15

Η ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ

Μία ἔτι μεγαλειτερα μάστιγξ ἐν Ρωσσίᾳ, εἶναι τὸ τῶν διαβατηρίων ζήτημα.

Περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, ἂν ἤθελέ τις νὰ ἐκταθῇ, θὰ ἠδύνατο ὁλόκληρον τόμον ἰδιαιτέρως νὰ γράψῃ. Ἀλλὰ συντομεύω λέγουσα ὅτι μόνον ὁ διελθὼν ἐκ Ρωσσίας καὶ κατοικήσας ἐν αὐτῇ, δύναται μετ' ἀναστεναγμῶν ψυχῆς νὰ προσθέσῃ τὰ πλειότερα, λόγῳ τῆς ἀ φ ο ρ ή τ ο υ γραφειοκρατείας ἥτις βασιλεύει καὶ διοικεῖ τὸν τόπον.

Ἐκ τούτου, καὶ πλειοτέρων ἔτι τοιούτων, προῆλθον καὶ προέρχονται τὰ διάφορα σοσιαλιστικὰ κινήματα, ἐπαναστάσεις, αἱματοχυσίαι κτλ. κτλ. Πίεσις ἐν γένει τοῦ διοικητικοῦ συστήματος ἥτις ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τοῦ στήθους ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ξένων αὐτῶν !

Ὅταν διαμένῃ τις ἐκεῖ καταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν δυσαρεστωτέρων ἐντυπώσεων.

Αὕτη εἶναι ἡ Ρωσσικὴ διοίκησις; ὤ οἵα διοίκησις — ! ! ! ἡ ὁποία σκοπεῖ καὶ προσπαθεῖ ὅλαις δυνάμεσι νὰ ἐπεκταθῇ ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ πέραν αὐτῆς ἀκόμη ! ! ! . . . .

. . . .

Ρῶσσος Κύριος, ἐκ τῆς καλῆς τάξεως τῆς Πετρουπόλεως, ἐπιστρέφων ἡμέραν τινὰ ἔκ τινος τῶν ἐκεῖ Ὑπουργείων, δυσηρεστημένος καὶ θυμωμένος διὰ τὴν οἰκτρὰν διοίκησιν καὶ γραφειοκρατίαν, μᾶς λέγει...

—«Ὦ ! εὐτυχῶς, ὅπου ὁ τόπος οὗτος εἶναι ἐδῶ εἰς ἕνα ἄκρον τῆς γῆς σπρωγμένος καὶ ἀπομεμακρυσμένος ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, καὶ οὕτω ἡ Εὐρώπη διατελεῖ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς σαπρᾶς αὐτῆς καταστάσεως, ἄλλως σᾶς βεβαιῶ, ἂν ἔβλεπε τὰ χάλια μας, πρὸ πολλοῦ ἡ Ρωσσία θὰ εἶχε διαγραφῇ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου αὐτῆς.

ΜΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ

Διὰ τὸν ψυχολογοῦντα, χαρακτηριστικωτάτη τυγχάνει καὶ ἡ ἑξῆς παρατήρησις.

Εἰς οἱαδήποτε ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἂν βιῶσιν Ἕλληνες, διατηροῦσιν οὗτοι καὶ τὴν γλῶσσαν των, καὶ τὰ φρονήματά των καὶ τὴν Ἐθνικότητά των, ἀκμαῖα καὶ ἀναλείωτα.

Οἱ ἐν Ρωσσίᾳ ὅμως ζῶντες τ ο ι ο ῦ τ ο ι, καταπληκτικῶς μεταβάλλονται.

Οἱ ἐν ταῖς Ρωσσικαῖς ἰδίως ἐ μ π ο ρ ι κ α ῖ ς Πόλεσι μένοντες, οὐχὶ μόνον μεταξὺ τῆς οἰκογενείας των δὲν ὁμιλοῦσι τὴν γλῶσσαν των, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν παντελῶς καὶ ἀγνοοῦσιν αὐτήν.

Ἐζήτησα πολλάκις νὰ μάθω τὸν λόγον τοῦ φαινομένου τούτου καὶ ἐπληροφορήθην τὰ ἑξῆς: ὅτι συζευγνύμενοι οἱ Ἕλληνες μετὰ Ρασσίδων ἀναγκάζονται νὰ παύσωσι παντελῶς συνδιαλεγόμενοι τὴν Ἑλληνικήν.

—Καὶ διατί δὲν λαμβάνετε τότε ὁμοεθνεῖς σας, ὡς συζύγους, ἠρώτουν τινὰ ἐν Ὀδησσῷ.

—Διότι πρῶτον, πολλαὶ τοιαῦται δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ. Ἐκτὸς τούτου, ὅμως ὅταν νυμφευθῶμεν Ρωσσίδας ἔχομεν τοῦ τόπου τὴν ὑποστήριξιν καὶ τὴν χάριν ἐν ταῖς ἐργασίαις μας καὶ ταῖς λοιπαῖς ὑποθέσεσί μας, ἐν γένει.

Ὅθεν, ἅπαξ τῆς Συζύγου καὶ Μητρὸς Ρωσσίδος οὔσης, κατὰ συνέπειαν καὶ τὰ ἐ π ε ρ χ ό μ ε ν α ἐ κ τ ο ῦ γ ά μ ο υ τ έ κ ν α οὐδεμίαν ἰδέαν περὶ Ἑλληνισμοῦ ἔχουσι! Οὐχὶ μόνον τὴν γλῶσσαν τοῦ Πατρός των ἀγνοοῦσι, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶν φρόνημα ἑλληνικὸν μᾶλλον μετ' ἀποστροφῆς ἀτενίζουσιν!

Ἐν τούτοις εἶδον καὶ Ρῶσσον ἐν Πετρουπόλει ἀνώτερον ἀξιωματικὸν τοῦ Ναυτικοῦ ὅστις εἶχεν τὴν καρδίαν καὶ τὰ αἰσθήματα ὅλως Ἑλληνικά . . . . καὶ τοῦτο διατί; . . . . διότι ἡ Σύζυγός του ἦτο Ἑλληνὶς ἐξ Ἀθηνῶν.

Οὕτω πως τρανῶς ἀποδεικνύεται καὶ μίαν φορὰν πλέον ὅτι ἀπὸ τὴν γυναῖκα ἐξαρτᾶται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ ἔμπνευσις τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος ἐν τῇ οἰκογενείᾳ.

Τ' ἀνωτέρω ἀναφέρω ὡς χαρακτηρηστικὸν τῶν ἐν Ρωσσίᾳ σκέψεων αἱ ὁποῖαι ἐπιμελῶς δύναταί τις εἰπεῖν ἐφαρμοζόμεναι ἐξασκοῦσιν ἐπιβλαβεστάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἐν Ρωσσίᾳ βιούντων Ἑλλήνων, τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει νὰ ἀφήσωσιν ἀπαρατήρητον οἱ ἐν Ρωσσίᾳ Ἕλληνες.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ ΤΩΝ ΣΛΑΥΩΝ
ΚΑΙ «ΤΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟΝ ΤΗΣ ΚΠΟΛΕΩΣ»

Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς Πανσλαυϊστικῆς πολιτικῆς, ἐν σχέσει πρὸς τὴν γενικὴν καὶ τὴν μερικὴν τῶν Ρώσσων πολιτικήν, δὲν ἔγκειται μό-

νον εἰς ὅσα ἐξέθηκα ἤδη. Ἔγκειται καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἀχαριστίαν τὴν ὁποίαν ἐπιδεικνύουσιν οὗτοι ἀδιαφόρως πρὸς πάντα ξένον, ὅσας δήποτε ὑπηρεσίας καὶ ἂν παράσχῃ οὗτος πρὸς αὐτούς· Δύνασαι νὰ γίνῃς δὶς Ρῶσσος, δύνασαι καὶ ζωὴν καὶ τιμὴν καὶ πλοῦτον νὰ θυσιάσῃς ὑπὲρ αὐτῶν. Ὅλα ταῦτα δὲν θὰ ληφθῶσιν ἐν τέλει ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν Ρώσσων. Ὑπάρχουν πολλὰ παραδείγματα τῆς πολιτικῆς ἀχαριστίας καὶ πρὸς λαοὺς καὶ πρὸς ἄτομα ἐκ μέρους τῶν Ρώσσων.

Πρόσφατον παράδειγμα τῆς τοιαύτης των πολιτικῆς, πλὴν ἄλλων ἔχω ἐγὼ τὴν πολιτικὴν τῶν ἰθυνόντων τὴν Ρωσσικὴν Ἀτμοπλοϊκὴν Ἑταιρείαν, οἱ ὁποῖοι διαπνέονται καὶ οὗτοι ὑπὸ τῆς Γενικῆς Πανσλαυϊστικῆς πολιτικῆς, πρὸς τὸν σύζυγόν μου. Δεκατετραετὴς ἔτι ὢν οὗτος καὶ διαμένων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπου ἐσπούδαζε ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ τῶν Frères, παρελήφθη βίᾳ σχεδὸν ὑπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ ἡμῶν φίλου κ. Paschkoff. καὶ διωρίσθη παρ' αὐτοῦ εἰς τὸ Πρακτορεῖον τῆς Ρωσσικῆς Ἀτμοπλοΐας. Διῆλθεν ἐν αὐτῇ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ὑπηρεσίας ἀπὸ τῆς κατωτέρας μέχρι τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος, προσέφερεν εἰς αὐτὴν λόγῳ τῆς κτηθείσης πείρας, πολλὰς καὶ μεγάλας ὑπηρεσίας, συνετέλεσεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τοῦ Ρωσσικοῦ Ἐμπορίου, ἐξ ὧν καὶ ἐπαρασημοφορήθη ὡς ἀνέφερα ἤδη, καὶ ἐτιμήθη καὶ δι' ὀνομαστικῶν μεταλλίων, καὶ κατόπιν εἰς Θεσσ)νίκην ἐκτὸς τοῦ Πρακτορίου διωργάνωσεν ἐξόχως ὡραῖα τὴν Ρωσσικὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ ἔπραξε κατὰ τὸ μακρὸν καθόλον διάστημα τῆς ἐκεῖ ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἐν τιμιότητι καὶ εὐσηνειδησίᾳ πᾶν ὅτι τῷ ἀνετέθη. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὴν ἑαυτοῦ καταγωγήν, οὐδὲ ἐπελάθετο τὰς πρὸς τὴν ἰδίαν του φιλὴν ὑποχρεώσεις του, ἐθεωρίθη ἀναιτίως ὅλως ἀποδιοπομπαῖος ἐν τέλει ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἥτις καὶ ἀπεμάκρυνεν αὐτόν, τῆς ὑπηρεσίας καίτοι ἡ ἀπομάκρυνσίς του ἀπέβαινεν ἐπιζήμιος εἰς τὴν Ἑταιρείαν.

Οὔτε ἀποζημίωσίν τινα, οὐδὲ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ, τῷ ἔδωκαν!

Τόσην δ' ἐντύπωσιν προὐξένησεν ἡ πρᾶξις αὐτὴ τῶν ἰθυνόντων τὴν Ἑταιρείαν, ὥστε ὁ κ. Radloff· πρῴην Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἑταιρείας, μαθὼν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ κ. Αὐγερινοῦ ἐκ τῆς Ἑταιρείας εἶπεν πρὸς τὸν Πρίγκηπα Μαυροκορδάτον ἐν Πετρουπόλει: τὸν Αὐγερινὸν ἀπεμάκρυναν ἐκ τῆς Ἑταιρείας; ils se sont fourré le doigt dans l'oeil· nous le considerions comme notre meilleur agent, il était notre agent modèle.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τῆς θείας δικαιοσύνης αὐστηρὸς Κριτὴς ὁπόταν ἡ ἀνθρωπίνη τοιαύτη ἐπονειδίστως σιγήσῃ ἐπέρχεται ὡς ἀπηνὴς τιμωρὸς ἵνα φέρῃ τὸ δίκαιον εἰς τὴν θέσιν του:

Ἀμφότεροι οἱ τὸν κ. Αὐγερινὸν ἀδικήσαντες Ἰθύνοντες τὴν Ἀτμο-

πλοϊκὴν Ἑταιρείαν οὐχὶ μόνον μετ' ὀλίγον ἐπαύθησαν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ δίκην εἰσέτι διατελοῦσιν ἕνεκεν χρηματικῶν καταχρήσεων.

Ἡ Ρωσσικὴ ἀχαριστία ἀπεδείχθη ἐν ὅλῳ αὐτῆς τῷ μεγαλείῳ καὶ ὁ Αὐγερινὸς ἠδικήθη διότι ἦτο Ἕλλην ἢ διότι δὲν ἐννόει νὰ λησμονήσῃ τὴν ἑαυτοῦ καταγωγὴν καὶ νὰ ἐναγκαλισθῇ τοὺς προσφιλεῖς τον Βουλγάρους, περὶ τῶν ὁποίων ἰδοὺ τί γράφει: ὁ ἐν Σόφιᾳ Ρῶσσος ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ρωσσικοῦ Λόγου» τῆς Πετρουπόλεως ἐπεσκεφθεὶς τὴν ἐκεῖ Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἥτις διηρπάγη ὑπὸ τοῦ Βουλγαρικοῦ ὄχλου.

Περιγράφων οὗτος τὰς ἐντυπώσεις του λέγει ὅτι οἱ σύγχρονοι αὐτοὶ ἥ ρ ω ε ς οἱ ὁποῖοι φαντάζονται ὅτι ἔκαμαν μέγα κατόρθωμα δὲν σκέπτονται ὅτι αὔριον οὐ μόνον ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Βουλγαρίᾳ δὲν θὰ δικαιοῦνται εἰς ἄλλον τίτλον παρὰ τοῦ **ἀπάχη;!"**

Οἱ Ρῶσσοι μόνον πρὸς τοὺς Βουλγάρους δὲν φαίνονται ἀχάριστοι ἀλλὰ καὶ εὐεργετοῦσιν αὐτούς, ἀδιάφορον ἂν οὗτοι ὑπῆρξαν ἀχάριστοι πρὸς τοὺς Ρώσσους, ἀδιάφορον ἂν κατεπρόδωκαν αὐτοὺς ὅτε μὲν ὑπείκοντες εἰς τὰ κελεύσματα τῆς Αὐστριακῆς πολιτικῆς, καὶ ἄλλοτε ἄλλου, ἀδιάφορον ἂν παρασκευάζονται νὰ γίνωσιν αὐτοὶ οἱ κατακτηταὶ τῆς Κ)πόλεως, ἑτοιμάσαντες μάλιστα ἐσχάτως καὶ τὴν στολὴν τοῦ Τσάρου τοῦ Φερδινάνδου διὰ τὴν Κ)πολιν, γράψαντες δὲ καὶ ἐκ μέρους αὐτοῦ τοιαύτην σκληρὰν καὶ ἀνευλαβῆ ἐπιστολὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων πρὸς τὸν καλὸν καὶ γλυκὺν Αὐτοκράτορα Νικόλαον Τσάρον τῆς Ρωσσίας, ὥστε νὰ προξενήσῃ κατάπληξιν αὕτη πανταχοῦ διὰ τὸ θρασὺ ὕφος μὲ τὸ ὁποῖον εἶχε γραφῇ.

Γνωρίζουσα τὴν διαγωγὴν ταύτην τῶν Βουλγάρων εἶπον ποτὲ πρὸς Ρῶσσον Πρόξενον: — Οἱ Βούλγαροι διακηρύττουσιν ὅτι ἡ Κ)πολις θὰ γίνῃ . . . . προσεχῶς ἰδική των. . . . .

Ἡ ἀπάντησίς του ἦτο:

—Ὦ! αὐτοὶ εἶνε παιδιά, ... δὲν ἠξεύρουν τί πράττουν· θὰ τοὺς φέρωμεν ἡμεῖς εἰς θεογνωσίαν. . . . .

Ἀλλ' ἡ θεογνωσία τῶν Βουλγάρων ἀπέναντι τῶν Ρώσσων εἶναι γνωστοτάτη ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ἀπὸ τῆς ἀκολούθου τουτέστι τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ρώσσων.

Φαντάζεταί τις, τί θὰ ἔκαμνον οἱ Ρῶσσοι, ἂν τοιαύτην διαγωγὴν ἐδείκνυον οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς Ρώσσους.

Ἀλλὰ μὴ δὲν εἶναι μεγίστη ἡ ἀχαριστία εἴτε μέρους εἴτε ὅλων τῶν Σλαύων πρὸς ὁλόκληρον τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἡ ὁποία καίτοι ἐγαλούχησεν αὐτοὺς εἰς τὰ θεῖα νάματα τοῦ φωτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, νὰ ζητοῦν νὰ ἀφαιρέσωσι παρ' αὐτῆς τὰς ἱερὰς ἕδρας των, καὶ νὰ θέσωσιν ἐπ' αὐτῶν Ρώσσους;

'Αλλ' οἱ Εὐρωπαῖοι ἀλλοίας ὅλως ἀντίληψιν ἔχουσι περὶ πάντων τούτων, προτρέποντες τοὺς Ρώσσους ὅπως συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς συνεργασίαν, διότι φρονοῦσιν ὅτι τὸ πεπρωμένον καὶ ἡ Θεία Πρόνοια καὶ τὰ πάντα ἔχουσι προορίση ὅπως ἡ Κ)πολις ἀποβῇ ἡμέραν τινὰ Ἑλληνική, πρὸς ἀπόδειξιν, ἰδοὺ τί ἔγραφε περὶ τούτου κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1913 ὁ κ. Maurice de Valler ἐν τῇ Παρισινῇ 'Εφημερίδι Paris Midi.

«Τὸ πεπρωμένον τῆς πόλεως ταύτης εἶνε νὰ καταστῇ καὶ πάλιν Ἑλληνικὴ καὶ κατὰ νομίμους τύπους, ὡς ἔμεινεν Ἑλληνικὴ ἐν τῇ πραγματικότητι λόγῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ της πληθυσμοῦ καὶ τοῦ 'Εμπορίου της. Καὶ θὰ γίνῃ Ἑλληνική, εἴτε τῇ ὑποστηρίξει τῆς Ρωσσίας, εἴτε παρὰ τὴν θέλησιν τῆς Ρωσσίας, διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς Γερμανίας. Δὲν ὑπάρχει πλέον ἄλλο διάμεσον, ἀφ' ὅτου οἱ Βούλγαροι ἔχασαν τὴν εὐκαιρίαν των πρὸ τῆς Τσατάλτζας. Τὴν παρελθοῦσαν ἄνοιξιν ἡ πόλις ἦτο δυνατὸν νὰ δοθῇ εἰς τοὺς Βουλγάρους. Ἡ Ρωσσία τότε τοὺς ἔσπασε τὰ πλευρά, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμεῖ νὰ διορθώσῃ σήμερον, ἀλλ' εἶνε πολὺ ἀργά.

«'Επὶ τέλους τί εἶνε τὸ Βυζάντιον διὰ τοὺς Ρώσσους; Ἁπλῶς ἡ κλεὶς τῆς Μαύρης Θαλάσσης, διότι τὰ παλαιὰ ζητήματα τῆς θρησκευτικῆς ἐθιμοτυπίας δὲν ἔχουν πλέον πρακτικὴν σημασίαν. Ἂς ἀποβῇ ἡ Ρωσσία εἰλικρινῶς φιλελληνικὴ καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ θεωρῇ ἑαυτὴν λίαν εὐτυχῆ, πληρώνουσα τὴν ὑποστήριξιν ταύτην διὰ τῆς παραχωρήσεως τῆς ἐλευθέρας διόδου τῶν στενῶν, τῶν ὁποίων ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ρωσσικῶν δυνάμεων ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν θὰ ἐξασφαλίσῃ καλλίτερον πάσης συνθήκης.

«Μία Ἑλληνορωσσικὴ φιλία θὰ μᾶς διετήρει τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Μαύρην Θάλασσαν.

Ἑλληνορωσσικὴ τοὐναντίον ἐχθρότης, θὰ μᾶς ἔκαμνε νὰ χάσωμεν τὴν πρώτην καὶ θὰ «ἐμποτιλλιάριζε» τὴν δευτέραν!!»

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Γράφουσα ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ παρόντος πονήματος, ὅτε ἤρχιζα τὸν καταρτισμὸν αὐτοῦ, ὅτι «χάριν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς Πατρίδος δὲν παρέλιπον νὰ δράττωμαι πάντοτε τῶν μέσων ἐκείνων ἅτινα ἐθεώρουν συντελεστικὰ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἐθνικῆς ἰδέας» καὶ πράξισα ὡς ὁ ἀναγνώστης εἶδε διελθὼν τὰς παρούσας σελίδας, ὅσον μοὶ ἦτο δυνατὸν τοῦτο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, ὁμολογῶ ὅτι εἶχον τὸν εὐγενῆ ἐγωϊσμὸν νὰ καταλίπω τὴν μικράν μου ταύτην ἐργασίαν εἰς γραπτὸν μνημεῖον. Ἤθελον ἐπὶ πλέον, νὰ ἐκκεντρίσω πλειότερον ἔτι τὴν φιλοτιμίαν τῆς Ἑλληνίδος πρὸς δρᾶσιν διὰ τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν πράγματα γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὅπου μετ᾽ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως εἰργάσθησαν ὑπὲρ τῶν Ἐθνικῶν ἰδεῶν αἱ γυναῖκες, τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν εὐδοκιμώτατα. Ἀλλὰ γράφουσα ταὐτοχρόνως ἐν τῷ προλόγῳ μου, ὅτι δέον νὰ τονισθῇ ὅτι, ἐὰν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐξελίξεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς Ἔθνους καὶ ὡς Κράτους, ὑπάρχει σταθμὸς ἐξαίρων τὸ ζώπυρον καὶ τὴν ἀκμὴν τῆς ἰδέας, ὁ σταθμὸς οὗτος εἶναι τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα», ἤθελον νὰ καταδείξω ὅτι πράγματι ὁ Μακεδονικὸς ἀγών, καὶ τὸ ἐν γένει τοῦ τόπου αὐτοῦ ζήτημα, ἀποτελοῦν σημεῖα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ τὰ ὁποῖα θὰ καταδεικνύωσι πάντοτε τὴν δύναμιν ἣν ἐγκλείει ἐν αὐτῇ ἡ Ἑλλην. ἰδέα ἀρκεῖ μόνον ἡ δύναμις αὕτη νὰ χειρισθῇ καὶ νὰ ὀργανωθῇ καλῶς.

Ὅπου ἡ δύναμις αὕτη τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν ἰδέας ὠργανώθη καὶ ἐχειρίσθη καλῶς, ἐβράδυνεν ἴσως, ἀλλ᾽ ἐπὶ τέλους ἐθριάμβευσε καὶ διὰ νὰ πεισθῇ τις περὶ τούτου δὲν ἔχει παρὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ὅλην ἐξέλιξιν τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος. Πολλὰ ὑπῆρχον τὰ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα ἐκώλυον νὰ προαχθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο, κατήντησε δὲ μικροῦ δεῖν νὰ πιστευθῇ,— λόγῳ τῶν ἐμποδίων αὐτῶν,— ὅτι ἡ Μακεδονία δὲν ἦτο Ἑλληνική, μετὰ μάλιστα τὸν ἀτυχῆ πόλεμον τοῦ 1897, ὅτε τοὺς πάντας εἶχε καταλάβη ἀποθάρρυνσις καὶ ἀποκαρτέρησις. Ὅταν ὅμως ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῆς ἄρσεως τῶν ἐμποδίων, ὅλα μετεβλήθησαν. Ψυχολογῶν δὲ τίς ἐπὶ τούτου δύναται νὰ διακρίνῃ ὅτι ὅταν τις θελήσῃ νὰ θέσῃ ἕνα λίθον πρὸς κατασκευὴν ἑνὸς οἰκοδομήματος, προσελκύει σὺν τῷ

χρόνῳ καὶ ἄλλους πολλοὺς εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὥστε μετ' οὐ πολὺ τὸ ὅλον οἰκοδόμημα καταρτίζεται καὶ τελειοποιεῖται.

Καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ οἰκοδόμημα κατηρτίσθη τέλειον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Πατρίδος. Δύναταί τις ἑπομένως νὰ εἴπῃ ὅτι ὅταν ἡ ἐργασία γίνεται μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἀποφασιστικότητος, μὴ ὑποχωροῦσα πρὸ ἐμποδίων, φέρει σχεδὸν πάντοτε καὶ αἴσιον ἀποτέλεσμα.

Ὅτε τὸ πρῶτον ἔφθασα εἰς Θεσσαλονίκην «τὰ πάντα ἦσαν ἐν ἠρεμίᾳ, καὶ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ὡς ἐν τῷ Α'. μέρει τοῦ παρόντος ἔργου μου γράφω, «οὐδεμία ἐθνικὴ ἐργασία σχεδὸν ἐγένετο» ἀντιθέτως πρὸς τοῖς Βουλγάροις, οἵτινες, ἐκτὸς τῶν ἀπανθρώπων καὶ ληστρικῶν τῶν μέσων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Μακεδονίας, ἤρχισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐνεργῶσιν καὶ ἐν τῇ Πρωτευούσῃ αὐτῇ προπαγάνδαν καὶ νὰ προοδεύωσι.

Τίς ἦτο ἡ αἰτία τῆς ἀπραξίας καὶ ἀδρανείας ταύτης. Οἱ Ἰθύνοντες τὰς δύο σοβαρὰς καὶ σπουδαίας πρὸς δρᾶσιν ἕδρας, οἱ τὰ Ἱερὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ διπλωματικὰ ἀφ' ἑτέρου οἱ κύριοι δηλ. παράγοντες τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν δράσεως. Ἔπρεπε νὰ ἀλλάξῃ ἡ κατάστασις αὐτη, ἔπρεπε νὰ ἐπέλθῃ ριζικὴ μεταβολή, καὶ πράγματι μετὰ πολλῶν κόπων ἐπετεύχθη αὐτη.

Ἐχρειάσθησαν ὅμως πρὸς τοῦτό ἀλλεπάλληλοι ἐνέργειαι, κόποι, ταξείδια, εἰσηγήσεις, ἀναπαραστάσεις γραπτῶς καὶ προφορικῶς πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κ)πόλει ἁρμοδίους, καὶ τέλος ἐπῆλθε ἡ ἀ ν α γ κ α ι ο τ ά τ η αὐτη ἀλλαγὴ τῶν ἐν τῇ πρώτῃ Μακεδονικῇ χώρᾳ διεπόντων τὰς τύχας τοῦ ὅλου ἐκεῖ Ἑλληνισμοῦ, τῶν τοσοῦτον ἀνελεπῶς καὶ ἀδρανῶς ἐργαζομένων, διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως ἑτέρων καταλλήλων.

Διότι ἄνευ τῆς ἀλλαγῆς ταύτης θὰ ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατος οἱαδήποτε ἐθνικὴ ἐργασία καὶ δρᾶσις ὑπὲρ τοῦ προσδοκωμένου ἱεροῦ πατριωτικοῦ σκοποῦ.

Ἄνευ τῆς ἀπὸ τοῦ ἄμβονος διδαχῆς καὶ ἀφυπνήσεως τῶν ἡμετέρων περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ σχίσματος ἀπὸ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἄνευ τῆς συγκρατήσεως τοῦ κλήρου μας εἰς τὰ Πάτρια, καὶ σὺν αὐτῷ καὶ τοῦ Ποιμνίου αὐτοῦ, διὰ τοῦ σχηματισμοῦ Ἱερατικοῦ σωματείου, τοῦ ἐπωνομασθέντος «Γ ρ η γ ό ρ ι ο ς Π α λ α μ ᾶ ς», ὑπὲρ οὗ οὐχὶ μόνον εἰργάσθην καὶ ἐκοπίασα ἀλλὰ καὶ ἐδαπάνησα πολλά.

Ἄνευ τῆς προσηλυτήσεως εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν καὶ τῆς παρὰ τῷ Βαλῇ μεσολαβήσεως τοῦ Ξ έ ν ο υ Δ ι π λ ω μ ά τ ο υ, δι' οὗ προελάβομεν τοιουτοτρόπως πολλὰς σφαγὰς καὶ δολοφονίας τῶν ἡμετέρων ἀνετρέψαμεν δὲ καὶ πολλὰ κακόβουλα τῶν ἀντιθέτων σχέδια.

Ἄνευ τῆς βοηθείας πολλῶν ἀπηλπισμένων ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ τῆς ἐ ν θ α ρ ρ ύ ν σ ε ω ς αὐτῶν καὶ τῆς παροχῆς συγχρόνως εἰς αὐτοὺς

τῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ζωῆς αὐτῶν μέσων, ... ὧν παντελῶς ἐστεροῦντο, . . . ἐξ ἰδίας ὅλως δαπάνης προσφερομένων κατ' ἀρχὰς . . . καὶ πολλάκις κατόπιν . . . . , ἐπειδὴ πολλοὶ οἱ βοηθοῦντες ἠ θ ι κ ῶ ς ἀλλὰ προκειμένου περὶ τοῦ ὑλικοῦ ζητήματος ὀλίγοι εἰσὶν οἱ προθυμοποιούμενοι, ἐξ οὗ ἀπεβλέπομεν πάντοτε μετὰ τοῦ Συζύγου μου εἰς τὸ ἡμέτερον βαλάντιον, διὸ ὁ κ. Δ. Πανᾶς, ὁ νῦν Πρέσβυς ἐν Κ)πόλει, τότε δὲ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, θαυμάζων τρόπον τινα τὴν αὐτοθυσίαν ἡμῶν (ὡς μοὶ ἐπιτραπῇ ἡ ὀλίγον μετριόφρων αὕτη ἔκφρασις) εἶπε εἰς ἀγαπητὸν οἰκογενειακὸν αὐτοῦ πρόσωπον, οἱ μόνοι ἐργαζόμενοι ὑπὸ ἐθνικὴν ὅλως ἔποψιν καὶ ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ὑστεροβουλίας, εἶναι οἱ τὸ ζεῦγος κ. Αὐγερινοῦ.

Ἄνευ τῆς εἰς Ἀθήνας κατόπιν ἀφίξεώς μου, καὶ τῆς προτροπῆς καὶ παροτρύνσεως πρὸς ἄμυναν ὅλων τῶν Πολιτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν κατὰ τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν μας.

Ἄνευ, καὶ μετὰ τοῦτο τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀποστολῆς τῶν πρὸς ἄμυναν ὀργάνων.

Ἄνευ τοῦ σχηματισμοῦ ἀμφοτέρων τῶν Μακεδονικῶν κομιτάτων . . .

Ἄνευ τοῦ ἡρωϊκοῦ θανάτου τοῦ π ρ ω τ ο μ ά ρ τ υ ρ ο ς καὶ τοῦ συνεπείᾳ τούτου ἐπακολουθήσαντος θανάτου καὶ πολλῶν ἄλλων συναδέλφων του.

Ἄνευ τῆς ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἀντιλήψεως τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν, τινὲς τῶν ὁποίων οὐχὶ μόνον στρατιωτικῶς ἀλλὰ καὶ πολιτικῶς ἐν τῷ τόπῳ εἰργάσθησαν, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν των δὲ εἰς Ἀθήνας κατέστησαν γνωστὰ καὶ εἰς τοὺς συναδέλφους των τὰ ἐκεῖ συμβαίνοντα καὶ ἐπῆλθεν οὕτω ἡ Στρατιωτικὴ ἐπανάστασις τῆς 15 Αὐγούστου 1909.

Ἄνευ τῆς ἐκραγείσης ἐπαναστάσεως ἣ ἄνευ δὲν θὰ ἐπήρχετο καὶ ἡ ἄφιξις τοῦ νῦν Πρωθυπουργοῦ μας κ. Ἐλ. Βενιζέλου καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Κυβερνητικῆς Παλαίστρας, οὐδὲ ἡ συμμαχία, οὔτε οἱ δύο ἀλλεπάλληλοι πόλεμοι, οὔτε ἡ κατάκτησις τῆς πολυωδύνου Μακεδονίας καὶ λοιπῶν σκλαβωμένων μερῶν ὑπὸ τοῦ νικηφόρου στρατοῦ μας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐνδόξου Στρατηλάτου Βασιλέως ἡμῶν Κωνσταντίνου ΙΒ'· ἄνευ τοῦ ἀλληλενδέτου τούτου κρίκου τῆς ἐργασίας λέγω, οὐδὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ.

Ἡ συνεχὴς λοιπὸν ἐργασία καὶ ἡ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, τῶν στιγμῶν καὶ τῶν προσώπων καταλλήλως γινομένη ἐργασία, εἶναι ἐκείνη ἥτις δύναται νὰ ἐπιφέρῃ παντοῦ τὴν ριζικὴν μεταβολήν, ἀρκεῖ μόνον νὰ τεθῇ ὁ πρῶτος θεμέλιος λίθος τοῦ νέου οἰκοδομήματος ὡς ἄνωθεν εἴπομεν. Διαβλέπει τις τότε τὸ ἀριστούργημα τοῦ οἰκοδομήματος νὰ αἴρηται σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τῇ Θείᾳ συνάρσει καὶ τῇ συνεργα-

σίᾳ πολλῶν ἐκ τῶν ἀρίστων Πατριωτῶν εἰς ὕψος μέγα καὶ νὰ συντελῆται τοῦτο πολὺ ταχύτερον παρ' ὅτι ἀνέμενέ τις.

Ταῦτα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς συνεχοῦς καὶ ἀδιακόπου ἐργασίας, καὶ τοῦτο ἔχουσα πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτε μετέβην εἰς Θεσσαλονίκην μετὰ τοῦ συζύγου μου, ὡς ἔγραψα ἤδη, ἐπεδόθην ὅση μοι δύναμις εἰς τοιαύτην ἐργασίαν, ἐξ ἧς κολακεύομαι νὰ πιστεύσω ὅτι πολλὰ ἵνα μὴ εἴπω τὰ πλεῖστα συνετελέσθησαν.

Καὶ ὄχι μόνον ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν ἰδίαν ὁδὸν ἀκολουθήσασα καὶ ἐκεῖ προσεπάθησα νὰ προσφέρω τὰς ταπεινάς μου ὑπηρεσίας, ἀκραδάντως δὲ πιστεύω ὅτι, προσπαθήσασα νὰ παραπείσω τὸν μέγαν ἐθνικὸν ἄνδρα, τὸν ἀείμνηστον Γ. Ἀβέρωφ, νὰ διαθέσῃ τὰ ἑαυτοῦ χρήματα πρὸς ναυπήγησιν τοῦ ὁμωνύμου, ἐνδόξου θωρηκτοῦ μας, δι' οὗ τόσους ἤρατο θριάμβους ἡ γλυκεῖα Πατρίς μας, κολακεύομαι νὰ πιστεύω ὅτι συνετέλεσα καὶ ἐγὼ κατ' ἐλάχιστον εἰς τοῦτο.

Περατωθέντος τοῦ οἰκοδομήματος πολλοὶ ἐν τῷ Μακεδονικῷ τούτῳ ἀγῶνι οἱ μικρὸν λαβόντες μέρος, οἱ ἐλάχιστον δηλ. ἐργασθέντες, καὶ θέσεις καὶ τιμὰς ἔλαβον, ἄλλοι δὲ πάλιν, ὁ πυρρὴν τῆς ὅλης ἐργασίας, οἱ Π ρ ω τ ε ρ γ ά τ α ι, ὑπὸ τῶν ἐν γνώσει τῆς ἐ ν ε ρ γ ε ί α ς τ ω ν ἐπωνομασθέντες, μέχρι τοῦδε παρωράθησαν, ἡ συντέλεσις ὅμως τοῦ ὡραίου οἰκοδομήματος, ἱκανοποιεῖ ἀρκούντως αὐτοὺς καὶ τὰς ἑαυτῶν θυσίας.

Ἀλλ' ἡ ἀτομικότης οὐδεμίαν σημασίαν ἔναντι τῆς πατρίδος ἔχει διότι ἀλλοίμονον εἰς τὰ κράτη ἂν πᾶς τις πράττων τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον ὑπελόγιζεν ἵνα τιμὰς μόνον καὶ πλούτη καὶ δόξαν ἀπολαύσῃ.

Δὲν θὰ ἐγένετο ποτὲ μέγα τι τότε διότι εἶναι δόγμα ὅτι ὅπου ὡς κύριος σκοπὸς τῶν δρώντων προσώπων προβάλλεται τὸ συμφέρον, ἐκεῖ οὐδὲν τὸ σοβαρόν, οὐδὲν τὸ σπουδαῖον δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ.

Ὅπως δήποτε τὸ ἐπ' ἐμοί, εὐγνωμονῶ τὸν Ὕψιστον ὅτι μὲ ἐβοήθησε νὰ πράξω ὅ,τι μοὶ ἦτο δυνατὸν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος μου, εὐχαριστῶ δὲ ἐκ τῶν προτέρων τοὺς ἀξιοτίμους ἀναγνώστας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἀναγνώσωσι τὸ μικρόν μου τοῦτο πόνημα, ὅπερ δημοσιεύω πρὸς εὐχάριστον δι' ἐμὲ ἐνθύμιον συγχρόνως δὲ καὶ πρὸς μικρὰν συμβολὴν εἰς τὴν τοῦ μέλλοντος ἱστορίαν, θέλουσι κρίνει εὐμενῶς τὴν μικράν μου ἐργασίαν.

ΤΕΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελὶς	στίχ.	ἀντὶ	ἀνάγν.
12	24	ἀπέσκελλον	ἀπέστελλον
17	30	ἐπεβάσεως	ἐπεμβάσεως
22	4	Βασιβουζοῦκοι	Βαζιβουζοῦκοι
24	1) Σημ.	Τουρκο-Βουλγαρικὸν	Τουρκο-Βαλκανικὸν
26	26	ποντὸς	παντὸς
27	6	Κλβερνήσεως	Κυβερνήσεως
30	26	Οὐνῖται	Οὗνοι
32	4	ἐμομένην	ἐπομένην
36	9	ἔδειξε	ἔδωσε
36	30	οἰκία μου	οἰκία της
42	20	Πράκτερος	Πράκτορος
44	13	ὠφέλμιον	ὠφέλιμον
55	16	τὴν	τῆς
63	11	ὑμιλεῖτε	ὁμιλεῖτε
65	1	ὁλικαύτωμα	ὁλοκαύτωμα
65	17	Δραγαύμης	Δραγούμης
77	2	στνάντησις	συνάντησις
77	4	Ἡμέραan	Ἡμέραν
80	28	Πανεπιστήμιον	Πανεπιστημίῳ
83	12	μεταβῶ μὲν	μεταβῶμεν
86	1	ἡμῖν	μου
93	23	εὐκοϊκωτέραν	εὐνοϊκωτέραν
96	31	, καὶ	. Καὶ
102	7	ἐπαγγελέμενος	ἐπαγγελλόμενος
110	26	αὐτοῦ καὶ	ὅπως
112	14	μὲ	μὲν
114	23	ὁ	. . . .
117	34	ὀφείλετε	ὀφείλατε
119	12	νεκρικῆς	νευρικῆς